

DÍLO LIDÍ.

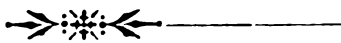

OBRÁZKY ZE SMÍŠENÉ OSADY A ZE SVĚTA.

NAPSAL

EDVARD BRYNYCH.

DRUHÉ OPRAVENÉ VYDÁNÍ.

V PRAZE 1888.

NÁKLADEM CYRILLO-METHODĚJSKÉHO KNIHKUPECTVÍ
(GUSTAV FRANCL).

Nejnovější novinou ve Veleticích jest, že pan baron Siegfried své panství dá do nájmu. Přišel by prý o všecko, kdyby tak neučinil. Dohlížeti si sám heztoho nemůže, bydlí v Prusku, a do Veletic jen občas přijíždí. — Že zpráva ta jest pravdivou, dosvědčují za jedno noviny, v nichž se panství do nájmu nabízí a pak že se páni správci dvorů k velkostatku patřících i pan sládek k stěhování chystají. „Jak to tak divně chodí na tom Božím světě“ — povídá starý Kubišta — „tuhle člověk má chaloupku, že se do ní sotva vejde sám, dva korečky „zádušního“ a ten trakař a musí být živ; a pana barona nemohou uživiti dva dvory a pivovar. To aby člověk přišel o rozum. Tolik chlebička roste tu na těch panských lánech, tolik piva se navaří — a pan baron má trpěti hlad a žízeň.“ — Tak rozumuje starý Kubišta. A on má k rozumování dosti času. Má totiž trakař. Když tak ty dva korečky obstará, popadne jej a jede do světa. V papírně v H..... nakoupí papíru rozličného druhu a pak jezdí nejraději od vesnice k vesnici, od fary k faře, a prodává své zboží. Kdo ví, jak těžký jest papír, musí se diviti, že stařec sedmdesátiletý s takovým nákladem v horku i dešti po cestách dobrých i špatných jezdit může a mnohdy kolik neděl v jednom

kuse. Ale on říká: „Pán Bůh je všude a rozum mám ssebou.“ A proto chvílemi se modlí a chvílemi rozumuje. Jak tu nejnovější novinu veletickou uslyšel, měl ovšem i tehdy rozum ssebou a uvažoval takto: Buď pan baron špatně zná počty a nebo pan správce katechismus. Ačkoliv pan baron teprv asi čtyřicet let má, učil se bezpochyby počítati po starém způsobu a drží se ho posaváde. Když totiž Kubišta do školy chodil dělala se subtrakce — nyní tomu říkají odčítání — tak že se říkalo — jedna od nully nemohu, musím se vypůjčit — kdežto nyní říkají jedna a devět jest deset. Tenkrát se tedy vypůjčovali — a tak to dělá pan baron. Pan správce označuje: v pokladnici jest „nulla“ — a pan baron řekne: „musím se vypůjčit.“ To jsou ty nynější děti jinačí kubíci — ty vždy jen přidávají; proč se pan baron nedá vyučiti subtrakci po novém způsobu; — to by jen stále přidával. — Ale že by jen tato stará subtrakce tím vinna byla? — Má-li býti pokladna náležitě plna, musí i pan správce dobře znáti katechismus. Bez katechismu to nejde. A jaký by to musel býti katechismus? Inu, ať třebaš i „heidelberský“. Tam se sice až na osmém místě mezi příkázáními povídá: Nepokradeš — ale jen kdyby se vůbec pamatovalo to slovíčko: Nepokradeš, — ale že právě mnozí velcí páni žádného katechismu nemají a neznají — pak se nedivme, že „to tak divně chodí na tom Božím světě.“

Tak tedy rozumoval „starý papírník z Veletic“ — jak mu vůbec říkají — nevědíť mnozí ani jak se jmenuje, ale zná ho každé dítě kolem do kola v celé krajině. Zdaliž jeho rozumování tentokráte správným a spravedlivým jest — toho nerozhodujme. Ale tolik jest jisto, že „Veletice“

vlastně jen dva dvory a pivovar přijdou do nájmu (do pachtu). Vše se přejme od nového roku. —

Dostavil se tedy nový rok — a noví páni se přistěhovali do pivovaru i do dvora. Pan „starý“ jest vlastně mladý pán. Jmenuje se Kysela. Jest tedy patrně Čech. Ale ve Veleticích ptávají se lidé též na náboženství, jelikož zde žijí evangelíci a katolíci; počtem jich jest skoro stejně; ale „sedláci“ — jak totiž starý papírník po staročesku říká — čili celolánici jsou skoro vesměs evangelíci. Mladý pan starý jest katolík — a jest dosud svobodný. — Pan nájemce dvora čili pan „pachtýř“ jest Němec, mluví však dosti dobře česky; jmenuje se — jak pak honem? Nějak divně — šafář povídá, že si to nemůže pamatovati — nějak tak, jako Lembera. Ale ne! Papírník jezdí do H . . . : . . . ho pro papír, umí německy — a ten povídá, že „Reimberger“. Pán Bůh s námi, to je žid — křižují se lidé. Ale ani to není pravda. Je to pán ze Slezska od Vratislavi, je evangelík, jen že ne takový, jako jsou ve Veleticích. Ale jaký tedy? — Inu je lutherán, vykládá Kubišta. Ale ne proto, že by snad do lutrie sázel, jak se stará Vodrážková domnívá, ale že jeho církev má původ svůj od Luthera čili Lutra; má se tedy správněji říkati „lutherán“. Ten pan Lembera je tedy Němec a lutherán; je již obstarlý pán, ženatý, má paní a jedinou asi sedmnáctiletou dceru. Byl již dříve nájemcem dvora u Prahy po 12 let a před tím tamtéž správcem. A proto umí dosti česky. Paní je rodem z Prahy a jest stejného s panem manželem náboženství, rozumí se samo sebou, že i dceruška k téže s rodiči církvi náleží. — Na velkostatku veletickém jest mnoho ovocných stromů, jak v sadech při dvorech tak i v stromořadích

u cest a v polích, a proto jest tu též panský zahradník Fialka. Ten jest „takto“ katolík, ale bude to dlouho trvat — vykládává papírník — než se do kalendáře mezi svaté dostane; — nechodí do kostela, rád se spojuje s evangelíky proti kněžstvu katolickému, má prý nějaké zcela nové evangelium a chce býti spasitelem nejprv českého národa a potom třeba i všeho lidstva. Za to však jeho žena jest velmi dobrá katolička, a dítky své malého Jarouška a asi desítiletou Růženku vychovává zbožně a přísně podle náboženství katolického. V domácnosti Fialkové to tedy chodí podle toho starého svatého evangelia. Avšak kupec veletický — taky „takto“ katolík, jmenuje se Kořínek, — má za krámem pokojíček a tam se hlásá a čítá to nové evangelium z nějakých německých i českých novin a knížek. Mnoho takových knížek přivezli z Vídně dva mladí rodáci veletičtí Vodrážka a Suchochleb. Odešli do Vídně jako dvanáctiletí hoši na učení. Tenkrát, ač Vodrážka jest katolík, a Suchochleb evangelík, znali jen staré evangelium; nyní však mají nějaké to nové. — Jaké to nové evangelium jest, těžko se domysleti a dověděti. Dělalí s tím veliké tajnosti. Ale stará Vodrážková, babička jednoho z nich, netuší v tom nic dobrého, povídala nedávno staré bednáře z pivovaru, že ten hoch se snad zbláznil, mluví pořáde o nějakých „červánkách“, a po těch červánkách bude prý bouřka, po bouřce vyjde slunce, a až vyjde, nebude žádných chudých lidí více na světě, ale nebude též kostelů ani kněží, ani žádných úředníků. Starý papírník jí vyložil, že její vnouček je člověkem, kterému se říká „anarchista“.

„Inu, já si to sotva budu pamatovati, ale dobrého to, paní kmotřinko, není nic. Nešťastný

hoch se nemodlí, do kostela nejde, a co mluví, to vám ani nepovím. Jde z něho hrůza, když spustí. Já mu povídala, že nemá rozum, a on mně za to vynadal starých bláznů.“

Při tom si Vodrážková utřela zvlhlé oči, a doložila:

„Když jsem se ho jedenkrát zeptala, které kněžstvo by pobil, řekl — že nejdříve katolické — to že o mnoho více drží lid ve tmách — ale na „pastory“ že taky dojde, leč by přestali kázati o Bohu, jako to v Německu mnozí již učinili.“

Stará bednářka vzdychla:

„Ubohý hoch — takový hezký člověk — a zbláznil se. Je to neštěstí, je to neštěstí.“

S tím se rozešly. A následkem toho hovoru rozneslo se po vsi, že se ten Vodrážkův a Suchochlebův ve Vídni pomátli, a proto že musí pan starosta každého měsíce na hejtmanství oznamovati, jak to s nimi jest.

To jest Vyhnálkův Josef zcela jiný. Přijel, odkudsi z daleka domů. Není na něm viděti žádné nouze, ale též ne bláznovství. Lidé v kostele vstávali až v lavicích, když ho na Boží Narození k oltáři, k svatému přijímání, jíti viděli. Matička jeho plakala při tom radostí, a stará Vodrážková žalostí, že to není její vnuk. Za to však na druhý svátek v pokojíčku u kupce vyhlášen byl za otroka kněží a za blbého blázna.

Ale že tak blbým není, vysvítá z toho, že si přinesl domů peníze, a že bude u nového pána starého v pivovaře, v kterém se parním strojem pracuje, strojvedoucím. Vyučil se zámečnictví, odešel do světa, ale ne do Vídne. Posledně pracoval v Kolíně nad Rýnem, a ku podivu, odtamtud přišel pobožnější než odešel. „Jak to tak divně

chodí na tom Božím světě," řekl by opět starý papírník

Hned po svátcích v tuhé zimě objevil se pan baron v zámku. Přijel k vůli odevzdání panství nájemníkům. Byl mu též představen Vyhnálkův Josef a zdá se, že se panu baronovi nelíbí. Je prý odchovancem těch německých „klerikálů“ a byl členem zjezovitělých spolků dělnických. Ostatně nemá prý pan baron novému sládkovi co poroučeti, ať si ho drží; on sám — pan baron totiž — nemá však k takovým pobožnůstkářům nižádné důvěry.

Ale téže noci byl pan baron nemile ze spánku vyrušen. Asi kolem půlnoci slyšel nějaký divný zpěv, spíše jen hulákání a což nejdivnějšího v řeči německé. Hluk se blížil; víc a více bylo rozuměti. Konečně zůstali státi pod okny a hulákali písničku, jejížto obsah byl asi tento: Nejprve do kněží se dáme — neboť o nich dobře známe, že svými řečmi o Bohu — chrání bohatství zlobohů. — A až ty kněžoury pohltíme — pak na boháče se vyřítíme; fabriky, zámky rozbíjem' — vrchnosti všecky pobijem'. — Tak nebe zde si založíme — o statky se rozdělíme; pak dělník bude panovat — kdo nedělá, ten nesmí žrát. — Chechtot hrůzný rozléhal se po těchto slovech a s divokým rykem ozývalo se znovu; kdo nedělá, ten nesmí žrát. Několik kamenů vlétlo do oken, jeden až k samému loži pana barona. — Pan baron již ani oka nezamhouřil. Ale jak to tak divně chodí na tom Božím světě; — starý papírník přišel ráno do zámku, nabízel své zboží a když se ho pan baron tázal, ví-li něco o tom, co se večer stalo, odpověděl, že ano. A co tom soudí?

„Inu — ti pobožnůstkáři toho neučinili, pane barone. Ti věří v Boha“.

Pan baron se již nic více netázal, ale odjel do města k panu okresnímu hejtmanovi a žádal, by do Veletic dána byla četnická stanice, že tam jsou anarchisté neb socialisté. Když se domů vracel, potkal pana kaplana a hned jal se mu vykládati, že páni špatně káží, že ten lid jest celý zlotřilý. Ale pan kaplan odvětil:

„Pane barone, máte hrozně nízké ponětí o náboženství.“

„Jakže?“

„Ano, máte nízké ponětí o náboženství. Myslíte, že náboženství jen proto jest, aby obecný lid držán byl na uzdě. Náboženství je pro každého, poněvadž každý člověk má povinnosti k Bohu, poněvadž každý člověk má se v tomto životě připraviti na život věčný. Ukažte lidu, že i vy ctíte Boha opravdu a nelíčeně — plňte povinnosti své k lidem, jak je náboženství předpisuje a anarchisté vymizí sami sebou.“

„Nám postačí vzdělanost“, řekl pan baron mrzutě a odjížděl. Ale, že vzdělanost jeho mu dovolovala, čeho se dobrý křesťan hrozí, že byl oddán nepravosti, která nemá ani jmenována býti mezi křesťany a to ku pohoršení všeho lidu — na to ani nepomyslí. Huboval v duchu na kněžstvo, že je čím dále, tím drzejší, ačkoliv neumí vášně lidu na uzdě držeti. Ano jako bývalý pruský nadporučík domníval se, půjde-li to tak dále, že se na místo farářů budou museti dáti do vesnic dragouny. On prý by brzy pořádek udělal a zvláště s těmi katolickými kaplany by byl brzy hotov. Ti jsou všeho zla příčina, poněvadž majíce papeže v Římě jen jeho poslouchají k ostatním vrchnostem drze se chovají, to jsou mu protestantští (evangeličtí) pastoři mnohem milejší, — ti mají

světského panovníka též za svou církevní hlavu, ti nejsou nikdy státu tolik nebezpečni.

Tak smýšlí tedy pan baron. Jest viděti, že si pramálo všiml slov starého papírníka, že tu „kočičinu“ v noci ti pobožnůstkáři neudělali.

Na nový rok čtla se podivná zpráva v novinách. Ve Vídni hodil dělník jakýsi — též snad anarchista — kamenem po katolickém knězi právě když kázal o novověkých poměrech dělnických a že jen na základě náboženství katolického polepšení jich dosaženo býti může.

Pan baron si to též přečetl; — divil se, že se ve Vídni naplní kostel, když káže katolický kněz a k tomu ligurian; měl prý jiné ponětí o Vídeňácích; obsahu onoho kázání si skoro ani nevšiml a z plna hrdla se zasmál, když se dočetl, že dělník po knězi hodil kamenem; dobře prý mu udělal, ale měl prý lépe trefiti, aby o jednu kněžourskou bestii bylo méně.

Tak vysoce vzdělaným pánem byl tedy pan baron, bývalý nadporučík (oberlajtnant), že schvaloval vražedný útok na kněze; když ale kameny lítaly do jeho oken — a to je něco zcela jiného — tu mají ho chrániti kněží lepším kázáním — a pak i dragouni.

Ta zpráva z Vídně dostala se novinami českými i mezi lid a rokovalo se o tom mnoho na Nový rok v hospodě. Zahradník Fialka rozhodně byl při onom dělníkovi; v 19. století straší prý ještě liguriáni ve Vídni a překáží prý světlu nové doby, která dvacátým stoletím světu nastane. Se zahradníkem stejného byl, jak se zdálo, náhledu Kašpárek. Kdo je to? Inu, poctivé jméno jeho jest vlastně Kašpar — ale že je jen chalupník, říkají mu lidé Kašpárek, poněvač právě

největší sedlák ve Veleticích nazývá se Kašpar. Kašpárek jest však krom toho chalupnictví ještě hledanou osobou, stůně li někde dobytek, za kterou příčinou jej na mnoho hodin cesty kolem do kola ve vesnicích lidé znají. Ale vedle toho všeho pouští se rád do léčení duší. Roznáší často a rozdává nebo ke koupi nabízí „zákonky“ — t. j. malé bible, obsahující nový zákon a žalmy — a někdy též „traktátky,“ t. j. malé knížečky, pojednávající o věcech náboženských, mnohdy ovšem ve smyslu církvi katolické nepřátelském a dozví-li se, že se někde nějaký katolík „viklá“ — t. j. od své církve odpadnouti chce, tu neváhá a jde kolik hodin cesty a vykládá mu z bible, jak strašně bloudí římská církev. A chce-li k římským nebo papežským přestoupiti nějaký evangelík, tu teprv nedá si pokoje a působí nejen bibli, nýbrž obzvláště „traktátky.“ Pro tuto věc říkají o něm evangelíci, že je mnohdy nad samého „pána“ — a nejlépe se na něj doptá, kdo jej pojmenuje: Kašpárek-písmák. U katolíků ovšem tolik vážnosti nepožívá, říkají o něm, že je „tvrdý“ — a dali mu podivné jméno: Kašpárek-přelevák nebo i prorok.

Tento veletický prorok přidal se tedy k Fialkovi a vykládal, že kláštery jsou výmyslem antikristovým a hned byl ochoten dojíti domů pro jednu překrásnou knížku, která má název „antikrist.“ Fialka osvědčoval, že tu překrásnou knihu již četl. A proto odvážil se Kašpárek a nabízel tu neb i jiné knížky opodál sedícímu Josefu Vyhnálkovi. To by se mu prý oči otevřely, to by prý poznal tu římskou pověru a zajisté by se naklonil k čistému evangeliu, zbavenému příměšků a přídavků lidských.

Po těch slovech ozval se Vyhnálek a řekl:

„Milý pane sousede! Nehněvejte se, ale tolik vám musím říci, že vy o tom, co se nyní ve světě děje, a co se chystá, ani ponětí nemáte.“

„Cože?“ — bránil se Kašpárek.

„Ano, opakuji svá slova, vy o tom, co se nyní ve světě děje, ani ponětí nemáte. Já jsem byl ve světě. Mně se Bohudíky dostalo poučení v Kolíně nad Rýnem, o kterém se lidu českému ani nezdálo.“

„Byl prý jste v papežských a jesuitských spolcích“ — odvětil Kašpárek.

„Ano, byl jsem členem katolických dělnických spolků — a tu jsem nabyl přesvědčení, že dělníci potřebují pomoci, že však se jí dodělají jedině na základě víry katolické.“

„Klerikálové zotročují a zatemňují lid“ — řekl Fialka.

„Papežství puká“ — vzkřikl Kašpárek. — Tak vyjádřil se, že tu byl Vyhnálek. Jindy však o mnoho ostřeji říká. Byl jedenkrát v katolickém kostele a slyšel, že se po mši svaté kněz modlívá ještě zvláště za církvev a to z nového rozkazu papežského, což ho přimělo k tomu, že zvolal: „Papežáci pukaj’.“

Po těchto slovech Fialkových a Kašpárkových odvětil Vyhnálek:

„Pane zahradníku, házíte frázemi a nevíte, co mluvíte. Právě klerikálové, t. j. přívrženci kněží či vlastně rozhodní katolíci v Německu, v Belgii, ve Francii pomáhají dělníkům. Právě katoličtí fabrikanti postarali se o dělníky tak, jako žádný jiný ve světě. První zásadou jejich jest, že pán i dělník musí zachovávat zákon Kristův. Zákon ten dovoluje míti majetek a zapovídá krádež. Ale náboženství křesťanské učí nás též, že Kristus, Syn Boží, učiniv se naším bratrem,

i nás vespolek bratřími učinil. Opravdu katolický fabrikant neb vůbec pán, který má dělníky, nepovažuje dělníků svých za stroje čili mašiny, které se, když se polámou, vyhodí, ale za své spolu-bratry a stará se, aby i oni jakéhosi blahobytu dosáhli. Předně netrpí neznabožů a nemravů, stará se tedy o pravé vzdělání dělníků a jejich dětí přidržuje jich ku svěcení neděle, aby se povznesli a pookřáli, staví jim pohodlné byty, žen a dětí do práce nebeře, nemírných prací neukládá, o nemocné a věkem sešlé se stará, a tak se stává, že právě dělníci katolických fabrikantů jsou v celku spokojení a šťastní lidé; pán jejich jest sice bohatší, ale i oni mají slušný blahobyt a žijí život člověka a křesťana důstojný. V jiných továrnách však stává se dělník novověkým otrokem svého pána, který se o něj nestará, ba jej kazí a tak jej ke všemu ještě neznabohem a nemravným čili otrokem lihoviny a smilstva činí“.

Zahradník hleděl do stolu, a jen nesměle odvětil.

„Noviny píšou zcela jinak.“

„Noviny neznabožské — musíte říci. Dobré křesťanské noviny potvrzují, co povídám, ale těch, jak vidím, vy neznáte. V novinách křesťanských byste se dočetl, kterak právě Kristus tím, že se domnělým synem tesařovým učinil a jemu, jak právem se domníváme, při řemeslné práci pomáhal, práci dělnickou zasvětil. Práce byla totiž za pohanstva jen lósem otroků, ale Syn Boží stav dělnický zvolil a tím jej nesmírně vyvýšil; práce počestná stala se ctí a slávou. Křesťanský dělník nezávidí tudíž bohatství jiným, ale maje slušný blahobyt jest spokojen a pracuje rád, an ví, že tím následuje samého Syna Božího.“

Mezi tím vstoupili do světnice Vodrážka a Suchochleb, a vzkřikli:

„My nechceme míti jen ten váš slušný blahobyť, my chceme, aby měli všickni, co možná stejně a všickni pracovali.“

„To není možno,“ odvětil Vyhnálek, „protože jeden to, co vydělá, si uloží a druhý propije. — A pak pamatujte, že i *duševní práce je prací*. Kristus, když počal vyučovati, přestal pracovati tělesně. Národ, který by měl jen dělníky, ale žádných učitelů a vzdělaných vůdců, stane se národem divokým.“

„Ať se tedy všickni vzdělají,“ namítal zahradník. „Ano vzdělání chceme, ať jsme všickni vzdělání.“

„To opět nejde, a sice proto, že ta vaše příroda někomu dá schopnosti a někomu jich nedá.“

Vodrážka po těchto slovech vychrlil hrozné rouhání proti Bohu, avšak v okamžení zbledl. Do místnosti totiž vstoupil četník, který jej a Suchochleba, jakožto podezřelé původce známé noční výtržnosti zatkl a odvedl.

Řeč již vázl, obzvláště zahradník ztichl; Boha se nebál, ale četník odňal mu všecku smělost. Avšak kdo brzy nabyl řeči, byl Kašpárek. Četl totiž v listech svého vyznání, že prý v katolických zemích bývá poměrně více bouří dělnických proti pánům, než v evangelických, a učinil námitku toho obsahu Vyhnálkovi.

Ale ten mu odvětil:

„Ti, co dělají bouře, nejsou katolíci.“

„Jak pak ne, v Belgii a ve Francii jsou přece katolíci.“

„Ale dělníci, kteří bouře dělají, odřikají se katolictví. Ti jednají dle zásad *nevěřeckých*; a

páni, proti kterým se bouří, též nejsou nic jiného než nevěrci. Důkaz toho vidíte ve Veleticích též.“

„A kde?“

„Vodrážka je dle vašeho zdání katolík a Suchochleb evangelík — ale nemají vlastně žádného náboženství; nerozhoduje tu, v čem se kdo narodil, ale jak nyní smýšlí. — A pak jsem vám ještě jednu odpověď dlužen. Povídal jste, že papežství „puká.“ To se náramně mýlíte. Nesmíte čísti jen listy evangelické a rozličné ty traktáty. Jest ovšem — obzvláště v Čechách — mezi katolíky mnoho lhostejných, ale v jiných zemích vypadá to trochu jinak. Katolíci praví všude mohutní, a ač snad veliké bouře se chystají, musím vám říci, že se jich katolická církev neděsí; ona stojí pevně na skále na níž ji postavil Pán. Ale hůře je s vámi.“

„Co že? My máme čisté, nezkalené lidskými přívěsky evangelium — a pravda Hospodinova zůstává na věky“ — řekl Kašpárek.

„Lituju vás,“ odvětil Vyhnálek.

„Litujte sám sebe.“

„Lituji vás,“ řekl opět Vyhnálek, „ale jste nejméně o padesáte let pozadu. Vaši „páni“ nepřestávají ovšem psáti a hlásati o vašem čistém evangeliu. Ale takové řeči se již přežily těm, kteří byli trochu dále než ve Veleticích a čtli něco více, než co jest ve vašich traktátkách. Jak až příliš vyčistěné evangelium káže se v evangelických kostelích, o tom vy, chudáku, ani ponětí nemáte.“

Po těch slovech vyňal Vyhnálek z kapsy německé noviny a přečetl z nich jeden odstavec.

„V Berlíně měli páni pastoři poradu (dne 22. srpna 1883.) Při schůzi té řekl superintendent Meinhold: Když ty rozličné církve v jednotlivých zemích (Landeskirchen) a ty bezčetné směry (t. j.

různost v učení) v lůně evangelické církve vidím, tu nemáme *žádné příčiny k plesání*. Ještě méně příčiny k plesání máme, když viděti musíme, jak se na *evangelických kazatelkách . . . všechno božské* o našem Pánu a Spasiteli *upírá* (Berlíner Reichsbote 12. srpna 1883.)

„To jsou jistě papežské noviny,“ řekl Kašpárek.

„Ne! — To jsou evangelické noviny. Pane sousede! Vaši páni evangelium tak očistili, že zůstává mnohým jen nevěra. Musíme vás tedy litovati, když stále a stále to „čisté evangelium“ na jazyku máte. Povídám vám! Katolická církev stojí pevně při pravdě Boží — v ní se hlásá stejně všude po všechny věky učení Krista Pána a sv. apoštolů. Ve vašich církvích jest však tolik roztržek v učení vašich „pánů,“ že se již právě na vašich církvích plní slova Páně: Každé království proti sobě rozdělené spustne a dům na dům padne. S Bohem, dobrou noc.“

„Je to zarytý papežák a odchovanec jezovitů,“ odlehčil si ještě Kašpárek.

Ode dveří, od posledního stolu, ozval se hlas. Byl to hlas starého papírníka, o němž se domnívali, že spí. Pojednou zdvihl hlavu a řekl:

„Kašpárku, kolik pak jest těch čistých evangelí?“

„Vy naší církvi nerozumíte, vy se do toho nepleťte,“ řekl Kašpárek.

„Ne, ne,“ řekli někteří hosté, ba sám zahradník, „jen ať mluví, snad se zasmějeme.“

„To vám dá rozum, který prý míváte všude sebou, že jen jedno.“

„Já jsem taky tak myslíval; ale prosím vás, když jsem se právě ve vašem kalendáři dočetl, že jsou dvě, tu zůstává můj sprostý rozum stát.“

„Kde jste se toho dočetl?“

„Inu, v nejnovějším vašem kalendáři; jmenuje se Sion. Tam stojí černé na bílém, že Bedřich III. falcký, od něhož pochází váš heidberský katechismus, ty papežské ve své zemi pronásledoval, ale luthersky smýšlející kazatele nechal na pokoji — a to proto, že i *lutheráné mají čisté evangelium*. (Sion 1887. F. Šebesta o původcích heid. katech.) Tak tedy vy máte čisté evangelium, a lutherští mají čisté evangelium. Každý sprostý člověk by myslel, že jen jedno evangelium může býti tím čistým a ono to je jináče.“

„Pan zahradník měl pravdu, když řekl, že se zasmějeme, bude-li Kubišta mluvit.“ řekl kdosi z hostů.

Ale Kubišta řekl:

„Inu! Když jsem to četl, zasmál jsem se též; potom mně ale přece bylo líto lidu, kterému se na krásném papíře tak nešikovně píše o dvojím čistém evangeliu. — Jen jedno evangelium může býti tím čistým a pravým, a to je v té církvi, která na Petrovi jest založena, kterou brány pekelné nepřemohou. Dobrou noc!“

II.

Hned po „svatých třech králich“ bylo ve Veleticích opět něco nového, a sice že se pan starý bude ženiti. Měl prý však pro tu věc na katolické faře mrzutost. Jest „takto“ katolík, ale bere si evangeličku. Nemůže si prý pomoci, potřebuje do svého obchodu mnoho peněz a těch jest hodně u Rašků v Městci. Rašek, hostinský a majitel domu se stem korců polí, loňského roku zemřel a zanechal krom svého velkého majetku

vdovu a jedinou dvacíletou dceru. Matka pana starého psala prý mu, aby aspoň hleděl míti oddavky v katolickém kostele. Ale je prý to s těmi matkami. Každá lpí houževnatě na těch svých náboženských předsudcích. Matka nevěstina zase řekla zcela rozhodně, toho že nikdy nedopustí, aby její dcera šla na oddavky k papežským. Co si má člověk počítí, myslel pan starý. „Víra jako víra“ — říká si sám u sebe, ale nevěsta, která má hospodu a sto korců polí, není tak hned všude. A tak se stalo, že pan starý zapomněl na duši, na věčnost, na svou matku, a dal se oddati na straně evangelické. V úterý před Hromnicemi přijela již mladá paní sládková se svým manželem do Veletic. V Městci se vše pronajalo, a bude tudíž paní tchýně bydleti ve Veleticích u dcery a pana zetě.

První návštěvu učinili noví manželé a paní tchýně u pana nájemce dvora Raimbergra čili jak lid říká Lembery; a Reimbergrovi návštěvu zas oplatili. Tak se totiž nyní v městech děje, že si lidé krátké návštěvy dělají a oplacejí. Hovoří se sice velmi zdvořile, ale obyčejně o ničem. „Paní sládková nemohla opomenouti návštěvu učiniti, pan sládek paničku svou představití a osměluje se spolu představití svou paní tchýni“ — tak as počalo se hovořiti při návštěvě sládkových u Reimbergrů. Pana Reimbergra a paní to zase velice těší, že mají tu čest poznati mladou paní a paní matku, je to prý tak dobře, nebude se tu na té vesnici mladé paničce stýskati, když bude míti matinku u sebe.“ — A když se návštěva oplácela, tvrdili sládkovic, jak velice jsou tím počtění a potěšeni, že si pan Reimberger a milostivá paní neobtěžovali je navštívití. Pan Reimberger musel říci: „prosím, prosím,“ a byl tím

skoro celý hovor skončen. Paní Reimbergová šla však v těch zdvořilostech nynějších „vzdělaných“ o něco dále, a vyslovila přání, aby se obě strany vespolek i budoucně navštěvovaly, což bylo přijato. — S pozváním začal pan sládek. V neděli po Hromnicích pozval pana nájemce dvoru i s paní k svačině a večeři. Paní Rašková, tchýně pana sládky, začala brzy hovor o náboženství, a neostýchajíc se pana zete vyslovila své potěšení nad tím, že Reimbergovic nejsou katolíky, a že doufá, že to přispěje k tomu, aby jejich přátelství bylo pevnější. Pan sládek se trochu zakabonil, a řekl, že víra nemůže u moudrých a osvícených lidí překážeti pravému přátelství; toť by prý různost víry musela překážeti i blahu manželskému, když muž je katolík a žena evangelička. Toho ale mezi ním a jeho paní, jak doufá, nebude; a doložil:

„Já jsem ovšem „takto“ katolík, ale žádný růženečkář. V čem jsem se zrodil, v tom zůstanu. Bohumilka (— t. j. jeho paní —) ať si zůstane též při svém. Z mé strany nebude jistě žádné příčiny k rozbrojům domácím k vůli víře. Ostatně, abych se přiznal, já tomu modlení tak jako tak „mnoho neudělám.“ — Tak doložil s úsměvem.

„Já musím paní Raškovou upozorniti,“ řekla paní Reimbergová, „že můj muž i já a ovšem i naše dcera jsme vyznání lutherského čili augšpurského; paní Rašková s paní dcerou jest však tuším vyznání helvetského čili reformovaného.“

„Ale prosím,“ řekl pan sládek, „nechte toho hovoru o náboženství, což na tom všem záleží. — Pane Reimbergře, nehráte karty?“

„Ne sice ze zvyku, ale přejete-li si hráti, jsem hned k službám. Co budeme hráti?“

Páni rozhodli se pro „bulku“ a proto poslal pan starý pro Vyhnálka, strojníka, vyloživ, že to je velmi zkušený, vzdělaný a slušný člověk. Strojník tedy přišel a hrálo se. Paničky zatím prohlížely svatební výbavu mladé paní sládkové a bavily se mezi sebou. Paní Rašková odbíhala do kuchyně připravovat večeři. Asi o půl sedmé zasedlo se k večeři. Pan „strojvedoucí“ však dříve než zasedl, znamenal se křížem a s rukama sepjatýma říkal po tichu stolní modlitbu. Tato věc přivedla hovor na náboženství. Paní Rašková řekla totiž:

„Pan Vyhnálek je dobrý katolík, není-li pravda?“

„Katolíkem jsem, chvála Bohu, a jím holdám zůstatí do smrti.“

„I což o to, kdo byl členem papežských spolků, ten drží ovšem s papežem a kněžími,“ řekla ostřeji paní Rašková. „Ale my, paní Reimbergrová, my se k papeži nedáme, není-li pravda?“

„Jestliže milostpaní trvá pevně při víře lutherské, ta teprv nemůže se dáti pod moc papežovu, protože lutherané i článkem víry mají, že papež jest antikrist,“ řekl Vyhnálek se smíchem.

„Ten článek víry my přijímáme, vid', Bohumilko?“

„Ovšem! — — V tom se všichni evangelíci srovnávají.“

„Mně se to však protiví,“ řekl pan Reimberger.

„Tak?“ divila se paní Rašková.

„Ano, mně se to protiví! Je to fanatismus (náboženská zaslepená vášeň), tím se evangelický lid štve zbytečně proti katolíkům.“

„Ach — pan Reimberger se zastává papežských,“ řekla paní Rašková. „Ne, ne — lutherští mají pravdu, papež je antikrist.“

„Prosím, je li papež antikristem, tož jedná ďábel sám proti sobě“.

„Jak to? — Tomu nerozumím“, řekla paní Rašková.

„To jest patrné, jenže se musí jíti od Veletic trochu dál do světa. Kdo zná, jak to v církvích protestantských chodí, jak nestejně a nesvorně učí páni pasturové, jak už pustou nevěru hlásají na kazatelkách — a kdo ví, že naproti tomu církev katolická a papež se vší rozhodností hlásá a udržuje víru v *Krista Pána*, ten vidí, není-li slepým, že papež není proti Kristu Pánu, není tedy antikristem (protikristem). Kdyby byl papež antikristem, tu by tedy ďábel sám skrze papeže udržoval víru v *Krista Pána*, jednal by sám proti sobě.“

„Ano, tak jest, tak jest,“ řekl pan Reimberger. „Pokud já znám roztržku v učení a nevěrecké pastory aspoň v Němcích, a církve katolické víru v *Krista Pána*, hledal bych antikrista, všude, jen ne v papežství.“

Paní Rašková div že nepadla se stolice, a řekla proto plna obdivu:

„Ale, paní Reimbergrová, váš pán je papeženec!“

„Můj muž má bratra v Prusku evangelickým farářem a dostává od něho často psaní o církvích evangelických v Německu: naříkají oba na hrůznou roztrhanost církví těch, co se týká učení a obávají se, že se blíží jejich konec.“

„I toto; Luther a Kalvín přinesli nám čisté evangelium, a to potrvá na věky“.

Pana sládka mrzel hovor ten a proto zavedl jej obratně na jiný předmět. Páni šli brzy zase hrát a paničky bavily se svým způsobem. Avšak paní Raškové to nedalo, a počala se chlubit, že

jejich sbory všude jsou sjednoceny tím, že mají heidelberský katechismus, že to je drahocenný, nebeský poklad; přinesla jej ze své skříně a okázala jej paní Reimbergrové na stránce 73., kde se čte, že mše nic jiného není, než zlořečené modlářství. (Heid. Katech. Heřm. z Tardy 1873.) Ani paní Reimbergrové to nedalo a odskočila do dvora do svého bytu pro „evangelickou knížku k obhájení pravdy nebeské od Hoë z Hoeneggu“, kde se čte, že papež zavedl nového Boha, kterého ctí zlatem a drahým kamením; prorokoval prý o tom Daniel prorok — a bůh ten nazývá se Maozim — to jest patrně (missa čili) mše. — „Jaká to shoda v učení“, pochvalovala si paní Rašková; „vždyť my nejsme tak daleko od sebe, jsme evangelíci, máme na obou stranách „čisté evangelium“ zbavené těch příměsků lidských.“

V tom smyslu hovořilo se dále. Společnost rozešla se v dobré náladě. Pan starý „vzal“ poslední bulku, a paničky jsou rozradostněny, že mají čisté evangelium. Paní Rašková ponechala si evangelickou knížku a paní Reimbergrová heidelberský katechismus, a sejdou se budoucí neděli zase u Reimbergrů.

V úterý na to, jak to již v masopustě bývá, slavila se ve Veleticích hlučná svatba. Vdává se Havrdova Mařenka. — Podivný osud má ten statek u Havrdů. Před dvaceti pěti lety dostala se tam nynější hospodyně, evangelička; nebožtík hospodář — Havrda — měl prý mnoho výplat ze statku toho, a vyhlídl si tudíž bohatou nevěstu, jenže evangeličku. Ta při svatbě dovolila, že budou všecky dítky, kterými by Pán Bůh manželství jejich obdařil, katolickými. A tak se též stalo. Pán Bůh dal jim nejprve synáčka Jana, pak dvě dcerušky Mařenku a Žofii, a všecky byly

pokřtěny po katolicku. Ale — pojednou hospodář umřel zápalem plic, sotva že mu bylo třicet let. Matka evangelička měla nyní vychovávat děti po katolicku; to bude asi divné vychování. Staří rodiče nebožtíka hospodáře nebydleli ve statku; starý Havrda zachoval si totiž krom statku chalupu, v níž si dosud hospodaří. I vzali si synáčka synova Jana k sobě. Starý říkal, aby prý měl na koho hospodařiti, „babička“ však proto, aby aspoň hoch zůstal katolickým. Čeho se obávala o všech dětech, stalo se aspoň s děvčaty; matka si je vedla již předem po své straně, a když byly přes čtrnácte let, staly se i před úřadem světským evangeličkami. Starší Mařenka se tedy vdává. Statek Havrdův dostane se do cizích rukou, do rukou evangelíků. Mařenku si totiž bere Netušil, evangelík, syn rolníkův z Hradů. — Dědečkovi Havrdovi není při tom veselo, ale jaká pomoc. Ale proč Jan, bratr Mařenčin, nepřeveze statek? — On študuje! a sice na kněze. Již jest v semináři poslední rok a bude, dá-li Pán Bůh, letos vysvěcen. Dědečka by bylo sice těšilo, aby rod byl zachován, ale babička si z toho mnoho nedělá; míti vnuka knězem, to jest pro ni něco velikého. Jest to pro ni odměnou za katolické vychování, jehož se její péčí Janovi dostalo.

„Ale jak to tak divně chodí na tom Božím světě“ — říká starý papírník — „matka helvetka, sestry helvetky, a syn i bratr katolický kněz. Takovou rodinu mají jen Veletice.“

Svatba se tedy dala v úterý před poslední masopustní nedělí a to s velikou slávou a pozváno bylo hostí, jak stará Vodrážková počítá, asi osmdesát. A poněvadž nevěsta katolického otce měla, jsou na obědě i katoličtí příbuzní. Z pivovaru i ze dvora bylo též všecko sezváno.

Dostavil se však jen pan zahradník a Vyhnálek. Úřad „družby“ koná Kašpárek; a hostmi — jak zlí jazykové povídají, nezvanými — jsou i dva z vazby pro nedostatek důkazů propuštění „anarchisté“ Vodrážka i Suchochleb. Družičkou jest nevěstina sestřička Žofie a mládencem zase bratr ženichův Prokop. Z počátku bavili se hosté velmi dobře, ale brzy začala se zábava kaliti, jelikož Vodrážka i Suchochleb začali vykládati, že ve Veleticích jsou lidé ještě o sto let pozadu. Evangelíci jsou prý sice o mnoho pokročilejší, ale stále ještě i mezi nimi jest mnoho tmy, jak se to dnes právě kázáním pastorovým ukázalo.

„A co se vám nelíbilo na tom kázání našeho pána?“ — tázal se Kašpárek.

„Celé kázání bylo jezovitstvím prosáklé“ — odpověděl Vodrážka. Vyhnálek zasmál se z plna hrdla a tázal se, co asi jezovitského na tom kázání shledal.

„Samý Bůh v tom byl a Kristus, a náboženství a čisté evangelium,“ řekl Vodrážka.

„Tak? Kdo vám promluví o Bohu, ten jest jezovitou, třebas to byl i pan pastor?“

„Ano — i pastor! V Německu jsou osvícenější pastoři.“

„Naopak, příteli“, odpověděl Vyhnálek. „Mnozí z nich jsou v nejhroznější tmě — a odpusťte — vy sám jste v nejhrůznějším zaslepení. Přijďte zítra do pivovaru — a tam vám to vysvětlím. Dnes toho nechme, není k tomu zde vhodná příležitost.“

Tím byla by se celá věc ukončila, kdyby v síni nebyla nastala dosti značná hádka i mezi dětmi o náboženství. Nalezla se totiž na zemi maličká knížečka s obrázkem. Obrázek představoval evangelického hochu, kterak umírá, maje

na prsou rukama přitisknutý zákonek, malou bibli. A u hocha stojí vyobrazený katolický biskup, který jej mučil proto, že nechtěl vydati bibli Páně.*) Rozumí se samo sebou, jak tato knížečka, ten „traktátek“, rozplamenil evangelické děti záští proti všemu katolickému — a že naopak katolické děti se bránily, jak mohly.

Vyhnálek vstal a za všeobecného ticha přinesl „traktátek“ do světnice a vysvětliv obsah knížečky zvolal:

„Na ohavném a lživém traktátku tomto není podepsán ani spisovatel ani knihtiskař. Páni se tedy sami stydí za dílo své. — Soudím o té věci takto: Hlavní původce nevěry francouzské Voltaire (Voltér) radíval soudruhům svým bojujícím proti církvi katolické: Lžete, bratří, lžete — pomluvejte statečně; něco vždy (z pomluvy církve katolické na ní) uvázne. Podle této zásady jest zde jednáno. — Pošlu tuto knížečku na hejtmanství, aby se páni přesvědčili, na které straně se bojuje s fanatismem (zaslepenou vášní), jak hrozně se lže o církvi katolické, a jakým způsobem se i děti proti sobě štvou.“

Nastalo hrobové ticho! — Kašpárek zmizel ze světnice. — Jen s tíží dostal se hovor trochu do proudu. Celá společnost byla ráda, když pod okny hudba zavzněla. Brzo na to odešlo se k tanci do hospody. Vyhnálek nešel s nimi. — Mládenec Prokop tančil stále jen s družičkou Žofičkou — a kmotry i babičky soudily z toho, že do druhé svatby u Havrdů daleko asi nebude. Jak matka je s dcerou na výměnku, to by dlouho dobrotu

---

*) V Hradci Králové byla taková knížečka odebrána děvčeti katolickému ve škole; dostala ji prý od nějakého „pána.“

nedělalo; sama matka musí o to stát, aby ji někdo co nejdříve děvče „z domu vyvedl.“

Tak usouzeno „na soudné stoličce“ v hospodě u kamen, a stará bednářka dokládá, že Žofičku k Netušilům do Hradů v poutech asi nepovedou.

Ve světničce vedle tančírny seděli za stolem zahradník a ti „anarchisté“. Mluvili slovy přitlučenými; jen někdy bylo by možno bývalo rozuměti některému slovu ku př. „odchovanec jezovitů.“ — Co s tím vyvede, pošle-li to na hejtmánství? — Jsou ve tmách až pod uši na obou stranách, ale takové traktátky nám pomáhají; jen ať se rvou mezi sebou, to nám neškodí.

Druhého dne k večeru dostavil se Vodrážka k Vyhnálkovi s pichlavou poznámkou, aby ho tedy, jak včera slíbil, že tmy vyvedl. Vyhnálek se pousmál a řekl:

„Jak pak se vám líbí tento stroj?“

Vodrážka nemohl se dosti vynadiviti, obzvláště když Vyhnálek vykládal, co vše se v pivovare tím strojem provede. A doložil:

„Vidíte, divná věc je ten stroj, ale co jest nejdivnější je to, že ten stroj sám sebou povstal, že ho nikdo nezhotoval.“

Vodrážka pravil:

„Žertujete snad?“ Ale Vyhnálek odvětil:

„To se vám zdá žertem? Podivíte se snad ještě více, řeknu-li vám, že tu v té místnosti nic nebylo, ale jednoho rána, když lidé vstali, byl tu tento stroj, udělal se prý sám.“

„To je bláznovství“ — odvětil Vodrážka.

„A což kdybych vám řekl, že tu bylo naházeno rozličného starého železa a mosaze atd. — a že jedenkrát vzňal se tu oheň, kov se rozpustil, a když vše ztuhlo, byl z toho pojednou tento stroj.“

„Ale — co to, prosím vás, mluvíte — toť samé bláznovství“ — řekl Vodrážka.

„Ano, příteli,“ odvětil Vyhnálek — „to vše by bylo bláznovstvím. Ale odpusťte, vy vyznáváte — a jak se zdá — i lidem hlásati chcete tisíckrát větší bláznovství. Ten nesmírný svět, v němž se všechna tělesa s úžasnou pravidelností pohybují, takže ani o jedinou minutku se žádné neopozdí, ten jest neobsáhlým jakýmsi strojem, a hle, vy o něm tvrdíte, že povstal a zhotovil se sám sebou. Aby povstal tento nepatrný stroj, tu poznáváte, že bylo potřebí někoho, kdo jej vymyslí, rozměřil plán jeho si sestavil, a potom jej zhotovil. A o přenesmírném stroji světovém domníváte se, že žádného Stvořitele nebylo třeba. Odpusťte — takový náhled je šílenstvím, je tmou duše lidské.“

Vodrážka se zamlčel; a Vyhnálek sáhl rukou na kliku u stroje a stroj se zastavil. Ihned však bylo slyšeti volání z jiných místností — „co se to děje — kdo to je u stroje?“ — Strojník sáhl opět na kliku, stroj se pohyboval, vše utichlo. Vyhnálek řekl pak ještě Vodrážkovi:

„Vyšší síla, síla mé ruky a úmysl mé duše byly příčinou, že stroj se zastavil, není-li pravda?“

„Ovšem — ovšem.“

„Nuže! Takovou vyšší silou, povýšenou nad síly přírody jest Bůh. Příroda pracuje a působí podle sil svých a zákonů jí daných, podobně jako tento stroj. Ale dotkne se jí síla vyšší, moc Stvořitelova, příroda jí neodolá, a musí se třebas i zastaviti, chce-li Bůh. Zůstane ku př. světlo i večer, jak písmo sv. vypravuje v knize Josue, anebo stane se tma i v poledne, jako při smrti Kristově. — Vše uvedeno jest v podiv, vše se táže, jako právě dělníci naši, když jsem stroj za-

stavil, co se to děje a jak to jest možná. A odpověď na to zní: Stroj toho neučinil, ale působila tu vyšší síla — moc Boží — stalo se něco, čeho síly přírodní učiniti nemohou, stal se zázrak.“

Vyhnálek dokončil svůj výklad; ale Vodrážka mlčel opět. I doložil tedy strojník:

„Prosím vás, kde pak je tedy ta tma? Na straně naší, kde soudíme, že ten světa všeho stroj má a musí míti původce rozumného a mocného — anebo tam, kde se soudí, že stroj povstal sám sebou? — Vy neodpovídáte? — Dovolte mi ještě jednou aspoň otázku. Kde je tma, tam kde se věří, že síla vyšší může zasáhnouti v běh stroje — čili že Stvořitel stroje světového může na něm něco vyvésti, co síly stroje převyšuje — t. j. zázrak učiniti? — anebo jest tma tam, kde se myslí, že nikdo, nižádná vyšší síla nemůže na běhu stroje ničeho měniti, čili že zázraky nejsou možny? — Vidíte, jest mi vás líto, přišel jste ve Vídni do rukou bezbožných, strašně zaslepených lidí, a mluvíte, co jste slyšel a v jejich spisech četl; — ale já jsem Bohu díky měl to štěstí státi se členem spolku křesťanských a svému stavu přiměřeně se vzdělati spisy křesťanskými — a víru si zachovati.“

Vodrážka řekl konečně:

„Jste opravdu šťastným člověkem, víte, na čem jste, já toho nevím, já jsem uvnitř rozerván“.

V tom zavzněl zvonu hlas na klekání. Vyhnálek počal se modliti „Anděl Páně“. Připomínal si vtělení Syna Božího a trojím „Zdravas“ ctil tu, kterou si Syn Boží za svou matku zvolil. — Vodrážka stál tu sice tiše, ale nemodlil se. Jeho rozervaná duše není schopna modlitby. Co si asi myslil v tu chvíli? Tupil v duchu Vyhnálka,

že je „ve tmách“, anebo snad truchlil nad ztraceným štěstím duše své, kterého požíval, dokud ještě mohl se modliti?

Již mezi klekáním bylo slyšeti bolný jakýsi a podivný nářek. Oba mladí muži vyšli ven. Před zámkem stála s vlasy na záda spuštěnými osoba jakás žalostně naříkajíc; brzy lomila rukama, brzy zase hrozila k zámku. Zdá se, že jest šílená, neboť mluví asi takto:

„Ó jen zvoňte klekání, zvoňte; — já jsem též ctíla Pannu Marii, ale ona se na mne hněvá. — Tam ten, v tom zámku se mi smával, abych prý se nemodlila k Marii. — Ha, ha — on mi říkal, že není ani pekla ani nebe — a pak? — Pak? I což nevíte, co se se mnou stalo. On mne oklamal. Ha — ha! Budu prý baronkou! Ha, ha, divná jsem to baronka, jsem prý blázen. Ó můj otče, můj otče! — Ten bídník nás zničil. — Teď věřím, že je peklo! Ano je peklo a přijde tam ten bídník. — Panenko Maria — ty se na mne hněváš? — Ó hněvej se, hněvej. Mívalas mne ráda, vím to, vím; ale tenkrát byla jsem ještě hodná, tenkrát jsem se k tobě modlila. — Ha — ha! Oni zvoní; nezvoňte, nezvoňte, já se nemohu modliti k Panně Marii“.

Jakýs člověk přistoupil k šílené a chlácholivě k ní mluvě odvedl ji. — Starý Kubišta jel právě domů se svým skoro prázdným trakařem. Vyhnálek otázal se ho, co to je za osobu; Kubišta, vida tu Vodrážku, vypravoval takto:

„Tato osoba podává každému důkaz, že je věčnost, že je peklo a nebe“.

„Tak?“ divil se Vodrážka.

„Ano! Znali jste snad pana lesního Procházků“.

„Ovšem.“

„Měl hodnou ženu, zbožnou katoličku, a ta mu vychovala jedinou dcerušku Stázičku“.

„Ano, ano“ — odvětil Vyhnálek. S „fořtovou Stázičkou chodil jsem do školy“.

„Tato osoba, kterou jste zde nyní slyšeli a viděli, jest ta bývalá fořtova Stázička. Bylo to hodné a nevinné, velmi zbožné dítě. Dospěla v domě svých rodičů. Co se s ní stalo, uhodnete snad z její řeči, kterou jste právě slyšeli. Pan baron Siegfried je ten, o kterém mluvila. — Ach! Bylo to hrozné tenkrát! Otec z hanby a žalu se zastřelil, když se mu pan baron vysmál, že byl tak hloupý a že snad i on myslel, že mu udělá z dcery baronku. Stázičku přivezli z Prahy jako tichého blázna. Žije zde s matkou a chudák — nemůže slyšeti klekání. Bojí se, že se na ni hněvá Panna Maria. — Jsem sprostý člověk — vy oba jste byli ve světě — ale my zde ve Velečicích máme, co jinde snad skrytým zůstává; my zde máme důkaz, že musí býti věčnost, aby takovýto dravec došel zaslouženého trestu. Zničil otce, zničil dceru, zničil blaho jindy tak šťastné rodiny a žije vesele dál, jako by se bylo nic nestalo. Ano, ano! Ten starý Bůh živ jest ještě; tam na soudu Božím sejdou se jistě pan lesní, jeho dcera a pan baron. Tak to hlasitě volá v mém srdci. Dej vám Bůh dobrou noc.“

Vodrážka stál tu v němém zamýšlení. Konečně skoro divoce řekl:

„Ó proč nesešle tedy Bůh blesky své, aby na místě zabily toho padoucha!“

„Tak nemluv — tuším, že jsme si tykávali“.

„Ano, když je tedy Bůh spravedlivý — proč nechá dáti žítí takového dravce?“

„Upokoj se! Prozatím poznáváš, že není jedno — dobré a zlé. Vidíš — to nám hlásá

jasně naše srdce. Krom toho však cítíš i ty dnes, není li pravda, že za zlé musí následovati trest?“

„Ano, ano, ale proč tedy nenásleduje trest?“

„Zde zdá se ovšem, že zlému vede se dobře. Ale to se dá vysvětliti tím, že i ten zlý něco dobrého učinil, ať má odplatu zde na zemi. Ale přijde doba vyrovnání. Z toho můžeš poznati, že jest ještě jeden život, kde se to vyrovnání stane, čili že duše je nesmrtelná.“

„Dobrou noc, Josefe, dobrou noc“ — řekl Vodrážka.

„Nepospíchej — uvaž věc dále — nalezněš pokoj“, řekl Vyhnálek.

„Jsem rozbouřen; ty bys ze mne naposledy udělal růženečkáře. My nenávidíme náboženství. Dobrou noc.“

„Ubohý člověk! Jest zaslepen a nechce býti poučen. V myšlénky pohřížen vracel se domů Vyhnálek. Přemýšlel o té vzdělanosti těch velkých pánů; — náboženství, které učí báti se hříchu, jest jen pro lid. Ubohá Stázička! Dříve ji pan baron ovíklal ve víře a pak následoval hřích! — Jen živá a silná víra, jen náboženství, proniká-li srdce naše, jest s to i v hodině silného pokušení dodati slabému člověku síly. — Vzdělanost, záležející v jistých uhlazených způsobech, vzdělanost bez náboženství nezabrání, aby člověk stal se otrokem svých vášní, stal se dravcem!

V pokojíčku u kupce byli toho večera pohromadě zahradník a dva „anarchisté“.

Ponocný, když se tam v devět hodin šel „zahřát“, zaslechl prý tato slova: „Náboženství jen nás má držeti na úzdě a zákony jsou jen na nás — tak smýšlí pan baron — ta hyena — ten darmochleb“. A po půl noci bylo prý zcela zřetelně slyšeti pod okny: Na vyrovnání budeme

čekati až tam na hoře; my se vyrovnáme zde na zemi. Jak dají znamení k útoku bratří ve Francii, pustíme se do toho i my. A potom následovala písnička: Nebe my zde si založíme. Když ponocný pod okny zahoukl jednu, rozešli se hosté z pokojíčka kupcova. Ponocný však, ještě jeden z těch starých, řekl si sám u sebe:

„Tohle všecko mají na svědomí páni, kteří svým zlým příkladem kazí lid; víře naší se jen smějí a když lid počíná jednati podle jejich náhledů, tu patří na to lůzu dragouni“.

III.

V neděli byla u pana nájemce dvora tatáž společnost pohromadě jako před týdnem u sládků. Pan sládek se vyjádřil, že ten Vodrážka a Suchochleb jsou nebezpeční lidé. Ne — anarchistou pan sládek nikdy nebude; jakým právem měl by on se děliti o hostinec u Rašků s těmi lumpy. Ale když mu Vyhnálek vykládal, že zkáza jde s hůry, že náboženství je pro pány i pro chudé — tu řekl:

„Já dávám každému pokoj, ať mně ho každý také dá a dost.“

Vyhnálek chtěl něco promluvit o tom, že máme i věčný cíl a k vůli tomu, že jest hlavně náboženství, smál se pan „starý“ a řekl:

„Vy jste měl býti kapucínem a ne řídit stroj. Stroj je věci devatenáctého století a náhledy vaše jsou ze středověku.“

Strašná povrchnost, úžasná nevědomost pana sládky budila v srdci Vyhnálkově pravé zděšení. To je také vzdělanost, myslel sám u sebe. Trochu jiná, než u pana barona, ale v celku je to ne-

vědomost úžasná; nemohl však přece odpověď zůstat dlužen a řekl:

„Pane starý, nehněvejte se, ale tolik vám musím říci, že je veliký rozdíl vařiti pivo a rozuměti náboženství.“

„Nechme toho“ — řekl mrzutě pan starý — a zasedlo se ke kartám.

Paničky bavily se zatím mezi sebou. Minulou neděli byly velmi svornými. Papež je antikrist! Ten článek víry lutherské čili augšpurské přijala paní Rašková ochotně, a že mše jest zlořečené modlářství, tomu neodporovala paní Reimbergrová vždyť má ve své evangelické knížce, že papež zavedl nového boha, jenž sluje maozim, to jest patrně mše.

Ale ta svornost do neděle velmi schladla. Paní Rašková se velmi silně rozhněvala na tu evangelickou knížku. Na konci jejím obhajuje se víra lutherská proti „jiným stránkám“ t. j. proti „helvetům“. Nemohou prý lutherští přijati učení Kalvínova. Ten učí totiž, že Bůh některé lidi přímo proto stvořil a k tomu určil (předurčil), aby přišli do pekla, by na nich mohl ukázati svou spravedlnost, která trestá hřích a k tomu hříchu je Bůh nutí. To hrozné kalvínské učení vyvrací ona knížka a povídá dosti zřetelně, že Kalvín udělal z Boha hrůzného tyrana. Paní Rašková to nemohla vydržeti a vracela hned na počátku návštěvy paní Reimbergrové „knížku k obhájení pravdy nebeské“ a když se jí paní tato ptala, co té knížce říká, odvětila:

„Měla bych se na vás, milá paní, hněvati, že mi dáte do rukou knížku, kdež musím čísti tolik hany víry své.“

„Ano, ano,“ řekla mladá paní, „matinka byla celá rozrušena; knížka ta obsahuje nešetrné urážky naší víry.“

„Prosím, prosím; já jsem myslela, že se paním zavděčím. Vyvrací se tam papežství a zvláště ten článek o antikristu byl snad zajímavým.“

„Ale to, že máme Boha tyrana, to je strašné. Věřte, ani spáti jsem nemohla. Jsou to urážky naší víry.“

„Ale, mami, nerozčiluj se tolik. Vždyť, kdybychom my chtěli povídati o Lutherovi, bylo by to hroznější, než ten Kalvínův Bůh tyran.“

„Ale paničky, já vám nerozumím. Já vás nechtěla urazit.“

„Ale co ten tyran?“ řekla paní Rašková.

„Na to jsem věru zapoměla; — a pak jsem si myslela, řeknu to upřímně: Umíme-li papežským mluvit o antikristu, o maozimu a zlořečeném modlářství, že dovedeme též něco snést.“

„Ne, ne, to je nesnesitelné. Boha tyrana máme! To jest nesnesitelné.“

Tímto nářkem paní Raškové byli vyrušeni páni ze své hry a pan sládek řekl:

„Zas už váda o víru a to mezi evangeličkami. Já ty vaše rozdíly neznám, ale myslel jsem vždy že lutherané a helveti velice svorni jsou a hle, vy jste na sebe rozhněvaní hůře než na papežské.“

„Povrchu zdá se ovšem že lutherští a helvetští jsou svorni. Ale hned od počátku byli rozvaděni,“ řekl Vyhnálek.

„Vy jste papeženec, vy naším věcem nerozumíte,“ řekla prudce paní Rašková.

„Ale, mami, nerozčiluj se,“ řekla mladá paní.

„Jsem papeženec; ale právě proto jsem katolík s plným přesvědčením, že vím, jak se ti reformátoři (domnělí opravovatelé víry) hned z počátku mezi sebou velmi prudce hádali a tudíž celému světu ukázali, že nejsou od Boha posláni.“

Po těch slovech vstal Vyhnálek a měl se k odchodu. Pan sládek mu domlouval, aby zůstal a šel dále hrát a ptal se, kdo je „novus“, tak se totiž nazývá v bulce, kdo jednou vyhrál. Ale Vyhnálek pravil, že se ihned vrátí. Vrátil se skutečně s jistou knihou a počal z ní čísti: (Luthermonument. Mainz 1883.)

„Na pomníku Lutherově ve Wormsu nacházejí se na levé straně též podobizny dvou švýcarských reformátorů; a sice obraz Kalvínův s jeho zasmušilou a ledově studenou panovačnou tváří a obraz Zwingliho s jeho revolucionářským a smyslným obličejem“

Paní Rašková zvolala:

„Jaké to urážky našich reformátorů.“

„Ale, mami, nerozčiluj se“, připomněla mladá paní.

„Začíná to býti zajímavé, čtete dále, pane Vyhnálku“, řekl sám pan sládek.

„Nyní stkví se tedy Zwingli a Kalvín ve veliké svornosti s Luthrem na jeho pomníku. Za žívobyť to bylo ovšem jinak, tu se vespolek zasypávali nejpichlavějšími a nejsprostšími nadávkami“.

„Ano, ano Luther byl mistrem v nadávání, to víme, ale o Kalvínovi a Zwinglim se neodvažujte to říci.“

„Prosím, aby se čtlo, ať se pravda neutlačuje“, řekla paní Reimbergrová.

Vyhnálek tedy četl:

„V hádce o večeri Páně vyhlásil Luther, že buďto on a jeho stoupenci — anebo Zwingli a jeho přívrženci, jsou „satanovi sluhové“; Zwingli že je „pravý pohan“; Zwingliáni že mají včertěné, pročertěné a nadčertěné roubačské srdce a lživou hubu; žádný křesťan ať se za ně nemodlí a on by se musel sám sebe do propasti pekelné zatra-

titi, kdyby s nimi společnost míti chtěl.“ (Döllinger, Luther s. 31.)

„Hle, jak uměl Luther nadávati“, řekla paní Rašková.

„Snad přijde Zwingli a Kalvín též na řadu“, odvětila paní Reimbergrová. — Vyhnálek četl dále:

„Zwingli zase napsal proti Lutherovi: „Slovo Boží nabude nadvlády, ne pak — blouznivec, čert šelma, kacíř, vrah, buřič, licoměrník a pokrytec, troc, poc, poc, blesk, hrom, po, pu, pa, plump. (Německy: Schwärmer, Teufel, Schalk, Ketzler, Mörder, Aufrührer, Gleissner oder Heuchler, Trotz, Potz, Potz, Blitz. Donner, po, pu, pa, plump. Herzog. — Real. Encyklopädie für protestantische Theologie. Sv. 18. s. 744.)“

„Výborně, výborně“, zvolal pan sládek.

„Ale pane zeti, to je ošklivé, vy máte radost z našeho pohanění.“

„I toto! Já těm vašim rozdílům nerozumím — mně to baví, ať to padá na tu neb onu stranu; je to pravý slovník nadávek“.

„Prosím, čtete dále, snad dojde též na Kalvína“, řekla paní Reimbergrová.

„Vůbec jsou spisy Zwingliho proti Lutherovi, ačkoliv vícekrát tvrdí, že nechce jako Luther tupiti a se rouhati, plny kousavých a často příliš sprostých, posměšných řečí proti němu. (Köstlin. Sv. 2, str. 100, 110 atd.) Ovšem, jak sám (lutherán) Petersen uznává, Luther dával svou bezpříkladnou drzostí a bezohledností svých výrazů k takovým řečem příčinu. (Plitt a Petersen. Lutherův život a působení. Lipsko 1883. s. 330.) Oba apoštolové nového učení nadávali si tedy nejvýš neslušným způsobem a to sice v hádce o svátost lásky (o večeri Páně.) Když potom Zwingli v bitvě proti katolickým spoluobčanům u Kappel-u roku

1531. padl, radoval se z toho Luther a napsal: Zwingli jest mrtev a jest zatracen; neboť on chtěl jako zloděj a buřič mocí zbraně i jiné ku přijetí svého učení přinutiti. (Florim. Díl 2. str. 36. — Boost 16.)

„Ne to je hrozné, pane Reimbergře, kterak můžete trpěti takové čtení při návštěvě naší“ — zvolala paní Rašková.

„Ale, mami, nerozčiluj se.“

„Jen dále, jen dále“, nutila paní Reimbergrová.

„Kalvínovo hlavní dílo — Křesťanského náboženství vyučování — jest plno nejsprostších nádavek ku př. psi, nečistí psové, divoké šelmy, prasata. I když se o otázky nejhlubší a nejvážnější jedná, ku př. o předurčení anebo v spisech svých proti mužům čistých charakterů a hluboké vzdělanosti, jako ku př. byl Pighius, nemá jiných jmen, než „klukovští žvanilové“, „komedianti“, „rouhači“, „jedovatí psi“, „prasata“ atd. Jakási úzkost nás pojímá, když vidíme, jak pochopili křesťanství ti, kteří jeho tichostí tak málo proniknutí byli. (Kampfschulte. Jan Kalvín, jeho církev a jeho stát v Ženevě. Lipsko 1869. Str. 276.) K lutheránovi Westfálovi mluví Kalvín v jednom ze svých spisů takto: „Rozumíš mi, pse? Rozumíš mi, blázne? Rozumíš mi velké, hloupé hovado?“ (Opuscules de Calvin. Genève 1566. p. 799.)

„Výborně, to je zajímavé, o tom se mi nikdy ani nezdálo; to je lepší, než udělati dvaapadesátku“ — volal pan sládek.

„Ne, to je hrozné, to je hrozné — půjde-li to tak dále, musím odejít“, řekla paní Rašková.

„Ale, mami, nerozčiluj se.“

„Je to opravdu hrozné“, řekl pan Reimberger, „toť v pravdě není ani jednota smýšlení ani řeč

apoštolů. Ó jak daleko jsou tito mužové od ducha evangelia, od ducha sv. Pavla“.

„Pro Boha! Pan Reimberger přidává se k papežským“.

„I ne — ale vzdávám jen čest pravdě. Ti dva švýcarští — Kalvín a Zwingli — nepatří opravdu na pomník Lutherův“.

„Prosím jen ještě o malé strpení“, řekl Vyhnálek a četl: „Ono přikázání, které Pán Ježíš svým apoštolům v předvečer své smrti dal, totiž: „To jest mé přikázání, abyste se milovali vespolek. Po tom všickni poznají, že jste moji učenníci, budete-li míti lásku jedni k druhým“ — (Jan 13, 34—35.) velmi špatně plnili „apoštolové nového učení“ v šestnáctém století. — Lásky k sobě neměli a proto není možno uznati jich za apoštoly, za učeníky“, doložil ještě Vyhnálek a zavřel knihu. — Paní Reimbergrová odešla do kuchyně. Druhé dvě paní odešly do salonu „prohlížet“ záclony.

Pan sládek však řekl:

„Byla to horká lázeň pro mou tchýni. Jak promluví o náboženství, zvláště o katolickém, bodá a píchá jedovatě, sama však nesnese ničeho“.

„Je to též známka bludu“ — odpověděl Vyhnálek. „Blud je pyšný a nedotklivý. Blud bývá též rozmazlen — často jde více za svým citem, než za rozumem. Nevidí, jak prudkým a vášnivým způsobem bojuje proti odpůrcům, — sám však žádá, aby se ho nikdo ani nedotekl. Stane-li se tak, hned vzdychá a nařiká na pronásledování“.

„Jsou-li většinou jako moje tchýně — pak máte pravdu“, odpověděl sládek.

Začaly se přináseti talíře a brzo se večerelo. Pan sládek zapověděl všecken náboženský hovor. Ale musel skoro sám rozmluvu udržovati. Mami se již nerozčílila a paní Reimbergrová nepromlu-

vila skoro ničeho, a brzy po večeři rozešla se společnost. — Paní Rašková vybízela pana zetě, aby toho papežského strojníka propustil ze služby, ale pan starý odvětil, že u něho nerozhoduje náboženství, ale jak kdo umí pracovati. Vyhnálka nenahradí mu nikdo v krajině zdejší.

Paní Reimbergrová řekla muži svému:

„Tuším, že jsme byli naposledy pohromadě. Se „starou“ jsem si „rozlila polévku“. — Ale to je věc nejmenší. Horší však jest to, že má víra v božské posláné Lutherovo silně jest otřesena“.

„Apoštolsky nemluvil a nepsal, to jest jisté“, odvětil pán.

„Ale Zwingli a Kalvín též ne“ — řekla paní.

„A potom ta nesjednocenosť mezi reformatory, a to o věc ta důležitou o večeři Páně,“ namítal pán.

„Ach ta hádka, ta hrůzná jich hádka o věc mně tak drahou, to mne zrovna za srdce rve.“

„Mezi papeži ovšem toho není; v církvi římské jest pevnosť a bezpečnosť učení, to se jim musí přiznati. Tak uznává, jak víš i můj bratr.“

„Bohužel, bohužel; — tak to jest. Ale co soudíš o strojníkovi?“

„Jest to ku podivu s ním. Zdejší čeští katolíci jsou za ním daleko pozadu. Myslím, že věří pevně, a že ví, proč věří.“

„Kdybych i já byla tak šťastna,“ vzdychla paní Reimbergrová.

Služka přišla odnášet talíře a přetrhla hovor. —

Na začátku postu narodila se zahradníkovým dceruška. Mívával za kmotry pana správce neb jeho paní; ti se však odstěhovali. Zašel si tedy do pivovaru a požádal mladou paní, aby šla za kmotru jeho dcerušce, což paní sládková ochotně slíbila. Ale stalo se něco velmi nemilého. Pan kaplan vykonav odpolední služby Boží a vida, že.

paní sládková dítko již na rukou drží, tiše sice, ale velmi odhodlaně podotknul, že evangelička nemůže kmotrou býti katolickému dítěti. I vzal dítě a položil je do rukou sestry paní zahradníkové, katoličky. Pan zahradník jal se vysvětlovati, že si přeje, aby paní sládková na rukou držela, ale nic platno, pan kaplan začal konati obřady, jako by se nic bylo nestalo. Paní sládková stála tu ovšem jako v ohni, a když se přišlo ke křtitelnici — paní kmotřinky tu nebylo. Odběhla domů. Bylo zle, velmi zle. Tenkrát byla taky mladá paní rozčilená. Takové zahanbení před těmi sprostými a hloupými lidmi; ne, to je nesnesitelné.

„Je to jezovitská nesnášenlivost! „Ach, jak já jsem byla hloupě snášenliva. Žijeme pod jednou střechou s katolíkem; dala jsem mu dceru nežádajíc, aby k nám přestoupil, a nyní za tuto snášenlivost odmění se mi ten jezovita takovou urážkou mého dítěte. Ó má Bohumilko, má Bohumilko,“ tak volala paní Rašková, slzy vyhrkly jí z očí, a vrhla se do náručí své dceři. — Bohumilka též skoro plačíc volala:

„Mami, mami, jaké to zahanbení.“

„Je to spolu urážka naší víry! Ach, ach! Helvetka není tomu kaplánekovi ani člověkem.“

„A pak, mami, rozvaž jen to! Sestra té zahradnice, víš, mami, je dcera chalupníková, dostala přednost přede mnou.“

Paní Rašková vrhla se na pohovku a plakala. Mladá paní odkládala klobouk a svrchní šat.

V tom okamžení přikvapil domů pan „starý“, dozvěděl se od zahradníka, co se bylo stalo. Shledal tchýni v pohovce, anať pláče, a choť svou v druhém pokoji. Začal po svém způsobu věc tu vymlouvatí řka:

„Ale matinko, nač ty slzy a ten pláč! Bylo to vůbec hloupé od zahradníka, že si Bohumilku za kmotru žádal.“

„Tak?! Vy jste naposledy při tom jezovitovi! Povídám vám, je to nesnesitelná urážka mého dítěte, vaší ženy.“

„Ano, ano, mužičku! Jen považ, dcera chalupníkova dostala přednost přede mnou! Já jsem hanbou hořela.“

„A pak, pane zeti, jaká to urážka naší víry. Uvažujte — „helvetka“ není hodna ani na ruce vzíti dítě těch neomylných.“

„Já myslím, matinko, že vás to obě přejde. Pro budoucnost víte, že není rádno katolíkům za kmotry choditi.“

„Ó ne, pane zeti! Tak lehko to nepřejde! Ale vy byste mohl mou bolest zmírniti.“

„Milerád to učiním, jen kdybych věděl čím.“

„Dejte se odepsat od papežských k nám.“

„Ano, ano! Mami máš výborný nápad! Byl by to trest na toho kaplánek.“

„To by vám nic nepomohlo. Na mně byste vůbec mnoho nechytli.“

„Pane zeti, rozmyslete si to. Nebudu tak lehko spokojena, dokud nebudu viděti, že muž mého dítěte odřekl se těch, kteří nenávidí mou víru, urážejí mou dceru.“

Opět zakryla si tvář paní Rašková, a plakala: Pan sládek začal choditi mrzutě po pokoji; panička jeho však velmi laskavě mu řekla:

„Karle, máš mne rád?“

„Bohumilo, nyní v tomto rozechvění není času ani místa k této otázce.“

„Ale já bych si přece přála odpověď. — Ty mlčíš? — Máš li mne rád, nezarmucuj moji matinku a učiň, co žádá.“

„Bohumilo! I já mám matku!“

Po těch slovech odešel z pokoje. Paní Rašková přestala plakati a řekla:

„Uvidíme, která matka zvítězí.“

Toho večera svítilo se dlouho v pokojíčku kupcově. V sobotu čtlo se v listu, jenž v Městci vychází a „Pravdoslav“ sluje, takto: *Fanatický kaplan*. — Tento týden dal pan zahradník ve Velečích křtíti svou dcerušku. Za kmotřinku vyvolil si spanilomyslnou mladistvou choť pana sládka, rodem Raškovu z Městce. Kaplan náš, známý ostatně po celé krajině svým jezovitským fanatismem, odvážil se té hrubosti, že paní sládkové dítě z rukou vytrhl a jiné ženské vedle stojící do náručí je vnutil. A proč? — Paní sládková je „helvetka“. Doslycháme však, že pan sládek dosud katolík, nemoha klidně nésti takovou urážku své choti, z římské církve vystoupí. Gratulujeme k takovému svobodomyslnému činu. Tušíme, že by to mladého zjezovitělého kaplána z jeho fanatismu poněkud vyléčilo.

V neděli na to dostavil se do kupcova pokojíčku z nenadání Vyhnálek strojník. Vodrážka se tomu podivil nejvíce domnívaje se, že odstupuje od svých katolických náhledů a k nim se přidává, vždyť řekl:

„Pánové! Jak pak byste nazvali člověka, který by jinak smýšlel a jinak jednal?“

„To by byl pokrytec,“ odvětil s úsměvem Vodrážka.

„Dobře! A líbil by se vám tudíž ten, kdo by dle svého přesvědčení i jednal.“

„Ano, ano.“

„Nuže, z té příčiny líbí se mi zdejší pan kaplan. On při křtu dítěte páně zahradníkova jednal dle svého přesvědčení. A kdyby byl paní

sládkovou kmotrou ponechal, byl by buď pokrytec, aneb aspoň zbabělec!“

„Tak?“

„Ano! Jako katolický kněz má přesvědčení, že jen *jedna jest pravda*; jen jedna církev že pravdě čisté učí. Kdyby nechal evangeličku kmotrou býti, vyhlásil by před svým lidem, že evangelíci mají též pravdu, anebo snad dokonce, že jen oni mají pravdu. Jinak by učil a jinak jednal. Naše církev nepovažuje kmotrovství jen za pouhý obřad neb zvyk; ona ukládá kmotrům povinnost, aby dítě v základních pravdách katolických vyučili, kdyby rodiče toho nečinili neb činiti nemohli. Od paní sládkové, a od žádného evangelíka toho očekávati nemůže a ani nechce a proto nedopouští, by kmotrou katolickému dítěti byla evangelička. A že tudiž pan kaplan kmotru evangeličku, a k tomu ne sprostou, ale bohatou paní, které se svět pro její peníze koří, kmotrou býti nenechal, ukázal, že jedná dle svého přesvědčení a s náležitou statečností. Kdyby jednal jinak, byl by pokrytec a zbabělec; a proto vás žádám, abyste mu se mnou provolali: „Sláva!““

„Oho, oho,“ zvolali všickni.

„Věděl jsem, že tak neučiníte; ale ukázali jste, že byste měli raději člověka pokrytce a zbabělce. A takové spletené bídné zásady má i ten váš „Pravdoslav“. Nadává lidem dle přesvědčení statečně jednajícím „fanatiků“, a proto volám: Hanba takovým zásadám. Vyřídte mu, aby si změnil jméno, a nazval se „Baboslav“. S Bohem.“

Pískot a chechtot doprovázel Vyhnálka. Pískal kupec, zahradník a Suchochleb; jen Vodrážka choval se tiše. Suchochleb mu za to domlouval a řekl:

„Snad nedržíš s tím jezovitou.“

Ale Vodrážka jaksí bolně odvětil:

„Já myslím, že Josef je šťastný člověk; on ví, na čem je a dle toho statečně si počíná“.

„A ty nevíš, na čem jsi?“ tázal se Suchochléb.

„Řeknu ti to přímo! Já jsem rozerván; biju do náboženství a jsem při tom bídný člověk. Dobrou noc“.

Cechot doprovodil i Vodrážku.

Tak dále se u kupce v neděli po vyjití Pravdoslava. A v pondělí stala se pro tu věc malá srážka u Netušilů. Byl tam Kašpárek; kráva „plavka“ přestala žráti; byl povolán, aby jí pomohl. A přišel tam též starý Kubišta nabízet svůj papír. Kašpárek začal brzy naříkati, jakého se zahanbení dostalo jejich církvi tím „fantastickým“ papežským kaplanem, který se opovážil takovou vznešenou paní odpuditi od kněžství, protože je „helvetka“. Však to bude drahé. Pan sládek se dá k evangelíkům. Na to odvětil Kubišta:

„Když se dal pokřtiti žid Marek — snad jste ho znal — řekl jsem: Pudla hodili do vody a pudl vylezl z vody, jenže byl mokrý; žid zůstal židem, třebaš byl pokřtěn.“

„A to byste se opovážil říci o panu sládkovi?“

„Ne, vždyť pan sládek je pokřtěn, řekl bych to trochu jinak?“

„A jak?“

„Pivo vařil pan Kysela — a pivo vaří zase pan Kysela, jen že se mu říká evangelík“.

„Tomu nerozumím“.

„Inu prorok a tak těžko chápe. — Pan Kysela neumí na světě nic jiného, než vařiti pivo a i to je prý někdy podobno jeho jménu. Přemý-

šleti však o Bohu a Kristu a církvi — toho na něm nežádejte.“

„O to se postaráme“ — odvětil Kašpárek.

Mladý hospodář v bývalém statku Havrdově, Netušil, promluvil pak též něco a sice:

„Snad si nemyslíte, že jen vy rozum s sebou nosíte. Jen něco málo potřebuje člověk slyšeti o tom modlářství a těch lidských příměscích ve vaší církvi a pozná hned, kde je pravda.“

„Ano, ano! Kdo jen *něco málo* slyší o katolickém náboženství — ten je kovaný evangelík — ale kdo o něm čte a slyší důkladně, ten pozná, jak strašně vám evangelium očistili. S Bohem!“

Asi za tři dni na to přišel ke stroji a panu strojníkovi pan sládek a řekl:

„Pane Vyhnálku, nechtěl byste tuto knížku! Je to bible, říkají též „zákoněk“. Mne to netěší, já to číst nebudu; vás snad to bude zajímati.“

„A kde jste pane starý přišel k zákonku?“

„Snad víte, co se stalo v mé domácnosti. Jeden člověk, nevím ani dobře, jak se jmenuje, je prý zdejší, léčí též dobytek, mi to včera vnutil. Možná, že vím, odkud vítr vane, chtí mne obrátiti, ale marná práce. Vezměte si tu bibli.“

„Pane starý, čtete v ní, prosím vás.“

„Jakže, vy tak pevný katolík, a chcete, bych četl v helvetské bibli?“

„Bibli se žádný katolík nestane helvetem; právě bible obsahuje mnohá svědectví pro nás — a pak by vám to vůbec neškodilo, povznesl byste se k Bohu.“

„Já k takovému čtení nejsem, nechcete-li ji vy, dám ji jinému.“

„Má-li to tedy býti tak, dejte mi ji tedy. Z Hradce od konsistoře, jak najisto vím z ohlá-

šení v kostele, dostaneme za ni bibli s poznámkami a výklady církví schválenými. Děkuju.“

Přiblížila se květná neděle. Babička Havrdová má velikou radost; na svátky velikonoční přijel její vnuk Jeníček. Tak mu totiž babička nejraději říká, ač již co nevidět „panem páterem“ bude. I Jeníček přilnul s celou něžností srdce svého ku svému dědovi i k babičce. Byliť mu vlastně rodiči. Ublížil by mu však, kdyby se domníval, že neplní povinností svých synovských k matce své. První cesta jeho z domu dědečkova byla vždy do rodného statku k matce a sestřám. Jest sice pravda, že matka a snad i sestry nerady vidí, že si zvolil stav kněžský, a že tím poněkud rodinná vespolečná láska utrpěla; ale v celku udržel se poměr aspoň slušný. Nyní však nastoupením nového hospodáře na statku rodinném změnilo se mnoho. Jeníček nejde tam více, jako domů. Jak asi přijme jej muž sestry jeho? — Jak asi chovají se k němu budou nyní? — S ostychem jakýmsi vstoupil do statku. Švagr Netušil přijal ho podáním ruky a vedl ho do světnice. V průčelí světnice visel obraz, jenž představoval upálení Husa; a pod ním na hřebíku zavěšen byl na tlusté niti kalendář Sion. Mluvílo se z počátku o věcech lhostejných a hovor téměř vázl, takže se Jeníček k odchodu chystal. Avšak sestra hospodyně přinesla kávu a pečivo chtěíc bratříčka uctíti a k svačině té dostavila se též ze světničky matka a sestra Žofie.

Žofie čili Žofička, jak jí v domácnosti říkají, zeptala se Jeníčka:

„Tak tedy letos budeš již vysvěcen, Jeníčku?“

„Ano letos, dá-li Pán Bůh, budu již vysvěcen, Žofičko.“

„A pak budete museti kaplanovať není-li pravda,“ řekl Netušil. „To je na naší straně lepší; u nás obyčejně jdou bohoslovci ihned na fary, a pak — nehněvejte se — mohou se ženiti.“

Jeníček se poněkud zarděl a řekl:

„Já doufám, že budu i bez toho šťasten a spokojen. Jest těžko vám evangelíkům vpraviti pravý pojem kněžství katolického a nebudu se tudíž do toho pouštěti. Jen tolik vám řeknu: já — chvála Bohu — nemusel jsem býti knězem, ba mohu po tu dobu ještě vystoupiti; prostředky k tomu, abych mohl študovati něco jiného, Bohu díky, v naší rodině jsou. Já nehledám tedy v kněžství jen výživu; řeknu vám to upřímně, já děkuji Bohu, že mne k stavu tomu lásku a náklonnost dal; myslím, že ten stav prospěje nejprv mně, jelikož jsem uchráněn nevěry a nepravostí zkaženého světa, a pak jsem přesvědčen, že mohu kněžstvím svým nejvíce prospěti ubohému lidu našemu, jež rozmanití ti „vůdcové“ na bezcestí strhnouti usilují.“

Netušil se pousmál a řekl:

„O tom vůdcovství a bezcestí dalo by se mnoho mluviti, ale nechci pana švakra uraziti.“

„I jen mluvte.“

„Vůdcovství Říma nikdy neoblaží národ náš. Tamhle ten, co hořel na hranici, musí býti vůdcem národa českého.“

„Já myslel, švakře, že jste evangelík helvetického čili reformovaného vyznání,“ řekl pan bohoslovec.

„Tím jsem,“ odvětil Netušil.

„A dle jakého katechismu jste se učil náboženství?“

„Dle heidelberského.“

Po těch slovech vstal Netušil; vzal se zdi kalendář Sion a jal se poukazovati na obrázky v něm obsažené; zvláště na Bedřicha III. falckého, který za pomoci dvou svých bohoslovců vydal heidelberský katechismus.

Jeníček vzav do ruky kalendář, řekl:

„Tak tedy to heidelberské učení chtí páni vaši rozšířiti v národě našem — to je prý „vírou národa našeho.“ Prosím vás, chodil svatý Václav taky do Heidelberku do školy, či učila snad svatá Ludmila svého Václava dle „heidelberského“? Anebo snad Hus študoval v Heidelberku?“

Netušil se zarazil Jeníček však odvětil:

„Víra svatého Václava, můj milý, to jest vírou národa českého. Heidelberské učení je německé zboží, později do Čech přinešené. Odpusťte, v Němcích staří Čechové nikdy pravdy nehledali. Ale co vidím? Dne 28. září nemáte tu mezi památnými dny svatého Václava. — Tak tedy jednají vaši páni? Národ, který od věků v dobrých i zlých dobách volával: „svatý Václave, nedej zahynouti nám ni budoucím“ — a vše, co mu milým a drahým bylo, ku př. českou korunu, „svatováclavským“ nazýval — ten má zapomenouti na sv. Václava. Takové vlastenectví šíří tedy Sion po vlasti české? Ne; my katolíci zůstaneme při víře staročeské, svatováclavské, víře Karla IV. Heidelberg a Bedřicha III. necháme Němcům a pánům pastorům.“

„Ale,“ odvětil Netušil, „neupřete, že Bedřich III. byl velmi pobožný, nazývá se tuším Bedřich Pobožný.“

„Pobožný přece nemůže odporoučet vraždění?“

„Toho jistě Bedřich nečinil.“

„Odpusťte, to Bedřich „pobožný“ činil. Svému zeti, Janu Bedřichovi, psal 10. května r. 1562.:

Jest litovati, že hugenotti (kalvinisté ve Francii mnichy a kněžoury jen vyhnali a nepobili. (Janssen IV., 191. Kluckhohn. Psaní I., 297.)

„To není hezké,“ řekla Žofička.

„Bedřich,“ pokračoval Jeníček, „byl fanatický nesnášelivec.“

„Lutherské snášel,“ řekl Netušil, „tak čtete zde v Sionu.“

„Ani to není pravda,“ řekl Jeníček, „*Lutherský* strýc Bedřichův, falckrabě Wolfgang ze Zweibrücken, žaloval na Bedřicha písemně v únoru r. 1565., že Bedřich nutí služebníky církve a své poddané ku přijetí své nové kalvínské sekty; kdo neposlechne, musí jíti ze země, na mnohých místech není žádných farářů, do kostela a na kázání se nechodí . . . . Potom — Bedřich ruší kláštery a užívá jejich statků *k účelům světským*, bere ozdoby chrámům, obsazuje kláštery brabanty a angličany a takovými mužskými i ženskými osobami, které se hlásí k sektě kalvínské. Nad to pak potlačuje poddané neslýchanými daněmi, takže mnozí se ženou i s dětmi ze svých statků utíkají a na žebrotu se dávají.“ (Janssen IV., 193. Kluckhohn. Psaní I., 563—569.)

„Nechte toho,“ řekla mladá hospodyně, „každý hájí své.“

„Jeníčku, to není hezké, že nám takhle tupíš naši víru,“ řekla matka.

„Já jsem nezačal, maminko, hájiti se musím. Povídám: Bedřich III. ve vašem kalendáři vychválený, byl zuřivý fanatik. Na nejsvětější dny, na zelený čtvrtek, na veliký pátek drancoval kostely a pálil drahé knihy a obrazy. Jeptiškám vnucoval své kazatele, ač ho prosily, aby je nechal na pokoji, když *židy* při jejich víře nechává; (Falk 50 až 73; jeptišky z Himmelskrone a Liebenau) a

aby jim kazatelů nevnucoval, že jejich kázání poslouchati nebudou, jelikož se *podle těch přemnohých věr*, které se nyní kážou, řídití nemohou.“ (Janssen IV. 191—192.)

„Švakře, mluvíte urážku za urážkou naší církve.“

„Nemíním nikoho urážeti, ale jest mi líto, když se na jedné straně *lidu českému* vychvaluje fanatický *němec* a při tom mluví se o víře *českých* otců našich; a když se pobožností nazývá zuření proti kostelům a duchovenstvu.“

„A abych vám tedy řekl své smýšlení, pravím, že Bedřich III. dobře činil, že hubil to zlořečené modlářství v zemi své“, řekl Netušil.

Po těch slovech Jeníček vstal, řka:

„Vidím, že bychom zašli daleko! Nechme toho.“

Ještě chvíli pobyl bratr ve velké světnici a mluvilo se již jen o věcech obecných. Po svatčině odešel do malé výměnecké světničky, do nynějšího bytu své matky a své mladší sestry.

Matka byla jaksi smutná a Žofička měla slzy v očích.

„Co pak ti je“, tázal se bratr.

Na místo Žofie odpověděla matka.

„Kdykoliv tě vidím, Jeníčku, jest mi líto, že jsem tě dala k rodičům tvého otce. Mám se nyní na to dívat, jak mé dítě jiné víry jest, než já; mám slyšet, jak bude lidi odvracet od víry evangelické. Chybila jsem, mé dítě, chybila.“

„Má milá matičko, ani nevíte, jak jsem šťasten, že jsem katolíkem a že budu katolickým knězem. Co mé štěstí kalí, to jest právě to, že nemám matičky katolické, že musím na to hleděti, jak matka má a sestry mé a obzvláště ty, Žofičko, zavrhnou to, co mi nejdražším jest. Jak

šťastni jsou mnozí moji soudruhové — při své první mši svaté budou podávati Tělo Páně svým matkám, svým příbuzným a já musím k oltáři bez matky, ač žije.“

I Jeníčkoví oko zvlhlo.

„Jeníčku“ — řekla matka — „nedávno mluvila jsem s naším dvojctihodným pánem, ptal se mne na tebe, řekl mi, kdybys chtěl k nám přestoupiti, že by se ti páni postarali ihned o faru. Kašpárkův bude již letos farářem.“

Jeníček se bolně usmál a řekl:

„Za nic na světě neučiním tak. Takovou myšlénkou se, maminko, ani nezabývejte, vše jest marné, a to z té jednoduché příčiny, že jako vy jste má matka jediná a žádná jiná jí není a býti nemůže, tak jistě a nezvratně jsem přesvědčen, že jen církev katolická jest tou jedinou od Krista Pána na Petru založenou církví a ostatní všecky jsou nepravé, lidmi založené, od pravé Kristovy církve odtržené.“

„Tys, Jeníčku, študovaný“, odvětila Žofička, „dopadli bychom s tebou jako před chvílí švagr, ale — prosím, nehněvej se, kdyby ti náš pán jako mně při konfirmaci vyložil, jak se ve vaší církvi páchá modlářství, jak ta „mše“ vlastně nic jiného není, než zapření jediné té oběti a umučení Ježíše Krista a zlořečené modlářství. (Heidel. katechismus Heřm. z Tardy 1873 st. 73.) snad bys se dal na naši stranu.“

„Vím to, vím, Žofičko, co vám vykládají při konfirmaci, ale což kdyby tobě tvůj bratr chtěl vyložiti, že mše svatá jest Kristem Pánem ustanovená nekrvavá oběť nového zákona, že jest to právě největším neštěstím pro vás, že vás reformatoři o oběť a o živé Tělo Páně připravili“.

„Žofičko“, řekla matka, „pamatuj, cos přísahal při konfirmaci a nepouštěj se do žádných výkladů a hádek. Buď ráda, že jsi při víře, která na samém evangelium Ježíše Krista jest založena. Milý Jeníčku! Ani snad nevíš, jak naše Žofička bývala miláčkem dvojctihodného pána, jak krásně uměla odpovídat při konfirmaci, do smrti na to nezapomenu“.

„A pak ty podivné ceremonie u vás, Jeníčku! Kdybys věděl, co nám o těch náš „pán“ povídal při konfirmaci, tu bys se sotva stal papežským, odpust, katolickým knězem“.

„A co vám „pán“ povídal o těch papežských kněžích“ — odvětil Jeníček — „to bylo snad ještě horší, ne?“

„To ti ani nepovím“, řekla Žofička se sklopeným zrakem.

„Něco z toho jsem slyšel, ba i viděl. Moji evangeličtí spolužáci pozdravovali našeho velebného pana katechetu tak jako my a hledívali mu do očí tak, jako my, ale jakmile začali choditi na cvičení konfirmační, nemohli se mu více do očí podívat, na konec přestali ho pozdravovati a co sem i tam o našich kněžích řekli, to je hrozné.“ *) Nechci říci, že všude, poněvadž jsem toho všude nezkusil, ale tolik jsem pozoroval — a nyní musím zase já říci, odpust — že aspoň mé spolužáky konfirmace naplnila nenávistí kněží a všeho katolického. Nás při prvním svatém přijímání a při svatém biřmování utvrzovali sice též ve víře katolické,

---

*) V městě jednom českém u Labe ležícím musel ředitel měšťanské školy evangelickým hochům po konfirmaci naříditi, že musí opět katolického katechetu pozdravovati.

ale o vašich pánech nám ani nepromluvili a co se týká jinověrců, tu nás napomínali, abychom je milovali a za ně se modlili. Pamatuju, jak jsem se tenkrát za vás modlil. Již z toho bys mohla poznati, že to nějak divně vypadá s „evangeliem“, které budí nenávisť a zášť“.

„A teď dost!“ řekla trochu prudčeji matka. Žofička se zasmušila. Bratr její odešel.

IV.

Jsou asi tři čtvrti na tři odpoledne na Veliký Pátek. Stará bednářka z pivovaru ubírá se na křižovou cestu do chrámu Páně katolického. I stará Vodrážková pospíchá „do kostelíčka“. Ale ač pospíchá, nemůže se přece zdržeti, aby se s bednářkou nezastavila, a neřekla:

„Pozdrav vás Pán Bůh, kmotříčko. Je-li pak to možná, co si dnes v poledne mužští u nás povídali?“

„A co pak si povídali?“

„Že se prý paní Lamberová, dala k helvetům? Byla prý dnes u večere Páně v helvetském kostele?“

„I to snad ne, kmotříčko. Náš „táta“ povídal mi — ale to je jen tak pro vás — že se tuhle kdysi s paní Raškovou pro víru pohádaly.“

„Ne, ne! Ten Suchochlebů, co je taky „pomatený“, přišel to povídat našemu; a, to víte, smáli se tomu.“

„Inu, jak byla u večere Páně u helvetů, to je helvetkou,“ řekla bednářka.

„Já taky myslím; jak by to mohlo jináče býti. Když u nás bývalý helvet jest u svatého přijímání, stal se katolíkem.“

Přišli ke kostelu, a musely zanechat i hovor. Několik kroků za ženskými šel bednář a strojník rovněž k pobožnosti.

Bednář povídá:

„Slyšel jste ten křik u sládků?“

„Bohužel! Zaslechl jsem něco. Zdá se mi, že to bylo pro víru. To jsou ty následky smíšených sňatků.“

„Služka mi povídala, že paní Rašková chtěla, aby pan starý jedl s nimi maso; on prý dnes přece nechtěl. Na to pak paní tchýně hrozila, že se odstěhuje a dcera že musí s ní, nedá-li se pan starý odepsati; má prý býti pravá svornost a láska v domě.“

„Budete vidět, že to pan starý udělá,“ řekl Vyhnálek.

„Myslím, že přece ne,“ odvětil bednář.

„Sládek nemá žádného přesvědčení; nezná víry té ani té. Říká sám, „víra jako víra“, budete vidět, že stará svůj úmysl provede.“

Vstoupili do kostela. — Na večer v šest hodin byla ještě jedna pobožnost u Božího Hrobu; pod chórem za pilířem stál pan sládek. Vyhnálkova předpověď se tedy nesplní.

Zpráva Vodrážkové byla v jedné věci pravdivá. Paní Reimbergrová byla i s dceruškou u večere Páně v kostele helvetském. Nešlo to však ani v té rodině bez boje. Paní Reimbergrová pravila, že by musela až do Prahy, jelikož v okolí nikde chrámu lutherského není. V Prusku jest prý zavedena unie, t. j. sjednocení lutherských s helvetskými a sice tak, že přijímají od jednoho kazatele obě strany, ale každému jest volno věřiti o večeri Páně buď luthersky a nebo zwingliánsky.

Pan Reimberger zrážel z toho rozhodně. Privil:

„Sjednocení takové není žádným sjednocením. Je to buď jen povrchní sjednocení, a tudíž klamání lidu — anebo šíření zhoubné zásady, že je víra jako víra; a povím ti to zkrátka, takové sjednocení jest hřích.“

„To snad přece ne?“

Pan Reimberger přinesl jedno psaní svého bratra, evangelického pastora, a přečetl své paní jedno místo; a sice:

„Unie — v které se spolčují lutherští s helvety — jest hřích. Neboť všecko, co Bůh zapověděl, jest hřích. Spojení se však s bludnou naukou, jak se to děje v německé unii, jest od Boha zapovězeno — a proto unie jest hřích. (Frommel, Kirche der Zukunft, Hannover 1869 str. 24, 85.) A hle! Drahý bratře! V této unii nás zdržuje pruská vláda. Proti svému svědomí musím rozdávat večeri Páně helvetům, kteří se mnou nevěří, že jest Kristovo Tělo ve svátosti. Nevím, jak dlouho to vydržím v takové církvi, která podobna jest spolku, jehož stanovy mají jediný paragraf. A ten zní: § 1. „Každý dělá — věří — co chce.“ — Že takovou církev Kristus nezaložil, jest patrné. Teprv nyní a to často, velmi často si vzpomínám na svou konfirmaci, kde nás učili, že hříchem ďábelským by bylo spojití se s antikristovou církví — t. j. katolickou; ale titěž, kteří nás tak učili, spojili nás s Zwinglim učícím, že večere Páně pouhé znamení jest Těla Kristova. Přijímalif s námi, kteří věřili po zwingliánsku o večeri Páně, ač Luther Zwingliho do pekla zatracoval. — Jsem nad míru nespokojen; opakuju ti, nevím, co učiním; — úřad můj počíná mi býti břemenem nesnesitelným.“

Tak přečetl pan Reimberger. Paní mlčela. Po chvíli řekl opět pán:

„Chceš-li se „sjednotiti“, jdi ku katolíkům k večeři Páně; tiť věří s tebou podobněji o svátosti Těla Páně.“

„Ale co tě to napadá, tatínku?“ ozvala se dceruška. „K papežencům jíti pro večeři Páně?“

„To není ani možno,“ odvětila paní, „protože by mi u katolíků Těla Páně nepodali.“

„Vidíš! To je právě to, co v mých očích církev katolickou činí ctihodnou. Vy jste spojeni buď jen proti ní, a nebo jen povrchně; přijímáte raději všechny bludy, jen není-li to učení katolické. Katolická církev však pevně stojí při svém učení, každé příteličkování se s bludem odmítá rozhodně, zač se jí ovšem přezdívkou „samospasitelné“ dostává. Jen jedna nauka může býti pravdivou a bezpečnou cestou k spasení.“

„Ale, tatínku, tys hotový papeženec.“

„K tomu je daleko, mé dítě, ale církev, která se sjednocuje s učení, jež vlastně zatracuje, ta není Kristovou církví.“

V tom vstoupil do pokoje šafář, evangelík helvetského vyznání, starý voják.

„Slečinka“ se ho tázala, jak to bývalo na vojně se slavením večeře Páně. Šafář vyložil, že přijížděl „pán“, ale jenom jeden, a obsloužil lutherány a helvety. (Tak lze se přesvědčiti každé chvíle při posádkách vojenských.)

A pan Reimberger řekl:

„Jest-li že tomu tak jest, tož přijížděl snad i ten „pán“ zbytečně. Mohl vám všem posloužiti katolický kaplan.“

„To nejde. Evangelík nemůže se spojit s papežskými.“

Šafář vyslechnuv rozkazy o hospodářství odešel. A více se o té věci nemluvalo. Paní však s dcerou šla přece k večeři Páně k helvetům.

Kdo si to chválil, byl Kašpárek. Šel na bílou sobotu z Městce z trhu se starým papírníkem a těšil se, jak se paní Lemberová i s dceruškou k nim přidala, a jak jsou evangelíci krásně mezi sebou sjednoceni.

Kubišta na to odvětil:

„Nebudete-li se hněvati, povím vám, co jsem nedávno tamhle ve Lhotce slyšel a viděl.“

„Povídejte“

„Inu, šel jsem po vsi. V jedné chalupě mluvili manželé trochu více nahlas. To už tak někdy bývá, že si tak dokazují věrnost, lásku a poslušnost manželskou. Šel kolem pan farář od nemocného; ale on myslel, že se takovým hlučným způsobem láska manželská dokazovati nemá; vešel do světnice, a jak myslel, tak promluvil. Ale bylo zle. Žena mu vysvětlila, že mu do toho nic není, a muž taky. Hned byli sjednoceni proti faráři. Měl prý štěstí, že nechal všeho vysvětlování. Mohl si něco od muže na zádech, od ženy na tváři odnésti. — Hned na to tentýž večer byla muzika; manželé šli spolu velmi krásně a svorně do hospody a tančili jen spolu. Zlí lidé se však usmívali tomu sjednocení.“

„Tohle povídáte o našich církvích?“

„I toto! Jenom o paní Lemberové a paní Raškové.“

„A co o nich víte?“

„Jen nedělejte tak hloupého. Však vy to víte, jak ty dvě paní jsou sjednoceny. Proti papeži jsou sjednoceny, a zdánlivě i u stolu Páně, ale kdo ví, jak si „cinkaly“ v masopustní neděli, ten se tomu sjednocení jen usmívá.“

„Však vám přejde smích, až se paní Lembergová k nám dá opravdu.“

„Jen až ji dáte nějaký ten traktátek, ne?“

„A, kdybych dal, co vám do toho?“

To řekl, a zmizel v jedné chalupě u cesty.

Kašpárek byl tedy spokojen. Ale paní Reimbergová litovala toho činu, a to proto, že sama doslechla, jak se helveti těší, že se dá k nim. Toho nikdy neučiní, a sice hlavně z té příčiny, že helvetské, vlastně kalvínské, učení o tom předurčení je něco hrozného; a pak že helveti o večeri Páně tak nevěrecky učí; vždyť, jak „evangelická knížka“ dí, lutherané prostě věří Kristu Pánu, který řekl: „Totoť jest tělo mé,“ kdežto Kalvín a Zwingli slova ta překroutili.

Večer na bílou sobotu po katolické slavnosti „vzkříšení“, když lidé z chrámu Páně v zástupech se valili, byli překvapení zprávou, že stará Vejvarka v pastoušce v komůrce, kdež bydlela, mrtva jest nalezena. Inu byla stará — jsme jako pára — tak a podobně se lidé vyjadřovali. Ale stará Vodrážková, že jejich baráček vedle pastoušky se nachází, ví o jiné příčině té náhlé smrti. A když lidé mnoho usilovali, aby pověděla, co ví, řekla, že si Vejvarka včera z nashromážděných peněz koupila asi snad libru vepřového masa. Doložila:

„To víte, na druhé straně mívají na Veliký Pátek veliký svátek. Celý Boží rok masa nejídala, byla už slabá, a tak já jinak nesoudím, než že to má z té vepřoviny. Byla mrtva snad již v noci, ale to víte po chudém člověku není tolik shánky; teprv večer na ni přišli; byla už studená.“

Pro tenhle výklad smrti Vejvarčiny se na Vodrážkovou rozhněval náramně Kašpárek. Je to urážka jejich víry na čistém evangeliu Páně založené. Tak vykládá lidem, kteří si po Vzkříšení

ještě ke kupci pro nějaké potřebné věci zašli. Jedna mladá osoba, žádný dobře nevěděl, odkud je, pravila mu však:

„Je to jen oplátka.“

„Jaká oplátka?“

„Jak loňského roku „o Rodičce Boží, co jí je ve žních,“ starý Kofroň se opil a do rybníka spadl a se utopil, tu jste vy vykládal, „to mají z těch mariánských svátků“, to nebyla urážka katolické církve; ale když se řekne, že stará Vejvarka má smrt z vepřoviny na Veliký Pátek, to hned máte své čisté evangelium na jazyku, hned vás urážíme.“

„A odkud jste, že nám tu ve Veleticích takhle kážete?“

„Divná věc, že toho nevíte; proč pak vám říkají prorok?“

Kašpárek zůstal jako omráčen; žena zmizela. Ale lidé zde přítomní se smáli.

Jeden asi devatenáctiletý hoch řekl:

„Chudáci; co vy zkusíte? Vás každý jen uráží. My modláři a papežáci máme ovšem mlčet ke všemu, vždyť vy nás chcete jen obrátit k čistému evangeliu. Dobrou noc.“

„Co tomu říkáte, pane Koříнку,“ tázal se kupce Kašpárek.

„Já se do náboženských hádek nepouštím, já jsem nad stranami,“ odvětil Kořínek.

„Tak? A já jsem myslíval, že jste při nás.“ řekl mrzutě Kašpárek.

Kořínek čítá noviny, tam se dočítává, že páni ministři jsou nad stranami; a proto jest i on nad stranami. Ale špatně se mu to vyplatilo. Vstoupil totiž do krámu právě v tu chvíli starý Kubišta, když onen mladík odcházel; i řekl Kašpárkovi:

„Kmotře, netrapte se. Obchodník musí být nad stranami v krámě; tamhle v tom pokojíčku, tam to je jinak.“

Kořínek se zarděl; a Kašpárek se pustil do papírníka:

„Ještě vy jste zde scházel. Nepleťte se do toho, nevíte ani, o čem jsme mluvili, třebaš jste nosil rozum s sebou.“

„Rozum? Co pak o rozum? Ale já jezdím mezi Němce do hor, tam vyvolávají duchy a čtou lidem v duších myšlenky.“ tak škádlil Kubišta.

„A tak tedy o čem jsme mluvili,“ řekl Kašpárek.

„Inu o staré Vejvarce a vepřovině na Veliký Pátek.“

Kašpárek sebou škubl a řekl:

„Vejvarka umřela, protože byla stará, rozumíte. A Velikému Pátku u nás vy ani nerozumíte.“

„Možná že nerozumím. Kdepak já? Já se vám nemohu rovnat, já písmu tak nerozumím, jako vy,“ řekl Kubišta.

„O Velikém Pátku prorokoval Isaiáš řka: I díš v ten den: Oslavovati tě budu, Hospodine . . . I budete vážiti vody s radostí ze studnic spasení.“ (Is. 12; 1 a 3).

„Inu tak vida; to já jsem za vámi daleko. Tak my tedy na Veliký Pátek se máme radovati a my jsme zatím smutni.“

„A v tom chybujete.“

„Inu, já jsem až dosud myslíval, co se týká Velikého Pátku, tu záleží na tom, kdo s kým drží.“

„Tomu nerozumím.“

„Inu, to je tak. Na Veliký Pátek stála pod křížem Panna Maria a svatý Jan, ti byli smutni; židé, co Pána Ježíše ukřižovali, ti se radovali. Já v písmech nezběhlý, sprostý člověk, držím na Ve-

liký Pátek s Pannou Marií a se svatým Janem, ti byli smutni; vy jste vesel; tak snad držíte se židy, co Pána Ježíše ukřižovali.“

Sám Kořínek zapomněl, že je nad stranami a zasmál se. Kašpárek se nesmál. Kubišta obdržev žádaný „paklíček“ tříkrálového odešel, řka:

„Zítř na den Vzkříšení Páně se neradujte. Na ten den se židé rmoutili. Dobrou noc.“

I Kašpárek odešel, zabručev něco o příměscích a výmyslech papežských.

Ubohá Vejvarka, co to způsobila! Na Hod Boží se skoro o ničem nemluvalo, než o ní; a při tom o Velikém Pátku a rozdílném toho dne slavení u katolíků a u evangelíků. Odpoledne toho dne šel pan bohoslovec čili „Havrdův pan majstr,“ jak katoličtí lidé říkají, navštívit svou matku. Vešel hned do výměnické světničky, aby se švakrem opět do nějakého trapného hovoru nedostal. Zastihl doma matku i Žofičku. Umínil si, že sám o náboženství mluvit nezačne. Matka patrně má strach, aby Žofičku neodvracel od víry evangelické. Ale hovor dostal se přece na náboženství, když se Žofička tázala, zdaliž to je pravda, že bude míti Jeníček zítř kázání a to sice poprvé. Jeníček přisvědčil. A matka řekla:

„Ale nebudeš do nás „rýpat“.“

Jeníček odvětil:

„Hájení svého není rýpání do cizího. To by bylo, je-li to pravda, co lidé povídají, kázání vašeho pána, které měl na Veliký Pátek, rýpáním do nás.“

„A ty víš, co pán kázal,“ tázala se Žofička.

„Povídám ti, že nevím, zdaliž je pravda, co lidé povídají. Ale pán počal prý s Isaiášem prorokem: I budete vážiti vody s radostí ze studnic spasení; volal prý: Probuď se, slávo má, probuď

se, loutno a harfo, neboť nevypravitelny jsou skutkové Boží, které dnes zvěstovati chci. (Srovnej modlitební knihu „Košutů“ 1871 sr. 82.). To by byl Veliký Pátek dnem radosti. A „pán“ prý doložil, že je nejpríhodnějším k slavení večere Páně.“

„Tak asi kázal opravdu „pán“,“ řekla Žofička. A matka šla o krok dále, a řekla:

„Vy jste v chybě na Veliký Pátek; nač to smutné postění se, když jsme vykoupeni?“

„Maminko! Celá země se třásla, nebe se zatmělo, zbožní, co byli u kříže lkali a kajicně se bijíce v prsa odcházeli, jak evangelium dí, od toho divadla, a my se máme radovati? Krista Pána na kříž přibili jsme vlastně my svými hříchy. Na ty bolesti jeho máme zapomenouti, a jen sobecky se radovati, že hříchův odpuštění dojdeme? To radování se na veliký pátek je sobectví, které hledí jen na sebe. Katolická církev však toho dne hledí jen na Ježíše Krista, na jeho bolesti, na jeho lásku, a představuje lidem jejich hříchy, — a to, myslím, že je rozhodně šlechetnějším. — Žofičko! Proč pak jindy nesvětíte pátek, a proč světíte s námi neděli?“

„Protože v neděli Kristus z mrtvých vstal!“

„Dobře! Jindy je vám tedy neděle důležitější a to vším právem. Z mrtvých vstání Páně jest teprv dokonání díla Kristova. Kdyby byl Kristus nevstal, marné by bylo naše náboženství. Nikdo by byl v Krista Pána neuvěřil; teprv tím, že vstal z mrtvých, osvědčilo se, že jest vše pravda, čemu učil, že jest Syn Boží. Na Veliký Pátek dal se sám smrti přemoci, v neděli na to přemohl smrt. V neděli tedy dokonáno jest vítězství nad hříchem a smrtí. Proto sám apoštol počítá z mrtvých vstání za doplněk našeho vykoupení a ospravedlnění, když dí: Vydán jest pro hříchy naše a

vstal z mrtvých pro *ospravedlnění naše*. Řim. 4, 25. Pro tyhle příčiny jest tedy neděle učiněna od apoštolů dnem svátečným, ne pak *pátek*. Pátek se hodí jedině k soustrastnému uvažování smrti Páně, k litování hříchu a pokání; radost patří neděli.“

„Inu, tys učeným, my se v tom tak neznáme,“ řekla Žofička.

„A proč nepřijímáte večere Páně na Veliký Pátek; vždyť ustanovil ji Pán na památku své smrti,“ řekla matka.

„Ano, ano, tak poučoval nás v pátek dvojctihodný pán, večere Páně jest památka smrti Páně,“ namítla Žofička.

„Mohl bych vás krátce odbýti, kdybych řekl, že večere Páně poprvé slavena a ustanovena ve čtvrtek před smrtí Páně. Proto u nás právě Zelený čtvrtek věnován památce ustanovení oběti a Svátosti Těla i Krve Páně; na Veliký Pátek pak se připomíná pouze krvavá oběť čili smrt Páně; na Veliký Pátek Pán Ježíš nerozdával svou svatou večeri.“

„Inu, to je pravda,“ řekla Žofička; matka však mlčela.

„Musím vám však ještě říci, že nemůžete dokonale pochopiti naše slavení Velikého Pátku, poněvadž neznáte naši svatou oběť nového zákona, které my mše svatá říkáme.“

„Ó tu známe,“ řekla matka, „ta je“ . . .

„Maminko, vím, co chcete říci,“ zvolal Jeníček, „to strašné rouhání o oběti Těla i Krve Páně je v katechismech heidelberském starších vydání. — Ale jen tolik vám řeknu. Od časů apoštolských máme svědectví jak v dějepise, tak i v knihách kostelních i těch církví, které se od církve obecné hned v prvých stoletích odtrhly, že křesťané apoštolů vyučení konali skrze své kněze *oběť Těla*

i Krve Páně ve způsobách chleba a vína. Ta oběť jest ovšem v podstatě tatáž jako oběť na kříži; avšak obětí ve způsobách chleba a vína se krom toho představuje vše, co Pán Ježíš pro naše ospravedlnění učinil, tedy i doplněk našeho vykoupení totiž *z mrtvých vstání a na nebe vstoupení Páně*. Z této poslední příčiny a tedy na Velký Pátek opomijí oběť mše svaté, jelikož se chce mlčeti o zmrtvých vstání Páně; poněvadž pak se oběť toho dne nekoná, nepřijímají též věřící. Za to se však tím živěji připomíná oběť na kříži. Zpívá se umučení Páně, ctí se svatý kříž; je kázání o umučení Páně. Na konec pak přináší kněz poboční kaple neb z postranního oltáře v průvodu na hlavní oltář Tělo Páně ve způsobě chleba, jest to cesta Páně z Jerusalema na Kalvárii; u oltáře pak se Tělo Páně vzhůru pozdvihuje, jako bylo pozdviženo na kříži; konec pak kněz Tělo Páně láme a jen on požívá, — Kristus Pán přestává býti na oltáři; — čím se přece pak naznačuje *násilná smrt a dokonání Páně*. — To jest náš Velký Pátek. Vyložil jsem to však jen povrchně, více nemůžete ani pochopiti. Ale kdybyste náležitě o všem se daly poučiti a pomocí dobré modlitební knihy naší bohoslužbě velkopáteční přítomny byly, tuším, že byste uznaly, že naše církev slaví Velký Pátek dojemně a přiměřeně.“

„Jsou to podivné ceremonie, kterým žádný nerozumí,“ řekla matka. „Tebe ovšem nepředěláme, ale papežských z nás neuděláš ty, není-li pravda, Žofičko?“

Žofička s bolným jakýmsi úsměvem přikývla. — Matka pak odešla chystat nějakou svačinu Jeníčkoví. Žofička pak řekla hlasem přitlumeným:

„Jeníčku, něco mne zarazilo.“

„Co pak, Žofičko?“

„To žes pravil, že křesťané od apoštolů byli vyučeni večeři Páně konati též jako *oběť*, a že dějepis učí, že se to tak dalo hned za prvních dob. Opušť, nás učili, nejen o tom zlořečeném modlářství, ale slyšela jsem též, že mši zavedli později z ponuknutí ďábelského.“

„Na květnou neděli měl jsem, jak víš, u švakra váš kalendář Sion v rukou.“

„To vím.“

„Svatého Václava, svaté Cyrilla a Methoděje jsem tam nadarmo hledal. Ale shledal jsem svatého Augustina a Jana Zlatoústého. Já vím proč. Ale když vám tam vaši páni dali svatého Augustina, tož snad přijímají jeho učení.“

„Myslím, že ano.“

„Tak tedy! A právě svatý Augustin krásně učí o mši svaté. Svatý Augustin jest narozen dne 13. listopadu 354. a zemřel 28. srpna 430.“

„Tak brzo po Kristu Pánu, a že učí o mši?“ divila se Žofička.

„Ano! A budeš snad tím více věřiti, když ti povím, že jeden evangelický farář v Německu stav se katolíkem svatého Augustina připomíná.“ (Katholisch oder protestantisch. Evers. p. 187.)

„Evangelický farář že se stal katolíkem?“

„Mé dítě; celé řady bych ti jich mohl vyjmenovati. Ale slyš. Farář ten píše o svatém Augustinu, že mluví ve svém výkladu žalmu 33 takto“ :

Jeníček vyňal knihu z náprsní kapsy svého kabátu; chce od matky jíti na procházku a čísti. Četl tedy, že svatý Augustin píše: „Jak víte, měli židé tehdy svou krvavou oběť podle řádu (svého nejvyššího knéze) Arona; . . . neboť tenkrát nebylo oběti Těla i Krve Páně, jak ji věřící zná a jak ji evangelium popisuje *oběť, která nyní všude jest rozšířena*. — Představte si nyní tyto oběti;

jednu podle řádu Aronova, druhou podle řádu Melchisedechova. Neboť psáno jest: . . . Ty jsi knězem na věky podle řádu Melchisedechova. O kom že psáno jest: Ty jsi knězem na věky podle řádu Melchisedechova? — *O Pánu našem Ježíši Kristu*. A kdo byl Melchisedech? . . . Nyní zastavil se Jeníček v čtení; a tázal se Žofičky, kdo že byl Melchisedech? Žofička dobře nevěděla. A proto řekl jí Jeníček: „V starém zákoně psáno jest: Melchisedech vynesl *chléb a víno*, neboť byl *knězem* Boha nejvyššího. Pamatuj Žofičko. Melchisedech konal oběť chleba a vína; o Kristu Pánu psáno a prorokováno jest v žalmu, že bude knězem podle řádu Melchisedechova. A proto pokračuje svatý Augustin: Oběť Aronova nyní přestala, oběť však podle řádu Melchisedechova nastala . . . Pán náš Ježíš Kristus chtěl totiž; aby se dala naše spása *v jeho Těle a Krvi*. — Rozumělas tomu všemu, Žofičko?“

„Nevím, zdali dobře, mám v duši jakýsi strach. Ale snad je to takto. V starém zákoně konala se oběť Aronova, jenž obětoval zvířata. Ale nyní jest rozšířena oběť podle řádu Melchisedechova, oběť chleba a vína; neboť chléb a víno obětoval Melchisedech.“

„Dobře, dobře! Ale kdo konal tu oběť Melchisedechovu?“

„Ježíš Kristus, o něm to bylo prorokováno, že takovým knězem bude,“ řekla Žofie.

„Výborně; — ale pamatuj, že dokládá svatý Augustin, že Pán Ježíš chtěl, aby spása naše se dala *v těle a krvi jeho*. Tu vidíš, že ta oběť, která za sv. Augustina všude se konala, byla sice obětí podle řádu Melchisedechova, oběť chleba a vína. Ale že byla o mnoho dokonalejší, že ten chléb a víno mění se v tělo a krev Páně; čili že to jest

obět těla i krve Páně ve způsobách chleba a vína. —
Co myslíš, učí svatý Augustin jako vaši páni, že Pán Ježíš konal jen oběť krvavou na kříži?“

„Myslím, že ne; tam na kříži nebylo chleba a vína.“

„Dobře, dobře! Nadarmo nebylas premiantkou ve škole. Chápeš i těžké věci. Jen ještě na něco dej pozor. Oběť těla i krve Páně ve způsobách chleba a vína byla tedy již za sv. Augustina všude rozšířena, tedy ve čtvrtém století. Jak pak tedy je pravdou, že později od papežů do církve jest uvedena.“

„Inu, to by ovšem nebylo pravda“, řekla Žofie s jakýmsi smutkem.

„A co bys asi řekla, kdybych ti řekl, že mnozí evangeličtí duchovní, zvláště v Německu nyní veřejně vyznávají, že reformatoři vaši (Luther atd.) mylně učili, že večeře Páně není obětí.“

„Inu, to by bylo pro nás smutné“, odvětila Žofička.

„Snad radostné, dítě mé; poznání pravdy musí těšiti. Slyš tedy. Krom mnohých jiných (Scheibel, Höfling Sartorius, Hengstenberg atd.) dí Thiersch: Čím více se známost *křesťanského starověku* (prvých století po Kristu) rozšířila, tím více, tím jasněji pochopovali evangeličtí bohoslovci (duchovní), že večeře Páně od *nejstarších* (svat.) otců, jakož i v *bohoslužebných knihách* (čili rádech, jak kněží konati mají svatou oběť) za oběť se považuje.“

„Je-li tomu tak, proč i nám naši páni nepovědí. My slyšíme jen stále, že Kristus konal jen oběť na kříži; mše, že později jest vymyšlena.“

„Vidíš snad, že tomu tak není. Právě nejlepší a nejučenější z evangelických duchovních v Německu a Anglii uznávají, že večeře Páně,

jak vy říkáte, je též obětí. — A pak s těmi ďábelskými výmysly by měli teprv mlčeti. Právě naopak je pravda. Právě Luther píše (o pokoutní mši atd. 1533.), že ho č . . t poučil, že mše nic není, č . . t že mu vyčítal, že 15 let mši sloužil atd. Ačkoliv prý ďábel je lhář, v tom případě prý nelhal atd. (Kath. od protest. p. 188.) Vůbec píše Luther mnoho o tom, jak se mu ďábel zjevoval a ho trápil. Ku př. píše: (Lut. díla sv. 22, str. 1179.) „Se mnou je to tak, když se v noci probudím, přichází čert a hádá se se mnou . . . až se vzchopím a řeknu: (und sage: Kusse mich aufs Gefäss) ani ti to nedopovím, Žofičko. — Ďábel tedy učil Luthera o mši sv. Má-li se tedy někde o ďábelském vnuknutí, co se týká mše sv. mluvíti, musíme říci, že hanobení mše pochází od ďábla.“

„To je hrozné, ale Jeníčku nám prý do Luthera nic není, my jsme vyzuání helvetského“, namítla Žofie.

„Nuže! Povím ti, co spolupůvodce vašeho vyznání, Zwingli, píše. Víš snad, že se mu jednalo o to, aby slova Páně: „Totoť jest tělo mé“ — jinak vyložil, než to obecná církev až posud vždy činila. Hledal tedy místa v písmě, kde by slovíčko „jest“ slovem „znamená“ se nahraditi mohlo. I píše: Počal jsem všecky příklady promýšleti a opětně procházeti . . . Když pak byla noc na 13. duben — vypravuju jen pravdu — zdálo se mi ve snu, že jsem opět v hádce s písařem, (který hájil učení katolické o těle Kristově ve večeri Páně), že jsem však tolik oněměl, že jsem nemohl ani toho, co jsem pravého věděl, pronésti . . . Tu stál, jak se mi zdálo, jako by z oblaků přišlý kdosi (ein Mahner) vedle mne, byl li černý nebo bílý nevím a ten mi řekl: Odpověz mu odhodlaně

Exod. 12. 11.: Jest pak fáse t. j. přejití Hospodinovo. (Vosen Apologie II, 435) Hleď, Žofičko, o svatých otcích a papežích nikde se nemůže s důvodem dokázati, že by je byl ďábel nebo nějaký duch. snad černý ve snách poučoval a naváděl, aby měnili učení, ale Luther sám píše, že ho čert učil o mši; a Zwingli, když chtěl ze slova „jest“ učiniti „znamená“ a tak staré učení katolické, že Kristovo tělo skutečně jest ve večeři Páně. změniti a odstraniti, píše též, že ho učil nějaký duch, o němž neví, byl-li černý nebo bílý. O ďábelském vnukání spíše se tedy může mluviti u vašich reformatorů.“

Žofička mlčela a Jeníček doložil:

„Jestliže vám opravdu. snad při konfirmaci něco takového bylo mluveno, anebo ať jsi to slyšela kdekoliv, prosím, abys o mši svaté nikdy rouhavě nemluvila; naopak prosím Boha a budu se za tebe modliti k Matce Boží, aby ti vzešlo světlo dokonalé, abys poznala, kde je to pravé čisté evangelium “

O Jeníčkoví Havrdovu se rozneslo po vsi, že je náramně „zjezovitělý“. A bylo tudíž všeobecné očekávání, jaké bude to první jeho kázání. Páni z pokojíčka kupcova poslali na výzvědy Vodrážku. Z jeho příbuzenstva šel poslouchat dědeček s babičkou, toť se samo sebou rozumí; šel však též poslechnout Netušil. švagr jeho. a sestřička Žofie a krom některých jiných evangelíků i Kašpárek. — Mladistvý kazatel kázal o slovech: Vstalť Pán v pravdě a ukázal se Šimonovi. Z počátku nebudila řeč jeho v nikom nespokojenost. Ukazoval, že Pán vstal v pravdě. Za svědka z mrtvých vstání Páně uváděl nejvíce apoštola Tomáše který

nevěřil ostatním učenníkům tvrdícím, že Pán vstal. Obával se, že by ho mohl oklamati sluh a zrak, jen hmatem se chtěl přesvědčiti, a proto řekl: Nevpuštím-li prst svůj v místo hřebů, a ruku svou nevložím-li v bok jeho, neuvěřím. Jan 20, 25. Toho si žádal, toho se mu dostalo: dostalo se mu, jak říkáme, důkazů hmatavých. Jakmile se však přesvědčil, nejen zrakiem, ale i hmatem, tu již nepochybuje, tu jej již vidíme u nohou Páně, tu volá pln víry: Pán můj a Bůh můj. A tak musíme věřiti i volati i my. Podivným zřízením Božím stalo se to, co o Tomášovi vypravuje svaté evangelium. Více prospěla nám totiž jeho nevěra, než víra žen zvěstujících, že Pán vstal. Neboť, jak dí svatý Řehoř: Tomáš tím, že chtěl ohmatati rány na těle Páně, rány pochybnosti odstranil ze srdce našeho.

Na konec první části volal kazatel za všeobecné pozornosti lidu: Nic na světě není tak dokázáno, jako z mrtvých vstání Páně. Dosvědčeno jest svědky, kteří věřili teprv, až se očima a hmatem přesvědčili a kteří potom za to přesvědčení život svůj dali. Dříve bázkivě opustili Pána a zavírají se v domě pro strach před židy. Byli by zajisté tiše odešli z Jerusalema domů k svému rybářství s vědomím, že se klamali; křesťanství by bylo vůbec ani nepovstalo. Ale že viděli Krista vzkříšeného, že se přesvědčili nezvratně, proto potom mění se v muže statečné a odhodlané, dávají život za své přesvědčení. Věru žádná událost dějepisná není tak ztvrzena, jako z mrtvých vstání Páně. Pán vstal v pravdě. Alleluja. Ano, Alleluja, chvalmež Boha, radujme se! Neboť když Pán z mrtvých vstal, tož jest pravdou nezvratnou všecko jeho učení, tož jest on Synem Božím — a co více — pak i my stvořeni jsme

pro nesmrtelnost, pak i my z mrtvých vstaneme. Pak pevnou a sladkou nadějí naplnění, volati můžeme s apoštolem řkoucím: Pohlčena jest smrt ve vítězství! Ó smrti, kde jest vítězství tvé. Ó smrti kde jest osten tvůj? (I. Kor. 15, 55) Ó kdož by, když takto z mrtvých vstání Páně uváží, mohl kloniti se k nevěře, která nedává člověku nižádné naděje, činí jej rozervaným v životě, zoufalým v smrti?

Těmi asi slovy ukončena jest prvá část kázání. Všem byla řeč ta dojemnou a krásnou. Nejvíce snad však působila na srdce Vodrážky „anarchisty.“ — Tak to tedy jest — myslil sám u sebe. Víra a naděje v budoucí život člověka spočívá na tak pevných základech? To jsem netušil. Ale, co by potom bylo na tom celém mluvení nevěrců o tmách, v jakých vězí křesťané? Jak šťasten byl bych, kdybych byl dobrým křesťanem, a kdybych měl pevnou víru a naději v život budoucí, tu bych ovšem nestál o to anarchistické nebe zde na zemi. — Poprvé po dlouhém čase ozvala se v srdci jeho víra, blaživá víra. Kéž by to nebylo jen na okamžik.

Počal druhý díl kázání, jehož první myšlénkou bylo, že Pán ukázal se Šimonovi.

Tak tedy Šimonovi Petrovi ukázal se ze všech učenníků nejdříve Pán, a sice jemu samotnému. Proč tak vyznamenán jest Petr? Protože on to jest, kterého učinil Pán hlavou církve. On to jest, kterému řekl: Já pak prosil jsem za tebe, aby neochabla víra tvá, ty pak jedenkrát obrátě své potvrzujš bratří svých.“ (Luk. 22, 32.) Který měl potvrzovati bratří, ten ovšem musel býti nejdříve sám potvrzen, kdo měl učiti ostatní, musel býti dříve vyučen. Prvním zjevením Páně nad ostatní učeníky vyznamenán jest Petr, jelikož on

to jest, kterémuž řečeno: Ty jsi Petr (skála) a na té skále vzdělám církev svou, a brány pekelné jí nepřemohou. A tobě dám klíče (t. j. nejvyšší moc) království nebeského; a cožkoli svážeš na zemi bude svázáno i na nebi, a cožkoli rozvážeš na zemi bude rozvázáno i na nebi. (Mat. 16, 18. 19) Těmi slovy přislíbil Pán Ježíš svatému Petru nejvyšší moc v církvi. Z písma svatého nelze toto místo vymazati; proto namáhal se hned Luther a po něm mnozí jiní od obecné církve oddělení, aby slova ta nějak jinak vyložili. Ale novější evangeličti vykládači písem a spisovatelé vidí, že těm slovům nelze jinak rozuměti, než tak, že se jimi Petrovi slibuje nejvyšší moc v církvi. Tak ku p. (von Meyer Kritisch-exegetisches Handbuch. Göttingen 1876) píše jeden: Nelze pochybovati, že se tu Petrovi nejvyšší mezi apoštoly moc (primat) dává. A jiný píše: (Schelling. Philosophie der Offenbarung, Stuttgart 1858. Sv. 2. str. 301.): „Tato slova Kristova jsou na věky rozhodna pro Petrovu nejvyšší mezi apoštoly moc (primat): patří k tomu celé *zaslepení stranického smýšlení* (Parteigeist), jestliže se důkazná moc těchto slov neuznává, anebo jestliže se jim jiný, než smysl tento podkládá.“

Při těchto slovech nastal šumot a šepot mezi mužskými pod chórem. Avšak kazatel pokračoval:

Jest tedy jisto, že Pán Ježíš Petrovi nejvyšší moc v církvi slíbil. Zda-liž pak mu ji také dal? Petr hřešil, hřešil těžce, hřešil třikráte, zapřev Pána. A Jan, miláček jeho, nehřešil, ten Pána následoval až pod kříž. A Pán umírá, poslední mluví slova, odkazuje Janovi, co nejdražšího na světě má — totiž svou matku. Ale zbývá mu ještě církev. I tu snad dá miláčku svému, který ho

nezapřel. Nikoliv! Matku dal Janovi, církev svou Petrovi, jak byl slíbil, Petrovi, který hřešil. Slyšte! Po svém z mrtvých vstání zjevil se učeníkům u moře tiberiadského. Byli pak spolu, jak svaté evangelium dí, Šimon Petr a Tomáš, jenž slove blíželec a Nathanaël, jenž byl z Kani galijské a synové Zebedeovi (Jan a Jakob) a jiní dva z učeníků jeho. — V tu chvíli to bylo, kdy Petrovi odevzdal církev svou Pán. Slyšte pozorně! Pán dí k Petrovi: Šimone Janův (Jonášův) miluješ-li mne, *více nežli tito?* Dí jemu: Ovšem, Pane, ty víš, že tě miluji. Řekl jemu: Pasiž beránky mé. Řekl jemu po druhé: Šimone Janův, miluješ-li mne? Dí jemu, ovšem, Pane, ty víš, že tě miluji. Řekl jemu: Pasiž beránky mé. Řekl jemu po třetí: Šimone Janův, miluješ-li mne? Zarmoutil se Petr, že řekl mu po třetí, miluješ-li mne? i řekl jemu: Pane, ty víš všecko, ty víš, že tě miluji. Řekl jemu: Pasiž ovce mé. Jan 21, 15—17. — Nuže! To byla ta přepamátaná chvíle, v kterou veškeré své stádečko, beránky i ovce, t. j. věřící lid i kněžstvo, tedy celou církev odevzdal Petrovi Pán. — Ovšem hledí odštěpení od nás vykládači písem i tomuto místu svatého evangelia uniknouti, ale marné namahání. Pán se tázal Petra: Miluješ-li mne *více*, nežli tito. Pozor! *Více, než ostatní učeníci.* Více měl milovati Petr, více tedy než ostatní obdržel. Pásti, to jest spravovati má veškeré stádce, beránky i ovce. A byť i někdo nepřijal výklad mnohých svatých otců, že beránky rozumí se věřící, ovce pak kněži, kteří skrze svatý křest plodí nové beránky i ovce a stávají se *matkami* věřících, tož přece nelze upříti, že *celé stádo* odevzdal Petrovi Pán. — Petr tedy obdržel nejvyšší moc v církvi. A kde ji vykonával? Nejprv ovšem v Jerusalemě. Potom však

obzvláštním řízením Božím veden odebral se do Říma. V tom městě, které tehdy bylo sídlem císaře, středem světa, usadil se na stolci svém biskupském. A když (jak sám heidelberský katechismus Heřm. z Tardy dí) r. 64. ukřižováním tam zemřel, nemohla církev Páně zůstatí bez hlavy, bez nejvyššího správce; na Petrově stolici zasedl Linus a po něm Cletus a tak to jde stále až na naše časy; nástupcem Petrovým, nejvyšší hlavou církve, jest Lev XIII. Řím stal se opět *středem světa, světa křesťanského*. A s tím Římem, s tím stolcem Petrovým musí zůstatí ve spojení, kdo nechce odštěpiti se od pravé a jediné církve, kterou na Petrovi založil Pán. Děkuju Bohu, že jsem členem té jediné na Petru založené církve a že se nepodařilo národ náš úplně od Petrova stolce odtrhnouti. Ano, nejmilejší, máme my katolíci příčinu radovati se, že jsme v té na Petru založené církvi, že máme jedinou nejvyšší hlavu církve. Tím právě, ač katolíci ve všech dílech světa žijí, jsou jedinou světovou církví, v které jest všude jednotejné učení, v podstatě jednotejná boboslužba. Kdybychom však od Petra se odtrhli, byli bychom roztrženi v jednotlivé sbory a sekty, v kterých není svornosti v učení, v kterých není jednoty vůbec.

Pod chórem ozvalo se polohlasité bručení. Kašpárek jevil tam velikou nespokojenost, a chtěl se dostatí ven, ale nemohl. Kazatel však pokračoval:

A když věci takto se mají, tu nepomáhá nic tupení nástupců Petrových, papežů. Co je pravda, rádi přiznáme. Přes půl třetího sta papežů vystřídalo se za 19. téměř století, a jen asi dvanácti může se vyčítati hrubších poklesků. — My bychom

ovšem mohli opláceti stejné stejným a ukázati dějepisem, jak hrozné mravní vady měli zakladatelé nových církví v 16. stol., — ale na tomto svatém místě toho neučiním. Řeknu jen tolik. Proč asi nevinnému Janovi neodevzdal církev svou Pán, a proč ji svěřil Petrovi, který hřešil? Proto, abychom pamatovali, že *zůstává hlavou církve i ten nástupce Petrův, který by byl ve hříchy klesl*. Ostatně nemá syn nikdy práva tupiti otce, roznášeti chyby jeho, a poslušnost mu vypovídati, i kdyby byl hřešil. — A pak díky Bohu! Právě v našem století dává nám Bůh na stolec Petrův muže života čistého. A Lev XIII. vynutil sobě i na odpůrcích církve úctu a uznání svých ctností.

To byly tedy hlavní myšlenky onoho kázání. — Mluvilo se o něm mnoho. Kašpárek vykládal doma, že takového jezovitského kázání nikdy ještě neslyšel, „chtěl prý jednu chvíli kazatele zakřiknouti, ba pocífoval prý chuť střeliti do něho, jenže to nyní už tak nejde“ („Ipsissima“ verba cujusdam zelatoris acatholici prolata contra me — auctorem hujus opusculi — post concionem de primatu Petri. En ubinam est fanaticismus? Veritas parit odium. Deus ignoscat ei, quid enim faciat vel loquatur, nescit.) Po obědě řekl dceři: Podej mi bibli Páně. A když se ho dcera tázala, co s ní chce, řekl: Musím se podívati, zda-liž to je v bibli u Jana totiž to: Pasiž beránky mé, pasíž ovce mé. Co hledal skutečně našel, a když to přečetl, schladl jeho hněv a umkl. — Jinde mluvilo se v tom smyslu: Takový mladík, a bude nám pŕovídati, že jsme sekty, urážeti se nenecháme. Ale kdosi řekl prý, aby ho nechali, je mladý člověk; to prý mají nyní v Hradci takového profesora (učitele), který je tak fanatisuje. Jeden katolík však odvětil:

„Inu ovšem; je-li jasné a mužné, k vám však šetrné předložení pravdy fanatismem, tož je dnešní kazatel zfanatisován. Pohodlnější to bylo, když se jen na vaší straně bouchalo do nás, a my jsme se skoro ani neozvali.“

Nejhůře však bylo u Netušilů, v rodném statku kazatelově, obzvláště když Žofie se opovážila říci, že „písmo je písmo.“ Ba Žofie se odvážila tak daleko, že přinesla „heidelberský katechismus Heřmana z Tardy a poukázala na str. 5., kdež se v předmluvě dí: K písmu a opět k písmu jest heslem církví reformovaných. Co jest u nás heslem, musí dovoleno býti katolíkům. Jeníček Petrovu nejvyšší moc dokazoval jen z písma. Načež jí řekl Netušil:

„Bodejť, papežští jdou na nás s písmem. To je k smíchu, ti písma ani neznají, ti nechtí, aby písmo lid četl.“

„Toho nevím, ale to vím, že Jeníček kázal dnes z písma, a pak vím ještě něco.“

„A co?“

„Že vy švakře písma svatého už ani nečítáte, jaký jste to evangelík!“

Bylo zle, velmi zle! Mladý Netušil běžel do světničky, a žaloval matce na Žofičku, že se zastává papeženců; a půjde li to tak dále, že snad k nim přestoupí.

To matku zarazilo; i napomínala Žofii, aby s bratrem ani nemluvila, a držela se toho, čemu ji při konfirmaci vyučil jejich „pán“.

„Ach, ta konfirmace,“ vzdychla pro sebe v duchu Žofička. „Je to pravda; nesmím s Jeníčkem více mluvit; ale se mší to je zcela jinak, to mně vyložil včera, a dnes to kázání! Proč jsem nikdy ve škole neslýchala ta slova: Ty jsi Petr — a proč ne to: Pasiž beránky mé? —

Bože, Bože! Nebudu na to raději ani mysliti. Jeníček odejde, a bude zase dobře.“

Odpoledne přišel na pomlásku Prokop, bratr švakrův. A nešel nejprv do velké světnice, nýbrž přímo do světničky výměnické. Prokop je švarný jonák, na jaře odbyl si po třetí odvod a nebyl odveden, a má převzítí rodný statek v Hradech. Byl ovšem vlídně přijat. Matka totiž chová v srdci přání, aby si Žofičku vzal; měla by tím všecky děti odbyté, a mohla by spokojeně trávití svůj výměnek. A v celé vsi není to žádným tajemstvím, že se matčino přání brzy asi vyplní. A co Žofička? Dnes je nějak roztržitá a ne tak veselá, jako jindy; tak aspoň pozoruje Prokop. A matka mu netajila příčinu toho. Prokop hleděl tedy tím více žertovati a Žofičku rozesmáti, což se mu brzo podařilo. I činil návrh, aby si šli dnes do nové hospody zatančiti a doložil:

„To bude nejlepší důkaz, že se Žofička převést nedá, jelikož katolíci dnes ještě tančiti nemají.“

„Půjdu-li,“ řekla Žofie, „bude to mrzet Jeníčka.“

„Jeníčka?“ — divil se Prokop. — „A když nepůjdeš, bude to zase mrzeti Prokopa.“

Žofička sklopila oči a zarděla se, a za hodinu byla v kole s Prokopem v nové hospodě.

V pokojíčku kupcově byla toho večera obvyklá schůze, a mluvilo se též o tom kázání. Suchochleb je stejného náhledu s mnohými jinými, že se ten „floutek“ mnoho odvážil. Zahradník, „takto“ katolík vykládá, jak pravdu mají „Nár. Listy“, když psávají, že se nyní v seminářích odchovává zjezovitělé kněžstvo. Kořínek není v krámě, je v pokojíčku, tam není nad stranami, ač takto ka-

tolík, ač na kázání nebyl, tvrdí, že takováto kázání zdržují pokrok katolického lidu. A co Vodrážka? Vodrážka je dnes málomluvný; a když se táží, co on myslí, řekl:

„Jak můžete mluvit o kázání, když jste tam nebyli.“

„No tak povídejte,“ řekl zahradník.

„Prozatím vám řeknu jen tolik. Ten dnešní kazatel má jasno v hlavě.“

„Co že, tmu jesuitskou nazýváš jasnem?“ — namítl Suchochleb.

„Povídám to ještě jednou; my jsme spleteni, nevíme, co chceme a co je pravda; ale on zcela jasně věc svou dokázal“

„Papeženec, tmář, jezovita,“ vzkřiklo se společně.

„Růženečkář,“ doložil zahradník.

„Já a růženečkář?“ řekl Vodrážka. „Darebák jsem a vy se mnou, rozumíte.“

„Oho, oho,“ zvolali všickni.

„On půjde k zpovědi,“ řekl zahradník.

„Nechte ho,“ řekl Kořínek; „zazpívejme si.“

Návrh přijat. Zazpívali si francouzskou „marselésu“ v českém překladu; a Vodrážka? Při třetím řádku zpíval již s nimi.

V.

U Reimbergů byly neveselé svátky. Již ta „unie“, to sjednocení se paní lutheránky s vyznáním helvetským na veliký pátek nelíbilo se panu Reimbergovi, a konečně ani paní samé ne. Ale byl to jen mráček, který přeletěl přes oblohu pokoje domácího. Více působila dvě psaní. První bylo od otce paní Reimbergové. Znělo asi takto:

„Pane zeti! Neschvaloval jsem vám nyní po úpadku cukrovarnictví nájem dvorů veletických za tak vysoké ceny; jest mi líto, že jste mne neposlechl. Vím a uznávám, že na tak rozsáhlé polnosti potřebujete více dobytka než skutečně máte, ale nemohu se odhodlati Vám peníze půjčiti. Obávám se, že bych je musel opětně odpustiti. Možná, že nastane doba, v kterou jich bude ještě více potřebí. — Anně dceři, manželce Vaší, děkuji za srdečné blahopřání ku svátkům; vyřidte jí, že jsme ji s Adlétkou čekali do Prahy k večeři Páně; kde asi slavili veliký pátek? O Vás v tom ohledu mlčím. Adlétka nepohrdne snad s přiloženým dárkem. Váš . . . . atd.“

Rozumí se samo sebou, že list tento pokalil radost velikonoční, obzvláště panu Reimbergrovi. Počal mlčky páliť doutník za doutníkem a to bývá vždy znamením velikého rozčilení mysli. A paní i dceruška vědí ze zkušenosti, že jest nejlépe v případě takovém — mlčeti. A proto bylo na bílou sobotu večer, ba i v neděli u Reimbergů ticho jako v hrobě.

Ticho to bylo však přerušeno druhým listem, který přišel na Hod Boží odpoledne. Byl od bratra páně Reimbergrova, pastora ze Slezska a zněl takto:

Drahý bratře! Psal jsi mi o krátké sice, ale ostré náboženské disputaci (rozhovoru) mezi Tvou paní a paní sládkovou. Co se týká heidelberského katechismu a jeho zlořečeném modlářství, jímž jmenuje mši a pak evangelické knížky od Hoë z Hoëneggu, kdež se papežským vyčítá, že papež zavedl nového boha maozim t. j. mši, jež ctí zlatem a drahým kamením, musím říci, že takové věci na počátku našeho oddělení od římské církve v 16. století, kdež mysli byly rozníceny, jakž

takž omluvy docházely. Ale nyní neslouží to k ničemu, než k rozpalování vášní a nesnášenlivosti. A tázal jsi se na smýšlení mé o katolické mši, tu musím ti říci, že my kazatelové, kteří jsme si ještě víru v Ježíše Krista Syna Božího zachovali, na svých schůzích a poradách, pak i veřejně ve mnohých spisech na to naříkáme, že nám z bohoslužby původní zůstalo jen kázání a že usilujeme o to, aby stůl náš v chrámu Páně byl opět též oltářem, na němž by se konala oběť Těla i Krve Páně čili aby *oběť byla hlavní věcí při bohoslužbě*. (Jörg. a. a. O. Bd. 1. S. 513 et seqt.) Nevěrečtí pastoři, jak jich u nás bohužel celé hejno jest, píší ovšem proti nám. Ale nejlépe odpověděl jim bavorský vrchní předseda konsistoře v. Harless, že „*tímto způsobem t. j. obětí křesťané od pradáвна Bohu sloužili*“ (Norymberské ev. lut. noviny 27. října 1853.) — Co pak se týká otázky, zdaž papež jest antikrist, tu nemohlo trefněji odpověděno býti, než jako odpověděl onen strojník z pivovaru, o němž jsi mi psal. — Konečně pak zmínil jsi se ve svém listu, jak sám strojník onen četl o Lutherovi, Zwinglim a Kalvínovi a tážeš se na můj úsudek. S bolným srdcem ti píšu a netajím ničeho, že jako pára zmizela má víra v *božské poslání Lutherovo* k opravě církve, a ovšem i Zwingliho s Kalvínem. Žádný z nich nepodal důkazu svého božského poslání, ani záznaky, jaké konávali vyslanci Boží, ani svým nepřikladným životem, ani svým zhoubným učením, ani svými spisy; takových hrubých slov neužívají apoštolové. — A což ty zlořády, které prý přiměli Luthra k reformování? Tu ti opisuju doslovně několik řádků ze spisu jednoho hannoverského pastora, nyní katolíka. (Kath. od protest. p. 4, 5.) Zlořádů při některých kněžích neupírá žádný ka-

tolík, který zná dějiny. Ale má syn, který myslí, že na své matce hříchy, skvrny pozoruje, právo říci: Ty nejsi více mou matkou? . . . . Anebo dokonce. Tys k . . . a? (du bist eine Hure?) . . . *Tak ale řekl Luther své duchovní matce! . . . .* Ostatně svědčí Luther sám o sobě . . . že se mu o odstranění zlořádů zcela nic nejednalo.“ —

Následovala blahopřání ku svátkům a psaní bylo u konce.

Pan Reimberger přečetl psaní a podal je své paní. Když je přečtla, řekla:

„Jako břitký nůž vrývá se každé slovo toho listu do mé duše!“

A pan Reimberger pouštěl ještě větší chumáče dýmu z úst. Konečně řekl:

„Každé slovo toho listu je drahokam.“

„Ale, muži, pro Bůh, jak pak budeme moci zůstat v lutherské církvi?“

„Dej se k helvetské.“

„Ti jsou ještě dále od pravdy. My věříme, že aspoň v okamžiku přijímání jest Kristus přítomen ve večeři Páně; helveti však ani toho neuznávají.“

„A tak proč jsi šla k nim k večeři?“

Paní se zamlčela. Pán pouštěl opět husté chumáče dýmu. Na konec řekl odcházeje z domu:

„Reformátoři nebyli posláni od Boha — nevěra dostala se na kazatelny — roztržka nesmírná jest v evangelických sborech — dům na dům padá. Moudřejší kazatelové naříkají, že nemají *oběti*, původní bohoslužby křesťanské, jak to vše může skončiti? Povídám ti, jen *katolická církev má budoucnost*, u nás to žene k zoufání.“

„Ale proč bratr tvůj zůstává při svém úřadě, když, jak píše, nemá více víry v božské poslání Lutherovo a reformatorů vůbec?“

„Proč? Žena a sedm dětí převážejí všechny důvody.“

„Ale co my uděláme?“

„S tím dej pokoj. Řekni raději, co si počneme, jest-li že zbytek svého majetku nechám ve Veleticích.“

Oči paní Reimbergrové zaslzely. Odešla do druhého pokoje číst si v evangeliu; nebylať nikde na bohoslužbě. Z kuchyně vstoupila do pokoje předního Adlétka, a přečtla k svému ustrnutí psaní strýce svého na stole zapomenuté. Mladistvá její duše neznala ještě nižádného boje o pravdu. S celou vroucností srdce svého byla dosud oddána tomu, čemu ji učil kazatel její církve při konfirmaci. Luther byl jí „drahým mužem božím“ poslaným od Boha k očistění evangelia; a římská církev byla jí Babylonem plným modlářství a pověry, papež antikristem. — A nyní tohle psaní od strýce, lutherského pastora! Oko jí hořelo, srdce bušilo, rychle běží k matce a praví:

„Maminko! Prosím tě, nehněvej se, já jsem si přečtla psaní od strýčka!“

„Tys že četla psaní strýcovo?“

„Ano! Prosím tě, maminko, co pak soudíš o tom psaní?“

„Žes ho neměla čísti,“ řekla matka, „pusť to z mysli, pojd', přečti si zde část svatého evangelia.“

Adlétka sice poslechla, ale s duší roztržitou, nepokojnou. — Po čtení vyšly si na procházku, a Adlétka mluvila málo a konečně řekla:

„Maminko, prosím, netaj mi ničeho. Pan strýček píše, že jako pára zmizela jeho víra v božské poslání Luthera, Kalvína i Zwingliho,

a pak že oběť bývala hlavní věcí při bohoslužbě. Co ty o tom soudíš?“

„To není pro tebe, dítě mé, vůbec nemělas čísti psaní, které nebylo psáno pro tebe; bylo psáno pro otce a o něm víš, že má o naší církvi své zvláštní náhledy. Zůstaň při tom, čemu jsi vyučena, a budeš zase pokojna.“

„Maminko! Ty se vyhýbáš odpovědi. A já si nemohu pomoci, já si myslím, že mně pravdu skrýváš.“

„Jest-li že bych ji skrývala, činila bych to k vůli tobě, abys měla a zachovala pokoj duše své.“

„Ach, maminko, ty mne považuješ posud za dítě, kterému se mluví zahaleně.“

„Sedmnáctileté dívčiny což pak jsou jiného než děti, Adlétko?“

„Vidím, že mně nechceš říci, co soudíš o psaní strýčkově, ale to ti musím říci, že jsem pocítila něco, čeho jsem dosud neznala, jmenuje se to snad nepokoj duše, ale tímhle způsobem mně ho nezbavíš.“

Slova ta řekla Adléta s patrným bolem a s mocnějším vnitřním pohnutím. Matce jí bylo líto, i řekla:

„Nuže, hudiž, co si přeješ. Jak z dopisů strýcových, tak i ze čtení některých spisů, poznala jsem, dítě mé, že Luther, ani Kalvín, ani Zwingli božského poslání svého ničím nedokázali, naopak: jejich nepřikladný život, jejich způsob mluvení a psaní svědčí, že se v ničem nepodobají prorokům neb apoštolům, a ačkoliv silný odpor, ne-li nenávisť, proti římské církvi v srdci mám a o ní se domýšlím, že je v ní modlářství a tma, přece zase vidím, že jen v té církvi je jednota, u nás je roztržka a rozervanost v učení, každý kazatel učí

čemu chce sám, a řeknu ti i to, že otec tvůj říká: Jen katolická církev má budoucnost, u nás vše žene k zoufání.“

Hluboce vzdychla Adleta, a nastalo mlčení. Jen s tíží prohodilo se pak tu a tam některé slovo o věcech lhostejných, a ani večer nestál hovor za mnoho. Kdo popíše nyní, co dalo se v duši Adletině? Bude ji lze zapomenouti na vše, co čtla v osudném onom listu? Že se jí to s tím zapomenutím nedaří, vysvítá z otázky, jakou v pondělí odpoledne učinila matce, řkouc:

„Ale maminko, jak může strýček zůstat v lutherské církvi farářem a učitelem lidu, když povídá, že bychom měli míti zase oběť čili mši, to že je ten způsob, kterým prvotní křesťané Bohu sloužili?“

„A co by si počal, Adletko se svou četnou rodinou?“

„Snad by ji uživil jinak.“

„To se ti lehko řekne, to nejsi s to posouditi.“

„Ale, maminko, co platno člověku, kdyby celý svět získal, a na své duši škodu trpěl, dí Pán.“

Matka ani neodpověděla, slova Páně, jak je nyní řekla Adleta, bodla i ji hluboko do duše. — K večeru šli opět na procházku, a potkaly strojníka Vyhnálka nedaleko od lesa. Paní Reimbergová tázala se, co nového ve Veleticích. A Vyhnálek nevěděl ničeho, leč to, co by asi nezajímalo. A když to paní i slečinka chtěli přece zvědět, řekl Vyhnálek, že se někteří helveti zlobí na dnešního kazatele Havrdu.

„A co vy soudíte o tom kázání“, tázala se Adleta.

„Můj úsudek, slečinko, nemůže u vás býti rozhodujícím; jsemť katolík.“

A když přece chtěli zvědět úsudek, řekl ovšem, co si myslel, že totiž v druhém dílu zcela jasně bylo dokázáno, že jen římská církev jest pravou církví Páně. Adlétka řekla, že by takový důkaz ráda slyšela, toho že snad není možno podati, a že by to kázání ráda čtla. Matka varovala Adlétku takové zvědavosti, bojíc se v srdci o svou dceru, aby snad tím více nebyla znepokojena. Vyhnálek zpozorovav obavu paní Reimbergrové, poručiv se odešel.

Ráno potom objevil se v kuchyni u Reimbergů starý Kubišta. Pojede pro papír, a táže se, zda-liž milostpán poroučí, by mu směl papír na dopisy aneb i jiný obyčejný přivézt. Musel čekati, milostpán byl ve dvoře. Slečinka dala se s ním do hovoru o včerejšíu kazateli a Kubišta řekl:

„Pán Bůh ho pozdrav, ten má dar Ducha svatého, ten nám to překrásně vyložil.“

A když slečinka chtěla vědět, jak se to může dokázati, že by římská církev tou pravou církví byla, a všechny ostatní církve sektami, odvětil:

„Poníženě prosím, slečinko, jsem jen sprostý člověk, ale když tak s tím papírem jezdím, přemýšlím o všeličems, rozum mám všude s sebou. A tu mi jedenkrát napadlo, — ale nic hněvat — že Luthrovi ani Kalvínovi neřekl Pán Ježíš: Ty jsi skála a na té skále vzdělám církev svou — a tobě dám klíče království nebeského“

„To je pravda, ale co z toho následuje?“ tázala se slečinka.

„Inu — ale nic hněvat — následuje z toho, když nejsou skála, jsou snad písek, a na písku se špatně staví a proto, jak tak z Pruska od pa-

pírníků slýchám, boří se již a puká všude ta lutherská i kalvínská církev, nevěra dostala se do kostelů, už prý to žádný nezadrží.“

Slečinka se zarazila. Pan Reimberger vstoupil a mluvilo se o papíru.

Na bílou čili provodní neděli brzy po poledni přišel bohoslovec Jeníček rozloučiti se se svou matkou a ostatními příbuznými ve statku. Švagr Netušil neviděl ho právě rád, ba ani matka ne, pokud by totiž měl mluvit se Žofičkou. Báli se o ni, aby ji „nepřevedl“. Bylo tudíž loučení velmi krátké. Později odpoledne dostavil se na návštěvu opět Prokop, ale ne sám, nýbrž se svým otcem. Mluvilo se déle o jarním osení, jak bude letos mnoho sena a o podobných věcech a konečně vytasil se starý Netušil se svým návrhem, že by totiž bylo dobře, aby za syna, kterého dal do Veletic, dostal dceru do Hradů. Žofička věděla ihned, kam to bije, a sklopila oči. A když Prokop jasněji se vyjádřil a ji požádal, aby netajila, co mu v pondělí velikonoční slíbila, bylo zřejmo, že jest volna býti hospodyní u Netušilů v Hradech a manželkou Prokopovou. Vše bylo spokojeno s takovou odpovědí a Žofička odešla chystat nějaké občerstvení. Co se týká věna, byla věc též brzo vyjednána. Čtyry tisíce Žofiččiny pojištěny jsou jí dávno hned při smrti otce jejího. Nastalo rokování o tom, kdy asi má se slaviti svatba. Starý Netušil vyhrazoval si ještě sklizeň letošní úrody a navrhoval, aby se svatba slavila až po žních, nedělá to dobrotu, jsou-li dva hospodáři a dvě hospodyně v domě. Matka byla volna učiniti po vůli starému Netušilovi poukazujíc na to, že Žofičku chce vybaviti, jak sluší děvčeti ze statku, a že je na to do žní přece jen krátký čas. Ale mladý hospodář, bratr Prokopův, nekladl na tuto

věc veliké váhy a vyložil, že se může i po oddavkách dodati, co by na výbavě scházelo, a co se týká toho, že by byli v domě otce jeho dva hospodáři a dvě hospodyně to že by bylo jen na krátký čas; ostatně je Žofička velmi hodná a není se báti nějakých mrzutostí s matkou. Ale na něco prý všickni zapomínají a to jest právě to, co vadí, aby se oddavky vykonaly co nejdříve. A co to jest?

„Pozoroval jsem a myslím, že i vy, maminko, jste to zpozorovala, že švakr Jan převáděl Žofičku na stranu papežských, a zvláště po jeho kázání byla Žofička už hodně na jeho straně.“

„To snad ne,“ odvětil Prokop. „I o tom jsme mluvili spolu v pondělí; řekl jsem jí to do očí, papežskou že nechci, a ona se divila, v jakém jí to mám podezření. To prý je pravda, že jí Jeníček něco o mši vykládal a že krásně kázal „na svou stranu,“ — ale že myslí, že na to vše zapomene a že zůstane při tom, čemu byla vyučena při konfirmaci.“

„Právě z toho, co ti, jak povídáš, řekla, právě z toho jest viděti, že už jí na svou stranu dostával; musí zapomínati na to, co jí o mši povídal a kázání jeho se jí líbilo. A proto myslím, že bude nejlépe, bude-li vdána, než Jan domů přijede.“

„Bude mít prý Jeník,“ řekla matka — „nějakou tu slávu, ani nevím, jak tomu říkají, dědeček prý mu to vystrojí.“

„Ano, tu první mši, při tom bývá mnoho kněží v těch ornátech a dělají mnoho těch svých ceremonií, mohlo by jí to zaslepiti;“ řekl hospodář. —

„A bude též kázání, budou vychvalovat mši, a do nás „rýpat“, řekl starý Netušil. „Byl jsem

jednou při tom v Městci, kázal takový mladý, vychvaloval tu mši na výsoť a o nás povídal, že máme v kostelích pusto a prázdno.“

„No tak tedy,“ řekla matka, „jistější to bude, odbude-li se celá věc do žní, než Jeník přijede. Ale abyste mysleli docela hned svatbu strojit, to přece nejde; beze všeho ji přece nedám z domu. Tak „po senech“ to nechte, pospíšíme si, a pak tedy s „Pánem Bohem“ ať to je. Jeník přijede ne-li ve žních aspoň před samými žněmi.“

S tímto návrhem se všichni spokojili. A když se Žofička s kávou do světnice vrátila, oznámili jí jen, co vyjednali a ona řekla, „ať je, jak maminka chce.“ A Prokop ji pokoušel a pravil:

„Jen jestli se nám Žofička nedá do té doby „odepsat“, papežskou já nechci.“

„Ale Prokope, co to mluvíš? bránila se Žofie.

„No, no“, odvětil mladý hospodář, „jen se nedělej tak nevinnou. Měl tě Jan už hodně na své straně“.

„Inu, on je študovaný, musí si své hájiti“, řekla Žofie, „ani vy jste se mu neubráníl“.

„Já? Snad nemyslíš, že jsem mu uvěřil. To jsou samé papežské lži a dost.“

Žofička řekla:

„To se lehkó řekne, ale on všecko dokazoval, a vy jste se jen zlobil“.

Prokop se zasmušil; Žofička odešla do kuchyně. — Na večer vyprovázeli manželé Netušilovi a Žofička starého otce i Prokopa. Prokop hledal příležitost aby se se svou nevěstou dostal do hovoru opodál, což se mu i podařilo. Řekl k ní:

„Zofičko, něco mne zamrzelo.“

„A co tě zamrzelo?“

„Že přece jen jsi při straně Jeníčkově, řeklas, že se mu můj bratr neubráníl, ale on že všechno dokazoval.“

„To jsem řekla, ale co z toho? Evangelickou jsem a zůstanu. To jen tak přeletělo přes mou a prosím tě, abys mi věřil.“

„Věřím ti tedy“, odvětil Prokop.

„Jeníček bude vysvěcen a odejde, a kdo ví, zdali ho kdy uvidím. On si zůstane při svém a já taky a bude dobře“.

S tím se rozešli. Žofička byla však toho večera přece nepokojna. Že Jeníček své věci výborně hájit umí, to je pravda a kdybych se měla před Bohem přiznati, že jsem mu přisvědčila, nevím, co bych řekla; — ale Prokop? Ano, ano — ale Prokop? — Tak arci mluvila si v duši Žofička. Ubohá! Pravda zasvitla jí v duši, milost Boží ozářila jí jako ranní záře, když východ slunce oznamuje, ale nad pravdou a milostí vítězí Prokop!

Toho večera přiběhl do hospody velice rozčilený Kašpárek. „Ten mladý jezovita neměl prý dosti na tom, že se opovážil v kázání nás sektami nazvati, ještě tu nechal jakousi knížku o dvou dílech plnou potup a urážek naší církve, nazývá se to prý „Kříže a kalichy“.

„Tu knížku jsem už četl“, ozval se Vyhnálek strojník.

„A co jí říkáte“, tázal se Kašpárek.

„Bylo jí zapotřebí, a sice proto, aby se katolíci čeští konečně probudili ze své ospalosti a jasně poznali, že jen jejich církev jest pravou a původní církví Kristovou a jen ona že zachovala ryzí apoštolské učení.“

„Bodejť byste vy to nechválil; však uhlídá ten, kdo to psal, jak se naši páni dovedou ozvat“, odvětil Kašpárek.

„Ať se ozvou, jen že ničeho nevyvrátí. Řeknou-li, že mají písmo a čisté evangelium a co se v knížce z dějin povídá, že je lež, to budou slabé důkazy“, řekl Vyhnálek.

„A což ty urážky, které tam prý jsou“, namítal Kašpárek.

„Líčení skutečnosti není urážkou. Knížka ta jest jen odhalením skutečných poměrů; vše jest vzato ze života, vše spočívá na skutečných událostech; jest pravda, že se tam ukazuje, že jsou mezi vámi lidé předpojatí, nedotkliví. Musíte se však zvykat. Vaši spisovatelé píší o nás po celá století, že jsme tmáři, nesnášlivci, modláři atd., vymyšlené věci druhu nejpotupnějšího o nás rozhazují se mezi lid a jak vím, v českém jazyku se proti vám skoro nikdo neozval; zvykli jste tomu; nyní konečně jsme se ozvali a je zle. Radil bych vám, abyste si tu knížku též přečetl.“

„Já jí číst nebudu“, odtušil Kašpárek.

„To bude škoda, viděl byste se tam jako v zrcadle; poznal byste snad, jak šeredné je to rýpání do jiných, když ten, kdo rýpá, sám ničeho nesnese“.

Společnost většinou se usmívala a Kašpárek řekl:

„My trpíme, my jsme pronásledováni a utlačováni, rozumíte.“

„Povídám vám, přečtete si tu knížku a poznáte snad to své brozné utlačování. Ale u vás je vše marné; vy se nepoznáte. Předsudky strašné zakalují mysl vaši“.

„Vy mladíku, tohle povídáte mně?“ odsekl Kašpárek.

„Opakuju, co jsem pravil; ale nechme tedy řeči; vás nikdo nepředělá. Jen to ještě řeknu, že i katolíci z té knížky mohou poznati své vady

a v čem by se měli polepšití; obzvláště katoličtí rolníci by se poučili, kam vede ta jejich novověká nevěrecká osvěta. Říká se jim, jak doslýchám, „pokročilí“; ti v osvětě nevěrecké pokročilí katolíci ti by se tam též viděli jako v zrcadle; ti by mohli konečně více křičeti o urážkách, než evangelíci. Dobrou noc.“

Kašpárek nechtě vzbudil chuť ku čtení té hrozně knížky, kterou nepřinesl teprv bohoslovec Havrda domů, nýbrž kterou již dříve z fary katolické mnozí lidé vypůjčenou měli. Nyní teprv se čtla knížka s větší zvědavostí a dostala se též do pivovaru a do dvora. U Netušilů v Hradech ani ve Veleticích jí čísti nebudou. Evangelický časopis „Jednota“, který měli vypůjčený od „pána“ je poučil, že je to knížka plná nestoudných lží o evangelících a „pánům“ z Jednoty věří se na slovo, vlastního čtení není potřebí. Co ale mladého veletického Netušila rozmrzelo, bylo to, že ji, jak Kašpárek tvrdí, též švagr Jan sem přinesl a bezpochyby i Žofii ku čtení dal. Hned v pondělí tázal se jí, má-li nějakou knížku od Jana. Žofie s dobrým svědomím odpověděla, že nemá; a když matka její truhlici prohlédala, přestalo se o tom mluvit.

Hůře bylo u sládků; ale ne snad proto, že by pan sládek knížku byl četl. Pan strojník mu ji sice odporoučel, ale on odvětil, k takovému náboženskému čtení že on není, to že ho nezajímá. Ale zle bylo, že si knížku a sice oba díly přečtly obě paní.

Stará paní přes tu chvíli volala:

„Bohumilko, to je hrozně, to je hrozně“.

„Ale, mami, nerozčiluj se“, říkala Bohumilka.

A když několikráte čtly nahlas před panem sládkem, dával si chudšas často šátek k ústům a kašlal a šoupal nohama jak mohl. Ale přišla nešťastná hodina. Paní tchýně zpozorovala, že se pan zeť směje a byla rozčílená a to tak mnoho, že Bohumilčino „mami, nerozčiluj se“ nic platno nebylo. A proč se smál pan sládek? Některé tahy z povahy staré Shánělky a pak zase staré paní pastorové poznal na své tchýni; a v mladé paní doktorové zase někdy viděl svou Bohumilku.

A marné bylo vymlouvání, že má kašel, že ho škrábe v krku, paní tchýně viděla, že se smál. Ano, pan zeť bohaté paní tchýně se smál, přisvědčuje tomu jezovitskému spisovateli, raduje se z potupy helvetů; a to ho bude něco státi. — Až do zletilosti své dcery, mladistvé paní sládkové, vládne stará paní veškerým majetkem po muži pozůstalém. Sládek chce, aby od toho svého práva aspoň z části ustoupila; potřebuje peníze na zvelebení pivovaru, chce postavit nový, lepší hvozd. Už na velký pátek si to s paní tchýní hodně pokazil, a dnes tím více. A co to mělo za následek? — Katolický pan farář dostal v osmi dnech dopis od hejtmanství, že pan Kysela, sládek ve Veleticích z římsko-katolické církve vystupuje a k evang. reformované (helvetské) se dává. — A to byla přeradostná novina, kterou Kašpárek po vesnici rozhlašoval. — Strojník Vyhnálek se otázal na to pana sládka a ten nezapřel. Vyhnálek mu řekl:

„Ale jak pak můžete takovou věc učiniti, vy, který neznáte vyznání toho ani onoho?“

„Prosím vás, abych měl od staré pokoj. Víte, já tomu modlení neudělám nic tak ani tak a co tedy konečně na tom!“

„Ale Bůh a věčnost; neb aspoň svědomí?“ namítal Vyhnálek.

„Vy jste ovšem celý svatý, ale já jsem svobodomyšlný“, řekl sládek.

A nečekaje, co Vyhnálek odvětlí, odešel od něho. Vyhnálek však jen s bolestí hleděl za sládkem a řekl sám k sobě: Ubožák, nevědomost a nejstrašnější lehkomyšlnost, která hrůznou hru tropí s Bohem a věčností, nazývá svobodomyšlností. Bůh to naprav.“

VI.

Mezi tím, co se všechno toto událo, komaly se všemožné přípravy k svatbě Žofičky Netušilovy. Naskytla se k tomu vhodná příležitost, když paní Reimbergrová, potřebujíc pro sebe a svou dceru nové nějaké šaty a prádlo pro pána, švadlenu z města k sobě na delší čas povolala. Matka Žofina poprosila paní Reimbergrovou, by švadlenu k ní do domu na několik dní propustila; jest tam ve statku snad více na pilno, než ve dvoře. Paní rozhodla věc tak, že obě dívky, její Adléta i nevěsta Žofička, mohou šít spolu se švadlenou u Reimbergrů. Povolala prý švadlenu více proto, aby se Adléta v šití zdokonalila a Žofičce též zajisté škoditi nebude, jestliže se něčemu přiučí, zvláště jestliže se v šití na šicím stroji náležitě obezná. Nemohlo býti pro matku Žofinu nic vítanějšího; a když i poslední obava její, že se snad Žofie do tak vznešeného domu nehodí a tam překážeti bude, laskavostí nejen paní samé, ale zvláště Adlétčinou odstraněna byla, počala Žofie hned po druhé neděli po velikonocích choditi šít k Reimbergrům. První dva dny nemluvalo se při šití skoro nic, příčinou toho byla snad

vzájemná ostýchavost. Brzy však přilnuly ty tři dívky k sobě, ač byly trojího vyznání náboženského. Švadlena totiž, mladá ještě dívka, jest katolička. A co ji získalo srdce dvou její učenic, bylo to, že jim povídala o osudech svého života. Vypravovala jim:

„Byla jsem, milé dívčiny, před několika málo lety šťastna nevědouc, co jsou starosti života. Otec můj měl dvůr u Boleslavi a já jediná jeho dcera. Matka má, velice zbožná, milovala mne láskou mateřskou. Vychování se mi dostalo pečlivého v každém ohledu. Matka, žádajíc sobě, aby mé vychování především na náboženství spočívalo, vymohla toho na otci, že jsem po čtyry leta v klášteře ženském se cvičila. Přišla jsem domů; bylo mi šestnácte let. Pozorovala jsem, že matka moje někdy pláče, ale nikdy nepodařilo se mi vyzvědětí příčinu bolu jejího. Jedenkrát zaslechla jsem však nešťastnou náhodou prudký hovor rodičů svých. Poznala jsem příčinu neštěstí matčina; otec můj, bývalý důstojník, kráčel po hříšných cestách; snad mi rozumíte. A vášně jeho byly též příčinou, že přibývalo rok od roku dluhů na statku. Matce neušlo, že vyslechla jsem hovor; pokárala mne ovšem, ale hleděla, abych přes to vše neztrácela úcty k otci. Denně modlily jsme se za otce, denně chodily jsme na mši svatou. Dítě mé, říkala mi matka, kdyby nebylo vše svaté, já bych tíží ze svého snad neunesla. Ale když pomocí mše sv. uvažuji o krvavé oběti Pána svého, když tak od pozdvihování do přijímání vírou mám Krista přítomného ve Svátosti, tu vše ze mne jako padá. Velmi ráda chodívala též matka má odpoledne do chrámu Páně. Říkávala — dítě ten svatostánek a v něm ve Svátosti můj Spasitel a můj Pán, před nímž celou duši svou můžeme vylíti, toť jest síla

má a útěcha má. I mne ovšem v klášteře učily zbožně býti při mši svaté přítomnu i má duše věřila v sladkou, jak říkaly, přítomnost Páně ve Svátosti. Ale dětské mé srdce a starosti prázdné modlilo se sice před Svátostí a rádo se modlilo, ale bylo zkrátka k ponoření se ve velebnou a tajemnou přítomnost Páně — mladé, nezkušené. — Ale nyní čím více jsem dospívala, tím více jsem poznávala, co to jest ta sladká přítomnost Páně. V tu chvíli, milé dívčiny, nevím, co se děje kolem mne, tu necítím žádných tíží, žádných starostí, tu jest mně vše, co svět nazývá bohatstvím, rozkoší a slávou a požíváním opravdovou marností, v tu chvíli mám nebe na zemi, v tu chvíli, ač chudá, jsem bohata. — Ale odpusťte mi, já jsem se zapomněla, vy mi snad ani nerozumíte“.

Adlétka odpověděla:

„Nevím ovšem, zda-li vám rozumím, tolik však chápu i já, že vám jest velikou útěchou víra, že ve Svátosti Oltářní jest přítomen Pán Ježíš.“

Ano, ano, dobře jste to pochopila, slečinko. Nebudu vás však s tím trápit.“

Adlétka odpověděla:

„I jen vypravujte.“ Žofie pak řekla:

„Ale slečno, nás učili tak o té vaší věci, o Svátosti Oltářní, že vám to ani neřeknu.“

„I vždyť já to vím;“ ale tak, jak učí heilberský katechismus, neučila nikdy církev. — Nechtě toho. Řeklo by se, že vás chci obrátiti na svou stranu, ale tolik jest jisto, že jste o věc nejsvětější, nejdražší, připraveny, a já bych víru svou v přítomnost Kristovu ve Svátosti nedala za nic na světě. — Chcete-li, dopovím vám raději o svých osudech.“ —

„Prosíme,“ odvětily dívky.

„Čím více otec můj zabředal, tím více vinuly jsme se k Bohu. Denně čítaly jsme a čítáme buď výklad sv. evangelia — postillu — nebo životy Svatých, nebo Tomáše Kempenského o následování Krista Pána atd. Po Kristu nejdražší nám byla Panna Maria. Vy se snad usmějete, ale růženec byl a jest nám v dobách večerních nejsladší útěchou.“

„Růženec!“ — vyhrklo ze Žofie a jen s tíží přemohla úsměv.

„Ale slečno,“ řekla Adléta, „pro Bůh, co pak může býti na tom růženci, na tom stálém těch „Zdrávasů“ odříkávání?“

„Slečinka patrně nezná růženec,“ řekla švadlena. „Při růženci rozjímáme mnohé události ze života Páně, říkáme jim tajemství — a ta rozjímání, ty úvahy učí nás milovati Pána Ježíše; při nich činíme dobrá předsevzetí, sílíme se v strastech a v pokušeních a pak je odporoučíme ochraně Matky Boží desaterým Zdrávasem. Je to tak asi jako s ovocem neb lékem. Co platno, že je na stromě ovoce, nebo že je před námi lék, jest-li že ho nepožijeme; jen jest-li ho zažijeme občerství nás, posilní nás. Takovým ovocem nebo lékem jsou ta tajemství; na př. trním korunování Páně. Rozjímáme-li o tom při bolestném růženci, zažívá ho duše naše. Hloub totiž do duše vnikne to brozné ponížení Páně při jeho trním korunování, hloub do duše vnikne nám dnes jeho nepochopitelná láska k nám, která se tím jeví, zítra zase jeho nadlidská tichost a trpělivost, kterou tím svým mlčením osvědčil, pak zase nesmírná pokora jeho atd. A s těmi jeho ctnostmi porovnáváme sebe, vidíme svou dosud slabou lásku, vidíme, že nemáme jeho tichosti, trpělivosti, pokory atd.; stojíme tu zahanbeni před ním a před sebou; nutká

nás to, abychom pojali předsevzetí, přesvaté činíme přípovědi Bohu; v lásce a v lítosti se cvičíce občerstvujeme duši svou, sílíme vůli svou. To jest to duchovní zažívání sv. tajemství života Páně. A pak? Pak říkáme Otče náš a deset Zdrávasů; po slově Ježíš, říkáme, který pro nás korunován býti ráčil, opět a opět připomínáme si, co jsme uvázili — a pak slovy „pros za nás hříšné“ — prosíme, by nám vyprosila Matka Páně posilu našich právě učiněných předsevzetí.“

„Toho jsem ovšem neznala, o tom jsem neměla ani ponětí,“ přiznala se Adléta.

Žofie mlčela.

„Než opět a opět zabíhám, kam jsem nechtěla,“ řekla švadlena. „Doložím jen, že s matkou každého měsíce se zpovídáme.“

„Každého měsíce,“ divila se Adléta, a Žofie se usmála.

„Ano, a po zpovědi přijímáme Pána svého. — Nebudu o tom, co to vše na mně působí, mluvit. Ale spěchám ku konci. Čím více tedy otec zabředal, tím více nás poutal Bůh k sobě. Bylo toho však potřebí. — Uplynula dvě léta od mého návratu z kláštera. Přijel k nám kdysi mladý šlechtic Wagner, vlastně pán z Wagnerů, má prý jmění veliké a jest evangelík. Uměl krásně mluvit a ušlechtil se pohybovati, — a netrvalo to dlouho, ozvalo se něco v srdci mém, co k vůli Adléte zamlčím, Žofička snad ví, co chci říci. Nezmíním se též o tom, co mi výslovně řekl pán z Wagnerů. Já nezkušená byla jsem na vrchole svého štěstí. Ale hle! Matka ke mně jedenkrát z čista jasna promluvila, asi takto: Mé dítě, zítra je den Jména Panny Marie; půjdeme obě k svaté zpovědi, připrav se náležitě, před zástupcem Božím

budiž dítětem, netaj ničeho, porad' se s ním o jedné věci, o které ti před měsícem nebylo třeba ještě raditi. Ó milé dívčiny! Na ten den Jména Panny Marie nezapomenu nikdy, nikdy! U večer před tím nahlédla jsem do srdce svého; a hle ono bylo jiné, než při poslední zpovědi. Ó mé dívky! Zpověď učinila mě dítětem, jako před Bohem, tak mluvila jsem se staříčkým děkanem, naším zpovědníkem. Co vše mi vytýkal, radil, to vám vypravovati nebudu. Jen to vám řeknu, pravil mi: „K šťastnému manželství jest zapotřebí nejprve souhlasu ve věci nejsvětější, v náboženství. Jest-li že je ten, s nímž byste v manželství vstoupiti chtěla, nevěrec, nebo protestant (evangelík), nečinite toho.“ Já jsem povzdychla. „Vy vzdycháte, dcero má,“ řekl mi kněz. „Ano vím to, vím vše, čeká vás, ba nastal vám prudký boj. Ale já vím o jednom posilujícím prostředku. Řekněte dnes po přijímání Pánu Ježíši, až bude dlíti v srdci vašem, že se ho odříkáte k vůli tvorů milovanému.“ „Kterak bych to mohla,“ odvětila jsem mu. „To nemůžete? Nuže tak mu řekněte, že se ho neodříknete, ať se děje, cokoliv.“ Brzo po tom pustil mne zpovědník. Já učinila jsem, co nařídil — ovšem s bojem, ale mohu se přiznati, lehce jsem zvítězila — jednalof se o ztrátu Ježíše Krista. — Matka se mnou skoro nemluvila o věci této. Ale otec! Otec si přál sňatek ten. Byl mu jediným prostředkem, jímž by uchránil sebe i nás úplného schudnutí. Ale vše bylo marné; opětná zpověď, bolestný růženec sílil mne v boji, sílil mnohdy již kolísající srdce mé. Pán z Wagnerů byl nesmírně uražen. S posměchem a potupou mé církve a mé zbožnosti odešel. A otec? Otec zuřil! Nesměla jsem mu na oči. Musila jsem odjetí k příbuzným. A již spěchám ku konci. Otec:

můj nalezen byl jednoho jitra mrtev v jednom hostinci ve Vídni. Statek náš prodali, koupil jej pán z Wagnerů, snad aby mne ubohého sirotka přece naklonil, ale nyní žádal již více, totiž, abych na dobro od víry své odpadla. Matka řekla mi: Budiž jméno Páně pochváleno! Zachráněna jest duše mého dítěte. — Se skrovným zbytečkem našeho jmění odjely jsme z domu štěstí mého. A ostatní víte. V Městci bydlíme v skrovném domku a živíme se šitím. Jest to na pohled trpký chléb. Ale vždyť máme Ježíše Krista, a Tomáš Kempenský dí: Nejbohatším jest, kdo Ježíše má.“

Vypravování bylo u konce. Ztrnulé dívky jako na světici s nebes hleděly na dívku.

Adléta řekla po chvílce:

„Takové síly bych já neměla.“

„Vzpomeňte na mou zpověď, slečinko.“

„Ano ovšem, ta zpověď a to přijímání,“ řekla Adléta.

A Žofie mlčela. Vzpomněla na stav své duše po hovorech s Jeníčkem a po jeho kázání — a na Prokopa.

Nastalo mlčení, které až po delší chvíli přerušeno bylo hovorem z kuchyně sem zaznívající. Matka Adlétčina hovořila tam s papírníkem, jenž se byl z cesty své navrátil. Když odvedl odjednaný papír, a odcházeti chtěl, vešla do kuchyně Adléta, a dala se s ním do hovoru, řkouc:

„Co nového ve světě?“

„Nevím nic, milostivá slečinko.“

„Tak já vám tedy povím, co je nového ve Veleticích. Bude se vdávati Havrdova Žofička.“

„Vím to, vím, milostivá slečinko.“

„Ale to snad nevíte, že je zde u nás, a že si zde šije svatební výbavu. A bude vás něco

snad zajímati. Jest zde též slečna Radímská z Městce, šijeme s ní. Je to zvláštní, vidíte; jsme zde trojího vyznání a krásně se snášíme.“

„To je hezká věc,“ odvětil Kubišta.

„Ale vy jste moudrý muž, co tomu říkáte vy? Měly jsme zde malý hovor, ovšem více tak mimochodem o večeři Páně a mši. Ale soudíme o tom v srdci každá jinak, co vy tomu říkáte?“

„Prosím ponížně, slečinko, já jsem jen sprostý člověk, ale říkávám někdy, že záleží na tom, jak kdo s kým drží?“

„Tomu nerozumím.“

„To je tak. Luther řekl, že je ve večeři Páně Pán Ježíš přítomen teprv, až se přijímá; jako by byl Pán řekl, když způsobu chleba rozdával: To *bude* tělo mé, až to budete přijímati. Kalvín s Zwinglim učí, že se má věřiti, jako by Pán Ježíš řekl: To *znamená* tělo mé; ale Pán Ježíš řekl: *Totož jest* tělo mé. Jak kdo s kým drží! Slečinka drží s Luthrem, Žofička s Kalvínem, já pak s Pánem Ježíšem.“

Paní Reimbergrová a Adlétka neubránily se překvapení, Žofička však namítla:

„Ale jak je to možno, aby Pán Ježíš byl přítomen v hostii, o které oči mé povídají, že vypadá jako chléb.“

„Žofičko, to je zase jak kdo s kým drží. Ty držíš s očima, já s Pánem Ježíšem. — Milá Žofičko, oči klamou, Bůh nemůže klamati. Oči ti povídají, že slunce zapadá, ale ve škole vám snad povídali, že země se točí, a slunce stojí. Vidiš, tu věříš učeným, a učiteli svému, a ne očím; a tak to já dělám i se Svátostí Těla Páně. Božskému učiteli věřím více, než svým očím.“ —

„A co soudíte o růženci,“ tázala se Adléta.

„Ano, co říkáte růženci, v písmě svatém o něm nic není?“ řekla rychle Žofie.

„Bývalas prý premiantkou; při konfirmaci, „pán“ prý řekl, žes jeho chlouba a koruna, a tak málo znáš písmo svaté!“

„Nyní držím se Žofičkou,“ řekla Adléta, „o růženci nic není v písmě.“

„I já se přidávám k oběma dívkám,“ řekla paní Reimbergrová.

„A já se přidávám k andělu Gabrielovi a k Alžbětě, k svatým evangelistům a k sv. písmu“, odvětil Kubišta.

„Snad se anděl Gabriel nemodlil růženec,“ řekla Žofička.

„Anděl řekl Panně Marii — Zdrávas milosti plna, Pán s tebou, požehnána tys mezi ženami a požehnaný plod života tvého — to je v evangeliu, to je v písmě.“

„Inu, ano, to tam je,“ řekla Žofička, „ale to ostatní tam není, totiž: pros za nás hříšné nebo jak to říkáte.“

„Ano, to tam není,“ namítla Adlétko, „nyní jste jistě poražen.“

„Držím i v tom s písmem. — Tam čteme, že řekl nejvyšší kněz Oziáš k Judithě: „Modliž se za nás, neboť jsi žena svatá a bohabojná. (Jud. 8, 29.) Tak tedy my zcela dle písma díme: Modli se, oroduj za nás; my hříšní jsme, tys svatá.“

„Ale proč to opakování těch zdrávasů, proč desetkrát po sobě, proč to odpočítávání jich na zrnéčkách, to je k smíchu.“

„Žofičko, pozor na jazýček; a pak utíkáš rychle dál a dál. Dříve než ti odpovím k této věci, měl bych žádati od tebe písemně a na kolku,

žes až posud poražena. Nebo to tak u vás je; jste-li poraženi, jdete dál, jakoby nic, k novým námitkám! — Tak až posud jsem držel s písmem. A nyní zase držím s Pánem Ježíšem a s písmem. Pán Ježíš opakoval tutéž modlitbu na hoře Olivetské třikráte; David v žalmu jednom, už hezky ku konci žalmů (135, 136.) dvacetkrát a třikrát opakuje slova „neboť na věky (trvá) milosrdenství jeho; a tři mládenci v peci ohnivé zase třicetkrát a dvakrát zpívají „chvalte a vyvýšujte ho na věky.“ (Daniel 3, 57—88.). No tak, nedržím s písmem?“

„Ale ta zrněčka?“ bránila se Žofie.

„Zase jsi mi nepřisvědčila a nedosvědčila, žes opět poražena. Tak tedy nyní jen ještě ta zrněčka? — Celý žaltář obsahuje 150 žalmů, tak to odpočítal David, vlastně Duch svatý. Svatý Dominik ku chvále Panny Marie, a jak pevně věřím, z vyššího vnuknutí sestavil 150 zdrávasů, nějak pak se musí odpočítat; kdo nechce, nemusí je počítat na zrněčka, umí-li to jinak, na tom nic nezáleží. Já ku p. když vozím papír modlím se též růženec. bez „zrněček.“ Modlitba, jak víš, děje se *duchem* — to je hlavní věc — ale to odpočítávání a opakování není proti písmu. A nyní už musím jít. To osvědčení na kolku, žes poražena, ti odpouštím; mám na to svědky. Ale nechme žertů. Má milá Žofičko! Jsi mladé děvče, a já starý člověk. Od starce nad hrobem můžeš vždy přijmout poučení. Hlavním neštěstím pro vás jest, že našich katolických pravd neb obyčejů důkladně neznáte, a jen posměchem a potupou vše chcete odbýti; toho se chraň. A pak ještě něco! Mají prý vaši o tebe strach, že přejdeš k nám. Já tomu nevěřím, ale máš-li nějaký nepokoj, modli se k Matce Boží — třebaš i ten hrozný růženec. S Pánem Bohem!“

Stařec odešel, ale zůstal v mysli Adlétině i máteře její. A co Žofička? Žofička řekla si v duchu:

„Každý hájí své, ale ať si říká, co chce, já vím, co mi řekl pán a co jsem slíbila při konfirmaci.“

Posledního dubna v předvečer prvního máje zavzněly všechny zvony na katolickém kostele, a brzo potom vyšel ze školy celý průvod bíle oděných družiček do chrámu Páně. Začíná se „májová pobožnost“. Na počest přesvaté Máteře Boží liliemi neporušeného panenství, růžemi mateřské lásky k Synu Božímu a libovonnými květy všech ctností ozdobené koná se v katolické církvi v máji večerní pobožnost, jež záleží nejčastěji z předběžných zpěvů marianských, někde též růžence jako přípravy, vlastně však z krátkého kázání nebo rozjímání a z litaní loretánských spojených s uctěním Nejsvětější Svátosti a požehnáním. Milá tato a něžná pobožnost, od představených církve schválená, ne však přikázaná, dochází přece u katolického lidu čím dále tím větší obliby. — Naše tři dívky ukončivše šití vyšly právě ven, když se lid do chrámu Páně ubíral. Slečna Radimská odporučela se dvěma družkám, anať pobožnosti již již nastávající se účastniti hodlá. Adléta i hned řekla, že půjde s ní; viděla vůbec málo kdy nějakou katolickou pobožnost, a májovou ještě nikdy. Žofie dávala dobrou noc, ale Adléta jí řekla:

„Pojďte se mnou, nebude-li se vám pobožnost líbiti, můžete jíti domů dříve, než bude konec; proto se papežskou nestanete.“

Dala si říci. Vešly tedy do kostela. Pan kaplan kleče u oltáře rozjímá s lidem pátý „desátek“ radostného růžence, který jedná o tom, jak Panna Maria Pána Ježíše v chrámě našla. Mladý kněz

mluvil následovně. — „Panna Maria nalezla tedy Ježíše Krista, jaká to blaženost, jaké štěstí. A kdo má Ježíše Krista? — Ježíše Krista má, kdo zná věří a vyznává pravdu, kterou hlásal! Ježíše Krista má, kdo jeho milost má, t. j. kdo *skrze jeho smrt* svátostí pokání čili pokornou svatou zpovědí odpuštění hříchů si dobyl a do těžkých hříchů více nepadá. Ježíše Krista mívá, kdo u oltáře našeho přijímá jej živého a celého v Nejsvětější Svátosti. V tom blaženém okamžení jest Bůh a Pán jeho sjednocen s duší jeho, zůstává v duši a duše v něm! — Ó duše má, popatř na sebe! Jak jest to s tebou? Máš-li pak i ty Ježíše Krista? Staráš se o to, abys čím dále tím více poznávala nezkalenou pravdu jeho? Či snad nedbáš o pravdu? Ó jak mnozí o ni nedbají, jak mnozí jí odporují! — A milost jeho zdaliž pak máš? Nežiješ v hříchu, v těžkém hříchu bez pokání? — A jak se chováš k Nejsvětější Svátosti? Kdy a jak uvedla jsi Pána svého do stánku srdce svého? — — Rozvaž to vše, a hledej Ježíše Krista, hledej jeho pravdu a milost, neváhej uvést ho do příbytku duše své. — A následující nyní části sv. růžence pros Boha Otce našeho o pomoc a přispění v této věci, a přeblaženou Matku Boží o přímlovu, abys i ty Ježíše Krista horlivě hledala, šťastně nalezla a nikdy neztratila. Následoval Otčenáš a deset „Zdravasů“ a „Sláva Bohu Otci, atd. Po růženci, bylo krátké kázání. Pan farář promluvil o tom, jak nelze Pannu Marii od Ježíše Krista dělit, čili Ježíše Krista jako svého Vykupitele ctíti a na Pannu Marii při tom nemyslit. Věříme, že jsme vykoupeni jedině drahým tělem a drahou krví Ježíše Krista, Syna Božího, ale měl-li Syn Boží vzít na sebe tělo, musel míti matku, A Bůh chtěl, aby svatá panna dobrovolně stala se Matkou

Syna jeho, proto poslal k ní anděla, a teprv když řekla: Staniž mi se podle slova tvého, vtělil se Syn Boží. Na tom *svolení* jejím, býti Matkou Boží záleželo tedy naše vykoupení; a to tělo, jímž jsme vykoupeni, a ta krev Krista Pána, či to jest vlastně krev? Zajisté náleží Matce Boží. Jak možno mluvití tedy o tělu a krvi Páně a na Matku Páně zapomínati? Proto všecy staré církve po Ježíši Kristu ctí hned úctou vděčnou Matku Boží. Až v šestnáctém století nastala v oddělených církvích chladnost k Matce Boží. Ale podivná věc! Kde zavrhli úctu Matky Boží, tam přišli i o oltář, přišli o živé tělo a živou krev Páně ve Svátosti. A které církve, ač odstěpené, zachovaly úctu Matky Boží, ty zachránily si oltář, t. j. oběť a živé tělo Ježíše Krista. — Bůh sám tedy sloučil Ježíše Krista a Marii Pannu v díle vykoupení našeho. A že nyní na nebi nejsou odloučeni, to jest tím více patrné, z toho, že byli sloučeni již na zemi. Tam na nebi vedle Ježíše Krista, prostředníka našeho, jest i Matka Boží přímělnicí naší. Tak věřila vždy církev, kde se ozývalo s prosbou jméno Ježíš, tam zavznělo i Maria. — Nyní napomínal kazatel k důvěře a úctě Matky Boží a k horlivému konání májové pobožnosti. Po kázání následovala litanie a požehnání.

Co asi dalo se v srdcích dvou dívek Adléty a Žofie? Adléta byla rozjímáním, kázáním i ostatní pobožností hluboce dojata. Z celé duše uznala, že nelze Matku Páně od Ježíše Krista dělití, a byla nepokojná proto, že se v její církvi na počest Matky Boží nic neděje. Jen něco nemohla pochopiti, zeptá se co nejdříve slečny Radímské. Ostatně ne sice hlasem, ale srdcem řekla několikráte při litanii „oroduj za nás.“ — Poněkud jinak bylo to s Žofií. Bodlo jí do srdce hned to

rozjímání o růženci, a neubránila se výčitce, že nehledá poučení o pravdě Boží, ač již několikráte to řekla sama v sobě: Ale, což aby katolíci přece měli pravdu! Zdálo se jí, že odporuje pravdě. — Z kázání pak uznala ovšem, že bez Panny Marie nebyli bychom vykoupeni. — Ale k modlitbě k ní to nepřivedla. A při litanii před vystavenou Nejvyšší Svátostí, a při okuřování kadidlem, při dělání kříže a bití se v prsa, řekla sama k sobě: Katolíci jsou přece jen modláři. — S duší sice nepokojnou vyšla z kostela, ale když večer byla sama, vzpomněla na konfirmaci, při níž zavrhla modlářství, jež děje se v církvi katolické, a jakž takž se uspokojila.

Téhož večera měli obyčejní soudruhové v pokojíku kupce Kořínka svou obvyklou schůzi. Pan zahradník s bolestí prý na to hleděl, když se ten lid v takových zástupech hrnul do kostela, tmy prý spíše přibývá, než ubývá. Vodrážka pak horlil, že se takovými pobožnostmi i ve všední den zanedbá mnoho práce, a to škodí blahobytu národnímu. Tomu náhledu odporoval Kořínek, kupec. On totiž, kdykoliv je mnoho lidí v kostele, prodá o mnoho více své — cikorie. Ale nejvíce se rozohnil Suchochleb a začal vykládati své náhledy o Panně Marii, a to tak silně, že mu sám Vodrážka řekl, aby si ty „helvetské“ rozumy nechal. To jej však tím více dopálilo, a mluvil ještě hůře. Kořínek nevěděl, co má dělati. Do krámu mohl každé chvíle někdo vstoupiti a jej slyšeti. I napomínal ho, aby aspoň tolik nekřičel. Byl to olej do ohně. Suchochleb řekl všem, že jsou pokrytečtí papežáci a odešel. V hospodě ještě svítily: i vešel tam a opakoval tam své výklady. Na zítří byl v Městci dobytčí trh. Bylo tedy v hospodě několik „kravařů a koňářů“ přes noc. Někteří za-

smáli se řeči Suchochlebově. Ale jeden z nich, Kulich z Podhoří, velikán, zvolal: „Hoši, nejsem svatý a víte, že na trhu rozumím obchodu, měl jsem pro to velkou mrzutost s farářem ve zpovědi. Ale, co ten mladík tu žvastá, to je mnoho. Vyhodme mu boty před hospodu.“

A v okamžiku byl Suchochleb v rukou Kulichových a boty jeho před hospodou, jenže nohy měl v botách: — a nikdo neodvážil se Kulichovi odporovati, ba doprovodili se smíchem boty Suchochlebovy.

Druhého dne na to tázala se opravdu slečinka Adléta slečny Radímské, proč katolický pan farář včera řekl, že církve, které zavrhly původní úctu Pany Marie, přišly o oltář a o živé tělo Pána Ježíše. Že nemají oltáře ani lutherští ani helvetští, to lehko pochopila, jelikož nekonají ni žádné oběti, a jen ten stůl, na kterém se koná oběť, sluje oltářem; že pak helveti nemají živého těla Páně, to též lehko pochopila, vždyť učí že jejich chléb při večeři Páně jen znamená tělo Páně. Ale namítala, že lutherané věří, že požívají ve večeři Páně živé tělo Pána Ježíše, a na doklad toho přinesla „evangelickou knížku,“ kde se právě helvetům vycítá, že překrucují slova Páně, kdežto lutherští prý prostě věří, jak Pán Ježíš řekl, totiž: Totoť jest tělo mé. K tomu odpověděla slečna Radímská: „Milá slečinko! Vždycky se věřilo v církvi, že jen apoštolům a jejich nástupcům řádně vysvěceným biskupům a kněžím dal Kristus Pán moc svatou oběť konati a chléb i víno ve své tělo a ve svou krev přeměňovati, neboť jim jedině řekl u večer před svou smrtí: To čiňte na mou památku. Vy však nemáte biskupů ani kněží od apoštolů řádně pocházejících, jelikož nejsou svěceni od apoštolských nástupců-

biskupů a proto nemá u vás nikdo moci proměňovati chléb v Tělo Páně — a tudíž ani ve vaší večeři Páně není Těla Páně — a pan farář měl tedy pravdu, když vás nevyňal z počtu těch církví, které nemají těla ni krve Páně.“

Z hovoru tohoto byly slečny vytrženy nemilým výstupem. Od Havrdův vlastně od Netušilův přišel vzkaz, aby se Žofii vrátilo vše, co ze svého „šiti“ ve dvoře má, a že vícekrát neprijde. Bylo to nápadno všem, ale brzo se vše vysvětlilo. — Když Žofie včera později než jindy domů přišla, přiznala se, že byla v katolickém kostele, a řekla, „že ty modlářské ceremonie se jí sice nelíbily a že jí to chvílemi bylo skoro k smíchu,“ ale rozjímání při růženci a kázání že se jí líbilo. Švagr Netušil jak slyšel o růženci a že se jí to líbilo, byl velice rozmrzen. Matka též domlouvala Žofii, a ujednálo se, že do šití více nesmí, když ji slečna Radímská „převádí“. Ale Žofie řekla jí bolně:

„Ale, maminko, nevím, bude-li vám to co platno. Já mám v srdci často strach, že nejsme v pravdě; a nemohu na to zapomenout, co mi Jeníček povídal o mši a co kázal o sv. Petrovi; a co včera pan farář kázal o Panně Marii, bylo krásné.“

Švagr Netušil odvětil prudce:

„Tak vidíte, maminko, jak jí do svých tenat dostávají. Milá Žofičko! Jsou to všecko papežské klamy a nic více.“

„S tímhle mne, švakře, neupokojíte, to slychám od dětinství, ale co jsem slyšela o mši od Jeníčka, to jsem neslyšela nikdy.“

„A což naši páni nejsou nic; študovali jako jiní.“

„Že študovali vím, a že nám sv. Augustina dali do kalendáře, vím, ale že nám nepovídají, co

sv. Augustin psal o mši, to taky vím. Buďto toho nevědí, a nebo nechťí věděti.“

Matka nyní dala se do pláče. Naříkala, že jí Jeník zkazil Žofii, a připomínala jí konfirmaci. Žofie odešla. A Netušil vyjednal s matkou, že musí ta svatba býti co nejdříve, ať si výbava je hotova nebo ne. Druhého dne dostavil se Prokop povolán byv bratrem svým. Promluvil si sám s Žofií, a řekl k ní:

„Žofičko, řekni mi upřímně, chceš zůstatí evangeličkou a nebo ne?“

Žofie řekla s pláčem:

„Ani nevíš, jak ráda zůstanu evangeličkou, ale . . .“ tu se zarazila.

„Jaké ale,“ odtušil Prokop.

Žofie mlčela. Prokop chtěl zvěděti odpověď a vykládal, že mají býti manželé, a mezi manželé že nemá býti tajnosti, a doložil:

„Žofičko, to „ale“ musím zvěděti, sice . . . .“ a tu se zase zarazil Prokop.

„Sice? Jaké sice — ptám se nyní já,“ řekla Žofie. Prokop řekl:

„Ty víš, co chci říci; papežskou nechci.“

Žofie se zarazila; tváře jí vzplanuly, a dala se do pláče. Prokopovi jí bylo líto, i řekl po chvílce:

„Nechtěl jsem ti způsobiti bolest; vidím, že nyní k velikému nejsi hovoru; avšak rozhodnouti se musíme oba. Podej mi ruku na to, že chceš býti opravdu mou manželkou, a že chceš zůstatí evangeličkou, ale pravou.“

Nový proud slz vyhrkl z očí Žofiných a podala ruku Prokopovi.

Hned odpoledne odebrali se na evangelickou faru, a v neděli bude první ohláška. — Prokop

zůstal ve Veleticích do večera, anať matka Žofina chystala večeri k oslavení toho pro Prokopa a Žofii památného dne. Po večeri, když se již svítilo, vytasil se hospodář, bratr Prokopův, s nějakým čtením; je to prý velmi krásné a Žofička pozná, co to jsou za lidi ti zjezovitělí papežští kněží. A co to bylo za čtení? Byl to evangelický časopis (náboženské noviny), který se jmenuje „Jednota“. V únorovém čísle (r. 1887) str. 19. jest psáno o té knížce, která se i po Veleticích roznášela, a má název: „Kříže a kalichy.“ Z počátku to nebylo tak hezké, ale když se přišlo na str. 21, tu se starší Netušil smál a Prokop s ním. „Dostává tam ten spisovatel;“ je to vůbec bezbožný štváč, nadává helvetům, a chce poštvati manžely proti sobě, a děti proti rodičům. Když se přišlo k místu, kde spisovatel „Křížů a kalichů“, povídá, že se ženě (mladá Shánělové), katoličce, otevřely oči, když jí přinesli novorozené dítě od evangelického křtu; že srdce její odvrátilo se od muže, ano i proti dítěti samému cítila odpor v duši, a že žena tu líčena jest vzorem katoličky — tu starší Netušil řekl:

„To je darebáctví, helvetské dítě nezasluhuje dle toho jezovity ani lásky mateřské.“

A Prokop řekl:

„A srdce její odvrátilo se od muže — to byla čistá manželka!“

A matka řekla:

„Vidíš, Žofičko! Takoví jsou ti kněží, a tys jim už začínala věřit.“

Hospodář četl dále, jak prý kazí spisovatel děti, jest tam prý psáno:

„Jen se hezky připrav (k zpovědi) a půjdeš odprosit tatínka a maminku.“ (Tak totiž řekla katolička jedna k děvčeti, jež se chystalo ku sv.

zpovědi; a děvče odpovědělo:) „Tatínka půjdu odprosiť, ale maminku, ne.“ — „A proč ne?“ — „Ona jest helvetka.“

„Hanebný chlap — ten spisovatel“; rozkřikl se starší Netušil.

A matka dodala opět:

„Je to kněz, vidíš, Žofie, takoví jsou.“

Čtlo se dále; až do konce. Ku konci však přestal smích. Tam totiž ten pán (V. R.), co o té knížce evangelíkům píše, napomíná evangelíky. Nebude se pouštěti do vyvracení toho, co ten spisovatel napsal; ale evangelíci mají se v mnohých věcech polepšiti. Píše na př.: „Marnivost a závodění s katolíky zavládlo mezi námi.“ — Obraz náš, jak jej Brynych načrtal, jest děsný a měl by nás probuditi . . . . Mladší pokolení (evangelické) nezná písem.

„To si mohl nechať,“ řekl Netušil. „Ty časy už přešly, kde se čtlo jen v bibli, nyní musí rolník číst noviny.“

Čtlo se však dále; ku př. též to: *Spustlé učení vedralo se do katechismů a na kazatelny.*

Při tom vyrušila ze čtení Žofička, rkouc:

„Jak že to jest, švakře? Buďte tak dobrý, přečtete mi to ještě jedenkrát.“

Švakr četl:

„Spustlé učení vedralo se do katechismů a na kazatelny.“

„Ale co to povídá ten V. R., haní nás samé;“ řekl Prokop.

„To si mohl zas nechať,“ řekl hospodář.

A Žofička doložila:

„Divná věc, že náš „pán“ sám říká, že máme v katechismech spustlé učení, chce snad říci nepravdivé, nebo nevěrecké.“

„To ne, to ne,“ řekla matka. „A skoro, abyste toho čtení nechali.“

Hospodář však řekl:

„Je toho již jen malý kousek a četl dále... Přišlo se k slovům: Nemylme se, *není všechno dobře, jak to u nás chodí.*“

Matka vpadla do čtení řkouc:

„Nechte toho, je to nějaké divné.“

Žofička však řekla:

„Nechte švakra dočísti, maminko.“

Četl tedy:

„*Takových vad jako na nás*, nemohli bystřejší (nad) Brynycha první jezovité vypátrati na našich otcích.“

„A teď dost,“ řekla matka.

Nedočtlo se. A Prokop vstal k odchodu. Žofie však převracela ještě listy „Jednoty,“ a oznamovala, že tu je ještě něco v čísle třetím březnovém o tom Brynychovi. To se tedy čtlo; a to se oběma Netušilům opět velice líbilo, jen že tomu dobře nerozuměli, protože knížky té, o níž se píše, nečetli. Tolik však srozuměli přece, že se tu vyčítá Brynychovi, že se dopustil ohavného útoku na Kalvína, o němž napsal, že se za mládí svého dopustil sodomského hříchu; povídá, že tak četl v dějepise, jež sepsal jakýsi Boost a páni pastoři prý žádného Boosta neznají; psali prý svým přátelům až do Francie, ale ani ti o Boostovi nevědí. — K tomu dodal starší Netušil:

„Jaký to darebák a lhář ten Brynych.“

„Tak vidíš, Žofičko,“ řekla matka.

Čtlo se vesele dále; ale Žofičku zarazilo, že „páni“ *přiznávají*, že jiný dějepisec, Bolsec, o Kalvínovi tu šerednou věc píše; bála se však promluvit. Tím více ji znepokojilo, když opět vý-

slovně přiznávají, že i *Zwingli* byl oddán šerednému hříchu. Na konec zasmáli se oba Netušilové, když se čtlo, že i katoličtí kněží v hříších žijí.

A Žofičce uklouzlo:

„Však, kdyby se mělo věřit, co lidé povídají o některých našich pánech, to by nebylo hezcí.“

Prokop se zasmál, což bratra jeho překvapilo.

Prokop odešel; vše uložilo se k spánku, ale Žofie neměla noci pokojné. Důležitý, pro celý život rozhodný krok učinila dnes; myslí, že bude moc býti šťastnou s Prokopem. Ale prudčeji než jindy ozval se v ohledu náboženském nepokoj duše její až dosud tlumený. Slíbila, že chce býti pravou evangeličkou, a zdá se jí, že takovou není. Obává se, že se mezi evangelíky mnohá katolická nauka neb pobožnost tupí a haní, ale že by to bylo jinak, kdyby ji znali. Tak se přesvědčila o růženci. A že o mši svaté učí svatý Augustin velmi krásně, toho neupře snad ani sám „pán“. Ale proč jej dali do Sionu, do kalendáře? A ty kříže a kalichy? Ta potupa toho spisovatele, ač ten V. R. přiznává, že se spustlé učení vedralo do jejich katechismů a na jejich kazatelny; a že ani jezovité vad takových neshledali na evangelících, jako ten spisovatel? — A co to s tím Kalvínem? A o Zwinglim docela přiznávají, že to byl člověk nemravný, nestydatý? A v pokojíčku dvojct. pána viděla obrazy Kalvína a Zwingliho, jako u katolíků Pána Ježíše a Pannu Marii? — Ach, ach! Myslela, že na všechno zapomene, ale stále víc a více ji to trápí? — „Kdybych aspoň mohla k Reimbergrovům, slečna Radímská by mne poučila! Ne, ne — ta by mne na dobro odvrátila od víry mé. Ale takhle s tou nejistotou mám být živa?“ — Dřímala umdlením, a usnula. Probudilo jí „klekání,“ zvonku hlas, který vyzývá k uctění

Kristova vtělení a Matky Boží. Vzpomněla na kázání, v němž se dovozovalo, že nelze dělit Matky od Ježíše Krista v díle vykoupení našeho. Vzpomněla na starého papírníka, který jí řekl: Máš-li nějaký nepokoj, modli se k Matce Boží. Jakýsi až dosud nikdy nepocítěný cit svaté úcty k Máteři Boží ozval se jí v duši, již již chtěla říkati Zdrávas Maria, ale v okamžení stála v duchu před „pánem“ o konfirmaci. a odřikávala, že vzývání Panny Marie, je „modlářstvím“. (II. K. Otázka 94, 95.) Ne, ne, modlářství se nedopustím. A bylo po všem — ale nepokoj tím nebyl zapuzen. Prací a mluvením s matkou se ovšem pozapomínalo na nepokoj, ale přece „přes tu chvíli“ zaznívalo jí v uších: Spustlé učení vedralo se do katechismu a na kazatelny. Dopoledne pustila se do svého šití, ve velké světlici a zahlédla při tom na skříni časopis „Jednota“; nemohla odolati, obrátila několik listů a dočtla se tam zřejmě, že v evangelickém kostele v Praze káže „pán“ Košut *nevěru*, a že nechce učiti dle „*heidelberského katechismu*“, nýbrž že učí dle své hlavy. Tak? Nyní vím jistě, co to jest to spustlé učení, jež se hlásá již na evangelických kazatelkách. Jako střela projela jí srdcem bolná myšlenka. — „Ach a pak prý máme to *čisté evangelium*.“ Sedla a šila dále, ale musela to rozpárati, byla velmi rozčílena, roztržita. Kalendář Sion visel tu klidně pod obrazem Husovým. Pootevřela ho, oko jí padlo na obrázek Bedřicha III. falckského, který se svými kazateli vydal heidelberský katechismus. Ale proti heidelberskému katechismu vystupuje pan Košut, co farář v Praze a nechce z něho učiti. A ten heidelberský katechismus chválili nám při konfirmaci, jako by prý ani možná nebylo, že by to sepsali lidé, to jakoby sám Duch sv. byl napsal. (Heřm. z Tardy Před-

mluva k II. vydání 1873 str. 6.). A já to věřila a nyní? Jeníček dokazoval švakrovi, že ten Bedřich III. nebyl tak svatý, a ten pan Košut nechce podle Bedřicha III. učit. Ale pan Košut je taky jen člověk, a kdo ví, jaký; zde v „Jednotě“ to je tištěno, že neposlouchá pana seniora! — Komu mám věřit? Co se to se mnou děje? A svatba za dveřmi! — Kdo mi poradí, kdo mne upokojí? Abych se svěřila našemu „pánovi“? Ale ten V. R. je snad taky evangelický farář, tomu spisovateli té knížky nadává, ale na konec sám povídá, jak pak honem? — ano „*nemylme se, není všechno dobře, jak to u nás chodí*“ — *spustlé učení vedralo se do našich katechismů!* Do kterých! Jestli naposled i do toho heidelberského?

Žofička posadila se za stůl ku své práci, ale oči se jí zakalily. Položila čeho do své ruky o stůl opřené a plakala! A v slzách a v pláči řekla: Matko Spasitelova, katolíci ti říkají: Potěšení zarmoucených — oroduj za nás — smím-li tě vzývati, prosím tě, potěš mne, jsem zarmoucena.

VII.

Společnost u Kořínka ubírala se do Městce a sice k soudu. Četník udal Suchochleba, že se v hospodě rouhal Matce Boží a tím urážel katolické náboženství, ale již prý v kupcově pokojíku tak mluvil. V devět hodin stáli před panem soudcem. Suchochleb se nechtěl přiznati a na konec tvrdil, že byl opilý. Ale Kulich, kravař, byl ochoten odpřísáhnouti, že nebyl opilý. Došlo též na Kořínka a na zahradníka a ti Suchochleba všelijak vymlouvali a vykrucovali; a Vodrážka? Vodrážka dosvědčil proti Suchochlebovi, takže byl Suchochleb

odsouzen na čtrnáct dní do vězení pěti posty zostřeného. Kořínkovi pak bylo pohroženo pokutou, bude-li udržovati nebezpečné schůze ve svém domě.

Suchochleb zůstal v městě až do večera, popíjel a hněval se nejvíce na Vodrážku. Je zrádce, plazí se před úředníkem a je „papežák“. Mohl by na něj pověděti, jaké má knížky a časopisy, zkrátka, že je „socialista“, ale nezradí prý „bratra“, ač falešného. — A co byl následek toho hovoru? Přišel četník a prohledával byt Vodrážkův, Kořínkův a zahradníkův. U Vodrážky neshledal ničeho, ani u Kořínka; ti dva prý všecko spálili; ale u zahradníka byly nalezeny nejen protináboženské spisy, nýbrž i anarchistické. Půjdou „páni z pokojíka“, jak jím starý Kubišta říká, ještě jednou do Městce.

Mezi tím, co se toto všecko dalo, trpěla též duše Adlétina velikou bolestí. Již prvním psaním jejího strýce utrpěla mnoho na svém přesvědčení, dle něhož jí Luther byl „drahým mužem Božím“. Z rozmluv se slečnou Radímskou a z májové pobožnosti poznala podobně jako Žofie, že evangelíci katolickou církev špatně znají. Netajila se svým bolem matce své. Ta však říkala, že ji lituje, že však jí v té věci žádné rady dáti nemůže. Promluvily o tom před otcem a ten řekl:

„Můj náhled znáte, u mně má jen katolická církev budoucnost, naše církve jsou v rozkladu; ale já už zůstanu, v čem jsem se narodil.“

Adléta svěřila se slečně Radímské a tázala se, co soudí o této řeči otcově; a slečna řekla, že právě Luther a Kalvín nezůstali v tom, v čem se narodili a doložila: „Kdo začíná poznávati, že evangelická víra není pravou a že snad katolická je pravou, ten má se modliti za osvícení mysli, má

Bohu říci, že je hotov, všeho se odřici, jen aby pravdu poznal a vyznal a pak má čísti neb se nechati poučovati. Obyčejně modlívali se obrázcenci též k Matce Boží, aneb aspoň byly to duše, které měly k Matce Boží úctu a lásku.“

Tato řeč slečnina rozmnožila vlastně nepokoj v duších obou; v duši totiž matčině i dceřině. Ubohé čekaly, že jim snad slečna řekne, aby jednaly dle zásady otcovy a zůstaly, v čem se narodily; uznávaly však, že otec má zásadu křivou; dle ní musel by i pohan i žid zůstat, v čem se narodil a slečna doložila:

„Pán Ježíš právě chtěl to způsobiti, aby lidé nezůstali v bludech, v nichž se narodili.“

U večer po té rozmluvě modlila se matka i dcera, ovšem každá pro sebe, k Matce Boží.

Druhého dne na to byla neděle; v kostele evangelickém vykonala se druhá ohláška Žofie a Prokopa. Paní Reimbergrová a Adléta k večeru jdouce z procházky, potkaly Žofii, bylť Prokop ve statku Netušilově na navštěvě a k vůli poslednímu dojednání svatby, jež má býti od úterka za týden. Dívky daly se brzy do hovoru. Adléta přála štěstí „šťastné“ nevěstě. Ale Žofie řekla:

„Nejsem tak šťastná, milá slečinko, jak se to zdá.“

„Ale kdož by věřil, že jest nešťastna takováto dívčice“, řekla paní.

„A přece nejsem šťastna!“

A tu svěřila Žofie, co je příčinou jejího nepokoje; byla to nejistota, čili tušení, že víra její nemá základů; snad Boží jakýsi hlas mluví ke mně, abych nezůstávala v nejistotě a hledala poučení; nevím si v tom rady a k tomu ke všemu ta svatba. A Žofie přiznala se nelíceně, že obava, aby ji Prokop neodmítl, bouří v duši

její a ta obava právě že ji drží při víře, v níž byla vychována a tak přemlouvá sama sebe, že může i ve víře evangelické dojíti spasení.

Tato důvěrnost otevřela i srdce Adlétino, ba i samé matky její a přiznaly se jí, že ani ony nemají bezpečnosti ve víře své a rady si nevědí; a Adléta doložila:

„Mně se zdá, že se věc ta pouhým zapomenutím a lhostejným setrváním při tom, v čem jsem se zrodila, odbýti nedá; aspoň ne u mne!“

Tři osoby tyto se rozešly. Reimbergrové zastihly manžela i otce v častějším nyní zadumání; mlčel a pouštěl husté chumáče dýmu ze své cigarry. Dlouho neopovážila se ani paní ani dcera vyrušiti jej. Když však Adléta odešla, otázala se ho paní přece, co mu zase jest. Zasmušile řekl pán:

„Šest „tisíc“ je zase pryč.“

„A jakým způsobem“.

„Zcela jednoduchým; moje losy, jichž jsem před rokem mnoho nakoupil, ztratily skoro všecku cenu!“

Paní zaslzela a osmělila se muži svému vyčítati, že ho právě ta touha po velikém zbohatnutí přivede na mizinu. Pán ani neodpověděl a ještě hustší chumáče dýmu pouštěl z úst. Byl to zase jednou trapný večer. Paní Reimbergrová přemýšlela s obavou o budoucnosti.

Druhého dne na to, přišlo veliké psaní od bratra páně Reimbergrova, pastora ve Slezsku a rozbouřilo celý dům. Psal takto:

„Milý bratře! Drahá paní švakrová. — Oznamuju Vám, že jsem se po dlouhých duševních bojích, Vám jen z částí zjevovaných, rozhodl k důležitému kroku. Vzdal jsem se fary a s ní spojené živnosti a jsem — nelekejte se toho — jsem ka-

tolíkem! Proč jsem tak učinil? Z mnohých příčin a sice nejvíce z následujících :

1. Církev Luthrova jest již v smrtelném rozkladu; každý farář učí, čemu chce a nevěrci dostali a dostávají u nás fary a vytloukají zbytek víry ze srdcí lidu, beztoho již velikou většinou od Boha odpadlého. Brány pekelné, t. j. moc ďábelského bludu přemohla církev naši, ona chystá se znenáhla snad, ale jistě k svému konci. V církvi římské jsou ovšem též lidé nevěřící, těch však ona vlastně za své nečítá; *ale učení její pevné, nezměněné, jak učila před věky, tak učí dnes*, jenom o ni darmo pokoušejí se brány pekelné. Zoufalý stav zmírající církve naší přivedl mne k tomu přesvědčení, kdo bude chtít zůstat křesťanem a zachrániti si víru v Ježíše Krista, Syna Božího, ten musí utéci se do církve římsko-katolické.

2. Poznal jsem, že Luther ani Kalvín, ani Zwingli nebyli muži Boží, t. j. od Boha k opravě církve posláni. Objednal jsem si dějiny německé od Jansseny a ta kniha mi otevřela oči na dobro. Luther objevil se mi, jak jsem už dávno tušil, jako muž vášní nezkcrocených, ba až i nemravný. Byliť zajisté nepořádky mezi příslušníky církve římské, ale Luther vše ještě zhoršil, a co nejvíce na váhu padá, *změnil učení*. Evangeličtí pastoři se vyhrnuli ovšem na Jansseny, ale vše je marno. Dr. Förster, muž učený, evangelík, vyznává, že následkem dějin Janssenem vydaných jsme nuceni své náhledy (o reformátorech to jest domnělých opravcích církve a o reformaci změnit). Sr. Janssen: „Mým kritikům“ str. 223.)

I já jsem byl přinucen tak učiniti. Reformatoři *nebyli muži Boží*. Zwingli jeví se jako spustlý, nemravný člověk (Srovnej Hvězdu jitřní s. 181.),

Kalvín jako nesnášenlivý tyran a hrůzovládce. (Sr. Hvězdu jitřní s. 179.)

Reformče (domnělá oprava církve) proto se tak ujala, že dala knížatům *církevní statky*, spustlým kněžím *ženy* a lidu větší *volnost života*, tím že učila, že k odpuštění hříchu třeba jen víry, ne však *zpovědi*.

3. Když pak toto vše jsem poznal, koupil jsem si knihy katolické a študoval jsem učení církve římské. Po tříletém studování jsem překonán. Jen církev katolická má pravé nezkalené *apoštolské* učení.

A co nyní? V srdci jsem katolíkem! Ach! Jak nerad oblékal jsem v neděli talár (duchovní roucho pastora), jak nerad jsem šel na kazatelnu. Jen ohled na ženu a děti zdržoval mne. Ale modlitba mne sílila, čím dále tím více. Podivná věc! Již jako hoch měl jsem úctu k Matce Boží. Nikdo mi o ní nemluvil a já jsem dělával veršičky o ní (Reinh. Baumstark „Unsere Wege“): i počal jsem se nyní k ní modlit. Než! Co se stalo? V bouřlivou noc na den 30. dubna jsem byl volán k nemocnému. Bylo mi to divné; umírají zde lidé již skoro napořád bez přispění duchovního. Co to, že v noci mám jíti k nemocnému! Šel jsem! Pravím k nemocnému: Věříš li, bratře, že smrtí Kristovou přikryti jsou hříchové tvoji, ohlašuji ti, že máš spravedlnost jeho; a v pokoji můžeš odejít před soud jeho! — Tak a podobně říkával jsem nemocným. Ale dnešní nemocný řekl mi: Pane, k tomuhle vás nepotřebuji. Kristus řekl: Komu odpustíte hříchy, odpouštějí se jim. Neohlašujte mi pouze přikrytí hříchů, ale — jste-li pravý nástupce apoštolův — odpusťte mi je. — To nemohu, řekl jsem v nesmírném mysli své rozbouření. Cítil jsem, že takové moci nemám; (Luther ani Kalvín

nebyl biskupem, nemohl nikoho na kněžství světiti, čili apoštolskou moc jiným odevzdávati; evangeličtí pastoři nemají tudíž nižádné apoštolské moci, nemohou nikomu hříchy odpouštěti) ale chlácholil jsem nemocného, jak jen jsem mohl. Jen s tíží přivedl jsem ho k mlčení a s třesoucí rukou podal jsem mu chléb a víno. (Obrácenec anglický Faber.)

Nemohu popsati, co jsem trpěl té noci. Oka jsem více nezamhouřil. Tak to déle nemůže se mnou zůstat. Hned ráno odjel jsem do Vratislavi k znamenitému katolickému knězi a hodnostáři církevnímu N . . . , a jemu jsem zjevil, co se se mnou děje a spolu rodinné své poměry jsem vyličil . . . Byl smluven den, v který opět do Vratislavi zavítám! Ale doma, doma, jaký tu nastal pláč a nářek. Žena mne zapřísáhala, bych pamatoval, že čeká nás bída. Předvedla mně děti. Aninka klekla přede mnou, prosíc, abych nevydával jich v bídu a chudobu. Maličké plakaly, nevědouce ovšem, co se vlastně děje. Hoši oba na štěstí jsou na studiích, nejsou doma. Ale nic platno! Já stál pevně. Smluveného dne odjel jsem do Vratislavi ku knězi, jemuž jsem důvěru věnoval. Přivítal mne radostně, řka: Bůh vás miluje, příteli. Můžete ihned nastoupiti do redakce našeho katolického listu s ročním služným 800 tolarů a o hochy vaše, by mohli dále studovati, se postaráme. I dívky vaše budou docházeti útulku a učení v našich klášteřích. S vděčností a okem zaslzeným pohlédl jsem k nebesům. — Ihned jel jsem do své dosavadní fary. Naposled vystoupil jsem na zítří — bylať právě neděle — na kazatelnu a ohlásil jsem svůj odstup. Mnozí to již tušili a proto sešlo se lidí více, než jindy. Jindy bývá prázdno až úzko, 15—20 osob bývalo v obyčejnou

neděli v kostele. Vyložil jsem příčiny, proč tak činím. Němě a snad i tupě přijali to většinou osadníci moji; „zpletli mi prý hlavu ti jezovité“ — a já jsem až posud žádného jezovitu neviděl; jiní pravili „bláznovství to je, tak krásnou faru opustiti a rodinu do bídy uvrhnouti k vůli podivným choutkám“ (wunderliche Grillen); někteří však řekli přece — a to jsou ti nejlepší — ta věc stojí za přemýšlení (da gibts zu denken). V pondělí jel jsem do Vratislavi; a po celý týden připravoval jsem se ke vstupu do církve katolické modlitbou a rozjímáním; vedl mne ctihodný výše jmenovaný kněz. V sobotu vykonal jsem zpověď; v neděli byl jsem slavně přijat do církve a při mši sv. přijal jsem po prvé pravé a živé tělo Páně čili Ježíše Krista. Štěstí mé jest nevýslovné, sladký pokoj, jakéhož jsem nabyl, převáží všechny poklady světa a ani smutek mé manželky není s to vzíti mi štěstí mé. Doufám však, že se mi podaří i ji a rodinu ku poznání pravdy přivést; a štěstí mé, ač jen skrovně žíti musíme, se dovrší.

A co vy tomu říkáte? Divíte se asi či snad odepřete mi nyní již lásku svou. Tomu nevěřím. Ó kéž byste i Vy stali se účastni štěstí mého a odřekli se bludů, do kterých nás nešťastný domnělý reformátor uvedl. Modlete se! Můžete-li, vzývejte i Matku Boží. Brzy budu psáti vám více. Zůstávám váš“ atd.

Psaní bylo u konce! Jaké to chumáče dýmu pouštěl teprv nyní pan Reimberger. Nikdo se neosmělil promluvit hodnou chvíli. Konečně řekla Adlétka:

„Matinko, co pak učiníme?“

„Pravými evangeličkami již nejsme; církev Lutherova je v smrtelném rozkladu; — chceš-li, dejme se od strýce tvého anebo od kohokoliv učiti

víře katolické, a poznáme-li její pravdivost, nezbude nám nic jiného, než učiniti, co učinil strýc.“

„Matinko má, učiňme tak — já od velikonoc pokoje nemám . . . Ale co pak ty, tatínku, učiníš?“

„Já zůstanu, v čem jsem se narodil, jsem na učení už stár, a pak mám hlavu plnou jiných starostí.“

„A nebudeš se mrzeti na nás, staneme-li se katoličkami?“

„Dělejte si, co chcete!“

Toho večera bylo velikého divení, paní „ze dvora“ a slečinka byli na májové pobožnosti. Srdce obou pookřálo, pocítilo hlubší úctu k Matce Boží, zkusily samy na sobě, že v katolickém kostele všecko samo sebou více budí pobožnost, jen ta výstava Nejsvětější Svátosti a to klekání před ní, bylo jim, ne-li již tolik odporným, tož aspoň něčím, co si neuměly dobře vysvětliti. Když pak šly z kostela, dohonil je Vyhnálek, strojník. Divil se, co as paní a slečnu přimělo k návštěvě katolického kostela. Vyjevily mu vše, a zvláště i to, jaké důležité psaní ze Slezska dostaly. Vyhnálek radil, aby se svěřily katolickému panu faráři; ten že nejvíce k tomu jest povolán, aby poučoval. Toho nechtěly ještě učiniti k vůli řečem, které by z toho před časem povstaly. I nabídl jim dvě knihy a sice Jirsíkovou populární dogmatiku a pak „Kříže a Kalichy.“ Ještě téhož večera daly se do čtení.

Ten večer byl též důležitým pro Žofičku, domněle šťastnou nevěstu. Vše chystá se k veselosti, jen ona je smutna a nepokojna. Pojala zvláštní úmysl. V jedenáct hodin v noci píše ve své komůrce, kdež spává, psaní bratru Jeníčkovi. Psala asi takto:

„Drahý bratře! Jsem ve veliké úzkosti; mám strach, že to s naší evangelickou vírou dobře není. Že se za času sv. Augustina, a jak si ještě myslím, i před ním, konala v chrámech křesťanských též oběť dle řádu Melchisedechova, čili oběť těla i krve Páně ve způsobách chleba a vína, o tom jsi mne přesvědčil; a bojím se tedy, že my jsme v chybě, když naši páni žádnou oběť v chrámu Páně nekonají, když jen kážou. Potom jsem si pamatovala z tvého krásného kázání, že sv. Petr byl nejvyšší hlavou církve a že jím je každý nástupce jeho v Římě, ale my jsme od Petra odtrženi; a mám strach, že to pouhé tupení papežů nic nepomáhá, „písmo je písmo“ říkal náš „pán“ a ono je v písmě: „Ty jsi skála — a pasíž beránky mé a pasíž ovce mé.“ — Myslela jsem, že na všechno zapomenu, ale byla jsem náhodou při jedné májové pobožnosti, a poznala jsem, že je růženec zcela něco jiného, než jak se o něm posměšně mluví, a z kázání jsem si pamatovala, že Pannu Marii od Pána Ježíše nemáme oddělovati. — Drahý Jeníčku! Pozorovali na mně, že nemám pokoje, a pospíchají s mou svatbou s Prokopem, máme už po druhé ohlášce. Ach! Jeníčku, ty budeš knězem, já se ti to bojím psáti, ale zdá se mi, že bych nebyla šťastna, kdybych si Prokopa nevzala. Ale co budu dělati s vírou? — Chtěli mne utvrditi, a přinesli noviny, co je vydávají naši páni, jmenujou to „Jednota“, a z toho mi čtli o té knížce „Kříže a kalichy,“ a o tom, co tu knížku sepsal; má takové divné jméno, to jsem zapoměla; povídají, že prý z toho všeho, co tam píše, nic pravda není. Švagr a Prokop se mu smáli, a obzvláště švagr mu ze zlosti nepěkně říkal, a já jsem tomu všemu věřila, že štve děti proti rodičům a manželky proti manželům, a o Kalvínovi, že lže atd. Ale na konec

se jim to nelíbilo, a maminka chtěla, aby přestali číst. Ten, co to do těch novin napsal, nepodepsal se, je tam jenom V. R.; povídá, že se musíme my evangelíci polepšiti, že jsme se dali svést k mnohému bláznovství; ale nejvíc mne mrzí, že sám tam povídá, že se do našich katechismů a na naše kazatelny vedralo *spustlé učení* — snad tedy „páni“ učí nevěrecky, a že není všecko dobře, jak to u nás chodí. Pak tam je, ale jinde, že pan Košut v Praze učí, čemu chce a ne tak, jak to je v heidelberském katechismu, a že žádného z vyšších pánů neposlouchá. — A tak mám strach, že tam těm našim pánům není co věřit, když už hlásají *spustlé učení*; nám to neříkají, ale v novinách si o tom píšou. Víš, že mne to už tenkrát zamrzelo, že dávají svatého Augustina do kalendáře, ale co o mši učil, to nám nepovídají. — A tak nemám pokoje, a nemám žádného na světě, kdoby mne ze všeho vyvedl. Vidíš, už se někdy modlívám „Zdravas“, bývá mi po tom lehčeji, a napadlo mi, abych psala tobě. Ačkoliv jsem evangelička, mívals mne vždycky rád, a vím, že i nyní mne máš rád, jako pravý bratr, já nevím ani, co se to se mnou děje, pořád jakoby mne něco říkalo „piš Jeníčkoví“; a tak jsem to učinila. Prosím tě, potěš mne nějak, můžeš-li; psaní pošli dědečkovi. V úterý mám svatbu, pomodli se za mne. Prokopa si beru ráda, ale čím blíží ten den je, tím více mám strach. Jsem tvá sestra Žofie.“

Babička donesla psaní na poštu do Městce; — a přípravy k svatbě dějí se dále. V pátek před třetí ohláškou jezdí již družba a mládenec po celé krajině na koních fábory ozdobených s rozmarinou v dírci kabátu zastrčenou zvat na svatbu. A téhož pátku odskočila Žofie k dědečkovi do chalupy a hle, psaní od Jeníčka tam již měla. Znělo takto:

„Drahá sestřičko! Tvé upřímné psaníčko velice mne dojalo. Co ti ubohá mám psáti, než, že se o tebe bojím. Zdá se mi, že tě Bůh vede k poznání pravdy, to by bylo ovšem radostné, ale že tvůj sňatek s Prokopem může jiskry pravdy, které v mysli tvé svítají, udusiti, to mne naplňuje obavou. Jsem přesvědčen, že Bůh na konec odnímá milost svou tomu, kdo zúmyslně proti ní jedná a od sebe ji zapuzuje; a v tom případě bys na tom byla tisíckrát hůře, než ti, kteří ani tušení pravdy nemajíce, své vyznání za pravdivé považují. Zdá se mi, že ti nastává boj, v kterém tak mnozí padli a padají. Zavrou srdce své Bohu a pravdě, pro stvoření milované. Snad mi rozumíš!! — Ale jsou ovšem též duše, které jednají dle velikého slova našeho Spasitele: Co platno člověku, kdyby celý svět získal, ale na své duši škodu trpěl. (Mat. 16,26.) Zřekli se všeho, jen aby zachránili duši!

Žofička musela ustáti ve čtení. V srdci jí to bouřilo, mocněji vzňal se v něm oheň jakýsi, o němž ještě před pěti měsíci ani tušení neměla, a cítila, že ona patří k těm, kteří by rádi zavřeli srdce své Bohu a pravdě pro stvoření milované. Sklonila hlavu v ruce své a plakala. — Po tom zas němě seděla nad psáním a uvažovala takto: Což bude škoditi sňatek můj poznání pravdy; poznám-li ji, mohu i jako žena Prokopova katoličkou se státi. Nyní si nemohu pomoci! Že nemohu? Jediné slovo by mi pomohlo; třeba jen říci: Odložme sňatek! Ano, to by pomohlo. Ale věděli by proč, a Prokop by se jistě rozhněval, „papežskou“ nechce. — Ale co kdybych právě po odkladu poznala, že katolíci mají pravdu, pak? . . . Toho se zhrozila! A zdálo se, že od ní odstupuje milost Boží. Neboť v okamžiku zcela jiné myšlénky vířily jí hlavou. Řekla si: A co? Nač se trápím! Vždyť

věřím v Krista Pána, kdo ví, zdaliž na tom ostatním tolik záleží! A pak? Již vím, co udělám. Půjdu k našemu pánovi, ten mne ze všeho vyvede a budu míti pokoj. Ano k našemu půjdu.

Ztišila se, a čtla dále. „Píšeš mi, drahá Žofičko, že ti čtli z „Jednoty“ posudek té knížky „Kříže a kalichy“. Ten pan V. R. tu knížku buď ani celou v souvislosti nečetl, anebo v náramném rozčilení. Aspoň to, co o tom panu spisovateli píše, je *překrouceno*. Spisovatel měl úmysl líčiti dle skutečných poměrů povahy lidí, a při tom ukázati na to, že smíšené sňatky jsou záhubné a že jen církev katolická jest pravou a původní církví Kristovou, která má a zachovala pravé Kristovo a apoštolské učení; církve od Petrova stolce odtržené, že jsou nové a že mají nové a změněné učení. — *Nejhorší povahu nemá tam žádný helvet, nýbrž katolík* — ovšem špatný, nevěrecký, říkali mu „doktor Nedbal“. I katolíkům vyčítají se tam vady, jen potřeba dobře se do knížky podívati. Že pak *někteří* helveti líčí se tam jako *zaslepení vášnivci*, — to se děje proto, že v *skutečnosti* takovými jsou; a spisovatel by líčil lživě, kdyby je líčil jinak. To by nebyly obrázky ze života, ale z nějaké hlavy, která chce, aby se její straně všecko šmahem chválilo, a to by bylo dalším zaslepováním lidu; a spisovatel chce právě lid ze zaslepení vyváděti, a to stejně lid katolický i evangelický; a nikdo ze zaslepení nebude vyveden, kdo je *nedotklivý a pyšný*, a hned křičí v novinách o hanobení, když se mu řekne pravda, ovšem trpká. Že pak pan spisovatel *katolíky* nelíčil jako zaslepené vášnivce (fanatiky), to učinil z té jednoduché příčiny, že by *lhal*. Katolický lid v Čechách je neuvědomělý, naproti evangelíkům bázlivý, ke své škodě ústupný a nečinný,

a jen jednotlivci jsou katolíky s plným vědomím, proč katolíky jsou. — Že pak pan V. R. naříká ve svém posudku, že si spisovatel stropil posměch z evangelické církve líčením voleb farářů, z nichž každý káže něco jiného, a jednomu se radí, aby kázal ještě něco jiného, tu se ani o píď od pravdy neodchýlil. Nestejnost učení v nevěrecké smýšlení mnohých pastorů chtějí upírati, je tolik, jako říkati já vím, že umírám, ale kdo mi to řekne, ten se mi posmívá. Říci „spustlé učení vedralo se na naše kazatelny“ a potom mluvíti o posměchu ztopené z církve, když někdo lidu na to spustlé učení v povídce názorně ukáže, jest přetvářka aneb aspoň nedůslednost. Byl svrchovaný čas, aby lid český jak katolický tak evangelický konečně se dozvěděl, kam to s tím vychváleným čistým evangeliem došlo. Kdo lid upřímně miluje, musí mu pravdu pověděti; a to učinil pan spisovatel „křížů a kalichů“, ač věděl, co jej od pastorů čeká. Leč pouhé tupení není důkazem, není vyvrácením. Z toho všeho vidíš, Žofie, že „brány pekelné“ počínají přemáhati církev evangelickou; sami páni pastoři to přiznávají; a tvůj strach, „že těm vašim pánům, když hlásají spustlé učení“ — není co věřiti, jest oprávněný.

Dojdi si k strojníku Vyhnálkovi, a tam se vypůjč potřebné knihy, třebaš i ty hrozné „kříže a kalichy“ a pros ho, aby ti vysvětlil, čemu snad nebudeš rozuměti. A pak? Dojdi si do dvorku Reimbergrovům. Dočítáme se v novinách, že se pastor R. . . . . ve Slezsku stal katolíkem, a hlavní pohnutkou k tomu bylo právě to „spustlé učení“ na kazatelnách evangelických. Snad ti o tom povědí více.

Avšak, co to píšu? K tomu ty se asi neodhodláš, máš v úterý svatbu — a pak bude

konec. Modlí se za tebe smutný bratr tvůj . . . .
Jeník.“

Psaní jest tedy dočtěno — a srdce Žofiččino znovu rozbouřeno. Úmysl, jíti se dáti „vyvésti ze všeho,“ čili nechati se poučiti od pana pastora, jest opět zmařen. „Co jsem to za nešťastné děvče. Ani z tisíců jedna nemá takového trápení; zůstává, v čem se narodila a je dobře. Jen já jsem nešťastná pro víru.“ — Proud slz vyřinul se opět z očí. Zaplakala si a roh ponocného troubí dva- náctou, což jest spolu pobídnutím, aby pomýšlela na spaní. Denně říkává krátkou večerní modlit- bičku stojíc se skloněnou hlavou. Klečení při mo- dlitbě bylo jí zakazováno, je to prý modlářské. Ale bouře jejího srdce nutí ji k pokleknutí. Hlub v duši své cítí, jak člověk sám o sobě je tvorem bídným, jak právě v smutných dobách života nutí ho to, aby se pokořil před Bohem. Čeho ještě nikdy nepocítila, to se jí stalo dnes. Nechtíť nikdy před Bohem kleknouti, jest pýcha, která nechce uznati, že Bůh jest bytosť nejvyšší, věčná, člověk pak tvor Boží, pouhé nic před ním. Padla na ko- lena! A hle! Právě tím vzbuzen v ní cit hlubší před Bohem poníženosti; ano tak to má býti; nej- lépe jest modliti se na kolenou. S vroucností větší než jindy s dětinnou důvěrou modlila se takto: Bože můj! Pomoz mi v tomto trápení. Jsem slabé dítě tvé, ujmi se mne pro veliké milosrdenství své. Na to dala Otčenáš — a ku Otčenáši při- dala po krátkém vnitřním boji „Zdravas.“

Tak se tedy pomodlila. Brzo dostavil se spánek, ovšem takový, jaký se dostavuje, když jsme takřka otupělí bolestí a unavením. Sotva však usnula, ozýval se hluk na návsi; troubení hasičů a volání: „V Hradech hoří“ vnikalo až do její komůrky. — Netušilů statek stál v plame-

nech. — Žofie znovu padla na kolena a s uveněným srdcem a se slzou vděku v očích, řekla: — Bože můj. To si dopustil k vůli mně! Svatba se musí odložit; nabudu času k upokojení duše své. Chvalte Hospodina stvoření nebes! — chvalte ho na výsostech!

Hned dopoledne, jak oheň byl uhašen, vrátil se švagr Žofin domů a sice s bratrem Prokopem. Matka Žofina řekla hned ráno dceři své, že nebude museti se svatbou posečkat, až bude v Hradech postaveno; „na spáleniště tě nedám.“ A když přišli mužští, začalo se o tom jinak mluvit. Domácí hospodář pravil, že bude v neděli třetí ohláška, a tak nic jiného nezbyvá, než oddavky. Jaké prý s tím odklady. Vždyť může proto přece Žofie ještě doma zůstat, a za čtyry neděle dostane se aspoň světnice opět pod střechu, a pak se bude moci odstěhovati. Matka však přece nechtěla jinak, než jak byla řekla, a doložila:

„Nač oddavky, když nevěsta nemá kam jít? Prokop tázal se Žofie, co ona myslí. A Žofie řekla:

„Já to nechám na vůli mamince,“ a odešla ze světnice, aby na konec neprozradila srdce své. Prokop neříkal nic. Ale hospodář řekl:

„Maminko, víte, proč jsme s tou svatbou pospíšili. Nejdéle za osm neděl, možná za šest bude tu Jan a pak?“

„To je pravda. A tak to udělejme takhle. Pospěšte si v Hradech, abyste aspoň za čtyry, za šest neděl postavili světnici a pak propustíte Žofii.“

„Maminko, já bych udělal svatbu hned, je to nejjistší.“

„Ale, s tím „z víry vypověděním“ není to tak zlé,“ řekla matka. „To mi přece mé dítě ne

udělá. Do dvora nechodí, každou neděli jde do „sboru“ — jen tuhle dvakrát po sobě nebyla, ale která pak půjde poslouchat své ohlášky?!”

„Jen ji nechte! Je celá bledá, jako nemocná; zdá se mi, že je nevyspalá; kdo pak jí vidí do duše“, řekl hospodář.

„Taky jsem to chtěl říci, že je nějaká nemocná,“ řekl Prokop.

„A pak? — Nána (starší děvečka) mně povídala, že bývá v komůrce světlo třebas do půlnoci a že Žofička byla v chalupě u dědečka.“

„Inu tak ji zavolám,“ řekla matka.

Když Žofička vstoupila, oznamoval jí švagr, že svatba přece bude; hosté jsou většinou pozvaní, vše jest připraveno a pak? . . . a tu se švagr zamlčel.

„A jaké pak?“ — tázala se nesměle Žofie.

„Maminka ti to řekne,“ řekl Prokop.

„Pak? — Že prý svítíváš v noci v komůrce, a žes prý byla v chalupě u dědečka?“

Žofie se trochu zarazila, ale řekla odhodlaně:

„Švakře! To není hezké od vás, že po mně tak slídíte.“

„To je k tvému dobrému,“ řekla matka.

„Budeš nám jednou děkovati, že jsme tě uchránili odpadnutí od víry, která na samém evangeliu Ježíše Krista je založena. A proto bude v úterý svatba — a dost!“

S hlasitým pláčem padla Žofie do náručí své matce, a spočívajíc na prsou její, nemohla slova promluvit.

Mužští považovali to za pláč, jak u nevěst obyčejem bývá, když mají od matky odejítí. — Konečně vyvinula se Žofie z náručí matčina, a odešla do komůrky. Matka však šla za ní, a ptala se jí, proč tolik pláče?

Žofie odvětila:

„Má drahá matičko! Je mi úzko tak, že vám to ani vypověděti nemohu, je mi úzko tak, jako by mne nějaké veliké neštěstí čekalo.“

„To tě ten oheň tak poděsil,“ řekla matka.

„Právě ten oheň, zdá se mi, že je výstrahou; a jest mi líto, že mne má matička do té svatby žene, ač ví, že mi není dobře.“

Matka poznala nyní ovšem, že dcera je buď churavá, anebo že ji něco trápí, a litovala ji, a nechtíc na ni více dorážeti, řekla:

„Inu tak počkáme aspoň týden, až ti bude dobře.“ — Po těch slovech odešla do světnice a řekla mužským:

„Žofička je opravdu churavá, a proto myslím, abychom tu svatbu přece odložili; ale jen asi na týden, potom bude zase zdráva.“

Skoro mlčky přikývl Prokop; bratr jeho však doložil:

„O týden ovšem nebude tak zle, ale střežte ji maminko, ať zvláště „do chalupy“ nechodí.“

VIII.

Na den sv. Jana Nepomuckého udělal se velmi krásný, teplý, skoro již letní den. Hasiči veletičtí zvolili si odpoledne toho svátku ku cvičení, po němž hráti bude hudba, a propije se něco z odměny, kterou dostali od assekurace za hašení ve Hradech. Prokop přišel si pro Žofii. Matka ji ráda propustila; bude to pro ni dobré, povyrazí se a proběře se z těch svých myšlének. Odešli tedy a šli s nimi i manželé Netušilovi, bratr Prokopův a sestra Žofina. Cvičení dělo se na zahradě při pivovaře. I dostavili se k němu též

Reimbergrovi všickni, i obě paní od sládků. Pan sládek je v čestné povinnosti. Byl právě v neděli zvoien za velitele hasičů. Cvičení trvalo asi hodinu, a hned na to zavzněla hudba, a počalo se nositi na stůl pivo. Mladé pokolení bylo hned v kole pod širým nebem. I Prokop šel si pro svou nevěstu. Tančili polku až do konce. Ale po ní prosila Žofie svého ženicha, aby ji k tanci nebral, jelikož jí není právě nejlépe. Byla po tanci opravdu bledá. A proto zasedli si ke stolu nedaleko Reimbergrových a sládkových.

Paní sládková začala hovor řkouc:

„Nevěstinka je nějaká bledá, co pak ji tak trápí?“

A paní Rašková řekla!

„Jeníček prý jí popletl hlavičku; chce prý ji převést k papežským. A pan ženich dal jí prý času na rozmýšlenou.“

Toto bodnutí zamrzelo Prokopa i řekl:

„Žofička jest opravdu churavá, a pak víte též, milostpaní, že jsme vyhořeli.“

„Inu ráda se podívám, kdo zvítězí, zda-liž Jeníček anebo Prokop. Ale kdyby mně pan ženich nevěstu do léčení dal, já bych mu ji brzo uzdravila.“

„A čím pak?“ tázala se paní Reimbergrová.

„Žofička bezpochyby čtla ty „kříže a kalichy“, nechal je tu Jeníček.“

„Ani slova jsem nečtla z té knížky“, bránila se Žofie, „leč to, co je o ní v „Jednotě“ od našich pánů.“

„To je řízné, není-li pravda?“

„Lživé to je a *překroucené*“, ozval se hlas z pozadí. Byl to hlas Vyhnálkův.

„Cože?“ vzkřikl starší Netušil.

„Ano opakuju, co jsem řekl, lživé to jest a překroucené“

„Důkazy, sice vyhlásím za lháře vás“.

„Ano, hned podám důkazy.“

Po těch slovech odskočil za všeobecného napjetí. Přinesl „Jednotu“ a první díl „křížů a kalichů“, „Hvězdu jitřní“, a promluvil:

V časopise „Jednota“ v čísle 2. únorovém píše jakýsi pan V. R., že spisovatel křížů a kalichů udílí pokyny katolíkům, jak se chovati mají v jistých okolnostech. Krom jiných udílí prý též *pokyn rodičům*. Již to je lež.

„Důkazy“, volal Netušil.

„Tak přece počkejte. Spisovatel líčí *záhubnost* smíšených sňatků, chce ukázati, že jsou často záhubné *oběma stranám*, že podkopávají mnohdy lásku v rodinách. To musí uznati každý, kdo tu knížku bez vášně přečte“.

„Ne, ne, chce štváti“, řekl Netušil.

„Četl jste tu knížku?“ tázal se Vyhnálek.

„Není potřeba jí čísti; víme dobře, jak o nás papežští psávají“, řekl Netušil. — Pana sládka škrábalo v krku; ale Vyhnálek zvolal:

„Tak? Není potřeba čísti, a smí se nadávati? To jsou pěkné zásady“.

„Vím z „Jednoty“, co v té knize je“, bránil se Netušil.

„Tak počkejte. Pozor! Ten váš pan V. R. píše, že se čte v knížce takto o katolické ženě mladého rolníka Sháněla, evangelíka: „Když dítě od křtu přinesli, chtěla je matka poznamenati svatým křížem, ale stará jí řekla, aby toho nechala, že křtili na straně evangelické. Ubohá matka nechtěla tomu věřiti. Nyní se jí teprve dokonale oči otevřely. Srdce její odvrátilo se od muže, ano i proti dítěti samému cítila odpor

v duši. — Pozor! Tak je v Jednotě; ale v knížce je: Srdce její odvrátilo se od muže, **který ji i v této věci oklamal.** (Str. 71.) — To, že ji opět oklamal, je v „Jednotě“ zúmyslně vynecháno. Sliboval jí totiž, že aspoň děvčata budou křtěna po katolicku, a ani toho neučinil, a donesl dítě k pastorovi!“

„To je opravdu překrucování“, řekl pan Reimberger. „Tím si špatně pomáhá na nohy ten pan V. R.; lež je nestoudnost.“

„Ano, je to zúmyslné, nečestné a nestoudné překrucování, je to štvání lidu proti katolickému spisovateli“.

„Však, kdybychom čtli vaše knihy?“ bránil se Netušil.

„Ano, to je právě chyba, že jich nečtete, přesvědčili byste se, jak vám vaši páni pravdu zastírají.“

„Tak pozor! Pan V. R. vynechal zúmyslně slova o muži evangelickém — slova: „Který ji i v této věci oklamal. A potom dodává druhou lež, a sice: *Žena tu líčena vzorem katoličky.* — Až do křtu jest v knížce žena ta líčena, jako velmi *špatná* katolička. Jest o ní psáno, že svatba její „musela“ být; že řekla otci svému: „Kdo ví, *není-li jejich (evangelíků) víra lepší než naše* (st. 29.); dala se oddat u pastora a nemohla tudíž být rozhřešena.“

„Tak strašně lže pan V. R.“

„To je pravý škandál“, řekl pan Reimberger. „Což ti páni myslí, že lidé nemají očí, aby si jimi mohli knížku přečísti?“

„Pane zeti, nepůjdeme domů?“ řekla paní Rašková.

Pan Vyhnálek odpověděl za pana sládka:

„Račte míti malé strpení, milostivá paní. Jest tu ještě v Jednotě pokyn dětem, jak jej prý Brynych udílí dětem. Spisovatel chce ukázati, že smíšené sňatky škodí až i vespolné lásce dětí k rodičům, a rodičů k dětem. — Pan V. R. píše: Jen se hezky připrav (k zpovědi) a půjdeš odprosit tatínka a maminku“. „Tatínka půjdu odprosit, ale *maminku* ne“. — „A proč ne?“ — „Ona jest helvetka.“

„Hle, jak štve,“ volal Netušil.

„Opravdu to je štvání dětí proti rodičům,“ vzdychla paní Rašková, a řekla po německu paní Reimbergrové.

„Wie kann ein gebildeter Mensch so was zusammenschreiben (zamschreiben). Po česku: Jak může vzdělaný člověk něco takového dohromady sepsati?“

Ale Vyhnálek řekl:

„Prosím o strpení. Tak to píše a líčí pan V. R. v „Jednotě“. Ale v knížce je to takto: Tatínka půjdu odprosit, ale maminku ne. A proč ne? — Ona je helvetka *) — žena jí domlouvá, *třebas byla evangelička, že je její matka*, ale děvče se vzpíralo a povídalo, že maminka ani neví, co svatá zpověď je, a že se maminky bojí. A proč se bojíš? Barča naše to jednou udělala a maminka se tak rozlobila, že jí řekla: Táhni mi, a dala jí pohlavek. (Str. 46.) — Tak to je tedy v knížce. Právě opak toho, co p. V. R. povídá, je pravda. Žena katolická poučuje děvče, *třebas byla evangelička, že je její matka*. Ale to p. V. R. *schválně* zase vynechal, aby mohl spisovateli jiné úmysly podkládati, a jej ostouzeti. Zcela něco jiného jest v knížce, než jak to překrucuje pan V. R.“

---

*) Celá věc spočívá na skutečné události z Proseče!

„Ovšem, to v knížce jest arci zcela něco jiného“, řekl pak Reimberger. „Opravdu, opravdu, štvání je zcela jinde, než v té knížce.“

„A kde?“ tázala se paní Rašková.

„V „Jednotě“, milostivá paní,“ řekl pan Reimberger.

„Aber nein — ale ne — je to hrozné v těch Veleticích — jak člověk jen paty vytáhne, hned musí slyšeti urážky své víry“, řekla paní Rašková vzdychajíc.

„Ale, mami, nerozčiluj se“, napomenula paní dcera matinku.

„A co tomu říká Žofička?“ tázala se slečna Adléta.

„Prosím, mně je těžko do toho mluvit,“ řekla Žofie.

„Jen řekni, co si myslíš,“ řekl Prokop.

„Inu, když tedy sám chceš, tak ti povídám, že tohle nemají naši páni dělat.“

„Tak?“ řekl Prokop, „ty jsi při papežských?“

„Tak přece nebudeš schvalovati lež a překrucování“, řekla Žofie.

„Žádný pták nedělá do svého hnízda“, řekl Prokop na hlas; a do ucha jí pošeptal: „Nejsi, děvče, čím se děláš, nejsi upřímnou evangeličkou.“

To řka, dal si zahráti kvapík, a vrátil se rychle pro Žofii, která si však právě zvlhlé oči utírala. Žofie však mu řekla:

„Prokope, prosím tě, mně není do tance.“

„Tak? Na to jsem čekal“, pošeptal jí opět, „už toho mám dost.“

A v okamžiku byl v kole s jakousi cizí dívkou.

Žofii zvlhly oči po druhé. Pan Reimberger jí řekl:

„Nic si z toho nedělejte, lepší malá mrzutost před svatbou, než velká po svatbě.“

„Žofie nemohla ni slova odvětit, ni oči zdvihnouti.

Na to, když hudba ustála, přečetl pan strojník ještě konec toho posudku „křížů a kalichů“ v Jednotě. Paní Reimbergrová ještě více dojata byla slovy onoho V. R., kterými se přiznává, že se *spustlé učení vedralo evangelíkem do katechismů a na kazatelny*, — a že takových vad jako na nynějších evangelících ani bystřejší (nad) Brynychu první jezovité nemohli vypátrati na jejich otcích.

„Tak i u helvetských nastal rozklad, i jim tedy dere se nevěra již do kostelů? řekla bolně Adléta.

„Slečinko, ve Švýcařích, v Hollandsku a v Němcích vypadá to zrovna tak mezi helvetskými — čili reformovanými — jako mezi lutheránskými. A zvláště Heidelberg, odkud pochází helvetský katechismus, proslavil se neblaze rouhačským a nevěreckým (professorem) učitelem nastávajících kazatelů, jméno jeho známo všude; jmenuje se Schenkl.“

„Naděje má se tedy rozplývá, jako voda“, řekla Adléta matce své po tichu.

„A jaká naděje,“ tázala se matka.

„Že bychom mohli přestoupiti k reformovaným.“

„Myslím, že nám nezbude nic, než krok rozhodný“, řekla matka. A obrátivši se k p. Vyhnálkovi prosila ho, aby jí půjčil tu knížku, což on milerád učinil.

Obloha začala haliti se v mraky a z dálky zahučel hrom. Mužští odcházeli do vnitřku do pivovaru, a ženské většinou domů.

Jen Prokop procházel se opodál s cizí dívkou a Žofie smutna odebrala se samotna domů.

Ale u vnitřku v nalévárně pivovarské bylo hlučno teprv později. Povstal totiž Suchochleb a zdviženou maje sklenici, volal:

„Pánové! Pan Vyhnálek odhalil nám dnes veliké tajemství. Páni pastoři přiznávají se v „Jednotě“, že se spustlé učení vedralo na kazatelny evangelické, obzvláště v Praze u Klementa, jak sami píší, ozývá to spustlé učení. Učení to, říkají mu nevěra, razí cestu ještě čistějšímu evangeliu, než je čisté evangelium kalvínské nebo heidelberské. Toto ještě čistější evangelium má jen jeden článek víry a ten zní: „Ni bůh, ni pán, A to jest heslo anarchistů.“

„Drž hubu,“ šeptal Vodrážka řečníkovi. „Sotva že jsme unikli kriminálu a zase žvaníš.“ — Ale Suchochleb nedal se držeti a volal:

„A proto anarchisté jsou nejlepší přátelé těch pastorů, kteří káží „to spustlé učení“, vytloukajíce ze srdcí poslední zbytky evangelia Kristova. Ať žijou ti; co hlásají spustlé učení.“

„Ať žijou“, zvolal zahradník a ještě několik méně známých osob z Městce.

Potom vystoupil na stůl jeden z městeckých a řečnil:

„Pánové! Nejen ti, co hlásají „spustlé učení“, pomáhají nám, ale všickni ti, kteří jakkoliv bojují proti Římu. Římská církev neuchyluje se ani o píď od prvotního učení, čemu ona ústy papeže a biskupů učí, od toho se nesmí nikdo odchýliti, chce-li zůstatí pravým křesťanem. Ale evangeličtí pastoři hlásají „volnosť spasení“ (Jednota. 1887 čís. 2. str. 33.) to jest asi tolik, každému je volno věřiti, jak chce. Vidíte, a právě tato volnosť razí cestu „spustlému učení“, a zásadám našim. Katolická cír-

kev, že této volnosti netrpí, zůstává při evangeliu starém, my však chceme nové, čisté, to nejčistší, které hlásá: ni bůh, ni pán. A proto ať žijou i ti, kteří hlásají volnost spasení.“

„Ať žijou,“ křičeli neznámí mužové.

„Ať žije volnost spasení“, dodali ještě někteří.

Když se bouře utišila, hlásil se o slovo ještě jeden, a mluvil takto:

„Pánové! Jsem dělník z Prahy, počítají mne k evangelíkům — pan řečník přede mnou patří ku katolíkům.“

„Nač to? To sem nepatří,“ řekli někteří.

„Prosím o slovo! Jsem tedy původem svým evangelík.“

„No dobrá, to jsme už slyšeli,“ řekli někteří, „jen dál.“

„Učili mne podle katechismu heidelberského. Ale pan pastor Košut v Praze nechce učit tak, jak to je v heidelberském. (Jednota 1887.) Pastoři chtějí, aby jej uznal za knihu symbolickou. (Opět v Jednotě 1887.) Víte, co to je kniha symbolická?“

„Nevíme.“

„Knihou symbolickou je kniha, v které je dohromady sebráno, co se má věřit. Knihu tu — ten „heidlberský“ — sestavil Bedřich III. falcký dle svých výkladů písma svatého,*) a tím

---

*) Falckrabě Wolfgang, vojvoda Křištof wirtemberský a markhrabě Karel badenský upozorňovali Bedřicha několikrát na nebezpečnost kalvinismu a zwinglianismu pravíce, že učení to je zavržení hodný blud o večeri, o křtu, a o tom, že Bůh všecky lidi k spasení neustanovil (předurčení), a že *žádný hřích jinak než vůlí Boží státi se nemůže*. Bedřich však odpověděl, že učí dle písma, a považoval své výklady písem za jediné správné tak, jako zase jiná evangelická (augšpurská) knížata své výklady za jediné správné vyhlašují. A doložil: Spisy Kalvína a Zwin-

nám chce poroučet, co máme věřiti. A ten heidelberský nám pořád vnucují. Tím dělají Bedřicha III. papežem a neomylným. To není žádná volnost spasení. Na jedné straně mluví nám o volnosti spasení a na druhé nutí, abychom na puntík věřili Bedřichu III. falckému. Jak pak je volnost spasení tam, kde se má přísahat na heidelberský, vlastně na Bedřicha III., kde má p. pastor podepisovati revers, že bude učiti jen dle něho, jak to udělali p. Košutovi (Jednota 1887.). Kdybychom chtěli někomu ve věření se podrohit, to bychom se dali k římským, ti aspoň nám dokazují z písma, že papež je nástupcem Petrovým, kterému Pán dal moc pásti beránky i ovce. O Bedřichu III. ani slovíčka v písmě není! (Výborně!) Ale my chceme volnost spasení, a proto ať nám dají pokoj s knihami symbolickými, a s poroučením, co se má věřiti. My chceme tu pravou volnost spasení, ať žije volnost spasení.“

„Ať žije, ať žije!“ volali opět mnozí.

Když se volání poněkud utišilo, hlásil se k slovu strojník Vyhnálek. Ale mnozí nechtěli toho dopustiti, volajíce: Kdo to je? Jezovita, otrok kněží, papežák, a podobně. Ve všeobecné té vřavě vzkřikl však jeden:

„Nechte ho, ať zvíme, jak smýšlí.“

To pomohlo. Vyhnálek dostal se tedy k slovu a řekl:

„Pánové! Podivíte se snad, řeknu-li, že v mnohém ohledu s předešlými pány řečníky souhlasím. Nelze upřít, že ta volnost spasení, čili zásada evangelíků, že si každý může vykládati písmo,

---

gliho a Luthera spravujeme se jen potud, pokud se slovem Božím (s písmem) srovnávají, ostatního nedbáme. Hoppe Gesch. des Protest. 2. — Janssen 1V., 193.

jak chce, jest příčinou, že to s tou volností došlo tak daleko, že až i nevěra vedrala se jim na kazatelny, a že to domnělé očišťování evangelia přivedlo mnohé až k tomu „nejčistšímu“ evangeliu, jak zde bylo řečeno, čili k zásadě anarchistů, „ni bůh, ni pán!“

„To už bylo, to už víme,“ ozvaly se hlasy.

„Nechte ho mluvit,“ volali jiní.

„A proto vším právem volali jste, ať žije volnost spasení, ať žije spustlé učení. (Výborně! — Počkejte!) V tom tedy souhlasím s vámi. Ale — (žádné ale — ozval se hlas) hájíte-li volnost smýšlení, musíte dovoliti i mně, abych volně smýšlel. (To je pravda, řekl kdosi.) Vy to své nejnovější učení nemáte ze sebe; máte to z knih, anebo od vašich vůdců, ti jsou vaši učitelé. Snad ku př. Proudhon, Marx, Moost, Bebel.“

„Ano, tak to jest, ať žijou tito naši velicí učitelové“ — zvolali někteří.

„Ale pozor, pánové, papeže učitelem míti nechcete, Bedřicha III. rovněž zamítáte.“

„Ne, těch nechceme; my se držíme velikých učitelů svých,“ řekl jeden.

„Dobře! Vy se tedy držíte učitelů svých. A tu vám povím jeden příklad. K jednomu velmoži přišel kdosi a tvrdil, že se mu podařilo vymysleti nové učení, kterým by se lidstvo velice šťastným stalo, jen prý je potřeba zavést je v národech. Velmož mu odvětil: Milý pane! Veškerou svou mocí budu o to usilovati, aby lid na mne závislý učení vaše přijal, ale musíte nám dokázati, že učení vaše jest pravdivé, neomylné. Víte co, *dejte se ukřižovati a třetího dne vstaňte z mrtvých* a já vám uvěřím.“ (Výrok Talleyrandův.)

Veliké pohnutí, avšak bez reptání, povstalo v posluchačích. Vyhnálek pokračoval:

„Pánové! Takového Učitele, který se nechal ukřížovat a třetího dne vstal z mrtvých a to na důkaz pravosti svého učení, se držím já. (Jezovita! zvolal kdosi! Mlčeť! řekli mnozí.) Vy ho znáte! (Známe; už dost!) Jen malé strpení. Tento učitel vyučil své apoštoly s Petrem, jejich náčelníkem, a ti se stali tak učiteli národů. Ti pak zase ustanovili a zanechali po sobě učitele — totiž biskupy s Petrovým nástupcem v čele (Jezovita! — Ticho, — volnost smýšlení) a tak to půjde až do skonání světa.“

„Ale ti nevstali z mrtvých,“ namítl kdosi.

„To je pravda! Ale ten, který z mrtvých vstal, řekl jim: Já s vámi jsem po všechny dny až do skonání světa. Učinil je správci té církve, které řekl, že brány pekelné (moci pekelné, blud a lež) ji nepřemohou. Ten, který z mrtvých vstal, chrání bludu učitele, kterých já se držím; s těmi jest až do skonání světa. A to jest ta příčina, že tito učitelé drží pevně a *nezměnitelně* pravdu, nedovolujíce takovou volnost, která vede až k spustlému učení. Pan V. R. v „Jednotě“ nazývá to „tlumením ducha,“ ale já to nazývám *ochranou* ducha lidského, aby se do něj nevedralo to spustlé učení. Pánové! Prosím, abyste této ochraně, bez níž duch lidský bludu se neuchrání, „sláva“ provolali (ozývá se pískot) a volám: „Ať žijou učitelové, které bludu chrání ten, jenž z mrtvých vstal.“

Nastal veliký hluk, pískot a křik. Nikdo nechtěl připíti, jen výkřiky „jezovita“, „papežák“ se ozývaly; ale mezi tu vřavu dral se stařec — papírník — a prosil o slovo, ale křičeli proti němu.

Když jich tedy nemohl zmoci, dostav se k Vyhánádkovi, objal jej a políbil se slzami v očích a pravil:

„Ať žijou! Sláva jim! Vám pak zaplať Pán Bůh.“

Po těch slovech odešli tito dva z místnosti. Ostatní společnost zůstala však ještě pohromadě. Vodrážka seděl zamyšlen a zaražen. Suchochleb všiml si ho a řekl:

„Co tak sedíš, jakobys jedl kyselé zelí? Zazpívejme si.“

„Mně není do zpěvu.“

„A proč? Snad ne pro toho papežáka?“

„Víš, že jsem churav. A pak?“

„Jaké a pak?“

„A pak!? Jak pak, kdyby ten „papežák“ měl pravdu? Čím pak se osvědčili učitelé socialistů, čím váš Bedřich III.?“

„Pánové!“ — zvolal Suchochleb. — „Tuhle vám představuji kajícího hříšníka; nebude to dlouho trvat a on půjde k zpovědi.“

„Haha, haha“ — křičeli ostatní. Suchochleb pokračoval:

„On chce vědět, čím prý se osvědčili učitelé naši?“

„Haha, haha“ — křičela společnost hodně již zpitá. Jeden z cizích však zvolal:

„Osvědčují se tím, že nám chtějí založit nebe na zemi. O víc se nestaráme.“

„A což, nemají-li pravdu?“ řekl Vodrážka.

„Pravda sem, pravda tam; my chceme užívatí všech rozkoší na zemi; a kdo nám v tom překáží, je tyran! Ať zhynou tyrani!“

„Ať zhynou, ať zhynou.“

Tak zařvala společnost. A pustila se do zpívání zuřivé písničky. — Vodrážka se mezi tím vytratil. Hodně pozdě po půlnoci rozešli se vyznávači toho, jak řekli, nejčistšího evangelia — a spali bezpochyby skoro až dopoledne.

Ale kdo té noci nespal, byla opět Žofička. Přišla domů a odešla co nejdříve do komůrky, v níž spávala. A první co učinila, když tam vstoupila, bylo, že se dala do pláče. Srdce její lnulo k Prokopovi, a dnes? On jí bezpochyby pohrdnul na dobro. Tančil s dívkou cizí. Jako mračna letí-li po obloze, tak rychle střídaly se myšlenky a všelijaké úmysly v hlavě její. Jednou si umínila, že Prokopa odprosí, a znovu se zapřísáhne, že zůstane evangeličkou; „byla jsem k tomu od matky vedena, nemohu za to, jiní taky zůstávají v čem byli vychováni;“ tak si řekla sama v sobě. Za chvíli však řekla si: „Ale vždyť Prokop urazil mne, zahanbil mne přede všemi lidmi. Vždyť není jen on na světě, věno mám, s těm penězi se dostanu všude do statku — a budu aspoň moci s vírou udělat, jak budu vidět.“ — A plakala opět. — „Ale, co tomu všemu bude říkati maminka? A švagr? — Ale co budou moci dělat, když se Prokop na mne rozzlobil! A vím co! — Nyní budu dělat já, že se zlobím, že mne zahanbil.“

Tak a podobně přemítala; a teprv k ránu trochu usnula. A ráno domlouvala jí ihned matka, a tentokráte s pláčem, řkouc:

„Žofie! Tak už vím, co obmyšlíš. Povídali mně, co jsi zase včera provedla. Nemysli si, že ti k tomu svolím. Já jsem tě vychovala ve víře, „která na samém evangeliu Ježíše Krista je založena.“ Máš to považovati za veliké štěstí; ale ty si toho nevážíš. Matka ti není nic; jen pořád Jeník a nic než Jeník.“

Žofii bylo každé slovo mečem do srdce; chtěla něco promluvit, ale pro pláč nemohla. — Ke všemu tomu přidal se k hovoru mladý hospodář a řekl:

„Prokop ti vzkazuje, abys si hledala štěstí jinde; a víš prý dobře, proč?“

„Takovou hanbu nám děláš; ohlášky prošlé, všecko připraveno, a teď ze všeho najednou nic, a proč? Nevěsta odpadá od víry, které jí vyučila matka její. — Ale abys věděla, za tento zármutek, který mně děláš, potrestá tě Bůh,“ tak řekla matka plačíc.

Nový proud slz vyřinul i z očí Žofičiných a řekla:

„Maminko, prosím vás, jen na mne nesvolávejte kletbu Boží, vždyť jsem vaše dítě, koho pak mám na světě, než svou drahou matičku?“

„Provedeš-li, co jsi si umínila, nebudeš míti žádné matky.“

„Ach, můj Bože, můj Bože,“ volala vzlykajíc Žofie a odběhla do komůrky.

Na to radila se matka se zetěm, co by nyní činiti měla. Ale zeť řekl:

„Já rady žádné nevím; proč jste mne neposlechla; mohlo být po oddavkách, proč jste svolila, aby se svatba odložila.“

„Jak pak jsem ji měla nutit, když je chravá.“

„Jak povídám; já rady nevím.“

„Myslím, že si dá říci, až jen se trochu usadí“, řekla matka.

„Ale Prokop si nedá říci.“

„To bys snad vyjednal ty.“

„Těžko jednati. Včera seznámil se s mlynářovou z Podlabí; má prý osm tisíc. Budou dobré po ohni.“

„Osm tisíc“ — lekla se matka. „Jen jest li to je pravda?“

„Inu, o tom se přesvědčí; ale že v podlabském mlýně peníze jsou, o to není starosti.“

Osm tisíc, osm tisíc“ — bědovala matka. „Naše má jen čtyry. Inu, ať si vezme tedy osm tisíc, já myslela, že si bere ženu, a ne tisíce; však ona se naše vdá.“

Tato poněkud ostrá poznámka rozmrzela zetě i řekl.

„Ale to vám povídám; dlouho jí doma ne- nechávejte, mám toho vzdychání dost; a jest-li že odpadne, to teprv ať mi tu není.“

„Pomalů, pomalů“, řekla matka, „z toho mračna nebude déšť; ještě jsem tu já.“

S tím se rozešli po domě, po práci. Ale děvčeka Nána zvěstovala Žofičce, že má Prokop jinou nevěstu ze mlýna z Podlabí a ta že má osm tisíc.

Jen z velikým přemaháním potlačila slzu v oku Žofička. Ale boj její stal se o něco lehčím a proč? Proto že se jí zdálo, že zde rozhodují tisíce.

IX.

Kašpárek „prorok“ velice je rozradostněn. Syn jeho přijel domů; má vyštudováno; prozatím bude pomáhati „pánovi“ kázat a brzo možná v pondělí svatodušní bude „vysvěcen“, přijede prý sám pan superintendent. A pak dostane brzy nějakou faru, je jich několik prázdných; džbánovský pán dostal se do Přelouče, v Opolanech zřizují faru novou a v Čáslavi bude prázdná co nevidět. V Kutné Hoře se staví nový chrám Páně; „všude se šíří naše víra,“ tak doložil.

Mladý „pán“ tedy skutečně přijel; a učinil, jak slušnost žádá, několik návštěv. Rozumí se samo sebou, že ve faře a ve škole své strany, pak u pp.

presbyterů. Zašel též k sládkovům. Pan sládek prováděl ho po pivováře a vykládal mu zvláště též zařízení pivovaru, jestliže se tam pracuje strojem. I přišli do místnosti, kde je stroj a zastihli tam strojníka Vyhnálka. Pan sládek oba pány vespolečně pojmenoval a doložil:

„Náš pan strojník, důstojnosti; je však katolík.“

„To nic nevadí“, odvětil vyhýbavě mladý pán.

„Ó prosím“, pokračoval pan sládek, „to někdy vadí. Aspoň moje paní tchýně považuje pana strojníka za největšího nepřítele evangelíků ve Velečicích“.

Pan strojník se jen usmál a doložil:

„Pan starý, dv. pane, byl ještě letos katolíkem: a není nepřítel ani evangelíků ani katolíků; ale také není přítelem té ani té strany.“

„Tak? Kterak to možno?“ divil se mladý pán.

„Inu! Víte mně je víra jako víra“, odvětil pan starý.

„Divná věc, pane starý; když jste se ženil, tu jste soudil zcela jinak; tu vám nebyla nevěsta jako nevěsta — tu jste hledal a našel *bohatou*.“

„To je něco jiného“ — bránil se pan sládek.

„Pozor! Odpovězte mi moudře k jedné otázce a sice: Zdaliž je pole jako pole?“

„To není. U Hradce, vlastně u Plotiště a Předměřic jsou výborné půdy; korec pole bývá tam až za osm set a v horách mnohde sotva za sto, rostejí tam na těch skalínách sotva žito, skoro jen oves a brambory. Vidíte! A tak je to i s vírou! Záleží na tom, která má pravdu nejčistší bez *příměsků bludů a která nejbezpečněji vede k spasení*.“

„Snad byste nechtěl evangelickou víru přirovnati k těm horským polím, to byste si teprv na dobro rozlil polévku s mou tchýní.“

„Po mém přesvědčení jest víra našich evangelíků zkomolená a schudlá víra křesťanská, toť v pravdě pole méně úrodné; víra katolická jest mi však polem nejlepší plodiny vydávajícím, ona jest mi původní, starou věrou křesťanskou, kteráž pravdu ryzí a nezměněnou zachovala, která má pravou Kristem Pánem ustanovenou bohoslužbu a všecky svátosti a tudíž nejbezpečněji k spasení vede; a proto, jako není pole jako pole, tak není ani víra jako víra.“

„Mladý pán“ se pousmál a řekl:

„Opravdu; pan strojník je kovaný katolík.“

„Prosím“, odvětil strojník, „můžete snad přisvědčiti nerozumné a bláhové průpovídce, „víra jako víra?“

„To právě ne: toť jest patrno, že může víra mnohá obsahovati strašné bludy a že tedy jiná čistší jest lepší. Ale myslím, že přece jen žijeme v době, kde se konečně nejedná tolik o víru, jako o šlechetný život.“

„Tak myslím i já“ — řekl s radostí sládek. — Vyhnálek však s podivem odvětil:

„Ale prosím, dv. pane, co to slyším? Vždyť právě vaše vyznání všecku váhu klade na víru, *skrze samu toliko víru* docházíme prý ospravedlnění (odpuštění hříchů).

„Prosím, nechme toho, přišli bychom třebaš příliš daleko“, řekl vyhýbavě mladý pán a odporučil se.

Pan sládek řekl:

„Ten se mi líbí, na víře konečně tolik nezáleží.“

„Pane starý! Prosím vás, nemluvte tak; vy těm věcem nerozumíte.“

„Ale vždyť on je študovaný bohoslovec.“

„Maličko jen počkejte a povíme si o tom. Mně se zdá, že ten mladý pán je vyznávač toho „spustlého učení“ — takoví nyní v Němcích skoro napořád vycházejí ze škol do kostelů, aby urychlili smrt církví evangelických“.

Mladý „pán“ objevil se u Reimbergrů a shledal tam ku svému podivu katolického pana bohoslovce Havrdu. Poněkud to ovšem překvapilo oba a Jeníček vyložil, že na ty svátky byl od svých představených ze semináře domů odpuštěn; bude totiž v červenci vysvěcen a hodlá míti po přání rodičů otce svého první svatou oběť (prvotiny, primicii) slavným způsobem doma. A poněvadž se sejde mnoho hostí, jedná se o to, kde a jak mají býti pohostěni; co to bude státi, zaplatí dědeček; to vše se lépe vyjedná ústně než písemně a proto zajel si domů. — I nastávající pan kazatel evangelický vysvětlil příčinu, proč domů přijel . . . . Paní Reimbergrová z nenadání tázala se pánů, co soudí o tom, že bratr jejího muže vzdal se pastoraátu a stal se katolíkem. Havrda řekl:

„To není, milostivá paní, tak řídkou věcí více. Právě letos asi čtyřicet vzdělaných anglikánů (evangelíků) přijalo v Paříži víru katolickou.“

„Můj švagr“, řekla paní, „psal nám, že ho nejvíce k tomu kroku donutila rozervanost církví evangelických v Německu“. Povstavši, vyňala ze skříně list a přečetla jedno místo z něho řkouc: „Církev Lutherova jest již v smrtelném rozkladu; každý farář učí, čemu chce a nevěrci dostali a dostávají u nás fary a vytloukají zbytek víry ze

srdcí lidu beztoho již velikou většinou od Boha odpadlého. Co tomu pánové říkáte?“

Mladý pan kazatel se lehce zarděl a nemluvil. Katolický bohoslovec musel tedy odvětit:

„To jest nepopíratelná pravda; a jen tomu se divím, že to i jiným oči neotevře; jen katolická církev stojí pevně při pravdě Kristově.“

„Musím ti, dovolíš snad, abych ti i na dále tykal — musím ti, Jene, říci, že *nám sluší pokračovati s duchem času, který mocně ku předu chvátá a nás takměř s sebou uchvacuje.* (B. V. Košut a Benjamin Košut v předmluvě ku modlitební knížce u J. Spurného vydané 1871 str. 4.)

„Pravda jest věčná a nezměnitelná; nemůže býti jiná před věky a jiná v devatenáctém století a musí se tudíž hoditi *každému století.* A to jest právě známkou, že církev naše má pravdu, jelikož jí nevěrecký duch času a nepravý k bludům pokrok neuchvacuje; kdežto naopak měnění učení jest známkou lži a odpuštění, to se ukazuje na církvích vašich. Neupřeš, že se nejen lutheránům, ale i vám vedrala nebyvalá nevěra, změněné tedy a spustlé učení, do samých chrámů a to již i v Čechách a mělo by vám to oči otevřítí a je ku skále církve pravé obrátiti“.

„Ano“, odvětil nastávající kazatel, „pravda jest věčná, ale ta forma zevnitřní; v které se věčná pravda podává, jest podrobena proměnám a musí s duchem času pokračovati.“ (Tamtéž stránka 4.)

„V tom je mnoho pravdy“, odvětil Jan — „forma může se změnití a pravda může zůstati tatáž a chceš mně snad říci, že bychom se nemuseli držeti starých způsobů bohoslužby, ale pamatuj, že nevěra není změněním formy, ale změnou učení; a v tom právě klamou lid nevěřící, aneb

podle svého rozumu učící pastoři, že ve formě křesťanských slov, evangelických obřadů a roucha pastorského hlásají „spustlé učení“ — „čírrou nevěru“. Na pohled vypadá takový pastor, evangelická bohoslužba jako dříve, ale učení jest změněno“.

Opět přeletělo lehké zardění přes tváře mladého kazatele; ale vstoupila slečna Adléta a zbavila ho odpovědi. Slečinka přinášela svačinu ku poctění hostů, šunku a pivo. Přesvědčení katolického bohoslovce octlo se nenadále v tuhé zkoušce. Děkoval, ale paní i slečna nutily mnoho. Musel konečně s barvou ven, že je půst.

„Vždyť pak není pátek“, namítla Adlétka.

„Je sobota, ale je svatvečer svatodušní, slečinko“, odpověděl katolický bohoslovec „a proto je půst“.

„Ale jak obстоjíš s písmem, které dí: Duch pak světle praví, že v poslední čas odvrátí se někteří od víry poslouchajících duchů bludných . . . (přikazujících) zdržovati se od pokrmů, kteréž Bůh stvořil k užívání. (I. Tim. 4; 1—2.) Nehodí se tato slova Pavlova na vašeho papeže, který zapovídá vám jísti maso a přikazuje zdržovati se od pokrmů?“

„Nehodí! Vytrhovati jednotlivá slova z písma, jim jiný smysl podkládati, to jest bohužel starým obyčejem odpůrců pravdy! Vytrhnou li se slova ta, jak jsi je řekl, zdá se ovšem, že by se hodila na naši církev. Ale pozor! Slova ta jsou psána kacírům, kteří slouli enkratité, manicheové a montanisté“ — to bys měl věděti, aneb zjevně přiznati. Kacíři tito učili, že některé pokrmy a nápoje jsou *samy sebou* zlé a že pochází *od ďábla*. Epifanius píše o nich: „Oni učí, že vinná réva pochází od ďábla.“ (De haer. 45.) Sv. Pavel chce

řící, že všechny pokrmy jsou samy sebou dobré a že pocházejí od Boha a tomu též církev naše učí.“

„Ale když přece zapovídá jísti maso a zdržovati se pokrmů“, namítla Adlétka.

„V tom následuje samého Boha,“ odvětil pan bohoslovec.

„Samého Boha?“ divili se všichni.

„Ano, samého Boha. Tentýž Bůh, který skrze sv. Pavla dí, že všechny pokrmy jsou stvořeny k požívání, tentýž Bůh zapověděl jísti krev a mnoho jiných zvířat, jak bible svědčí.“

„To je pravda; ale to bylo v starém zákoně,“ bránila se Adlétka.

„Tak povím něco z nového zákona. Máte tu bibli?“

„Tu jest“ — řekla Adlétka, podávajíc ji.

„V „skutcích apoštolských“ v k. 15. čteme, že se sešli apoštolé a starší — tedy církevní představení — to je zde psáno.“

„Věříme.“

„Tedy dobře! A tito apoštolé a starší čili církevní představení napsali křesťanům antiochen- ským — navrhl tak apoštol Jakob: Vidělo se za- jisté Duchu svatému i nám žádného více na vás břemena nevzkládati, kromě těchto věcí potřebných, abyste se zdržovali (*masa*) *obětovaného modlám, a od krve a od udáveného*. (Sk. ap. 15, 29.) Hle maso i krev stvořil Bůh k užívání a není příčiny, proč by se udávené, zadušené zvíře nemělo jísti — a přece *apoštolé* zapověděli požívání těchto pokrmů a pravili „vidělo se Duchu sv. i nám — to jest — *Duch svatý nás osvítil* a proto Duchem svatým osvícení prikazujeme, abyste se zdržovali těchto pokrmů. Hle to bylo dle svědectví písma přikázání dané představenými církvě o zdržování se jistých pokrmů. Právě my katolíci máme tedy

z písmá, že církevní představení, nástupci apoštolů, řízení jsouce Duchem svatým, mají moc přikazovati zdržování se jistých pokrmů.“

„Inu, jak jsou věci takto, ráda ustupuji,“ řekla slečinka.

Ale nastávající pan kazatel řekl:

„Máš, Jene, zastaralé názory o církvi.“ Načež Jan odpověděl:

„Bohuslave, odpusť, vidím ti do srdce; ty máš názory příliš nové. Já zůstanu při těch starých na písmě svatém spočívajících. Podle mých názorů dávala církev vždy rozkazy o postu. Půst se považoval vždy za skutek prospěšný, jímž se k. p. učíme přemáhati žádosti těla svého; považován byl vždy a to opět dle písmá (Joel 2, 12.) za skutek kající, jímž můžeme zasloužený trest aspoň z části si odtrpěti. O tom svědčí dějiny hlásající, kterak přísnými posty káli se z rozkazu církve první křesťané. Jen slepý toho nevidí. Reformatoři půst zavrhli hlavně proto, že učí, že odpuštění hříchů děje se skrze samu toliko víru. Ale právě to, že se první křesťané z rozkazu církve postili, právě to ukazuje, že nevěřili na to odpuštění hříchů skrze samu toliko víru; vaše učení je tedy nové.“

„Ale pro Bůh,“ řekla Adléta, „toho jsem si nikdy nevšimla. Je pravdou nezvratnou, že se za prvotních dob pokání dalo též postem; to povídají dějiny a staré knihy. A když se z rozkazu církve prvotní křesťané k vůli pokání postili, nevěřili v ospravedlnění skrze samu toliko víru. Matinko, toho jsme si měly dávno všimnouti, když jsme v loni čtli dějiny církve.“

„Slečinko, slečinko, naposledy vás Jan udělá „římskou“, žertoval Bohuslav.

„Tebe ovšem římským neudělá nikdo.“

V tom vstoupil do pokoje pan Reimberger, a přivítal hosty své, kteří však promluvivše něco o věcech lhůstějnějších odešli.

Venku řekl katolický bohoslovec evangelickému:

„Bohuslave! Když jsme mluvili o tom psaní páně Reimbergrova bratra, vyjádřil jsi se několi-krát podezřele. Je mě tě líto, zdá se, že se zastáváš těch nevěřících pastorů! Pro Bůh! Ti vám kopají hrob.“

Bohuslav mlčel, a za chvíli řekl:

„Jene, tys šťastný člověk! Ty, jak vidím, jsi ve víře utvrzen, a já? Já řeknu ti to upřímně, já jsem nešťastník. Byl jsem, jak víš, vychován velmi přísně po helvetsku, jak říkáte; v gymnasiu mne ve víře neutvrdili; a pak jsem přišel do Basileje do bohosloví; na to pak jsem cestoval navštívil některé vysoké školy německé. A hle právě v bohosloví vytloukli mi ze srdce poslední zbytek víry; a nyní mám býti kazatelem v tomto zoufalém stavu!“

(Sic confessus est theologus evangelicus non unus. Dominus V. R. vel Č. D. forsitan me non cogent palam dicere nomen et locum, ubi talis pastor nunc munere parochiali fungatur. Amore veritatis et populi ductus non possum tacere de misero statu „protestantismi“; sed amor personarum praecipit mihi nomina adhuc reticere.)

„Je mně tě líto. Mně se stalo právě naopak. Má víra došla utvrzení a uvědomění. To víš, že u nás se učí opravdu katolicky; u nás právě nyní, snad více než jindy mohutní láska k církvi a přesvědčení katolické. Buď s Bohem,“

Rozešli se! Večer po májové pobožnosti zastihl Jeníček v domě svého děda Žofii sestru svou. Dozvěděla se totiž, že bratr je doma. Vypravo-

vala mu, co on částečně už věděl, proč totiž ze svatby sešlo. Lidé povídají, doma se bojí ptát, že bude míti Prokop zítra zase první ohlášku s mlynářovou z Podlabce. Jeníček viděl, že jí tato věc přece jen bolest působí a proto jí řekl:

„Žofičko! Co Bůh řídí, dobře řídí. Ten oheň u Netušilů zdá se mi, že ti byl pokynem a milostí s hůry. Měla bys se jí chopiti, a Bohu ráda srdce své v oběť přinést. A jak je to s vírou u tebe? Zdaliž pak jsi čtla knížku, kterou jsem ti doporučil?“

„Ba nečtla! Bála jsem se po ní se sháněti; nevím, jak dnes pochodím, až se dozvedí, že jsem byla zde.“

„A jsi pokojna u vnitru?“

„Mám ustavičně strach, čím dále, tím větší.“
— Potom vypravovala, čeho se zase dozvěděla o cvičení hasičů. „Páni“ se přiznávají, že spustlé učení vedralo se na kazatelny, a pak ten p. V. R. překrucuje tu knížku — ty „kříže a kalichy“ a sice *zúmynslně*. Sám pan Reimberger řekl, že to je škandál, „a tak se bojím, zdaliž nás i v jiných věcech nepodvádějí; s tím Petrem a s těmi klíči království nebeského, jaks to kázal o velkonocích, zdá se mi, že nám taky nepovídají pravdu.“

„Vidíš, Žofie; jednoduchou povídku umí p. V. R. překroutiti a jiný smysl ze slov v knížce tištěných dobývati, a podobně to dělají s písmem.“
— Nyní vypravoval Jeníček o svém hovoru s nastávajícím kazatelem u Reimbergrů o postu; a ukázal, jak slova písma o těch, kteří „přikazují zdržovati se od pokrmů“ o bludařích věku tehdejšího násilím se vytrhují, aby se jimi mohlo bojovati proti příkazům církevním o postu. Ukázal sestře své, že Bůh sám a apoštolové jisté

pokrmy z vyšších příčin jísti zapověděli. Když dokončil svou řeč, odvětila Žofie:

„Můj Jeníčku! Ty máš pravdu! Bože, Bože! Jest-li takhle všude dělají s písmem, pak je s námi zle.“

Jeníček vypravoval ještě, že se konaly v staré apoštolské církvi přísné posty za *pokání* za hříchy, a z toho že plyne dvojí věc; a sice nejprv, že prvotní křesťané nevěřili, že skrze samu toliko víru, jak učí evangeličtí páni, se dochází odpuštění hříchů, věří tedy evangelické církve jinak, než původní; a pak z toho plyne, že církev, která posty zavrhuje, není starou, apoštolskou církví.

„Ale Jeníčku, je-li pak to jen pravda, že se v staré církvi posty zachovávaly.“

„Mluvili jsme spolu o velikonocích o vašem kalendáři Sionu; v památných dnech svých máte tam sv. Augustina dne 28. srpna. Tomu snad budeš snáze věriti. Ten sepsal celý spis o postu (*tractatus de utilitate jejunii*). Ten píše takto: „Co činiš, že se postiš? Okrádáš život svůj, upíráš mu, co jej těší? — Takovému námitkáři, nešlechtnému břicha otrokovi, tímto odpověz podobenstvím: Kdybys tak na hovádku seděl, kdybys koně měl, který nesa tebe mohl by tě svrhnutí, zdaž bys zdivočilému neujmul *obroku a hladem* nekrotil toho, jehož uzdou zkrotiti nemůžeš, abys bezpečně cestu konati mohl? Tělo mé jest můj kůň, cestuju do Jerusalema (nebeského); často mne však (tělo) uchvacuje a z cesty svěsti hledí. — Toto sobě tak rozpustile počínající tělo nebudu krotiti postem? Kdo toto chápe, dokazuje i svou zkušeností, jak prospěšno jest postiti se.“ — Z toho vidíš, Žofičko, že sv. Augustin se postil, a že odporoučí púst jakožto prostředek, jímž krotíme tělo, jímž se *cvičíme přemáhati žádosti těla vůbec.*“

„Inu, já jsem se nikdy nepostila, tak nevím, co mám říci, věřím svatému Augustinu; ale to je pravda, že se tím může člověk cvičiti, aby se přemáhal! — Ale Jeníčku, tys pravil, že první křesťané měli půst za skutek kající?“

„To víš z písma, že se v Ninive *postili*, aby jim Bůh odpustil; učinili tak, když jim Jonáš prorok byl kázal, a Bůh jim odpustil. Jak to vykrotíš „páni“ z písma ven? Ale slyšela's někdy o sv. Ambroži?“

„Neslyšela.“

„Byl biskupem v Miláně, a obrátil na víru katolickou svatého Augustina. Ten píše: Slyším některých praviti, že zdrželivost neměla zásluhy, a že blouzní, když posty trýzní tělo své. — To kdyby byl za blouznění pokládal *apoštol Pavel*, nebyl by toho nikdy sám konal a k poučení jiných nezaznamenal. Vychvalujeť to řka: Trestám tělo své a v službu podrobuji. (I. Kor. 9, 27.) Což jsou to tedy zač tito **noví** učitelové, kteří upírají postu zásluhy? Není-li to hlas pohanů řkoucích: Jezme a pijme?“ (List 82 k osadě vercellenské) Co tomu říkáš, Žofičko? Nejsou ti reformátoři Luther, Kalvín a Zwingli takovými *novými* učiteli? A což vaši „páni“, kteří spolu s reformatory zavrhnou půst, nejsou i oni ti *noví* učitelové. A přece, ač zavrhnou to, co v staré církvi se hlásalo a zachovávalo, přece vám říkají, že oni mají tu *starou apoštolskou* církev?“

„Můj Bože, můj Bože, my nemáme pravdu!“ vzdychla bolně Žofie. A bratr ještě dodal:

„Máte v kalendáři též svatého Jana Zlatoústého. Ten píše: Půst čtyřicetidenní jest z *ustanovení apoštolského* a my jej zachováváme. (Spis o starobylosti postu čtyřicetidenního.) A opět sv. Augustin: S namáháním konáme čtyřicetidenní

půst před velikonocí, s plesáním však slavíme padesáte dnů po velikonoci“ (Rozprava čili traktát 17. o evang. sv. Jana).

„Ale my, Jeníčku, máme taky čtyřicetidenní půst v kalendáři.“

„V kalendáři, ale v katechismu a v učení půst vám zavrhují. Vidiš! V kalendáři zachovali šlupku — formu — a podstatu věci zavrhli, a tím se mnozí lidé mýlí myslíce, že není tak velkého rozdílu.“

„Ale, Jeníčku, mnozí z vašich se taky nepostí.“

„To jsou neposlušní členové církve, špatní katolíci, o těch platí, co opět napsal svatý Ambrož: *Ne lehký*, ani všední jest to hřích, zrušiti nařízený půst. (Obrazy z dějepisu církve Páně. Díl I. str. 294.). A víš proč?“

„Nevím, Jeníčku.“

„Protože půst je důležitý kajicný skutek, a kdo ho nezachovává, je církevních představených v *důležité věci* neposlušen.“

„Tak to je? Já jsem vždycky myslela, že má katolík hřích, když se v pátek nepostí, jen proto, že snědl kousek masa. A pro kousek masa do pekla přijíti — toť prý hrozné.“

„Neřekli ti to při konfirmaci? — Ne pro kousek masa, ale pro neposlušnost církevních představených ve věci důležité hřeší katolík, nepostí-li se. Apoštolům a jich nástupcům řekl Pán: Cokoliv svážete na zemi — t. j. cokoliv ustanovíte, rozkážete — bude svázáno i na nebi (Mat. 18, 18.). Co církevní představení rozkazují aneb zapovídají na zemi, jest tolik, jakoby to rozkazoval Kristus na nebi; neposlouchati tedy církevních představených ve věcech důležitých a spásy duše se týkajících, jest tolik, jako neposlouchati samého Krista

Pána; neboť řekl výslovně: Jako mne (t. j. s toutéž mocí) poslal Otec, tak i já posílám vás. Proto apoštolé, jak jsi už slyšela, nařídili jako *Duchem svatým osvíceni*, aby se křesťané zdrželi jistých pokrmů — Tak to jest, mé dítě, a ne jinak: a kdo ti řekl, že „pro kousek masa“ někoho zavrhuje do pekla, ten buď církvi a postu nerozumí, a nebo zase *překrucuje*.“

„Ale, Jeníčku, ani snad nevěříš, jak mne bodá do srdce každé tvé slovo, jak slyším to „překrucování“, vzpomínám si na to, jak jsme v loni s maminkou jeli do Prahy.“

„Tak? O tom ani nevím.“

„Seděl s námi ve voze, ale v jiném oddělení nějaký ještě ne starý katolický kněz, a četl v nějaké knížce. Na jedné stanici přisedl k němu nějaký pán a ptal se ho, co čte. Řekl mu, že čte heidelberský katechismus s výklady. Pán se tomu divil, zdálo se mi podle všeho, že to byl evangelický učitel, a řekl, jen aby četl, z toho že se může člověk něčemu naučiti.“

„A co kněz, zůstal mu odpověď dlužen?“

„Ó ne, řekl mu, že se z toho katechismu znamenitě poučuje, a sice tomu, jak evangelíci překrucují písmo. Povídali si něco o tom, jak Pán Ježíš sstoupil do pekel, ale maminka potom začala mluvit, nemohla jsem jich poslouchati.“

„Žofičko! Ten katolický kněz, co četl ve vlaku heidelberský katechismus, byl ten spisovatel té knížky „kříže a kalichy.“

„Tak?“

„Ano; četl ve vlaku ve vašem katechismu o článku víry „sstoupil do pekla.“ — Katolická církev učí totiž, že spravedliví lidé starého zákona nepřišli hned do nebe, nýbrž v jistém místě, kterémuž říkáme předpekli, očekávali, až Vykupitel

za ně umře. A učí, že duše Kristova, když se od těla oddělila, tam do toho předpekli, do těch míst, do pekel, v nichž byli ti spravedliví, vstoupila. — A tak to jest zřejmě v písmě svatém. — Svätý Petr v první epištole své (4, 18. 19.) píše: Kristus jednou za hříchy naše umřel... umrtven jsa sice podle těla, ale, ale obživen podle ducha, v kterémž přišel *kázal i těm duchům, kteří byli v žaláři*, jenžto byli někdy nevěřící..... za dnů Noe. — Kdo má zdravý rozum, musí těm slovům rozuměti tak, že duchové nějací byli v žaláři, a k těm že Kristus přišel. (Byli někdy nevěřící za dnů Noe. — t. j. nevěřili, když Noe kázal, že přijde potopa; o nichž se však právem domníváme, že když potopa přišla, ještě pokání činili, a tudíž ne do pekla na věky, nýbrž jak říkáme do předpekli se dostali.) — Ale hle, váš heidelsberský povídá, že se těm slovům nemá rozuměti, jakoby byl Kristus sstoupil do pekla,.... nýbrž že „*žalářem*“ se míní lhůta třikrát čtyřiceti let, kterou Bůh za času Noe (Noele) nepovolným udělil, aby se obrátili, a v Noeli jim prý kázal“. (Heid. kat. Heřm. z Tardy 1873 str. 44.) — Tohle je teprv překrucování, co?“

„Opravdu, to je překrucování.“

„Žalář přece není čas sto dvaceti let.“

„Ovšem, ovšem.“

„A pak? — V osobě Noele prý kázal Kristus. To by byl tedy Kristus kázal před svou smrtí, ale sv. Petr povídá, že kázal, když byl *umřel*, když byl *umrtven*.“

„Ale proč nechťí páni naši připustit, že Pán sstoupil do pekel čili, jak vy říkáte, do předpekli?“

„Protože učí, že je jen nebe a peklo, a že není žádného třetího místa na věčnosti; bojí se,

abyste si nevzpomněli na *očistec*, kdež jsou duše jisté jen na čas. A tím více se toho bojí, jelikož někteří z našich vykládají, že ten žalář, v kterém byli ti duchové, kteří se obrátili, až když potopa přišla, byla jistá část, kdež byli otcové Abraham, Isaak atd. a jiní spravedliví; část totiž taková, v které *nějaký trest přece trpěli*, kdežto spravedliví v nebi sice nebyli, Boha ještě neviděli, ale jiného trestu netrpěli.“ (Srov. Maassl. XI. 202.)

„Tak to je?“

„Ano, tak to je. Svaté písmo dí: Kristus *umřel*. . . a přišed kázal duchům v *žaláři*, a vaši páni to vykrotí, že *žalářem je 120 let* a že jim kázal *před smrtí*.“

„To je smutné; to je opravdu překrucování, Ale, Jeníčku, vždyť mi se přece modlíme. . . . . umřel, pohřben jest, sstoupil do pekla.“ (Heid. kat. tentýž str. 24.)

„Ano, to se modlíte, ale páni vám vykrucují, že nesstoupil do pekla, to prý je, že byl v hrobě (tamtéž str. 44). Tak tedy byste se měli modliti takto: „pohřben jest, a položen jest do hrobu.“ — To je dvakráte totéž, a již z toho patrno, že se po druhé chce říci, něco zcela jiného! Vidíš? to je to *překrucování*! Jen, pro Bůh, žádné třetí místo na věčnosti; to páchne očistcem; a očistec páni nechtí. Ale jak pak? Vždyť vstoupil do žaláře, a tam kázal duchům? I což! od toho si nějak pomůžeme To se dá vykrotit.“

„Ale proč jen to dělají? Vždyť prý máme to čisté evangelium.“

„Vidíš, že jest možno evangelium taky překrucovati. Člověk má krom rozumu i vůli, a když vůle nechce, a nebo když srdce plane nenávisť pravdy, zatemní se rozum.“

„Nenadále otevřely se dvěře, matka Jeníčková a Žofina vstoupila do světnice, a řekla:

„Žofie, pojd' domů.“

Jeníček přivítal matku a spěchal polibit jí ruku. Avšak matka řekla:

„Povídám, pojd' domů: však víš proč?“

Žofička vstala. Matka řekla pak Jeníčkově:

„Ty mi chceš mé dítě převést, ale tomu tak lehkou nepřivolím. Dokaváde tyhle mé oči se nezavrou, potud se ti to nepodaří.“

Při těch slovech vstoupila do světnice babička a řekla matce Jeníčkové a Žofině:

„Poslouchej, Aninko! Tys sama udělala, co Jeníčkově vyčítáš. Tys slíbila a podepsala, že všecky děti našeho nebožtíka syna budou katolíckými, tys převedla děvčata od nás; křtěny byly u nás.“

„Za to mně mají děkovat do smrti, že jsem je vyvedla z toho modlářství k čistému evangeliu Krista Ježíše.“

„Ale, maminko,“ odvětil Jeníček, „to čisté evangelium, jak je hlásali svatí apoštolové, je právě v té církvi, která na Petru je založena, u nás. Vaše učení je nové a spočívá v mnohých věcech na libovolných a překroucených výkladech písma.“

„Můj Bože,“ řekla skoro s pláčem matka, „oni mi zde kazí mé dítě. Pojd' domů, ať tě tu na dobro nepřevědou k tomu modlářství.“

Žofie dala se do pláče skoro hlasitého, řkouc:

„Maminko, ani nevíte, jak jsem nešťastná! Můj Bože, můj Bože, co jen já si počnu.“

„Modli se k Bohu a k Panně Marii,“ řekl Jeníček.

„Páchej si to modlářství, když se ti to líbí, rozumíš; ale nekaž mi dítě. Žofie, pojd.“ Vzavši ji za ruku, vyvedla ji ven.

Jako stroj šla za ní Žofie. A doma bylo teprv zle. Hospodář se též pustil do Žofie, a brozil, že ji v domě trpěti nebude. Žofička dlouho mlčela, ale konečně řekla:

„Švakře, poslouchejte. Vám do té věci nic není. Abyste věděl; když mne stále vyháníte, odejdu zítra k dědečkovi; však mne tam přijmou.“

„To nedovolím,“ řekla matka.

„Ale co si mám tedy počít, když mne švagr neustále vyhání.“

„Vždyť on tě nevyhání; nebuď k nám falešná, a bude zase dobře.“

„I vždyť ono nebude dobře,“ řekl hospodář; „ona nám tu hanbu udělá a přejde k papežským.“

„Jestli se na dobro přesvědčím, že mají pravdu, tak to udělám, vás se nebudu bát.“

„A matka ti není ničím, nešťastné dítě,“ řekla matka.

„Kdyby nebylo vás, maminko, kdo ví, co bych byla už neudělala; ale takhle to se mnou nemůže dlouho zůstat, vždyť se celá utrápím.“

„Nech Jeníka, a bude po trápení; jen on tě pořáde plete,“ řekla matka.

„Jen on ne, maminko, ale — řeknu vám to upřímně — naši páni sami mne spletli; sami se přiznávají, že se nám dostalo spustlé učení do našich katechismů a na naše kazatelny; každý učí podle své hlavy, překrucují písmo, a já jim už nevěřím. a dělejte si se mnou, co chcete, já jinak nemohu.“

„Mlč, sice za sebe nestojím,“ řekla matka.

„Snad byste mne nechtěla bít“, řekla s pláčem Žofie a odběhla do své komůrky.

„Je to trápení s tím děvčetem, co si s ní počneme“, řekla matka zeti svému.

„Měla jste mne poslechnout, a neodkládat se svatbou“.

„A jak to je daleko s tou novou svatbou Prokopovou; má zítra ohlášky a nebo nemá.“

„Nemá! Taky se mu vymlouvají, až prý bude mít postaveno, odkládají na podzim.“

„A má ona opravdu osm tisíc“, řekla matka.

„Nevím; já se do toho nepletu. Je tu otec, a Prokop má taky rozum.“

S tím odešla matka do světničky, ale hospodyně, Mařenka totiž, dcera její, přišla za ní a řekla jí, že nová nevěsta Prokopova osm tisíc nedostane; do té živnosti do Hradů je prý dost pět, říká její otec, a je prý „cvičena“ v Praze, raději prý by se vdala do města. A pak proskakuje mezi lidem řeč, že by si ji mohl vzít ten Kašpárkův „pán“, co ho budou pozítří „světit“. Tomu prý by pan otec dal rád osm tisíc, anebo by ještě asi dva přidal; a po smrti „by na ni též ještě pamatoval.“

„Tak to je?“ řekla matka. „A tak by se pro „naši“ Prokop třeba ještě rád vrátil?“

„Myslím, že ano. Ale stydí se.“

„Tak, abych mu snad vzkázala“, řekla matka.

„On přijde, ale Žofičku to mrzí, že jí veřejně zahanbil a pro tisíce ji nechal.“

„To se snad poddá“, řekla matka.

Žofiče tedy, jak patrně, nastává nový boj. Poplakala si v komůrce, a pomodlila se a poprosila též Matku Boží o pomoc. A usnula tento-

kráte lehce. Jest totiž při všem tom bojování dnes o mnoho pokojnější. Učinila značný krok ku předu; řekla rozhodnější slovo, jako ještě nikdy před tím.

X.

Na Hod Boží odpoledne dostavil se opravdu Prokop. Žofie ho zahlédla, když se kolem oken výměnické světničky kmitl. Myslela, že jde navštívit bratra, a proto zůstala klidně ve své světničce. Ale matka ji brzo zavolala do světnice velké. Vymlouvala se, jak mohla; ale konečně nezbylo nic, než matku poslechnouti. Vstoupila s velikými rozpáky; a ani Prokop bez rozpaků nebyl. Úlohu smírce převzala tedy matka, a vložila, proč vlastně Prokop přichází. Žofička odvětila, že Prokop o ni nestojí, že jí způsobil bolest, a že on nemá osm tisíc. Tu ji Prokop počal chlácholiti, že to nemyslel do opravdy, a všelijak se vymlouval. Matka pak řekla Žofii, že je tím vinna, jelikož se stále dávala „na druhou stranu“. A švagr, Prokopův bratr, doložil, že jí Prokop všecko milerád odpustí, jestliže jen zůstane upřímnou evangeličkou. Na to řekl Prokop:

„Žofičko, hněváš se opravdu?“

Ubohá dívka řekla:

„Já se nehněvám, ale to by každé děvče mrzelo, kdyby se jí stalo, co se mně stalo. Vezmi si tu, co má osm tisíc, a budete spolu snad šťastni“.

„A myslíš, že bychom ty a já spolu byli nešťastni.“

„Myslela jsem ovšem, že bychom byli šťastni, ale nyní? Abych potom musela slyšet, že jsem

málo přinesla, žes chybil, že jsi's měl vzít mlynářovou s osmi tisíci, jaké pak by to bylo mezi námi?" Tak řekla Žofička, a utřela si zaslzené oči.

„Vidím, že jsem ti způsobil bolest. Žofičko! Což kdybych tě chtěl odprosif.“

„Já se na tebe nehněvám,“ řekla plačíc Žofička.

„To je dobře,“ řekl švagr dělaje veselého, „a tak bude svatba, ohlášky ještě platí; brzo, nejlépe asi za týden do toho zas praštíme, a bude to; co tomu říkáš, Žofičko?“

Žofička padla štkajíc matce své do náručí. A vyvinuvši se odešla do světničky.

Švagr byl spokojen i matka. — Žofička však plakala ještě ve světničce a řekla sama k sobě.

„Bože, Bože! Tak přece mám člověka více ráda, než Tebe! Ach! Ach! Jaké to trápení“.

V tupém bolu seděla dlouho ve světničce. Nechali ji samotnou. Bol počal se mírniti, myšlénky začaly se jí vraceti. Rozhodla se, a řekla si:

„Takhle to udělám.“

Zavolali ji opět do světnice a matka jí řekla, že si Prokop přeje, aby ho vyprovodila. Stalo se. Žofička následuje více srdce, než svědomí své. Ale aby přece svědomí své upokojila, řekla Prokopovi:

„Mám doma trápení; jdu ráda z domu a beru si tě ráda. Ale něco mi musíš udělat k vůli.“

„A co to bude?“

„Jestliže se přesvědčím, že víra katolická je tou pravou, dovolíš, abych stala se katoličkou.“

Prokop řekl:

„Budeš si moci dělati, co budeš chtít; jen co budeme mít statek ve své moci. A když mne přesvědčíš, dám se i já k druhé straně. Vždyť já

nejsem tak tvrdý, ale co mám dělat, když rodiče brání.“

Celá upokojena a šťastna vrátila se Žofie domů. — Divné jest to srdce lidské; to cítivá, že nemá pokoje, dokavád „neodpočine v Bohu“; a přece hledá pokoj ve stvoření a odstrčí-li Boha a jeho pravdu do pozadí pro tvora, raduje se, jen nalezlo li nějakou výmluvu neb vytáčku. Tak asi to bylo v srdci Žofině.

Sotva že se obrátila na cestu k domovu, potkala Reimbergrové, paní i dceru. Adlétka jí řekla:

Žofičko, víte-li pak, že my, matinka totiž a já, jsme již takměř hotovými katoličkami. Jen ještě jedno psaní čekáme od pana strýčka ze Slezska, v němž nám má zodpovídati některé, tuším, již poslední otázky. Radujte se s námi. Po krátkém duševním boji jsem takřka úplně nalezla pravdu.“

„Ó kdybych já to mohla říci.“ — Tak řekla smutně Žofička, a přiznala se, že se má svatba její s Prokopem přece slaviti, ale vyložila, že si vyhradila, aby se mohla státi katoličkou, kdyby se přesvědčila, a co jí Prokop slíbil.“

„Na to se nespolehejte, před svatbou se lehkou slíbí, ale potom je zcela jinak. A pak smíšené sňatky jsou záhubné. A takovým by se váš sňatek stal, kdybyste změnila náboženství, a u něho není na změnu ani pomýšlení“; — tak řekla paní.

„Matinko,“ řekla pak Adlétka, „abychom snad nabídly Žofičce tu knížku, ty „kříže a kalichy“, tam je v předu poučení o smíšených sňatcích“.

„O tu knížku bych velmi prosila,“ řekla Žofie, „bratr Jeníček byl nerad, když jsem se mu musela přiznat, že jsem jí nečtla.“

Když přišly ke dvoru, předběhla Adléta a přinesla Žofičce knížku, a rozešly se. Žofička ukryla

ji pečlivě v kapse svých šatů a pospíšila domů. Matka ji už vyhlížela obávajíc se, že snad opět šla k dědečkovi, a byla spokojena, že Žofička tak brzo se vrací, a že je veselá. Ta však toužila po samotě, aby se mohla pustiti do čtení. Ale kterak čísti, když všickni po ní pasou? Teprv pozdě po devíti hodinách dostala se do své komůrky, a pustila se do čtení při petrolejové lampičce v lucerně, s kterou se chodí do chléva. Čtla dlouho, dlouho, jak světlo stačilo. V Anince Loudově, o které se v knížce píše, viděla poněkud sebe; poznala, jak záhubna by mohla býti ta vášnivá náklonnost k Prokopovi, jako se to stalo Anince, která přese všecko varování mermomocí chtěla býti manželkou Bohuše Sháněla. Čím více čtla, tím více viděla, jak včera chybila, když uvěřila slibu Prokopovu, že se bude moci státi katoličkou. Bohuš Sháněl nedostal též slibu Anince učiněnému, dal křtíti na straně evangelické, a staří Shánělovi nutili ji k odpadu, ba i Bohuš. Knížka vypravuje, že se vše stalo v jakýchsi Líbenicích, ale podobně děje se i ve Veleticích. Právě zde se stalo nedávno, že odpadla katolička, aby měla pokoj v domě. Žofička cítila, že knížka *nelže*. Ano tak to je, nemohu toho zapřítí; je to vše, jakoby se to dalo u nás. — Čtla dále, a seznala, že smíšený sňatek je věcí velmi záhubnou; škodí často domácí svornosti a lásce, škodí vychování dětí, ba až i lásce dětí k rodičům a rodičů k dětem, nebo dětí vespolek, jsou-li rozdílného náboženství. Musela přestati čísti. Lampička zhasínala. A když přestala čísti, bylo veta po její včerejší spokojenosti. „Co jsem to učinila? Mohla jsem říci, ať si vezme Prokop tu osmitisícovou, že mne urazil, a mohlo být dobře. — Ale to jsem se zase dala zaslepiti srdcem svým! Kdybych aspoň mohla beze

strachu zůstat evangeličkou, bylo by dobře, ale těm našim pánům už nevěřím. A takhle to se mnou nemůže zůstat, nejsem ani evangeličkou, ani katoličkou. Co teď udělám? Jeníček mi řekl, bych se pomodlila, já toho dnes neučinila. Jak se pomodlím, a Pannu Marii o pomoc poprosím, všechno mi říká v duchu, neboj se, staň se katoličkou! Ale já toho upřímně nechci, pro Prokopa. Bože, Bože! Jak to se mnou skončí?“ Těmito zmítána myšlénkami usnula vlastně již k ránu. — Za bílého dne klepala matka na komůrku; musela Žofičku buditi, řkouc:

„Vstávej, půjdeme do sboru; budou dnes „světít“ toho nového pána; ještě nikdy to neviděla.“

Šli tedy; mladý hospodář totiž a Žofička s matkou. Kašpárek otec seděl v popředí v první lavici. Otcovská radost ze syna naplňovala srdce jeho. U stolu v lavicích byl „pán“, a nějaký jiný starý pán, a mladý „pán Kašpárkův“. Bohoslužba konala se jako jindy, jenže kázal „pán Kašpárkův,“ a potom též ten starý pán. Pak četlo se z bible. Četla se „horlivá modlitba Krista Pána, kterouž Otci svému milému za učedníky své i jejich potomky věrné činil.“ (Ev. bible 868 str. 110) Jest to kap. 17. sv. Jana obsahuje modlitbu Pána Ježíše za apoštoly a za ty, kteří uvěří v něj. V té modlitbě prosí Pán obzvláště: Ostríhejž jich . . . ať by byli jedno, jako my (verš 11) a opět: Aby všickni jedno byli (verš 21). Na to mladý pán poklekl (Srov. Hlasy ze Siona 29. září 1887) a „ten starý pán“ mu „požehnal“ složiv na něj ruce. — Pak skončila se bohoslužba, jako jindy.

Šlo se z kostela; k Žofičce přidružil se hned Prokop; a šel matkou Žofinou pozván s nimi k obědu. Povídali si, jak se jim to líbilo. Bylo

to prý všecko „velmi krásné“; chválila matka. A nutila Žofii, aby se vyjádřila ona, řkouc:

„Tys jednu chvíli s námi nezpívala, cos dělala?“

„Modlila jsem se“

„Ale zpěvník mělas zavřený.“

„Modlila jsem se srdcem.“

„Ona se snad modlila za tebe, Prokope,“ škádlil hospodář.

„A co by vám bylo do toho;“ řekla Žofička.

„Nechte toho,“ kárala matka, „ale pověz, zdali se ti to líbilo.“

„Já řeknu, co si myslím, a budete se na mne zlobit.“

„Povídej,“ řekla matka s přídechem nevrlosti.

„Prosím vás, maminko, nenuťte mne, bude zase zle.“

„Nebudu se zlobit, ale přece bych ráda věděla, co se ti nelíbilo; vždyť to bylo tak krásné.“

„Tak když to chcete, řeknu všecko. Nejprv jsem si vzpomněla na váš kalendář Sion, švakře.“

„To jsi se krásně modlila!“ odvětil švakr.

„Ano na váš Sion jsem si vzpomněla; tam máte svatého Augustina; a ten povídá (píše), že se za jeho času po všem světě konala u křesťanů oběť těla i krve Páně — a naši páni žádnou oběť nekonali a nekonají, oni ji nazývají zlořečeným modlárstvím.“

„To má od Jeníka,“ řekl mrzutě švakr. — „Což nepřijímali večeri Páně?“

„Ano, přijímali chléb a víno; ale neobětovali těla ni krve Páně, dělali tedy bohoslužbu jinak, než sv. Augustin.“

„Děvče, tys celá popletena,“ řekla bolně matka.

„Zdá se mi, maminko, že nás spíše „páni“ pletou.“

„A co se ti ještě nelíbilo?“ — tázal se Prokop.

„Já už budu mlčet, maminka se hněvá.“

„Ale já to chci vědět, nutil Prokop.“

„Potom se mi nelíbilo, že mladý „pán“ klekl. To je modlářství. Když jsem byla maličká, jak ještě tatínek byl živ, musela jsem kleknout, když jsem se večer modlila; a jak tatínek umřel, nechtěla maminka dovolit, abych klekala, to prý dělají katolíci, protože jsou modláři. A to je divné. V celém sboru jsme nikdo neklekl, jen pán sám. Pán jináče a my také. Tak buďto je on modlář, anebo dělají katolíci dobře, když klekají, a my špatně.“

„Inu — bez toho klečení by se to bylo skončilo,“ řekl sám švagr.

„A pak to, co kázal ten starý pán, tomu jsem dobře rozuměla. Tomu mladému jsem nerozuměla.“

„To je pravda, já taky ne,“ řekla mladá hospodyně. „Kázal nějak mnoho vysoko; o nějakých řekách a branách a nějakém stlaní.“ V hluboké štědrosti Svě vylil jsi dnes řeky pravdy na služebníky apoštolské . . ., aby prolomili nepřístupné brány srdcí zkamenělých a ustlali v nich místa . Ježíši Nazaretskému. (Modl. kn. Košut. 92.)

„Ale mlč, hloupá,“ rozkřikl se muž její.

„Inu tak jsem hloupá; ale má kázat taky pro hloupé,“ řekla bolestně mladá hospodyně.

„A pak,“ řekla Žofička, „starý pán říkal Duch svatý, a Syn Boží, a mladý říkal, duch Boží a Ježíš Nazaretský. Proto se mi přece něco líbilo“

„Tak vidíš,“ řekla matka. „A co to bylo?“

„Ta modlitba, co ji čtli z bible. Pán Ježíš se modlil, aby všickni jedno byli a naši páni nejsou jedno v učení; někteří hlásají spustlé učení.“

„S tím bys mohla už mlčet,“ řekl švagr.

„S tím je těžko mlčet; sami si to vyčítají u katolíků je jen jedno učení, tam jsou v učení všickni jedno.“

„Mlč, prosím tě,“ řekla matka.

„Maminko, vy vždycky jen chcete, abych mlčela. Tím mne nepředěláte. Bratr pana Reimbergra, pastor ve Slezsku, právě proto se stal minulý měsíc katolíkem, že tam učí každý pastor, co chce, a taky to spustlé učení. A paní Reimbergrová a slečinka budou co nejdříve katoličkami.“

„Tak si k nim jdi,“ řekl rozhorleně švagr.

„Inu, kdo ví, co neudělám.“

„To bys se opovážila udělat mně,“ řekla matka. „Pak bys nebyla více mou dcerou.“

„Optejte se Prokopa, co jsem mu včera řekla,“ odvětila Žofie.

Všickni uhodili na Prokopa, a on řekl, že si Žofie vymínila, státi se katoličkou, až bude jeho ženou.

„A tys jí to slíbil,“ řekl švagr.

„Inu, slíbil, ale —“

„Jaké ale,“ řekla Žofie.

„Ale — prosím tě — nechtěj to vědět.“

„Však vím, co chceš říci,“ odvětila Žofie, „ale nemyslels to do opravdy; myslels sis, však tomu potom nedopustíme, vid’?“

„Prosím tě, nehněvej se, chtěl jsem tě udobřit.“

„Tak. Abys tedy věděl, hledej si ženu jinde.“

To řekla, a odběhla do světničky, a plakala. Plakala však slzy vděku a radosti. Rozhodný a poslední krok jest učiněn. „Modlitba má,“ tak myslela sama v sobě, „jest vyslyšena. Ó jak Ti děkuju, Bože můj! A slovo vděku promluvila též k Matce Boží, kterou dnes vzývala, o přimluvu

prosila, tam, kde nikdo nesmí ji vzývati, v evangelickém chrámě.

„A co dálo se ve světnici? Hospodář radil, aby se s ní matka „nemazala“, jako až posud.

„Myslíš-li na bití,“ odvětila matka, „na to je velká.“

„A co velká, nevelká, já bych to udělal.“

„A uteče z domu k dědečkovi, a bude ještě huře,“ — odpověděla matka.

„Přinutte ji tedy aspoň k svatbě.“

„To nejde,“ namítl Prokop. „Já ji už nechci, a mne žádný nepřinutí.“

„Já myslím,“ řekla matka. „jen kdyby ji někdo zase „narovnal hlavu“ a z těch klamů papežských ji vyvedl, bylo by dobře.“

To bylo přijato, a bude na to objednan starý Kašpárek. A mladá si přišla taky „s troškou do mlýna“ a řekla, aby ji maminka pohrozila, že ji nic nedá, ani peřiny ani ty dvě krávy, co ji slíbila. — I tento návrh byl přijat, a matka doložila, že ji přece ukáže, že se na ni hněvá, že k ní nebude mluvit, což i oba mladí učiniti slíbili.

„A bude-li se divit, řekneme jí, aby si šla k těm papežským,“ dodala opět Mařenka. A Prokop doložil:

„A já povídám, že to všecko nebude nic platno. S bratrem Janem se mají rádi, a ten jí už nepustí, a jemu ona věří.“

„Budeme ji hlídat,“ řekla matka, „aby se s ním nesešla; a do „chalupy“ taky nesmí; budeme ji držet doma.“

Tak bylo to tedy ujednáno. Dnes ovšem nemohlo se s Kašpárkem jednati, ale zítra se pro něj pošle. A když všecko ujednali, šli se podívat, kde Žofie je; a hle, ona ze světničky zmizela. Matka ihned běžela do chalupy, ale tam jí řekli, že tam není a nebyla. A museli ji pustiti po celém

domě, aby si ji hledala. Nenalezla jí, a doma též nebyla — A kde byla? Šla do polí číst knížku, — první část „křížů a kalichů“ — totiž „Hvězdu jitřní.“ Teprv večer objevila se doma. A přiznala se, že byla „v polích“ — a v katolickém kostele na májové pobožnosti. Jeníček měl totiž řeč, čili rozjímání, a bylo prý to „pěkné.“ Nevěděla, co zatím bylo ujednáno, a domnívala se, že má skoro vyhráno, že řekla již rozhodné slovo, a že jí konečně matka nechá dělati, co bude chtíti. Ale zoufalá bolest spojená se zlostí, projela srdcem matčiným; ubohá považujíc své vyznání za jediné pravé, a v katolické církvi, kterouž ovšem zná jen z toho, co o ní slyší od „pánů“, vidí jen „modlářství“: pokládala si to za zásluhu, že dvě dcery své převedla k evangeliu, o kterém se jí stále hlásá, že je to čisté, lidskými příměskami nezkalené, což divu, že je rozhněvána. Prudce promluvila k dceři; výčitka za výčitkou následovala, až konečně i slovo kletby se ozvalo. A Žofie řekla:

„Maminko, pro Boha vás prosím, neproklínejte své dítě.“

„Ty nejsi více mým dítětem, dokaváde nebudeš jiná, nehlas se ke mně jako k matce své, nechci tě ani viděti.“

Tento výstup přivolal oba mladé do světničky. Právě když vstupovali, řekla Žofie:

„Přinutíte mne tedy, abych si vyhledala jinou matku!“

„Snad bábu myslíš, tam tě nepustíme.“

„I ne, Pannu Marii.“

Hospodář se rozlítal velice, a matka? Matka, rádi ji omluvíme, „necítila se“ pro bolest duše své a udeřila dceru v tvář.

Jemnějšího citu dívka cítila se zneuctěnou, a plakala položivši čelo hlavy své na stěnu svět-
ničky nemohouce slova říci. Matka se poněkud
vzpamatovala, ale švakr řekl:

„Tím pláčem nás nepohneš; maminka se
s tebou dost dlouho „mazala“, teď to půjde do
opravdy.“

A Mařenka sestra řekla:

„A nedostaneš ničeho od maminky ani pe-
řiny ani krávy.“

S lítostí řekla Žofie:

„Já ti je přeju.“ A to řkouc namířila si ke
dveřům, ale matka se jí tázala:

„Kam jdeš?“

„Jdu k dědečkovi; jak pak mám zde býti,
když mne bijete a trápíte.“

„Tam nesmíš“ — řekl švakr.

„Nemyslete si, že mne předěláte, obzvláště
vy ne, švakře.“

„Na to se podíváme,“ řekl švakr. „Maminko,
jen přísně na ni, s dobrotou se s ní nic ne-
pořídí.“

Po delším rokování propustili ji spat do ko-
můrky. —

Téhož večera bylo v pivovaře živo. Měl totiž
hospodářský spolek schůzi a několik přednášek.
Hostinec v pivovaře má najatý jakýsi pan Ma-
toušek, je evangelík, a něco též študoval. Byl ve
světě a přišed domů najal si hostinec. U dveří
seděl u stolů „malý lid“ obou církví, a mluvili
o dnešní církevní slavnosti. Starý papírník dostal
se tam do boje s chalupníkem Votýpkou, evan-
gelíkem. Votýpka se totiž chlubil, jak to u nich
ráno bylo krásné.

„A co to vlastně bylo?“ — tázal se pa-
pírník.

„Jen nedělejte tak hloupého, však vy víte, že jsme měli svěcení nového pána.“

„Svěcení? Divná věc! Naposledy máte ode dneška o jednu svátost více, totiž svěcení kněžstva. Vidíme! Ještě čtyry a budete jich mít pomaloučku zase sedm.“

V tom stavěl na stůl pan Matoušek sklenici s pivem; a Kubišta mu řekl:

„Tuhle máme pána, co přece něco študoval, ten nás rozhodne.“

„Čím vám mohu posloužiti?“ řekl pan Matoušek.

„Inu, tuhle Votýpka povídá, že bylo dnes u vás svěcení nového pána, a mně je to divná věc, vždyť vaši páni povídají, že jsou jen dvě svátosti, křest a večeře; a teď pojednou zase slyšíme o svěcení „pána.“ Bylo to svěcení anebo nebylo to svěcení?“

„Což jiného to bylo,“ řekl Votýpka, „svěcení to bylo.“

„Ne, pane sousede,“ řekl Matoušek, „on je v tom rozdíl; ono to u nás sice je jako svěcení — ale takové svěcení, jako u katolíků to není.“

Někdo fukal na sklenici; pan hostinský musel odběhnout. Kubišta tedy řekl:

„Možná, že jsme blízko u pravdy; ono to tedy bylo „jako svěcení,“ snad to vypadalo jako svěcení, ale nebylo to přece svěcení.“

„Svěcení to bylo, a dost,“ řekl Votýpka.

„Mně to přece nedá pokoj. Pan Matoušek řekl, že to bylo „jako svěcení.“ Mám o vás strach. Ona je falešná desítka taky „jako desítka“ a přece to není desítka.“

„Umíte vy „rejpat,“ to je o vás známo po celé krajině; ale to si musíte přijít na ty vaše modláře, ti se nechají „fantasírovat,“ ale my ne.“

„Inu, tak jen mi to vysvětlete, že to bylo svěcení a já umlknu.“

„Co vám mám vysvětlovat; ten starý pán, „superimpendent“ složil na něj ruce a modlil se nad ním, a to je podle písma, tak světil Pavel Timothea.“

„Tak je to přece svěcení, pane kmotře,“ řekl baráčník Vycpálek, katolík; „jak na něj skládal ruce, to to jináč není, to prý u nás taky tak světil biskup, povídala mi to tuhle stará Vodrážková.“

„Kmotře Vycpálku! Řekněte mi, bylo by to svěcení, kdyby jste vy byl na pána skládal ruce.“

„To by nebylo svěcení“ — přiznal Vycpálek.

„Vidíte, to by nebylo svěcení, a sice proto, že vy žádné *duchovní moci* nemáte; *vypadalo* by to jen jako svěcení; bylo by to „jako svěcení.“

„A kmotře Votýpko, zda-liž pak by to bylo svěcení, kdybyste vy, evangelík, byl na nového pána skládal ruce? Ale nic hněvat. Vy mlčíte? Odpovězte!“

„E co? Já přec nejsem „superimpendent?“

„Tak vy myslíte, že k tomu musí být pan superintendent; a já vám povídám, že ani svého učení neznáte.“

„Kmotře Kubišto, nesmíte Votýpku tak napalovat,“ řekl velemoudře Vycpálek, „evangelíci jsou kovaní, ti znají „své.“

„Povídám, že podle učení katechismu heidelberského mohl by Votýpka totéž dělat, co dělá pan superintendent.“

„Votýpko! Nevěřte, on do vás jen „rejpká“; jak pak by to mohlo být, aby chalupník byl tolik, jako ten pán, jak pak se mu honem říká?“

„A přece by to mohlo být;“ odpověděl Kubišta, „a sice proto, že ten heidelberský katechismus učí, že všem věřícím čili sborům dal duchovní moc, a ti ji mohou novým služebníkům slova dávat, čili nové kazatele zřizovati. (Srovn. H. K. od Tardy 77. a od Veselého 79.) Votýpka je věřící, může tedy nové kazatele zřizovati čili „jakosvětiti.“

„Ale podívejme se, jaký vy jste pán, Votýpko, ani podle toho nevypadáte“, řekl Vycpálek.

„Ale dejte pozor oba,“ řekl Kubišta; „ono to má své háčky.“

„No tak; už vám to zas béře,“ řekl Vycpálek.

„Pozor!“ opakoval Kubišta. „Jeden háček vězí v tom, že to není pravda, že by byl Pán dal moc duchovní všem věřícím, sboru.“

„Pane Matoušku, pojdte na pomoc tuhle Votýpkovi,“ křikl Vycpálek.

Pan Matoušek přiskočil, ale též Vyhnálek. Kubišta jim vypravoval, co až posud mluvili. Pan Matoušek se ihned chopil slova a řekl:

„Ano v církvi mají všickni stejnou moc. Pán řekl všem: „Cožkoliv svážete na zemi, bude svázáno i na nebi.“ Podívejte se do evangelia u Matouše, tam to shledáte, že to řekl o církvi, o nás všech, o sboru; nic tam není, že to řekl jen kněží.“

„Pozor,“ dí Vyhnálek. „Ta slova řekl Pán *učeníkům*, tak se praví na začátku 18. kapitoly u sv. Matouše a ne všemu lidu, a odtud pak plynou vaše převrácené názory o církvi, že neděláte žádného rozdílu mezi učeníky a lidem. Vy si představujete církvev tak, jako asi u nás obec. Celá obec aneb aspoň ti, co platí daně, mají moc, všechno mezi sebou spravovati, ne?“

„Ano, tak; ale za obec to činí výbor, zvolený od občanů.“

„Votýpko, jste v církvi vaší „výborem“? řekl Vycpálek.

„Prosím o ticho,“ řekl Matoušek, „co je v obci výbor, to jest u nás „presbyterstvo,“ ale ono má svou moc od sboru.“

„To by bylo všecko dobře, kdyby byl Pán Ježíš církev takto zřídil; ale on jí takto jako obec nezřídil; nýbrž zřídil ji n. př. jako rodinu. V rodině poroučí čili nejvyšší moc má *otec*, pod jeho správou poroučí v lecčems matka, děti a čeledí musí poslouchati, ale otce a matku si *nevolily* děti, otec a matka ustanoveni jsou od *Boha*. Děti říkávají n. p. o majetku, o polích, to jest naše, ale správu nad tím má otec. A tak je to s naší církví. Ona jest rodinou. Čím jest v rodině otec, tím jest v církvi nástupce Petrův; neboť jenom Petrovi *samotnému* řečeno jest: Tobě dám klíče — to jest nejvyšší moc — království nebeského. Co pak jest matka v rodině, tím jsou biskupové, nástupcové apoštolů; i matka jest ustanovena za vladařku nad dětmi neboť dětem řečeno jest: cti matku svou; i apoštolům a jich nástupcům biskupům řečeno jest „cožkoliv svázete . . . bude svázáno atd.“; ale matka hned u oltáře při oddavkách slibuje u nás muži, — potomnímu otci — *poslušnost*, ona vládne, ale v mnohých věcech jen pod vrchní správou mužovou; a tak i biskupové vládnou, ale pod vrchní správou nástupce Petrova; neboť *jemu samému* dány jsou klíče; *jemu samému* řečeno jest pasíž beránky mé — (děti — věřící) — i ovce (matky — biskupy.)

„Votýpko, jak je vám?“ — řekl Vycpálek.

„Ticho!“ pokračoval Vyhnálek. „Děti říkávají o rodinném majetku, to je „naše“, ale správu nad

tím vede otec s matkou; tak je to i v církvi. — Všecko, cokoliv Kristus pro naše spasení vydobyl, dal nám všem, ale pod správou představených církve. Taková je církev naše katolická a to na základě písma svatého. — Jen násilím vykrucují se slova, jež řekl Pán Petrovi tak, jakoby se jemu nižádné větší moci nedávalo. A to už známe. Kdo nechce, nevidí. Když se reformátoři od Petrova nástupce odtrhli, museli pomýšleti na nějaký prostředek, jakým by slovům Páně, zřetelným a jasným, k Petrovi řečeným, unikli; a vykládali tak, jako toho nikdy svatí otcové nečinili. A kdyby toho všeho nebylo, pamatujte, že Pán Ježíš nazývá církev svou *královstvím* a ne ku příkladu republikou.“

„Vycpálku, víte co je to republika?“, tázal se Votýpka, aby ho za jeho škádlení potrestal. A Vycpalek řekl:

„Republika to je, když si každý může dělat, co chce.“

„Toť jste anarchista, a ani nevíte. Než, něco pravdy v tom je přece“ — odvětil Vyhnálek. — „V republice si občané volívají vladaře — presidenta -- na nějaký čas; mívají totiž zásadu, že všecka moc jde z důly — to jest z lidu. Král však považován bývá jako *od Boha* ustanovený; tak dí sám sv. Pavel, že mocnosti t. j. král a vladaři jsou *od Boha* a Pán sám dí Pilátovi: Neměl bys nade mnou moci žádné, kdyby tobě nebyla dána s hůry. Král jest v království jen *jeden*, ale mívá v jednotlivých zemích vladaře za sebe ustanovené, u nás ku p. v Praze, v Brně atd. má císař a král náš místodržitele. Hleďte takovým královstvím je naše církev. V ní jest jeden *od Boha* od Krista Pána ustanovený *král*, nástupce Petrův v jednotlivých částech toho království vládnou mí-

stodržitelé jeho, biskupové; a jako oni místo držitelé nemohou v celých zemích všecko všude spravovati a mají k tomu v okresích úředníky, tak pod správou biskupů spravují osady *faráři*. — A tak se ukazuje naše církve opravdu jako království, jediné a pevně zařízené; proto pozorujete, že naši církve takto pevně od Ježíše Krista zařízenou ještě nikdo nerozdrobil, nezničil“.

„A říkejte si, co chcete, toho neupřete, že zřízení naší církve jest svobodomyšlnější . . .“, namítl ještě Matoušek.

„Zdánlivě. Luther a jiní, nenávidíce papeže vydali vaše církve *světským panovníkům*. Právě vaši reformátoři vymysleli učení, že světský panovník je *pánem* i nad církví; a právě tím *zotročili* církve vaše, vydali je světské moci; a tak se staly církve vaše otrokyněmi moci světské. — Ten veliký rozdíl v tomto ohledu mezi církvemi vašimi a naší bylo viděti právě v Německu. Bismark chtěl, tak jako má lutheránské církve ve své moci, i naši církve zotročiti a nechal nadělati nových na církve zákonů. Evangeličtí páni naříkají, že ty zákony škodí jejich církvím též, ale žádný ani nehlesnul; naříkali, že jim je světská moc nevděčná, vždyť oni prý to jsou právě, kteří dali světské vládě i duchovní moc do rukou a že se jim nyní špatně odměňuje, ale ničeho proti Bismarkovi nepodnikli; nechali se ještě více zotročiti. Jak ale katolická církve v Německu svobodu svou uhájila, a jak Bismark povolil, to ví nyní každý člověk. A proč pustila se jen katolická církve do boje proti světské moci a proč zvítězila? Protože ona je královstvím Kristovým na zemi; královstvím, jehož králem není žádný panovník světský, ale Petrův nástupce. Zdá se tedy, že jste svobodnější a zatím jste vydáni světské moci na milost a

nemilost. *A že u nás toho tolik necítíte, za to děkujte císaři pánu, on vám dal tak svobodné zřízení; katolický, panovník vám dal vaši svobodu.*“

„Tak proto tuhle nedávno náš pán v kázání děkoval císaři pánu“ — řekl Votýpka.

„Ale v roku 1866 jste dělali něco jiného, vidíte“, řekl Kubišta.

„Ale toho neupřete, že u nás má přece sbor větší moc než u vás; presbyterstvo u nás vládne ve sboru.“

„Zase to je jen zdánlivá výhoda. Páni vaši dali vám do katechismu, že všichni věřící mají stejnou moc.“

„Votýpko, co to jste za pána, na mně jde z vás strach, vy jste nějaký snad malý papež anebo biskup. Inu to je přec hezké“ — řekl Vycpálek.

„Prosím o ticho“, řekl Vyhnálek. „To zavíuili reformatoři, nechtíce poslouchati biskupů, dali moc duchovní nejdříve panovníkům a potom — též . . .“

„Chalupníkům“ — řekl Vycpálek, vskočiv do řeči za smích společnosti. Ale Vyhnálek pokračoval:

„a potom též všemu lidu. A tím jsou zase *zotročeni* vaši kazatelové. Kde je váš kazatel rázný a nebojí se, uhájí si jakousi vládu, třeba i nad presbytery; dělají, co on chce, ač nemusí. Ale mnohdy dovedou si dupnouti na samého „pána“. Poroučí mu ve všem, až i v tom, co má kázat a ničť v kostele; dovedou mu to neb ono zapověděť. (Víme zcela jistě o jednom velmi zajímavém případě v L . . . .) Tím zcela proti písmu svatému, které dí „slovo Boží není upoutáno“ (ev. bible dí „u vězení“) II. Tim. 2, 9. až i slovo Boží svobodu svou ztrácí; a to obzvláště, jestliže pány

presbytery titěž jsou, kteří ho volili. Že to otroctví své páni těžce nesou, o tom se přesvědčíte z časopisu „Jednota“ (1887), kde páni touží, aby se faráři vaši jinak volili, než nyní, ba aby celá církev vaše jinou obdržela soustavu, chtěli by míti třebaš biskupy, ale „jste prý na to chudi.“

„Votýpko, to nedovolte, chtí vám bráti vaši moc“ — řekl Vycpálek.

„Nejdříve reformatoři do zřízení církve, jaké jí dal Kristus, tak dlouho bili, až si udělali církve své jinak proti Kristovu ustanovení zřízené a teď to pány začíná mrzet. Dříve se křičelo o poutech římské poroby, a nyní ta nová „selská“ anebo“

„chalupnická“, křikl zase Vycpálek,

„anebo „maloměstských“ domkářů pouta náramně mrzí. Ale místo, co by snad chtěli pomýšleti na nové zřízení své církve, měli by se přikloniti k církvi, která má zřízení staré, původní; zřízení Kristovo a ne lidské.“

„Toho se nedočkáte,“ řekl Matoušek.

„To vím, poněvadž právě vaši páni propaš mezi námi a vámi stále udržují.“

„Ale jak odbudete ta slova písma řkoucího, že jsme všickni kněžstvem královským“, namítal Matoušek.

„Tu musíte dovoliti, abych si došel pro bibli a jednu knížku, kterou jsem si domů přivezl.“

„Tak tedy“, řekl Vyhnálek a odešel. Kubišta řekl:

„Jsou ti katolíci jinde přece jen jinší „kubíci“, než my; ti nám ho tam v té říši (německé v Rýnském Kolíně) vycvičili; jsem starý chlap a ani koukať za ním neumím.“

„Kmotře Kubišto, je to jezovita,“ řekl Votýpka.

„Votýpko, víte, co jsou jezovité,“ ptal se Vycpálek.

„Vy víte?“ — řekl Votýpka.

„Inu, já taky všechno nevím, ale že vědí více, než my oba dohromady, to máte jisté.“

Vyhnálek se vrátil. Přinesl si bibli a nějakou knížku, a řekl:

„Pane Matoušku, na bojiště! Dovoláváte se snad místa onoho z písma, kde čtu následovně a sice (I. Petr 2, 9.) „Ale vy jste rod vyvolený, *královské kněžstvo*, národ svatý, lid dobytý.“

„Ano, to je to místo a z něho vidíte, že jsme všickni kněžstvem.“

„Počkejte! Tu pod tím veršem u svat. Petra i ve vaší bibli je poznamenáno, (Exod. 19, 6.) že se máme podívatí do druhé knihy Mojžíšovy na verš 19, 6. Tak se na něj podíváme.“

„Votýpko, seberte teď rozum dohromady, mně se zdá, že se vám pan strojník dostává na kůži,“ řekl Vycpálek.

„Zde tedy čteme, že Bůh skrze Mojžíše řekl lidu israelskému: Protož nyní . . . budete mi lid zvláštní mimo všechny lidi a vy budete mi *království kněžské* a národ svatý.“ (Exod. 19, 5—6)

„Toť je skoro úplně stejné“ — řekl Kubišta.

„Pozor! Stejně je to v tom ohledu, že israelité, ku kterým mluví Mojžíš, a křesťané, kterým píše svatý Petr, nazývají se „národem svatým“, — ale svatý Petr dí, že jsme „*královské kněžstvo*“ a Mojžíš dí, že jsou israelité „*království kněžské*.“

„To je jedno,“ řekli mnozí.

„Zde u toho verše starozákonního je ve vaší bibli, pane Matoušku, poznámka, že se máme podívatí ještě na třetí místo, totiž ve Zjevení svat.

Jana (1, 6.) Tam čteme: A učinil nás krále a kněží Bohu a Otci svému. Myslím, že tím slovem kněžské království a královské kněžstvo se chce říci totéž a sice, že jsme králové a kněží.“

„Ano, tak to právě jest; tím jste právě poraženi,“ volal Matoušek; „v bibli je, že jsme kněží všickni.“

„Tak vidíte, Vycpálku,“ řekl Votýpka.

„Ticho! Pan strojník ještě nedomluvil,“ napomínal Kubišta.

„Prosím o ticho a pozor!“ — řekl Vyhnálek. — „Nejsme jen kněží, nýbrž i *králové*. Soused Votýpko, jste tedy králem, to dí písmo sv. Jste li pak ale králem takovým, jako císař pán, aneb saský král — odpovězte.“

„Pane, to nejsem,“ řekl Votýpka, „chalupník z Veletic je slabý král.“

„Tak dobře; ale písmo přece dí, že jste králem, tak to bude snad v nějakém jiném snad *duchovním* smyslu.“

„Inu, to asi jinak není“, přiznal Votýpka.

„Ano v duchovním smyslu jsme králové“, jelikož nás Pán vykoupil z poddanství ďáblova, nejsme tedy více poddanými; že slíbil nám království své nebeské, budeme li se přemáhati, t. j. nebudeme-li otroky svých vášní, ale budeme-li *královati*, panovati sami nad sebou. Máme tedy býti králi ve smyslu duchovním.“

„Tak to je, a ne jinak,“ přiznali mnozí z těch, kteří se tu od jiných stolů na bojiště dostavili.

„A nyní opět pozor! Jsme li králi jen v duchovním smyslu, následuje z toho, že jsme kněžími též jen v tom smyslu; a sice tak: Knězem sloul, kdo obětoval, čili konal oběť. My křesťané jsme kněžími, poněvadž smíme konati *oběť du-*

chovní, to jest, že se máme *skrze Ježíše Krista*, jenž se za nás u Boha obětoval, modliti a Bohu obětovati, čehož pohané nemohou.“

„Ale tím se přece porážíte.“ — řekl Matoušek.

„Jak pak?“ tázal se Vyhnálek.

„Připouštím, že jsme kněžími v *duchovním* smyslu; ale není tedy zapotřebí kněží zvláštních, skutečných, jsme si rovni všickni.“

„Pozor! řekl Vyhnálek. „Israelité byli všichni dle písma kněžími v duchovním smyslu a přece právě jim ustanovil Bůh *zvláštní* kněžstvo, aby konalo viditelné oběti. Mojžíš musel Arona a syny jeho na kněžství posvětit a zvláštními rouchy odíti (II. Mojž. 27; 1 atd.); a tak bylo kromě všech israelitů, kteří byli kněžími jen v duchovním smyslu, ještě jiné *kněžstvo skutečné a jen to smělo konati oběti a ostatní bohoslužbu*.“

„Votýpko, vaší slávy kněžské je konec,“ řekl Vycpálek.

„Ano, psáno jest, že nikdo nesmí si osobiti slávu kněžství skutečného, jen kdo povolán od Boha jako Aron. Tak dí sám sv. Pavel. Jsme všickni v duchovním smyslu kněžími, ale skutečnými kněžími jsou jen ti, které výslovně k tomu ustanovil Pán. Jen apoštolům a ne všemu lidu řekl při poslední večeři: To čiňte na mou památku. Dal jim moc, což vy ovšem popíráte, chléb a víno v tělo a krev svou měniti a je Bohu obětovati, čili svatou oběť nového zákona dle řádu Melchisedechova konati; jen jim dal moc hříchy odpouštěti, neboť jen oni byli přítomni, když k nim po z mrtvých vstání přišel, rka: Jako mne poslal Otec, tak i já posílám vás; přijměte Duchu svatého; kterým odpustíte hříchy, odpouštějí se jim atd.“

„A tuto svou kněžskou moc odevzdávali apoštolové jiným, skládajíce na ně ruce a modlíce se, „světíli“ je, jak říkáme na kněžství; tak ku př. Pavel Timothea. Píše mu: Protož napomínám tě, abys sobě vzbudil milost Boží, (evangelická bible dí: dar Boží), která jest v tobě skrze *vzkládání rukou mých*. Tak se stal Timotheus biskupem, veleknězem, nástupcem apoštolským, tak nabyl kněžské moci. A tu zase udělil jiným, a tak to jde dále a půjde až do konce světa. Ale pozor! Jen *kdo tu moc má*, kdo je veleknězem, biskupem, může ji dáti jinému.“

„Votýpko, vy nemůžete žádného světit,“ volal zase Vycpálek.

„On může jen „jako světit,“ podotkl Kubišta.

„Ticho! Já jsem ještě nedomluvil. Jen kdo duchovní moc má, může ji dáti jinému. Vždy se učilo v církvi, že je trojí stupeň kněžství; biskupství totiž, kněžství a jáhenství. Jak to ve světě vůbec a v církvi za starých časů vypadalo, nemůžeme se ptáti Luthera, Kalvína a Bedřicha III., který je spolupůvodcem heidelberského katechismu, ti žili *patnáct set* let po Kristu a po apoštolech, tu musíme se tázati těch, kteří v těch starých časech žili, není-li pravda?“

„Ovšem,“ řekli mnozí.

„Tak tedy! A čtu v této knížce, že píše sv. Ignácius, mučeník, žák čili učeník samých svatých *apoštolů* — umučen již na počátku *druhého* století — že v církvi za dob jeho byli biskupové, kněží a jáhnové. Píše ku př.: Poslouchejte všichni *biskupa* jako Ježíš Kristus (poslouchal) Otce; *kněží* (buďte poslušni) jako apoštolů; *jáhny* ctěte jako příkaz Boží. (List k Smyrn. 8.) Tak tedy to vypadalo s kněžstvím hned po časech apoštolských. Rozumí se samo sebou, že biskupové měli

větší duchovní moc, než kněží a ti zase než jáhnové. A tolik věřila církev vždy, že pouhý kněz nemůže nikoho „světiti“ — to patřilo vždy jen *biskupovi*. Sám svatý Jeroným, o němž dle jednoho listu jeho chtěli se domnívati, že neučí správně o biskupech, praví, že *svěcení na kněžství vyhraženo jest biskupovi*. (Ep. ad Evangelium.) Pozor! Kdo není biskupem, nemůže nikoho světiti; Luther, Kalvín atd. nebyli biskupy a lid, ten teprv není biskupem; a proto duchovní evangeličtí, nejsou kněžími, *a taky sami, třebas i slouli superintendenty — nikoho světiti nemohou. Jsou tolik jako lid*. A když by presbyteři anebo p. superintendent na někoho složili ruce, vypadá to ovšem jako svěcení, ale nic to není, leč pobožné snad nějaké jednání, které však žádné moci neuděluje.“

„Ted to vidíme jasně“, řekl Kubišta — „je to opravdu, „jako svěcení“; falešná desítka je jako desítka, ale kdo ji přece rozezná od pravé, nic za ni nedá; a tak Vycpálku pamatujte si to; ač jste katolík, nerozumíte, co je pravé svěcení. Složení rukou neudělá knězem, leč jestli ruce skládá a modlí se pravý od apoštolů pocházející biskup.“

„A pak? Evangelíci nemají svěcení na kněžství za svátost. Oni mají jen křest a večeři; ale i o křtu učí (ovšem i o večeři), že ten křest je jen jako listem pečeti boží opatřeným, kterým se dává člověku ujistění, že má právo na to vše, co nám Pán Ježíš vydobyl — ale naše církev učí, že každá svátost něco *v duši opravdu* působí a jí milost uděluje. Tak píší i o svěcení na kněžství svatí otcové. Ku př. sv. Řehoř z Nyssy, že svěcením kněz *z obecného lidu je vyňat* . . a stává se rozdavačem tajemství Božích; (Těla Páně atd.) dle zevnějšího vypadání — tělem a postavou —

se nezměnil, ale na viditelné duši neviditelnou silou a milostí jest proměněn. (Hom. o křtů Kristově). Anebo svatý Ambrož učitel svatého Augustina. Člověk — biskup — vzkládá ruce, Bůh dává milost... biskup světí a Bůh dává důstojnost. (O důstojnosti kněžství kap. 5.)“

„Ó je, ó je, Votýpko. to je tak jasné, že mně ten strach z vás nadobro přešel“, škádlil Vycpálek.

„Ale před chvílí jste sám ničemu nerozuměl, vidíte“, řekl Votýpka.

„Pamatujte tedy všickni — pane Matoušku, kde pak jste?“ — volal Vyhnálek.

„On odešel pro pivo“, oznamovali mnozí.

„Katolické svěcení na kněžství je pravé svěcení. Naše svěcení koná, kdo k tomu moc má: naše svěcení uděluje opravdu kněžskou moc t. j. moc svatou obět konati a svátosti udíleti; naše svěcení činí změnu v duši, uděluje milost Boží.

„Vycpálku, teď tomu snad rozumíte“, pravil Kubišta. „Nechte Votýpku, ale dejte sám pozor. Pán Ježíš vzal jednu mrtvou dívku za ruku, je to podobno, není-li pravda, jakoby na ni ruku vložil a hned jí přišel život a duše do těla. Svatý Petr podobně vzkřísil jednu dívku. — To bylo pravé vzkříšení, vidíte. A kdybyste vy mrtvou vzal za ruku a křísil ji z mrtvých a dělal vše jako svatý Petr, to by bylo „jakovzkříšení“, — ale dívka by zůstala, čím byla, totiž mrtvolou. Rozumíte tomu?“

„Inu rozumím, ale tuhle Votýpka“ ...

„Nechte Votýpku, toho je mi líto, má nepokoj v srdci. Ale dejte pozor!“

„Proč Pán Ježíš podáním ruky mrtvou vzkřísil? Ta ruka to sama sebou neudělala, ale stalo se to proto, že byl a jest Bohem a že tu moc měl. A proč svatý Petr vzkřísil dívku, protože mu Pán

Bůh tu moc dal. — A tak je to i s tím svěcením. Biskup náš světí opravdu, udílí moc a milost do duše, protože mu *Pán Bůh tu moc dal.* A když světí, kdo není biskupem, zůstává duše jako byla dříve; to je tolik platno, jako byste vy křísil mrtvého.“

Vycpálek chtěl svou nevědomost zakrýti a proto řekl:

„Votýpko, jak je vám? Zůstanete v čem jste? Nemáte žádných kněží.“

„Vám se to řekne; když vás pan Vyhnálek dostal na vrch; ale každý hájí své a pak, ať každý zůstane, v čem se narodil.“

To řekl a odešel. Chudšas, děje se mu, jako mnohým jiným. Přesvědč je sebe lépe, oni zůstanou při svém. Víra je milost Boží a té milosti musí se každý chopiti.

XI.

Téhož dne, co se toto vše dalo, obdržela paní Reimbergrová list z Vratislavi. Bylo v něm psáno takto: „Drahá paní švakrová! List váš poslední mne velice potěšil, jste již i s dceruškou Adlétkou na prahu církve pravé a jestliže jen to, co jste mně psala, Vám oběma překáží poslední rozhodný krok učiniti, doufám v Boha, že jej jistě a co nejdříve učiníte. Již jste tedy přesvědčeny, že „víra evangelická“ je nová, změněná a jen ještě ty mnohé „ceremonie“ (obřady) církve katolické Vám překázejí.

V tom ohledu prosím, abyste uvážily, že „protestanté“ (evangelíci) za článek víry, anebo za učení katolické všelicos považují, co jím není a čemu katolická církev neučí. (Srov. Kř. a Kal.

část II. „Otcův odkaz“ str. 59.) Katolická církev neučí, že ceremonie, zevnější obřady, jsou hlavní věc při bohoslužbě a že postačí, ať se i v duchu nemodlíme. Žádný obřad nás nespasí, není-li *duše k Bohu obrácena*. (Srovnej opět „Otcův odkaz“ str. 166.) Děláním nějakých obřadů při modlitbě nedodává jí též samo sebou větší ceny neb zásluhy. To ovšem evangelíci církvi katolické vyčítají, ale ani tomu ona neučí. (Srovnej Modl. kn. B. Košuta 1881 v předmluvě).

A tak proč se konají při modlitbě, při bohoslužbě obřady? — Chcete, abych vám odpověděl z písma. Nuže! V písmě, v evangeliu čtete, že Pán Ježíš před tím, než ustanovil a konal první oběť zákona nového, prve než rozdával Tělo své i krev svou apoštolům, *myl jim nohy*. To jest obřad, nač ten obřad? Tuším proto, že tím Pán chtěl v *duších* svých apoštolů něco vzbuditi. Chtěl tím obřadem duše apoštolů učiniti *pokornými*. vždyť jim tím dal příklad pokory; chtěl je bezpochyby učiniti *pozornějšími* na to, co bude následovati, chtěl způsobiti, aby si apoštolové láskou a lítostí tím spíše *duše očistili*.

To činil tedy Pán. A když církev chce nějakým obřadem duše pozornějšími a dojatějšími učiniti, tu je to prý modlářské. Co Pán Ježíš činil, nemůže býti modlářské. Když na p. při mši svaté před pozdvihováním zpěv a hudba umlkne, zvoňček zavzní, vše se na kolena vrhá a v tom posvátném tichu kněz nad oltářem skloněný svatá slova Kristova říká, to jsou obřady, ale působí na *duši*, budí v ní pozornost a svatou úctu. A tak to je se všemi obřady. Jsou-li přirozeně činěny, působí *na duši*. A proto právě nařikají protestantští pastoři v Němcích sami, že jejich bohoslužba je pustá, nepůsobí na duši.

To je jedna věc.

A pak člověk nemá jen duši, má též tělo. A tělem musí vyjadřovati, co se u vnitru děje. Máme-li velikou bolest v duši, je to znáti na naší tváři a modlíme-li se duchem a v pravdě, je to na nás též znáti na tváři atd. — Tak nás stvořil Bůh.

A proto *opět dle písma* Magdalena se *nesměje, ale pláče*, když má lítost nad břichy; nejde si sednout za stůl vedle Pána Ježíše, když má k němu úctu, ale padá k nohám jeho.

Jen zaslepená vášeň, která chce mermocí v katolické církvi viděti modlářství, nazývá obřady modlářstvím; kdežto obřady jsou buď povzbuzením duše aneb výrazem naší vnitřní nábožnosti. Nejvíce zuřil proti obřadům Kalvín a Zwingli, něco jich ponechal Luther; a proto řekl pruský král Bedřich: Zwingliáni (helveti) chovají se k Bohu, jako ku svému poddanému (ve Švýcařích totiž donáší se v některých kostelích chléb při večeři Páně sedícím v lavicích, podávají talíř jeden druhému), lutheráni jako k sobě rovnému, katolíci jako k Bohu. — Ať to je příkrý úsudek, tož se přece musí uznati, že právě katolickými obřady hluboká úcta k Bohu se projevuje.

Všecky obřady katolické církve mají svůj základ *v písmě a v srdci* lidském. Obé, písmo i srdce, jsou *od Boha*. Přirozeně nás nutí srdce naše někdy k modlitbě pokleknouti; a hle, Pán sám klečí při modlitbě na hoře olivetské (Luk. 22, 41.) a svatý Pavel též (Sk. ap. 9, 40.) Chceme-li velikou důvěru k Otci *nebeskému* vyjádřiti, nutí nás srdce k nebi oči pozdvihnouti a hle, Pán sám zdvihá oči k nebi, když se modlí (Jan 17, 1.). Jestliže srdce je plno pokory a lítosti a svaté bázně, jak

rádi se bijeme v prsa a hle, kajicní, kteří stáli pod křížem, bijí se v prsa. (Luk. 23, 48.)

Píšete, že jste jela po železnici do Prahy, navštívit starého, churavého otce a že se s vámi jedna měšťanka z Kutné Hory, evangelička, dala do náboženského hovoru a všelicos katolického haněla; ku př. svíce a lampy v kostele, kde prý to je psáno v písmě? Měla jste jí říci, že z rozkazu Božího v starém zákoně hořela ustavičně lampa v chrámě a že tam byl sedmiramený svícen. *Co Bůh sám přikázal, musí býti dobré.* Nač prý to zlato a stříbro v kostele, srdcem prý máme ctíti Boha? Tu jste jí měla říci, že *Bůh sám přikázal*, aby zlatem vyzdobila se archa úmluvy; a pak jste jí mohla odpovědět, že to je mnoho lacinější, jen *srdcem* ctíti Boha a zlato nechat sobě. Ale obětování zlata na bohoslužbu je právě důkazem, že Bohu dáváme, co nám drahého; ovšem *zlato bez srdce nic není*, ale jen ať to zkusí ta paní, kdyby se měla svého zlata odřici pro Boha, bude vidět, jak jí to bude těžké a pozná, kde je její srdce, zdaž při Bohu, anebo při *zlatě*. Nač prý ty drahé ornáty a pluviály? Podívejte se do písma, jak v starém zákoně *z rozkazu Božího* ozdoben byl velekněz k vyznačení své důstojnosti a poznáte, že roucha katolických kněží mají svůj původ a základ *v písmě*. Mohlo by to prý raději dáno býti chudým, řekla ta paní; to je smyšlení jidášské; podobně řekl Jidáš, když Maria, sestra Martina, drahou mastí za tři sta „peněz“ pomazala Pána Ježíše. A víte, co Pán řekl? Pán za to Marii *po-chválil* a nechal si to učiniti. — Když si líbeznou vůní masti nechal posloužiti, proč bychom nemohli sloužiti mu kadidlem libovonným? A modlářským to není, neboť opět a opět Bůh to přikázal dle písma pro bohoslužbu starozákonní. — A ta pro-

cessí, zvláště to o Božím Těle, to že je jen zevnější „pompa“ a nic více a žádná prý pobožnost? — Pán Ježíš jel na oslátku do Jerusaléma v průvodu; ratolesti metali mu na cestu, roucha mu stlali, Hosanna radostně mu volali, a kdo se na to horšil, to byli *fariseové*; a Pán jim řekl: Nebudou-li tito volati, bude potom kamení křičeti. Pán to tedy nepohaněl; byloť to veřejné, slavné osvědčení víry úcty a vděčnosti k Pánu Ježíši. Hle! Tu slávu, tu „pompu“ schválil Pán, ten Pán, který v noci o samotě se modlíval. — A tak církve konajíc slavná processí, zvláště o Božím Těle, nechce nic jiného, než někdy veřejně, slavně a radostně osvědčiti víru, úctu a vděčnost k Pánu Ježíši; ta církve, která jindy vede lid k tomu, aby v tichých domácnostech, anebo na př. ve všední den při „tiché“ mši sv. každý dle svého srdce se modlil. — V tom hanění dobře provedených processí, je tedy obsažena farizejská domýšlivost, není-liž pravda?

A tak jsem vám tuším vyložil, kterak obřady církve katolické v srdci lidském a v písmě svatém svůj základ mají, a poněvadž srdce i písmo od Boha jsou, pocházejí obřady ty i od Boha. V starém zákoně Bůh obřady přímo a výslovně přikázal; v novém v podstatě též ku př. lití vody při křtu atd., ostatní však ponechal církevním představeným, jimž řekl: Cokoliv svázete na zemi, bude svázáno i na nebi.

Tak to jest a ne jinaké. Že pak evangelíci zvláště „helveti“, sami cítí, že jejich bohoslužba příliš jest pustá a jednotvárná, vysvítá z toho, že se již úplně Zwingliho a Kalvína v tom nedrží. Již mají zase varhany; již mají zvony; kde pak za času Krista Pána neb apoštolů se zvonilo? To si berou z *církve katolické*; a lutherané v Němcích

zavedli si nedávno v mnohých zemích zase „kus mše“, a pastoři se odívají k té bohoslužbě mnohde skoro jako katoličtí kněží. (Ostatně vidíváme, že páni pastoři, jdou-li kázat k pohřbu do měst katolických, již neobjevují se ve svých čepicích, ale v *kvadrátě čili biretě katolických kněží*. Už prý též i „lustr“ se svícemi dostal se opět do jednoho helvetského kostela, a děti tam prý musí již klekati při modlitbě atd.) Srdce je nutí k tomu, co blava čili rozum — vášnivým křikem o modlářství pompě a povrchnosti zaslepený — zavrhuje.“

Ve psaní následovala ještě vroucí slova vybízející k učinění rozhodného kroku a působení na pana Reimbergra, aby i on poznal pravdu Boží.

S velikým uspokojením odložily matka i dcera ten list. Adlétka řekla:

„Maminko! Jsem v srdci katoličkou! Všecky předsudky, které mi byly vštěpovány hned od dětství, zmizely. Nezbývá nám nic jiného, než do církve katolické se přihlásiti.“

„Ani já již nemíním odkládati; ale kde ten krok máme učiniti?“

„To si ještě tento týden rozmyslíme.“

Při těchto slovech vstoupil do pokoje pan Reimberger. Adlétka běžela mu vstříc s veselou myslí a tváří, řkouc:

„Tatínku můj, ani nevíš, jak jsem šťastná. Již mám opět pokoj duše své; našly jsme právě evangelium.“

„Ani nevíš,“ odvětil pan Reimberger, „ani nevíš, dítě mé, jak já jsem znepokojen. Právě nyní dostal jsem telegram. Pan baron žádá, aby se mu poslal zítra ráno povoz na dráhu; přijede do Veletic; a já netuším nic dobrého.“

„A co zlého mohlo by se stát?“ — tázala se Adléta.

„Na to ty nemyslíš, dítě mé. Bude chtít peníze, a já jich nemám, on však jich mnoho potřebuje.“

To ovšem bylo hustým mrakem, který zahalil slunko klidu a blaženosti, jež tak mile svítilo v duších matky a dcery. — Nastalo obyčejné mlčení; a pan Reimberger pouštěl veliké chumáče dýmu ze své cigarry.

Pan baron skutečně přijel a přivezl si jiné dva pány. Oba již starší. První cesta jejich byla ovšem k Reimbergrovům. Jeden z těch panů byl advokát Linke z Pruska a drahý nějaký hospodářský rada, též z Pruska. Pan Linke chce koupiti Veletice. I požádali páni pana Reimbergra, aby jim dvůr a polnosti k němu náležející ukázal. Odešli tedy přijavše pozvání paní Reimbergrové k obědu, jelikož pan baron kuchyně své tu nemá. V kuchyni paní Reimbergrové bylo po celé dopoledne trapné ticho. Adlétka div neplakala, až jí konečně matka řici musela:

„Nebuď tak smutna; otec má smlouvu s panem baronem na více let, a od té nemusí odstoupiti, třebaš byl nový pán na Veleticích.“

„Matinko! Je mi nějak úzko, ani sama nevím proč. Je mi tak, jako by nás mělo stihnouti nějaké neštěstí.“

Paní Reimbergrová mlčela; i ona cítila něco v srdci, což by se mohlo zváti předtuchou něčeho neobyčejného.

A skutečně! V jedenáct hodin byl tu telegram z Prahy. Telegrafováno jest paní Reimbergrové: „Otec v noci zemřel; pohřeb pozejtří.“ Předtucha nás tedy neklamala, řekla paní slzíc a odešla do pokoje oplakat starého otce svého. — Bylo po polední, asi tři čtvrtě na jednu, přišel telegram druhý a sice slečně Adlétě, a zvěstoval takto:

Gratuluju (blahopřeju); poslední vůle děda vašeho činí vás dědičkou domu jeho. Dr. R. . . . . Tvářnost domu se ovšem touto zvěstí změnila. V smutek vmísila se radost; povzdechy vděčné a zbožné modlitby vyslala matka i dcera k nebesům za duši zesnulého; byliť již v srdci katoličkami. Že však veliký nepokoj byl u vnitru jejich samo sebou se rozumí, strach a lítost, radost a starost o cestu, vše to střídalo se náhle za sebou. Krom toho byla celá věc tím více překvapující, jelikož děd, otec panin, za svého živobytí značných několik tisíc byl věnoval Reimbergovi na jeho nešťastné spekulace, a tudíž se očekávati nemohlo, že jejich dceři dům odkáže. Syn starší dcery jeho, Rudolf, těšil se s větším důvodem na toto krásné dědictví.

Páni přijeli z polí ve čtvrt na druhou, a uvedeni byli do salónu; a pan Reimberger odešel, měli ještě o něco se raditi, vyžádali si, aby se ještě čtvrt hodiny prodlelo s obědem. Byla to radost pro pana Reimbergra, když slyšel o štěstí dcery své. Asi za půl hodiny byli páni hotovi se svou poradou, a oběd na polo tím dlouhým čekáním zkažený mohl se dávat. Jen pan Reimberger zasedl s pány ke stolu. Při sklenče vína zjevili páni panu Reimbergovi, že panství je prodáno, je potřebí pouze smlouvu písemně dotvrditi, a právě platnou učiniti. Pan Linke chce se pro pokročilé stáří své advokátství vzdáti a ve Velečích se usaditi; má však syna, který odbyv hospodářské školy je správcem kdesi ve Slezsku, a tomu by otec rád vedení správy dvorů odevzdal, kdyby pan Reimberger za slušnou odškodnou od nájmu upustil. To bylo ovšem překvapením pro pana Reimbergra. Včera by byl ještě ani pomysleti nemohl na věc tuto, kde by se chytil jakého živobytí? Ale dnes, dnes je to jinak. Dnes má kam

jíti; v domě tchánově, vlastně Adlétčině, lze vésti výhodně obchod; a zde platí nájem veliký, kdo ví, zdaž by z toho „nemusel utéci“; — pan Reimberger dal si říci, nabídnutou odškodnou přijal. Přinesla se černá káva a páni se zdvihli; poděkovavše za pohostění odjeli do Městce a tam se obě smlouvy rádně vyhotovily. Pana barona Veleťice snad více neuvidí. Odjel s panem Linke a s druhým pánem hned v noci do Vratislavi a pan Reimberger navrátil se vesel domů. Druhého dne odjel s paní a dcerou do Prahy na pohřeb.

Co se toto vše dalo, měla Žofička velmi nepokojný opět den. Přivedli na ni Kašpárka, aby jí ty „papežské pověry“ z hlavy vyvedl. Ale nešlo mu to tak lehkou. Začal s „čistým evangeliem.“

Ale to už „netáhlo“. Nechtěla se sice přiznati, co čtla a o čem se přesvědčila, jen tolik řekla:

„Naši páni říkají, že hlásají evangelium čisté, ale to je evangelium nové, evangelium překroucené; nejsou sjednoceni, někteří hlásají až i spustlé učení; a evangelium staré, původní, zachovává jen církev katolická. Marné namáhání; to mně už nikdo nevezme, že stará církev učila tak, jako katolická.“

S tím tedy nepochodil, a spustil s „modlářstvím“. Žofie mu řekla:

„Tím mne taky už nespletete. Katolíci nemají ani obrazy ani Pannu Marii, ani Svaté za bohy a proto nejsou modláři.“

„Ó jak je ošálena tou tmou papežskou,“ řekl Kašpárek k zarmoucené matce její a doložil: „A což mše?“

„Té vy nerozumíte. (Srovnej o ní Kř. a Kal. část II. str. 122 a následující.) Oběť Těla i Krve Páně konala se vždy v církvi, to vím a věřím.“

Nešlo to tedy nikde. Vytasil se s heidelberským. Ale Žofie řekla:

„Dejte mi už pokoj. Právě heidelberský katechismus strašně písmo překrucuje.“

„Žofičko, ten je celý založen na písmě sv.“

„Povídám, že na překrouceném.“

Matka trnula, a řekla:

„Jsi celá omámena. Můj Bože, je to neštěstí! Vždyť právě naši páni všecko z písma berou.“

„Ale vykládají si, jak chtějí. Prosím vás, maminko, nechte mne už.“

Kašpárek vytáhl knihu „antikrista“.

„To vám číst nebudu.“

„To by poznala ten Řím s celou jeho ohavností.“

„Inu; musel byste mi dokázati, že je všecko pravda, co tam je psáno. Ale toho nedokážete. Já už všemu nevěřím, co je tištěno proti katolíkům, protože vím, jaké věci se mi povídaly o katolické církvi; měla jsem pravou zlost na kněze, a teď vidím, že to všecko tak není.“

Kašpárek vytasil se opět s heidelberským katechismem; a našel tam desatero přikázání, a začal vykládati, jaké to je potěšení pro evangelíky, že mají desatero *celé* a neporušené.“

„A což katolíci nemají celé desatero?“ tázala se Žofička.

„A to nevíš! Vyškrtli z desatera slova: Neučiníš sobě rýtiny, ani jakého podobenství . . . . Nebudeš se jim klaněti, ani jich ctíti. — To vynechávají, aby se mohli vymluviti, že páchají modlářství, když si věší do kostelů sochy a obrazy.“

„To jsem si ještě nerozmyslela, a kdyby katolíci něco z písma svatého vyškrtli, to bych se k nim nedala.“

„Budiž jméno Hospodinovo požehnáno od tohoto času až na věky,“ řekl Kašpárek. „Snad se nám přece podaří zbloudilou ovečku do ovčince Kristova nazpět přivést.“

Matka se pojednou též usmívala, kojíc se podobnou nadějí, jako Kašpárek.

„Žofičko“, pokračoval Kašpárek, „vyškrtli opravdu druhé přikázání; a to by ti mělo oči otevřít.“

„Ale, když jedno vyškrtli, co pak jich mají jen devět?“

„Aby jim počet vyšel; dělají z jednoho dvě.“

„Vidíš, tak to je u papežských,“ řekla matka, „vid', že se k nim nedáš?“

„Jest-li se přesvědčím, že nemají pravdu, nedám se k nim.“

„Ale vždyť už vidíš, co dělali s desaterem.“

„Ještě nic nevidím, maminko. Ano pamatuju se, učili mne tak ve škole a při konfirmaci. Věřovala jsem vašim pánům na slovo, ale teď jim už nevěřím, a proto ani Kašpárkovi nevěřím. Musela bych se podívatí do katolické bible, zdali mají tam vyškrtnuto to „neučiníš sobě rytiny.“

„Inu o bibli se tu tolik nejedná, ale o katechismus“, řekl Kašpárek.

„Mně se nejdřív jedná o bibli; „k písmu a opět k písmu,“ učíval nás „pán“ ve škole.“

To řkouc uskočila ven. A nic nebylo platno volání, řekla, že se hned vrátí. Vrátila se skutečně s biblí katolickou od dědečka. Nalezla jak heidelberský katechismus udává 20. kapitulu II. knihy Mojžíšovy. A hle ve verši 4. čtla tam: *Neučiníš sobě rytiny* atd. zrovna jako v bibli evangelické; a řekla:

„Tuhle čtěte! A dejte mi pokoj! Katolíci z bible nic nevyškrtli. Desatero je tu *celé* jako v bibli evangelické.“

„Ale tak se jen podívej,“ řekl mrzutě Kašpárek, „tuhle do katechismu; zde čteš, že druhé vynechávají a desáté ve dvě dělí.“

„Prosím vás, netrapte mne! V bibli mají celé; a já jsem se přesvědčila, že heidelberský překrujuje slova „stoupil“ do pekel a „totož jest tělo mé“; kdo ví, co zase dělá s desaterem. Na to se musím zeptati někoho jiného.“

„Tak pojď k nám, můj syn ti to jistě vysvětlí.“

„Vašemu „mladému pánovi“ já nevěřím. On říkal včera jen „duch boží“ a „Ježíš Nazaretský“; pan superintendent kázal jinak. Kdo ví, jestli ten „váš“ pán nebude hlásati taky to spustlé učení.“

„Ale jdi, všickni lidé mi povídali, že krásně kázal.“

„Vám to možná povídali, ale naše maminka i Mařenka povídaly, že mu dobře nerozuměly, že kázal „vysoko“.

„I mlč, kázal krásně,“ řekla matka.

„Dělejte si, co chcete; k němu se nepůjdu radit, jemu nevěřím. — Já vám povím, nechme to do neděle.“

Nechali to tedy do neděle. Zatím ji matka co nejvíce střežila. — Ale Žofičce se přece podařilo napsati psaní Jeníčkovi; ten jí odepsal, a list jeho vyzvedla si u dědečka. List ten psán byl as takto:

„Drahá sestřičko! List tvůj mne velmi potěšil; neboť nabyl jsem přesvědčení, že již upřímně hledáš pravdu. — Co se týká desatera přikázání, výborně jsi bojovala, když jsi ukázala, že v bibli naší jest *celé*; taktéž cele do slova jest v *kate-*

chismu, jež vydal papež Pius V., dle něhož mají faráři lid učit. Ve školních katechismech, aby se paměť dětí nepřetěžovala, jest celé v podstatě.

Tím tedy padá první námitka, že jen snad „helveti“ mají desatero celé. — Jedná se však o jeho rozdělení. V bibli se praví, že to je „deset slov“ t. j. deset průpovědí, ale není to v bibli v desíti řádcích neb odstavcích, ale v 17 verších. Proto jedná se o to, jak těch 17 veršů v bibli rozdělit, aby z toho bylo příkazů 10.

A nyní dej pozor! Naše církve drží se toho rozdělení, kteréž učinil sv. *Augustin*. Sv. Augustina mají přece v kalendáři, měli by se ho držeti tedy ve všem. Ale reformatoři a po nich vaši páni vyhledávají, kde co mohou, proti církvi katolické. Zdá-li se jim, že něco ze spisů některého svatého Otce — ovšem dle jejich výkladu — jest podobno učení jejich, toho se hned dovolávají. Ostatní, co *jasně* jest takové, jak tomu učí církve naše, nechají být, jako by to ve spisech toho svatého Otce ani nebylo. Tak to dělají i se svatým Augustinem. Dají si ho do kalendáře, ale rozdělení desatera nepřijímají od něho, ale od *Origena*, který od církve katolické *odpadl*.

Sv. Augustin rozděluje tedy desatero takto:

I. Já jsem Hospodin Bůh tvůj. Nebudeš mítí bohů jiných přede mnou. Neučiníš sobě rytiny ani jakého podobenství těch věcí, které jsou na nebi svrchu, ani těch, kteréž na zemi dole, ani těch, kteréž u vodách pod zemí. Nebudeš se jim klaněti ani jich ctíti*) (*jako Boha*) atd. (verš 2., 3., 4., 5., 6)

---

*) Nebudeš jich *ctíti* je slabý překlad hebrejského slova veló thoobdem, odvozeného od *abad* což jest: *sloužil* — ctil úctou *božskou*.

II. Nevezmeš jména Hospodina Boha svého nadarmo atd. (verš 7.)

III. Pomni, abys den sobotní světil atd. (verš., 10. a 11.)

IV. Cti otce svého i matku svou. (verš 12.)

V. Nezabiješ (verš 13.).

VI. Nesesmilniš (verš 14.).

VII. Nepokradeš (verš 15.).

VIII. Nepromluvíš proti bližnímu svému křivého svědectví (verš 16.).

IX. Nepožádáš manželky bližního svého.

X. Nepožádáš domu bližního svého . . . . anebo, čehožkoli z těch věcí, kteréž jsou bližního tvého.

Toto IX. a X. obsaženo jest v *druhé* knize Mojžíšově v kapitole 20. ve verši 17; v *páté* však, kdež se desatero ještě jednou ohlašuje v kapitole 5, ve verši 21. — Prozatím si pamatuj, že v druhé knize Mojžíšově, ale v *českém* překladu, toto Augustinovo IX. a X. takto jest psáno: Nepožádáš domu bližního svého; nepožádáš manželky bližního svého; tedy nejprv *dům*, pak *manželka*; a teprv zase ostatní statek; v *páté* knize však tak jak rozděluje dle sv. Augustina naše církev nejprv *manželka* a potom *dům* s ostatním statkem.

Prosím tě, Žofičko, dej nyní dobrý pozor. Svatý Augustin bere tedy: Nebudeš míti bohů jiných přede mnou; neuděláš sobě rytiny ani podobenství . . . . nebudeš se jim klaněti, ani jich ctíti (jako Boha, čili jim sloužiti) za příkaz *jeden*, kdežto Kalvín a váš „heidelberský“ to dělí ve dvě.

Svatý Augustin to vše bere za jedno. A proč? Poněvadž všemi těmi slovy se zapovídá věc *jediná* totiž *modlářství*. Modlářství se dopouští totiž ten, kdo krom Boha jediného ještě něco stvořeného

za Boha má a jako Bohu tomu se klaní. A to dělali pohané. Věřili v mnoho bohů; dělali si modly (rytiny, sochy atd.) o nichž se domnívali, že to jsou *bohové*, a jako *Boha* pravého ty modly ctili. A to Bůh musel židům zvláště vytknouti, aby se neučili modlářství od pohanů.

Kalvín, Zwingli, Bedřich III. původce vašeho katechismu, obviňují katolickou církev z modlářství, a proto, aby to více do očí bilo, udělali z našeho prvního přikázání dvě totiž: I. Nebudeš míti bohů jiných přede mnou. II. Neuděláš sobě rytiny atd. Chtí říci: Hle katolíci, mají v kostelích sochy a obrazy, jsou *modláři*. Mají bohoslužbu modlářskou, my pak čistou, ryzí, „přesnou“.

Ale v tom *přehánějí*. Pán Bůh dal desatero israelitům k modlářství nakloněným, a proto jim zapověděl dělati si rytiny atd., aby se jim snad neklaněli, je za *bohy neměli*.

Ale hle! Tentýž Bůh, který israelitům řekl: Neuděláš sobě rytiny, nařídil: *uděláš dva cherubíny zlaté, kované z obou stran slitovnice*. (II. Mojž. 25. 18.). To je tedy v písmě, a nemohou toho vaši páni z bible vymazati. Ale dělají to zde, jako jindy s písmem a se spisy svatých otců. Jedno místo, které se jim hodí, vytrhnou a s tím bojují proti katolíkům; ostatních míst jako by nebylo. To je zaslepenost a zaslepování.

Ale jak se to tedy srovná dohromady! V desateru dí Bůh: *Neuděláš* sobě rytiny — a hned na to dí: *Uděláš* dva cherubíny zlaté, kované. *Neuděláš* a *uděláš* — to praví jeden a týž Bůh. Co z toho vysvítá? Kdo má rozum vášní náboženskou nezkalený, musí říci: To první „neuděláš“ jest proto, aby se rytinám neklaněli, je za bohy neměli; a to druhé „uděláš“ — t. j. proto uděláš cherubíny nad slitovnicí, ne ovšem, aby se jim lid

klaněl, ale proto, aby ty obrazy, ty rytiny *povzbuzovaly*, aby hlásaly a učily, že tu je přítomen Bůh. Tak tedy k vůli klanění se a modlářskému ctění nedělejte rytin; ale do chrámu je přece udělej, k vůli povzbuzení a poučení.

Z toho vidíš, jak nás špatně posuzují, když praví, že do svých chrámů věšíme sochy a obrazy „na úkor přesnosti služeb Božích.“ (II. k. str. 88.). Tím ne my, ale vaši páni, a vykladatel heidelbergského katechismu, pan Heřman z Tardy a evangelický c. k. rada helvetského vyznání chce býti moudřejší než Bůh (str. 93), a vytýká nám, co sám Bůh učinil; neboť Bůh dal *rytiny do chrámu*. Či snad je ten pán moudřejší nad samého Pána Boha? To by právě bylo modlářstvím, kdybychom pana Heřmana z Tardy, c. k. ev. radu, za více, než Boha považovali.

A když už tak o tom mluvíme, všimni si, že na str. 93. a 94. povídá pan Heřman z Tardy, že biskup Epifaniáš (zemřel r. 403) přišed do nějakého kostela a uzřev tam oponu s hlavou Krista neb některého svatého *) strhl ji a nařídil starším, aby se takového pohoršení vystríhali, dal jinou bez obrazu. — To je zase to, co se u vašich pánů stále opakuje; nevidí, že katakomby plny jsou obrazů křesťanských, neví, že píšou staří spisovatelé, jak hned od počátku křesťané měli obrazy Pána Ježíše, svatých apoštolů Petra a Pavla (Eusebius), ale vyštárali *jeden* případ, že Epifanius strhl oponu, a již mají dokázáno, že stará církev nectila obrazů. *Jeden není církev*. Ne-

---

*) Ani neví, kde ten kostel byl, a co na oponě bylo. Bylo to v Anablutě mezi Betlémem a Jerusalémem, a ví se jen tolik, že tam visel obraz člověka. (List k Janovi biskupu jerusal.)

včasná horlivost, nebo *chyba* katolického biskupa *jediného*, není *učením církve*. Tak jako ku př. se zde povídá, že *jeden* pan pastor kázal, kdo podpíše katolíkům revers, t. j. smlouvu, že všechny děti budou katolickými, že by měl býti upálen. Kdo by z toho soudil, že to, co tento jeden kázal, je *učením evangelických sborů všech*, mýlil by se.

Snad máš dosti na tom. Sv. Augustin považuje tedy vaše I. a II. přikázání za *jediné*, poněvadž *jedinou* věc zakazuje, totiž modlářství.

Vaši dělajíce z prvního dvě, jsou potom proti nám stále o jedno pozadu; mají tedy 3. Nevezmeš jména Hospodina Boha tvého nadarmo . . . . tak že jim po desáté zbudou naše *dvě*: Nepožádáš manželky bližního svého a Nepožádáš domu . . . . ani ničeho z těch věcí, které jsou bližního tvého. O tom povídají, že to jen jedno, že zapovídá zlou žádost; — *veškerou* zlou žádost se bál říci pan Heřman z Tardy. Ale kdo se na to nezkaleným zrakem podívá, musí uznati, že tu jsou vytknuty žádosti *dvě*; je tu jmenována *manželka* a *majetek*; asi tak jako nesesmilníš a nepokradeš není jeden čin.

Dovolávají se druhé knihy Mojžíšovy, že tam je nejprv jmenován dům, pak manželka, a pak teprv zase majetek; že to je tedy nerozděleně vzato v jedno; v jedno „nepožádáš“, ale jako jindy, tak zase zde nevidí dobře druhé místo v páté knize Mojžíšově, kde je zcela *jasně* rozdělena manželka od majetku. Tam stojí nejprv manželka a potom dům a ostatní majetek. *)

---

*) Tam jsou pro naše slovo „nepožádáš“ dvě hebrejská slova; poprvé *lótahmós*: t. j. nepožádáš, co působí lahodu (*delectabile*) a po druhé *veló tithavvé* v formě *hitpaël*, což jest nepožádáš ve prospěch tvůj (*utile*); a tak není tedy jedno „nepožádáš“, nýbrž *dvě*.

Jak to, že Mojžíš toto nepožádáš jednou tak a po druhé v jiném pořádku uvádí? — Náš český překlad jest překladem *překladu*, jak jej v latině zhotovil svatý Jeroným dle hebrejského písma, jaké tenkrát, to jest ku konci IV. století *po Kristu*, při ruce měl; ale máme též bibli řeckou, která jest překladem hebrejské z roku 285 *před Kristem*, a tam jest na obou místech v druhé i v páté knize Mojžíšově stejně psáno; nepožádáš manželky . . . . nepožádáš domu . . . . a ostatního majetku. (Septuaginta.)

Rozdělení svatého Augustina spočívá tedy na *starším* vydání písma svatého. Starší jest bezpochyby dle Mojžíše, v novějším se stala buď nedopatřením anebo i zúmyslně chyba, jelikož rabbíni, (židovští duchovní) též naše 9. a 10. stahují. *)

A proč Bůh jen *dvě* žádosti zlé zvláště vytknul? **) To ví On nejlépe sám. Ale snad proto. Desatero židům dané není ještě dokonalé; Bůh na nich nežádá dokonalost; dokonale je vysvětlil a uložil Kristus Pán. Dí ku př. Řečeno jest starým: Nezabiješ, ale já pravím vám, že každý, kdo se *hněvá* na bratra svého, hoden bude soudu. Mat. 5, 21. V každém přikázání je obsažena záповěď i žádosti atd.; ale židům byly vytknuty aspoň dvě; poněvadž oni u jiných přikázání lehčeji věřili, že i žádost čili vnitřní hřích se zapovídá, ale o manželce a majetku toho tolik uznati nechtěli. Vždyť musel Kristus Pán židům, kteří tedy

*) Židovští učenci „masoreti“ zfalšovali na př. žalm, v kterém se prorokuje, že se Kristu Pánu probodnou ruce a nohy. (Srovnej Allholi v předmluvě k jeho německé bibli.)

**) O tom jedná katech. Pia V. české vydání str. 444., zvláště pak mravouka Prunerova dle svat. Tomáše Aquinského.

měli již v desateru psáno: Nepožádáš manželky bližního svého, přece ještě vykládati, že kdo jen požádá manželku cizí, cizoložil v srdci svém. (Mat. 5, 27.)

A tak jsem tě dost potrápil; musel jsem ovšem dříve trápiti našeho pána profesora. Přečti si to pomalu, s rozumem, několikráte; jsou to těžké věci. Můžeš to přečísti i Kašpárkovi, a řekni mu, aby se do tak vysokých a učených věcí nepouštěl. S neděle možná, že ti budu psáti ještě o něčem jiném. Buď s Bohem“ atd.

V neděli odpoledne dostavil se opravdu Kašpárek s heidelberským na str. 88. a 93—94. Ale Žofie začala mu čísti psaní; když se přišlo k „cherubínům“ tu řekl švagr:

„Maminko, vezměte jí to; a od koho to jen má?“

Ale Žofička řekla:

„Nechte mne dočísti, vždycky mne chcete jen umlčeti.“

Ale švagr byl netrpěliv; špatně poslouchal, a na konec se do listu podíval a shledal, že to je od Jeníčka. I řekl:

„Tak vás tedy poslouchá, maminko; má psaní od Jana, a kdo ví, kolik jich už má. Je celá popletena, a přece jinak „nedá“.

„Bezpochyby, že už jinak nedám.“

„Tu to máte,“ řekl švagr, „to máte z toho, že se s ní tak mazlíte,“ řekl hospodář.

„A co s ní mám dělat? Bít se s ní nebudu! Je nezdárné dítě, a ať se ke mně nehlásí“ — řekla matka s bolestí a slzami.

„Ale, maminko, prosím vás pro Boha, co jen si mám počítí, když vidím, že „páni“ naši nemají pravdu. Co se nadělá křiku s tím modlářstvím u katolíků, a není to pravda. Dávají-li do kostelů

obrazy, dělají, co sám Bůh nařídil Mojžíšovi; na-
posledy, zrovna se to bojím říci, řeknou, že sám
Bůh byl modlářem.“

„Maminko, teď toho mám dost; udělejte tomu
nějaký konec,“ řekl hospodář.

„Nechte mne, a já tomu sama udělám konec,“
řekla Žofie.

„Ano, a dáš se k papežským, vid,“ řekla
matka. „Na takový konec ty myslíš. — Ó já vím,
že mne mé dítě zarmoutí; to dítě, na kterém jsem
si tolik zakládala.“

Tak volala matka s bolestí duše své; a Žofie
plakala s ní. Matka konečně řekla:

„Žofie, poslouchej; řeknu ti poslední slovo,
nějaký konec to musí vzíti. Necháš toho, co sis
umyslila, anebo ne?“

„Žofie pro pláč nemohla odpovědět. Matka
řekla znovu:

„Odpověz! Zarmoutíš svou matku, a dáš se
k papežským?“

Žofie odpověděla s pláčem:

„Pán Ježíš řekl: Kdo miluje otce neb matku
více než-li mne, není mne hoden. (Mat. 10, 37.)
Já si už pomoci nemohu. Naši páni nemají
pravdu.“

„Maminko“, řekl švagr „vždyť to není pro
Pána Ježíše; jak pak by někdo pro Pána Ježíše
mohl odpadnout od čistého evangelia. Dělá to
k vůli bratrovi. A ať si jde tedy k němu, anebo
do chalupy, a ať nám zde dá pokoj, a ať se
k nám nehlásí.“

„Ať si jde, ať si jde, pro bolest srdce ne-
mohu se na ni podívat,“ odpověděla matka.

S nářkem hlasitým řekla Žofie:

„Tak tedy jdu, a to hned. Děkuju vám, ma-
tičko, za všechno, co jste mi dobrého prokázala.

S Pánem Bohem. Švakře vám odpust Bůh, nevíte, co činíte.“

Šla; a nikdo jí nebránil. Kašpárek stál tu jako omráčen a řekl za chvíli:

„Vždyť ona se vrátí.“

„Sotva! Přišla jsem o dítě; vlastní můj syn připravil mne o dítě. Ó jaké to neštěstí, jaké to neštěstí.“

Kašpárek odešel. A Žofie byla již v náruči své babičky, prosíc, aby ji přijala za dítě. Babička ji ovšem přijala, a hleděla ji upokojiti jak jen mohla. Po chvíli řekla:

„Ach, což slz mohlo býti uspořeno, kdyby nebylo těch smíšených manželství. Ó jak jsme chybili, jak jsme chybili.“

Jakmile se Žofie utišila, psala list Jeníčkovi.

XI.

Žofička má, jak se zdá již vybojováno. Ale tužší boj čekal na Adlétku a její matku, ač se zdálo, že ji Bůh lehce a bez velikých obtíží vede k pravdě a k církvi, od níž neblazí reformátoři celé národy v hrůzném poblouzení svém odtrhli.

Adlétka jest dědičkou domu; to jest pravda. Poslední vůle dědova jest správně a platně zhotovena, ale čte se tam následovně: Dům svůj. . . odkazuji své vnučce Adlétě Reimbergové s tím však vyhrazením, zůstane-li při *evangelické víře augšpurského vyznání*. Jakmile by od církve té odstoupila, patří dům vnuku mému Rudolfovi.

Byl to v Praze smutný pohřeb! Paní Reimbergová a Adléta nahlédly totiž při svém příjezdu do poslední vůle, a shledali tam podmínku,

o kteréž Dr. R. . . . . netelegrafoval. — Hned po pohřbu přijely domů i s otcem Adléta celá změněná, bledá a slabá, jako nemocná. Nemohla totiž usnouti pro boj duševní. A bolest její se množila, když pozorovala, kterak otec její celý dům si prohlížel a hned o to usiloval, aby se obchodníku z krámu výpověď dala.

To ovšem ani nejde, až od svatého Jakuba. S tím se tedy spokojil, ale byl pln samých plánů. Smutek a bledost své dcery i své paní přičítal dojmům, které způsobila smrt dědova. — A když přijeli domů, těšil je a napomínal, aby se bolesti tolik neoddávaly. Dědeček umřel, jaká pomoc, byl stár, světa nikdo nepřebude. Ale Adléta vždy při takových slovech povzdechla.

Tak to šlo, až do neděle. Matka byla též v rozechvění hrozném. Dceři své nechtěla říci, aby upustila od úmyslu, který pojaly, a aby zůstaly v církvi evangelické; cítila ve svědomí, jak hrozné by se prohřešila proti dítěti svému, kteréž s celou vroucností mladistvého, čistého srdce ku pravdě již přilnulo, cítila, že sama též pravdu Boží jasně vidí. — Ale svému muži o tom říci bála se též. vzdal se chudás pachtu rychle, nepředloženě, a pak — že by někdo k vůli náboženství domu v Praze se vzdání chtěl, to on, ač sám říká, že je v evangelických církvích rozklad smrtelný, sotva pochopí.

V neděli po obědě brala si Adléta nenadále dovolení, by mohla odejít k slečně Radímské do Městce. Otec ihned svolil, a chtěl dáti zapřáhnouti, domníval se, že to Adlétce poslouží k tomu, aby se ze svého smutku probrala, a oznámil, že pojedou všichni. Ale ku podivu! Adléta dávala znáti, že otce nechce míti s sebou, a žádala, aby směla

jíti pěšky. Otec, ač se divil, konečně povolil, a doložil:

„K večeru tedy pro tebe přijedeme; obě cesty byly by na tebe mnoho; jedna ti snad poslouží ke zdraví“

Adlétka tedy odešla; a matka neodvážila se otci vysvětliti, proč asi Adléta právě slečnu Radímskou navštívit šla.

Za dobrou hodinu byla Adléta u slečny Radímské a její matky. Brzo vyložila Adléta vše, co se stalo; a s pláčem dodala:

„Drahá slečinko! Milostivá paní! Já jsem nyní nejnešťastnější tvor na světě. Víím, že tisíce jiných by přijalo dům a zůstalo při církvi, v níž jsou. Ale já — já se děším sama sebe vzpomenuli, že mám k vůli domu ztratiti svou duši, svou věčnost. *V srdci jsem katoličkou*, snad více než moje matinka, a nyní mám zůstatí při Lutherovi, jež jsem v pravém světle poznala. Má slečinko! Jen na vás myslím! Ó kdybych já měla vaši statečnost! Všecko mne zrovna k vám nutilo! — Ach, ach! Chudoba je těžká, těžká dítěti rozhejčkanému, jako já jsem. A kdybych se i pro tu jehlu rozhodla, jako vy, je tu otec! Poradte, co mám učiniti.“

Přikryla si oči šátkem a plakala.

„Neplačte, slečinko,“ řekla paní Radímská. „Vždyť Pán Bůh je s vámi. Dal-li vám milost k poznání pravdy, dá vám i milost, abyste ji mohla vyznati.“

„Já jsem,“ řekla Adlétka vzlykajíc, „všelijak na to myslela. Ku př. abych na oko zůstala lutheránkou a tajně byla katoličkou, anebo, abych nějaký čas ještě počkala, až mi bude dům přiřknut, abych ho dala otci, a pak se stala katoličkou. Ale toho všeho se děším, před Bohem to je

podvod a přece jen větší láska k domu, než k Bohu.“

Paní Radímská slzela se šlechetnou a ctihodnou dívkou a dcera její řekla:

„Slečinko drahá, neplačte. Zde ovšem není žádné pomoci, než duši ceniti nad dům; je to ovšem krok hrdinský a nad síly slabé dívky. Ale milost Boží je mocná. Víte, že mne jen zpověď zachránila od kroku záhubného. Vy se ovšem nemůžete ještě zpovídati, ale potřebujete přece posily nebeské. Hledejte ji u Pána Ježíše a u jeho svaté Matky.“

„Ach, má slečinko, — to činím, a jen to mne ještě drží; ale jsem slabé stvoření; ach, Bože, Bože — kolísám sem i tam.“

A ubohá plakala opět.

„Jen kdyby to aspoň otci mému někdo řekl. A otce kdyby potom Bůh naklonil ku svolení. Já bych snad, ale, drahá paní, vidíte, povídám jen snad, já bych snad ten dům oželela.“

„Jedná-li se prozatím jen o to, tu bych to panu otci řekla,“ nabídla se paní.

„Matinko, rozmysli si to. Já myslím právě naopak. Já myslím, aby slečinka rekovný čin pro spásu své duše učinila bez vědomí otce svého, a pak, až bude již katoličkou, bude boj lehčí.“

„Tu by se musela ovšem slečinka rozhodnout.“

„Ach, jak pak to mám učinit bez vědomí svého otce? Dříve ovšem nám dovolil, ať si prý děláme, co chceme. Ale nyní je všecko změněno; kdyby se byl aspoň nájmu nevzdal, byla by věc lehčí.“

„Jak pak? Nebylo by možno jeti do Vratislavi k panu strýčkovi?“ řekla slečinka Radímská.

„Nevím; pochybuju, to by otec tušil.“

„Tak snad aspoň psáti mu by bylo rádno. On přece poradí spíše, a nebo pomůže.“

„Zkusíme to s jízdou,“ řekla slečna Radímská. „Mám nyní plánek, možná, že se mi podaří; vy-mohu na panu Reimbergrovi cestu do Vratislavi.“

Při tom se tedy zůstalo; a slečně Adlétě se značně ulehčilo. — K večeru přijeli rodiče pro Adlétku. Ale ta, spatřivši otce, netušila nic do-brého. Přemáhal se, aby několik slov promluvil, a nutil k odjezdu. Slečna Radímská chtěla pro-vésti svůj „plánek“, a začala, že slečna Adléta je náramně rozrušena, a že by bylo potřebí dopřáti jí nějakou radost.

„Jakou? tázal se pan Reimberger.

„Nějakou malou cestu.“

„Cestu? — Nemyslím, slečno, že by to nyní bylo prospěšno.“

„Já myslím přece; je značné rozrušena.“

Již mrzutě řekl pan Reimberger:

„Ano. je rozrušena, vím všecko, chcete mi jí někam vylákat, aby se stala katoličkou!“

„Matinko,“ vzkřikla skoro Adlétka, „tys vše prozradila otci.“

„Myslela jsem to dobře; domnívala jsem se, že otce pohnu; ptal se mně, proč jsi právě jen sama chtěla jíti do Městce.“

„Pojeďme,“ velel pan Reimberger.

„Ach, slečno, a milostivá paní, modlete se za mne,“ šeptala Adlétka.

Slečně Radímské podařilo se malou knížečku dáti Adlétce.

Bylo to zase několik trapných dní u Reim-bergrů. Pan Reimberger vyslovil se, že to je bláznovstvím nepřijati takového dědictví a sebe i rodiče do nouze uvrhnouti pro „chorobné nábo-ženské blouznění a pobožnůstkářství“. — Adléta

opovážila se říci, že u ní není ani řeči o „chobném blouznění“, nýbrž že vidí jasně pravdu, a že nebude šťastna, kdyby měla i deset domů, bude-li nucena zůstatí při lutheránství. Otec však pravil, že se to poddá. A za důvod udal své vlastní jednání:

„Já taky vidím, že evangelické církve jdou znenáhla vstříc svému smrtelnému úpadku; řekl jsem kolikrát, že jen církev katolická má budoucnost, — ale v čem se kdo narodil, v tom ať zůstane.“

Strašný tento náhled otce majetkem a světem zaslepeného působí v útlé duši Adlétině pravé zděšení, a dí:

„Tatínku — což pak nevidíš, jaká je v tvé řeči nedůslednost?“

Tu se pan Reimberger opravdu rozhněval, a zapověděl si další mluvení, a že se nedá počovat; a doložil:

„Jdi si tedy ku katolíkům, ale ať ti dají výživu.“

Více se nikdo neosmělil mluvit; a husté dýmy z cigarry osvědčily, že pan Reimberger je dokonale rozladěn.

Ale slečna Adléta hned první večer po tomto příjezdu z Městce začala zabývatí se s knížkou jí zapůjčenou. Byly to exercicie čili duchovní cvičení pro osoby vzdělanější, však ne stavu kněžského. Byly rozvrženy na osm dní; pro jitro a večer byla tam úvaha; pro odpoledne čtení, — pro ostatní části dne jisté modlitby, a mše svatá; modlitby k ní byly tam dodány, po nichž následovaly modlitby zpovědní s návodem ku zpytování svědomí. Adlétě se tu otvíral nový svět, svět a život duchovní. Hned prvního jitra působila na ni úvaha velmi mocně, jednala o otázce: „Proč

jsem stvořen.“ — S celou horlivostí konala si tedy Adléta své domácí exercicie — jen toho želela, že nemohla na mši svatou, kterou posud přece jen málo znala. — Věčné pravdy o tom, proč nás Bůh stvořil, o věčnosti, o hříchu smrtelném, o věčném trestu, o věčné odplatě začaly pronikati celou její duši. Marnost světa, krátkost života, nekonečnost věčnosti, věčnost nešťastná — to vše s celou mocí svou působilo na vůli dívčiny, a přivádělo ji víc a více k rozhodnému kroku: rozjímání další o ctnostech a slabostech lidských byla jí zrcadlem, v němž viděla sebe — jako osobu mnohými a mnohými slabostmi, ba hříchy poskvřenou; poznávala sebe ve světle pravdy, zatoužila po pravém očištění, po smíření s Bohem po zpovědi. — Sám Bůh, tak se domýšlela, vnukl jí myšlenku jíti k Radimským, aby tato knížka dostala se jí do rukou. Za čtyry dny již způsobila velikou změnu v duši její!

Zatím, co za nepřerušného skoro ticha Adléta za dne práci a modlitbě, za jitra a večera svým úvahám se věnovala, obdržela Žofie opět list od bratra. Byl psán takto:

„Drahá sestro! Nevíš ani, jakou radostí naplněno jest srdce mé. Píšeš, že svatba tvá nadobro je zmařena, žes odstěhována k dědečkovi, žes z té knížky poznala učení katolické, a že tě jen ty ceremonie ještě trápí, aby to snad přece nebylo modlářstvím. Mám naději, že se i to přemůže. Odepiš mi, mám-li psáti na katolickou faru, aby tě počali cvičiti a tvé pochybnosti, které tě dotud trápí, ti zapudili. Učiň to po vroucné opětné modlitbě, nechci tě nutiti.

Pro dnes však píšu ti něco, co tě snad bude zajímati. Na str. 180. „Křížů a kalichů“ části první, napsal pan spisovatel něco o Kalvínovi a

sice, že dějepisec Boost o něm píše, že se ve svém rodišti Noyonu dopustil sodomského hříchu, ohavného skutku proti studu atd. Podívej se tam do knížky. Ten pan V. R. napsal v Jednotě (1887 č. 3.), že žádný dějepisec Boost ani není a že „psali“ páni až do Francie svým přátelům, ale že ani tam Boosta neznají; a dokládá: *Vychází na jevo, že také ani Brynych pramene svého (Boosta) nezná, což jest velká lehkomyšlnost při útoku tak ohavném, jaký podnikl; a o něco dále píše p. V. R., že dějiny jsou dějinami „na základě správných důkazů a na ty v této při ještě čekáme.“*

Pan spisovatel nemohl takového nařknutí nechat bez odpovědi a proto psal v tyto dny panu Č. Duškovi, ev. faráři v Kolíně, který je toho listu „Jednota“ redaktorem, (pořadatelem, odpovědným správcem) asi takto:

(Oprava). Na základě článku 19. zákona tiskového prosím, abyste následující řádky v listu „Jednota“ uveřejnili. Píše se tam o mně, že jsem se dopustil ohavného útoku na Kalvína a že se dovolávám dějepisce Boosta, který prý není a po kterém jste se marně až ve Francii pídili. Je mi líto, že se páni až do Francie „strapicírovali“. On ten Boost je o mnoho blíž, totiž *v mých rukou*. Kniha má název: *Geschichte der Reformation u. Revolution. J. Boost. Augsburg. 1845. t. j. Dějepis reformace (domnělé opravy církve) a revoluce od J. Boosta. Vydáno v Augsburku r. 1845. Tam v té knize na str. 17. lze se dočísti o tom, že se Kalvín toho hříchu dopustil, o tom, že mu bylo za to vpáleno znamení na tělo, o tom, že to bylo zapsáno v pamětní knize Noyonské a o marných snahách Kalvínových příbuzných, aby to z knihy té vymazáno bylo Boost to píše dle Stapletona, který nedaleko od Noyonu bydlel. — Ostatně píši o tom děje-*

pisci jiní a četní, ku př. Fontaines (Fontén) z r. 1557— Stapleton 1558, Lavacquerie 1561, de Monchi 1562, Surius 1566, Préau 1569, Whitaker (před 1570). Varillas (ve svých dějinách heresí — bludných nauk — svazek I.) píše, že se dala *dvě vyšetřování* o tom v Noyonu skrze Turbesa (Tyrbé) a sice jedno za panování Františka I., při kterém 48 poctivých lidí svědčilo; druhé na rozkaz Jindřicha II., které 52 svědky podepsáno bylo. Na základě těchto obou vyšetřování, jichž *akta* (listiny při nich sepsané) **Varillas v královské bibliothéce (knihárně) v Paříži četl**, praví: *Neznám nic pravdivějšího a původnějšího, než tato dvojí akta.* — Doufám, že z lásky ku pravdě tuto opravu ve svém listě vytisknete . . . Tomu p. V. R. vyřídte, že se na něj pranic nehněvám, jelikož na konec (svého dopisu o křížích a kališích) vám všem pěkné kázaničko udělal.“

Tak psal pan spisovatel Křížů a Kalichů p. pastorovi Duškovi do Kolína a jsme žádostivi, zdali on tu „opravu“ doslovně ve svém listu v Jednotě vytiskne. Moji spolužáci, kteří pochází z krajin, v kterých evangelíků není, povídají, že to pan Dušek doslovně otiskne, tak to dělají každé slušné noviny, když se v něčem zmýlily. Ale já a se mnou mnozí, kteří pocházejí z osad smíšených, pochybují a povídají: P. Dušek vytiskne to na nejvýš nějak zkomoleně nebo *zkrouceně*, aby pravda jasně na světlo nevyšla, a pan spisovatel dočká se prý toho, že mu „Jednota“ znovu „vynadá“.

Myslím, že tě tato věc též zajímá. Dozvíš-li se něco o tom, piš mi. — A nyní, má drahá sestřičko, uvažuj, že ti Pán Bůh dal velikou milost: modli se a rozhodni se, aby nebylo jednou pozdě. Tvá obava o ceremoniích jest zbytek té nenávisti církve katolické, kterou se tak mnohé srdce evan-

gelíků od dětinství plní. Buď s Bohem . . Jen piš, mám-li psáti do fary.“

Žofička viděla, že páni neznali knihu, v níž o Kalvínovi ta věc je psaná: a že ten pan V. R. měl se svým tupením spisovatele Křížů a kalichů počkati, až by se bylo dokázalo, že spisovatel té knihy nečetl, že *tupil před časem a že si znamenitě „škodil“*. Pak mám těm „pánům“ všecko věřiti, cokoliv proti katolíkům povídají. — Ale psát Jeníčkovi, aby mne již cvičili na faře? Ach, jak se mi nechce; ve čtvrtek to processí (Božího Těla) vypadalo opravdu, jako modlářství; ještě posud jsem se musela přemáhat, abych se tomu pohrdlivě nesmála. Ale Pán Ježíš řekl: Totoť jest tělo mé. Musím mu věřiti více než Kalvínovi, vždycky tak, učila církev — to jsem poznala z té knížky. Oni se snad katolíci neklaní ničemu jinému, než Pánu Ježíši, jak říkají v Nejsvětější Svátosti a přece mi to processí bylo takové divné. „Pánům“ už nevěřím a přece se mi nechce na faru katolickou. A pak do čeho se mi nechce, to je zpověď, nic prý se nemá zamlčet; a když se člověk přece jen stydí. Ach, jak se mi nechce, jak se mi nechce. Ale evangeličkou už nejsem. — Jak pak jsou daleko s vírou u Reimbergrů? V neděli se tam podívám. Jen kdybych se tolik nebála.

Tak si u sebe ustanovila, aby stálý svůj odklad nějak omluvila.

Ale u Reimbergrů stalo se na zítří něco velmi důležitého. Slečinky Adléty ráno v celém domě nebylo. S hrůzou zvěstovala to matka pánovi.

Na stolku v jejím pokojíku bylo psaníčko, pán je otevřel a četl:

„Drahý tatínku! Odpusť mi, že tímto způsobem ti oznamuju, že jsem se odhodlala k činu, který mne má zbaviti nesnesitelného nepokoje.“

„Ach, snad si nevzala život“, zabědovala paní; a ani pan Reimberger nebyl bez obavy.

„Pro Boha, čti dále“, nutila paní; pán četl.

„Nejednám unáhleně; jen po dlouhých úvahách a modlitbách jsem se odhodlala. Ve věci vlastní, mé duše se týkající, musím po příkladě svatých apoštolů (Sk. ap) poslouchati Boha více, než lidi. Bála jsem se ústně to říci, vědouc, že by jsi se, drahý tatínku, hněval a mně k tomu svolení nedal. Prosím tedy za odpuštění; odříkám se domu mi odkázaného; nemohla bych šťastně ani žíti, ani umříti.“

„Co jen udělá?“ řekla paní se slzami v očích.

„Jedu do Vratislavi k panu strýčkovi, aby mne při mém obrácení se k víře katolické byl nápomocen.“

„Kde vzala peníze?“ řekl otec.

„Měla něco ušetřených“, odpověděla matka.

„Prosím, abyste mne, až se žádost srdce mého vyplní, až budu, jak doufám, šťastna a blažena, přijali zase do domu svého. Vaše vděčná . . . . Adléta.“

Paní Reimbergrová padla do pohovky, plačíc řekla:

„Je šťastna. Zahanbila mne svou statečností.“

Ale pan Reimberger prudce chodil po pokoji a jako obyčejně, když byl v rozčílení, nemluvil ničeho. Po dlouhém mlčení řekl:

„Takový dům! Takový majetek!“

„Pokoj duše jest dražší nade všechny poklady země“, odpověděla paní.

„Já se snad zblázním; já se zblázním“ — řekl pán a odešel do polí.

V poledne přišel, ale nemluvil a nejedl. Po dlouhém domlouvání požil něco polévky a řekl:

„Kdybych aspoň ten nájem byl nepustil.“

„Odškodnou budeš míti v rukou a zavedeme si nějaký obchod. A Bůh nás neopustí.“ Po delším mlčení řekla opět:

„Nebudeš psáti do Vratislavi?“

„Psáti nebudu! Ale pojedu tam; policie mi zajisté pomůže k mému nedospělému dítěti.“

„To by bylo násilí, k němuž před Bohem práva nemáš.“

V tu chvíli vstoupil muž jistý do pokojíka, nesa telegram toho obsahu: „Prosím, zítra ráno povoz k nádraží. Linke.“

„To ještě scházelo! Co tu už chce? Žně jsou ještě moje.“

Z cesty pana Reimbergra za Adlétou tedy sešlo. — Na zítří v neděli ráno přijel pan Linke a první cesta jeho byla do chrámu Páně. Ale do kterého? Do katolického. A bylo to divení. Při celé téměř velké mši svaté klečel a modlil se z modlitební knížky; po mši svaté konal se druhý průvod s „Nejsvětějším“, jak tu i tam ještě obyčejem jest, a „nový milostpán“ šel s průvodem; odpovídal zpěvem knězi při oltářích z paměti a choval se vzorně. Na oběd byl u Reimbergrů a tázal se hned, kde je slečinka, kterou tu byl při první návštěvě Veletic viděl. Paní mu všecko vypověděla a nový majitel Veletic poslouchal s velikou zálibou. Uslyšev pak, že zřekla se domu zděděného, řekl:

„Toť jest věru čin hrdinský, kterého by nebyl schopen ani jeden z tisícův.“

A zamyslel se, takže hovor vázl; ba nastalo až i úplné mlčení. Po chvílce řekl pan Linke:

„Pane Reimbergře! Víte-li, proč jsem vlastně přijel?“

„Není mi známo, ba překvapil mne příchod váš, pane Linke.“

„Chtěl jsem vás poprositi, abyste tu ještě po žních zůstal a mého syna v hospodářství uvedl. Ale nyní napadá mi něco jiného. Netušil jsem, že jste v peněžní tísní a že jste od nájmu ustoupil jedině v té bezpečné naději, že dceruška vaše má dům v Praze. Její vnitřní boj, který tak hrdinsky a vítězně právě nyní dokonává, mne dojal. Miluji církev katolickou z celé duše a toto obrácení se vaší dcerušky bude pro ni zase jedním čestným svěděním; rád bych v tom měl nějaké účastenství. Rád bych oblažil tu dobrou a statečnou duši. To by se mi snad podařilo, kdybyste pane Reimbergře přijal úřad správce na Veleticích. Syn můj je na to přece jen málo zkušeným; a pak hodlá se ve Slezsku oženiti s bohatou nevěstou, tak že bude míti tuším svůj vlastní stateček.“

Paní Reimbergrová div že nepadla k nohám páně Linkovým. A pán je ochoten přijati nabídnutí, bude-li plat slušný a výslužba pojištěna.

„Pojďme ven, tam si vše vyjednáme,“ řekl pan Linke.

Paní Reimbergrová dala se do psaní Adlétce. Bylo to psaní radostné a tuším pro Adlétku ještě radostnější tím, že matka ujišťuje, že co nejdříve a třebas ve Veleticích katoličkou se stane.

A bylo to mluvení po vsi. Že je tato neděle po Božím Těle jako poutí ve Veleticích, sešla se v hospodě společnost. — Kmotry „klepny“ měly to za jisté, že se chudinka utopila v rybníce v Městci. Stará Vodrážková tvrdí, že ji ráno ve tři hodiny k Městci jíti viděla, nemýlí se nic; byla to ona; a ve tři hodiny je teď den. A stará bednářka se diví, proč jen to učinila, takovou hanbu rodičům způsobit! A kdo by to byl do ní řekl, že taková

mladičká se zamiluje a když jí v tom otec brání, jde se utopit. Tak se mluvilo v sobotu. Ale v neděli roznesla se pravá příčina jejího odjezdu.

„Votýpko“, řekl v staré hospodě Vycpálek, „počítejte; dům v Praze může stát třebas 200 tisíc; to je rána; takhle se ho vzdáť. To vy byste zůstal třebas pětkrát helvetem, kdybyste takového bohatého dědečka měl a takový dům vám odkázal, vidíte!“

„No jen vy zalezte za pec“ — odvětil Votýpka. „Nevím, jak dlouho byste zůstal katolíkem, kdyby se jednalo o takovou velkoměstskou chalupu; chtěl jste dát dceru evangelíkovi, jenže jste se rozešli.“

Vycpálek se zarazil. Bohužel, jsou takoví katolíci, že věří po katolicku, ale když se jedná o zisk, dávají se zaslepiti. Příklady hrdinských obrátcenců měli by jim býti vzory k následování.

Kašpárek však pravil:

„Psáno jest! Cti otce svého i matku svou — žádný hodný jí to neschválí, že utekla otci.“

„Psáno jest,“ odvětil Kubišta: „Kdo miluje otce více, nežli mne, není mne hoden.“

Tou velikou událostí v rodině Reimbergrové byla velice dojata Žofie. Odpoledne chtěla psáti Jeníčkovi, aby jí tedy psal do fary katolické, a ohlásil jí k cvičení. Ale matka její želela toho, že ji neopatrnými slovy svými z domu vypudila, a tím vlastně odstup jí usnadnila. A když i ona se dozvěděla, co se stalo u Reimbergů, viděla, že to Žofii v jejím úmyslu posilní. — Právě když Žofie psáti chtěla, vstoupila do světnice v „chalupě“ matka se starostou, který je Žofii poručníkem. Žofie se zarazila a tušila, co se asi dítí bude. Začali po dobrém, aby se vrátila k matce a plnila přikázání, které praví: „Cti otce svého

i matku svou.“ Žofie namítala, že jí z domu vyhnali, zvláště švagr, a že se ho bojí. Pan starosta však začal brzo přísněji, a že jí to poroučí, jako poručník a jako starosta. On že má o to pečovat, aby byl všude pořádek, a aby každý byl tam, kam patří. Na neštěstí nebyl doma dědeček, šel do kostela a babička nic nezmohla. Když pak starosta pohrozil, nepůjde-li dobrovolně, že jí dá odvést násilím, tu povolila a odešla s matkou. Mladí ji vlídně přijali, a ve světničce byly krásné hedvábné nové šaty, jež měla míti ku svatbě. A hospodář řekl, že se podívají s Mařenkou do nové hospody k taneční poutní zábavě, chce li jíti s nimi v nových šatech, ba sama matka řekla, že půjde s nimi. — Bylo to velice svůdné pro slabou dívku. Nové šaty, zlatý řetěz na krk — a co na venkově Bohužel nejvíce svádí — tanec — toť jest pokušení. A Žofie se mu neubránila. V srdci majíc výčitku, že odporuje Bohu, který jí tolik milosti již prokázal, a na sobě nové šaty a zlatý řetěz, odešla opravdu, a vřeskot klarinetů a trubky, na kterou hrál bývalý hudebník od vojska, přehlušil svědomí. I vždyť nic zlého ještě nedělám, řekla si uvnitř. A co bylo nejdivnějšího! Mezi hochy u dveří byl Prokop, a sotva že Žofička v celé své parádě objevila se u okna, byl tu u ní, vybídl jí k tanci a tak to šlo při pití piva, rosolky a čaje až do tří hodin do rána. O víře a přestupu spolu sice nemluvili, ale ten vír toho světa udusil všecka vyšší hnutí v srdci Žofičině. K tomu všemu začala opilá chasa hulákati oplzlosti. Bohužel, v tom se shodli a sjednotili obě vyznání; katolíci tím ovšem špatný podávají důkaz o pravosti své víry. Nemoudrý lid se tím mate v úsudku a přisuzuje církvi, co dělají *proti její záповědi* nehodní synovo její. Dva hodně napilí

synkové předstoupili před Prokopa a Žofii a řvali nestydatou písničku.

Hrůzné obrazy předstoupily před mysl Žofii. Štěstí, že je právě nejdelší den, a že ranní záře učinila tomu konec, a zabránila věcem dalším, horším. — Nový kvapík nevlákal Žofii více do kola. Prokop ji vyprovodil až k domu a kdyby se ubohé děvče mělo přiznati, muselo by říci, že se jí stará vášeň opět probudila v srdci — dnes k tomu všemu ještě . . . poskvrněném.

Žofie nebyla schopná žádného o sobě přemýšlení, usnula unavením. Svět a Bůh, blud a pravda bojují o její duši; svedla již několik duchovních bitev — a dnes opět jednu prohrála. Dejž Bůh, aby to nebyla poslední, rozhodná. —

Ráno a v následující dny chovali se k ní domácí velmi vlídně, jen ne tolik mladá hospodyně. Snad ty krávy, které přece dostane Žofie, byly tím vinny. O přestupu nebo o svatbě nemluvil nikdo, matka jen tak, jako náhodou prohodila, je Prokop přece jen hodný hoch, že se nehněvá. Žofie k tomu ani neodpověděla. První dva dny byla celá otupělá, o sobě nepřemýšlela, ba bála se o sobě přemýšleti, nemohla se modliti! Ve čtvrtek odpoledne vyhledal ji dědeček na louce, kdež spolu s lidmi hrabala seno, a doručil jí psaní od Jeníčka. Bylo v něm psáno takto:

Drahá Žofie! Dědeček mi psal a zarmoutilo mne převelice, co mi oznámil. Jsi zase ve statku, to ti tak nemám za zlé, ač to ovšem vzdaluje od cíle, jemuž jsi tak blízko byla. Ale celou noc tančila jsi s Prokopem, a „ty muziky“ na vesnici — ach — co tu hříchů v srdcích, ústy atd.! — Neodepsala jsi mi — nyní se nedivím. Povím ti něco! Babička již od velkonoc denně modlí se za tebe svatý růženec, dědeček často též;

v kostele farním katolickém dějí se „na dobrý úmysl“ modlitby za tebe, o svých skromných modlitbách pomlčím. Tuším, žes jen těmi modlitbami a zvláštní přízní matky Boží tolik milosti od Boha obdržela. Pravdu vidíš již skoro úplně, a šaty a muzika a Prokop vše zase maří. Prosím tě pro Boha: Nezahrávej si se svým spasením a s věčností. *Poznané pravdě odpírati jest u nás hříchem proti Duchu svatému.* Pamatuj, že ten, kdo pravdu poznal, ale jí vyznati nechce, omluvy nemá, jako ten, kdo v bludech jsa odchován, o pravdě ani tušení nemá. Ó jak jsi mne zarmoutila! — Chtěl jsem ti psáti o těch obřadech, které ti ještě starost působily, ale myslím, že tvé nyní zase světa plné srdce není schopno vyššího přemýšlení. Něco mi však přece snad uděláš k vůli. Za tiché nějaké hodinky zpytuj se, jsi-li šťastnější nyní po neděli, než před nedělí. Tvůj zarmoucený bratr Jeník.“

Žofie se probudila ze své otupělosti — a oslzelá. Práci na louce dělala již špatně, a trpěla mnoho za toho dlouhého odpůldne, jeť světlo přes devět hodin. A když si večer ve své komůrce psaní Jeníčkovu ještě jedenkrát přečtla, plakala hořce. Styděla se sama sebe, vidí se před Bohem značně poskvrněnou, hříšnou a nevděčnou, a padá na kolena k modlitbě, kterou opomenula od neděle; a což nejděivnějšího, prosí opět Matku Boží o pomoc a za odpuštění. Jeníček má pravdu. „Byla jsem tak šťastna a pokojna — a nyní jsem zase bídná nešťastnice. Ó můj Bože! milovala jsem svět více, nežli Tebe!“

V pátek ráno, ač práce je nutná, přiběhl do statku Kašpárek, a zvěstoval, že slečinka Adlétka je doma. Vyznání víry tam v Němcích neučinila, a vrátila se domů. Poznala prý ty jezovitské

praktiky a zůstane evangeličkou; ale prý ne lutherskou, Luther prý přece nebyl pravý reformátor, dá prý se k helvetským.

„Tak vidíš, Žofičko, tak vidíš,“ volala matka. „Slečinka se dala taky klamat, jako ty, a teď to poznala. I vždyť ty to taky poznáš, vid'?“

Žofie neodpověděla, a šla po své práci; šla na louku k lesu a zůstala tam přes poledne, doma je jí úzko. To, co Kašpárek o Adlétce povídal, jí ovšem zarazilo, a řekla si: „jen kdybych s ní mohla mluvit, abych tedy i já ty jezovitské praktiky poznala, a konečně pokoj měla a . . . .“ ostatní si nedořekla. Chtěla říci: „Prokopa si vzala a tak z domu se dostala.“

Asi k šesté hodině, když již jen na jeden povoz sena na louce zůstalo, dostalo se jí toho, co si přála. Paní Reimbergrová šla na procházku se slečinkou. Brzy se osmělila a otázala se slečinky, „co jsou to zač ty jezovitské praktiky.“

„Já vám, Žofičko, nerozumím,“ odvětila Adlétka.

Teprv když Žofie vypravovala, co jí ráno bylo zvěstováno, pochopila vše Adléta a řekla:

„Milá Žofičko! Na té věci není ani zbla pravdy. Přijela jsem ovšem dnes ráno domů, ale to proto, že mi můj otec změnu vyznání již dovoluje, a že, a to mne nade všecko těší, má milá matinka ten krok se mnou společně učiní a to zde ve farním kostele! Ó jak jsem šťastna! — A jak je to s vámi, Žofičko?“

Žofie se vymlouvala, jak mohla; předstírala svou matku a pak ty ceremonie.

„V tom ohledu by vám prospělo snad psaní od mého strýce, ten nás o ceremoniiích poučil.“

„Já teď nesmím nic číst,“ vymlouvala se Žofie. Konečně však přece svolila, aby se jí to

psaní zítra na druhou louku v lese dodalo. Slovo se přidalo k slovu, a Žofie se přiznala, že se jí nechce do té zpovědi, a tu odtušila Adlétka:

„Ani já nejsem bez starosti o tu zpověď; přičí se to naší samolibosti, ba řeknu to pravým slovem, naší pýše. Ale doufám v Boha, že všechno překonám. Strýc mi pravil v tyto dny: „Zpověď jest měřítko pokory, čím kdo pokornější, tím upřímněji se zpovídá. Zpovědí dokážeme, že nejsme pokornými jen ústy, ale opravdu skutkem. A poněvadž svět je pln pýchy, proto odporna je srdci světáckému zpověď, a tudíž i mnozí katolíci vlažní jsou a nepokorni ve zpovědi.“ Pak strýc doložil: „Vyznání protestantské má původ svůj v pýše jistých mužů, kteří mysleli, že jen oni mají pravdu a celá církev po 15 století v bludech vězela; vyznání protestantské vede k ustavičnému bojování s katolíky, a naplňuje domýšlivostí a pýchou srdce tak mnohým hledících na katolíky, jako na ubohé modláře; a proto tak mnohému obrácenci nejdéle překáží zpověď.“

„To je pravda, slečinko,“ řekla Žofie. „Sám ten pan V. R. v „Jednotě“ se přiznává, že *mar-nivost* a závodění s katolíky zavládla mezi námi.“ („Jednota“ čís. 2. str. 23.).

„Konečně doložil strýc. Pán Ježíš řekl: Nebudete-li jako maličci, nevejdete do království nebeského. (Mat. 18, 3.) Nikdo jinde nemůže se člověk učiniti tak maličkým, jako ve zpovědi; tu jest jako dítětem před otcem, a ta dětinnost, ta dětská pokora, kterou tu koná každý, kdo se náležitě zpovídá, má, jak vidíš, zaslíbené království nebeské; a co nejvíce; zpověď oblažuje nesmírně již zde na zemi; sladkým pokojem, předtuchou nebeské blaženosti plní srdce již zde. Evangelík

o tom nemá ponětí; ani já jsem toho netušil, ale nyní, co jsem katolíkem jsem o tom přesvědčen.“

Tak promluvila Adléta; a slova její mocně působila na Žofii. Paní to pozorovala a řekla:

„Nechtěla byste se přidružiti k nám, my v neděli půjdeme na mši svatou a pak se přihlásíme na faře.“

„Ach! Já nemohu, já nemohu! Matka mi to nedovolí,“ řekla bolně Žofie.

„Budeme se za vás modliti, aby vám Pán Bůh dal sílu, jakou obdařil mne, a aby všechno šťastně dopadlo i vám, jako mně,“ doložila Adléta.

Rozešly se; povoz se blížil. — Adléta vyplnila svůj slib; pomodlila se vroucně za Žofii.

V sobotu ráno šla Adléta opět na procházku do lesa, a doručila list strýcův o ceremoniích Žofičce. Žofie měla nařizeno, aby se dnes na poledne odebrala domů, je potřeba v sobotu prací domácích. Bylo jí to vhod, cestou si přečtla list. Podivila se, že ty obřady všechny, i ta roucha katolických kněží, ba i to processí o „Božím Těle“ má základ svůj v písmě.

Byly asi dvě hodiny po poledni. Strhl se pojednou shon a sběh. Vše pádilo k pivovaru, kdež právě várka je. Co se stalo, co se stalo? — Pan „starý“ spadl do kotle s vařícím se pivem. Zpráva ta jest, Bolužel, pravdiva. Na neštěstí poodešli dělníci opodál od kotle, když pan starý, chtěje měřiti sílu piva, „měřítko“ do kotle ponořoval, musel se mnoho nahnouti, ztratil rovnováhu a spadl po hlavě do piva v největším varu se nacházejícího. Chudšas, ani křiknouti hned nemohl, takže to několik okamžiků trvalo, než přiskočili a mu pomáhali. Když jej povytáhli, vzkřikl bolestí. Nesli jej do bytu; nářek jeho rozléhal se

daleko. Hrůzný nastal výstup v bytě; obě paní přidaly se k nářku opařeného manžela a zetě. Začalo se pomáhati po domácku. Lidí se nacpalo plný dům, přichvátali až i z bližších luk neb polí.

„Pane Vyhnálku, pro Boha vás prosím, dojděte pro povoz do dvora, k Reimbergům, a jděte s kočím do Městce pro lékaře,“ volala mladá paní.

Pan Vyhnálek té žádosti ovšem vyhověl; ale koně všechny byli na lukách; chystalo se k bouřce. Trvalo to celou téměř hodinu, než se povoz ku odjezdu připravil. A skoro hodinu v těch hrůzných bolestech svíjel se nebožák sládek; a nikdo nemohl mu úlevy poskytnouti. Již jen s tíží hlas ze sebe vydával, ale přece konečně bylo rozuměti:

„Můj Bože, můj Bože!“

„Paní Rašková“ — připomněla paní Reimbergrová — „pán o sobě ví, volá k Bohu, snad by se s ním rád smířil. Pošlete pro kněze.“

„Ach! já jsem celá zmámena, na to jsem zapomněla.“

Mladá paní v děsném bolu srdce svého, řekla: „Muži! Pošleme pro dvojctihodného pána; slyšíš mne, odpověz.“

„On mi nepomůže,“ vypravil ze sebe sládek.

„A když voláš k Bohu?“ řekla paní.

„Já bych rád katolického.“

„Ale vždyť jsi evangelík.“

„To jsem jen tak udělal.“ Tak řekl a hrůzným křikem naplňoval dům.

Paní Reimbergrová vyběžela obě paní, aby poslali pro kněze katolického. Ale paní Rašková nechtěla o tom ani slyšeti. *) Pan sládek volal:

---

*) To se opět zakládá na skutečné události v H . . .
K . . . .

„Nechci umřít bez kněze; rád bych se zpo-
vídal.“

„Zdá se, že se dojmy náboženské z mládí
pánova v této strašné hodině v něm probudily;
paní, nejednejte s ním ukrutně; to je vůbec
známo, že změnil víru bez přesvědčení,“ řekla
paní Reimbergrová.

„Do toho nikomu nic není,“ odsekla paní
Rašková. „Kněz papežský přes náš prah ne-
vkročí.“

„Ale jedná se tu o celou věčnost pánovu.“

„Ať přijme našeho“, řekla paní Rašková.

Paní Reimbergrová přiblížila se k loži, ale
paní Rašková ji v tom bránila; pan sládek už
méně srozumitelně řekl:

„Vyhnálek, kde je Vyhnálek?“

„Vyhnálek jel pro lékaře; už ho čekáme
každou chvíli,“ řekla mladá paní.

„A co mu chcete?“ řekla paní Reimbergrová.

„Aby mi došel na faru,“ řekl pan sládek;
a volal opět v nesmírných bolestech k „živému
Bohu.“

Paní Reimbergrová odešla od toho hrozného
divadla; pan sládek totiž přestal křičeti; jen
chrčel; ztratil již sebevědomí. A když lékař s Vy-
hnálkem přijeli, pan sládek právě dokonával. Bylo
asi pět hodin; pana sládka není tu více.

Smrt ta způsobila hluboký dojem na lid. Mezi
katolíky bylo veliké rozhořčení na „starou.“ To
vědělo každé dítě, že nebyl vlastně evangelíkem.
Stará to má na svědomí. Obzvláště ženské kato-
lické až vášnivě si počínaly, a k tvrdým slovům
daly se unést.

Stará bednářka praví:

„Však ona taky nebude moci umřít „s Pánem
Bohem“ — tohle Pán Bůh trestá.“

A stará Vodrážková dí:

„Inu, jsou to soudy Boží. Pro ten „mizerný“ hvozd jí to udělal; a teď mu nedopřála ani, aby umřel jako člověk.“

„Povídám vám,“ doložila bednářka, „ani psu bych takovou smrt nepřála.“

Někteří evangelíci vylouvali paní Raškovou. „byl prý evangelík, tak mu chtěla zavolat našeho pána, proč nechtěl.“

Ale Votýpka, on patří k mírnějším, řekl:

„Nejlépe je mlčet o tom.“

Zvláštní však náhled měl o tom Kašpárek; ten tvrdil, že pan sládek měl štěstí, že se dal v čas k čistému evangeliu.

A jak působilo to na Žofii? Byla zdrcena. Vešla totiž až k loži pana sládka. Když večer seděla na zahrádce před statkem šel tudy papírník a řekl jí:

„Žofičko! Nebylo to dnes kázáním pro nás všechny, a snad i pro tebe? Kde asi je duše pana sládka?“

Neměla pokoje! „Chtěl se zpovídati a nemohl! Bůh mu již tu milost nedal.“ — To jí utkvělo v srdci. — Toho večera modlila se, jako nikdy před tím. Nemohla spáti; a ráno zmizela i ona, jako nedávno Adlétka. Odešla do kostela katolického na kázání a na mši svatou, a po službách Božích přidala se k Reimbergrovým. Přihlásili se všechny tři prosíce o příslušné vycvičení a o přijetí do církve katolické.

Doma se ke všemu přiznala, a ohlásila, že ji nic více od úmyslu jejího neodvrátí. „Budu vás, maminko, ctíti jako mi přikazuje Bůh a za vás se modliti, ale v této věci musím Boha poslouchati více, než vás.“

A nebylo opravdu nic platno. Tentokráte to jest pravda. — Žofii bylo ovšem líto matky, že se tím trápí; bylo jí též líto, že k ní skoro žádný nemluví, ale byla to maličkost proti tomu, co nyní pokoje nebeského okoušela její duše. Psala hned odpůdne po prvému cvičení Jeníčkovi. A k večeru tázala se matky, zdaž jí nyní dovolí bydlet u dědečka. Matka jí zcela chladně řekla:

„Jdi si, naší už nejsi.“

Žofie tedy šla. Bylo jí to nyní teprv líto. Matka si nechtěla dáti políbiti ruku a řekla jí:

„Co se nyní ještě děláš mým dítětem? Jdi; cos mi udělala, Bůh ti to odplatí. Jdi.“

Žofie dala se do hořkého pláče, a řekla:

„Maminko! Pro Boha vás prosím, nehněvejte se.“

„Tak? A ještě se nemám hněvat; jdi, jdi už.“

S pláčem vešla Žofie do velké světnice, švagr jí řekl:

„Jdi, falešná odpadlice, a neobtěžuj nás.“

„Mařenko, ani ty mi nepodáš ruku,“ řekla Žofie.

„A když ses k nám tak zachovala, co bych ti ruku podávala; nejsi naše.“

„Tak tu buďte s Pánem Bohem. Musím z domu, v kterém jsem se narodila, v kterém mne můj tatíček modliti učil, a proč? Protože dělám, co mi svědomí poroučí.“

Více říci nemohla pro pláč. Žádný za ní nevyšel; nikdo jí nevyprovodil; smutně ohlédla se ještě jednou po dvoře a na zahradu; a pomalu odcházela.

Zdaž nadáli se ti, kteří roztržku v církvi způsobili, o mnoho-li více slz poteče z očí lidských k vůli jejich zaslepené vášni a umíněnosti?

S velice pohnutou myslí přišla do chalupy a padla do náručí své babičky, řkouc:

„Babičko, má drahá; buďte mi matičkou; má matička mne už nechce znáti.“

Babička zavolala dědečka a on řekl:

„Jsi naší dcerou. Jen už zůstaň stálou, a budeš brzo šťastnou. Bůh tě takřka mocí vede k sobě.“

Tak tedy se na dobro uhostila u dědečka, a připravovala se k důležitému kroku modlitbou a zbožným čtením.

Od Jeníčka přišlo radostné psaní. Psal tam, jakou z toho má radost, napomínal k stálosti, a jak těší se domů. Píše též panu faráři, a vyjedná se vše, kdy ta radostná slavnost bude.

„K potvrzení tvému píšu ti ještě toto: Co jsme předpovídali, stalo se. Pan pastor Dušek, redaktor „Jednoty“ z té „opravy,“ kterou mu spisovatel „Křížů a kalichů“ zaslal, skoro nic neuveřejnil. Píše tam, že si spisovatel „stěžuje“ — a uvádí pak několik jmen oněch spisovatelů jež mu spisovatel v „opravě“ udal, a místo, aby celou věc objasnil, že dvojí dalo se vyšetřování, píše suše „Varillas viděl i akta.“ A to je to všecko, *ač mu tiškový zákon nařizuje, aby otiskl vše doslovně.* Na to píše, že se v té věci *nejedná prý o Boosta.* — Oč pak se jednalo, než o Boosta? Pan V. R. nařkl spisovatele, že Boosta nezná, že *žádný Boost ani není;* a nyní, když se mají přiznati, že Boosta neznají, řeknou, že se o něj *nejedná.* Pýcha jejich, s kterou hledí na katolíky, nedá jim, aby se přiznali, že si škodili. Kroutí se, jak mohou. Podle příkazů našeho náboženství má, kdo o někom něco velmi nečestného a nepravdivého řekl, odvolati; a kdo by to u nás nechtěl učiniti, neobdrží rozhřešení. Jaké zásady v tom ohledu čisté evange-

lium má, nevíme, ale to víme, že páni v Jednotě neodvolali, ba že pan Dušek, hlasatel čistého evangelia, ani opravu zaslanou nevytiskl. Ba napsala redakce „Jednoty“, že takový člověk, jako pan Brynych žádného práva nemá si stěžovati, a jestliže si přece stěžuje, že je cynik a fanatik. Cynik je člověk, který si ze všeho dělá psí posměch, a fanatik, zuřivec zaslepený. — Opravu pan Dušek nevytiskl, *oloupenou čest nenavrátil*, a ještě vynadal psích posměvačů! To je opravdu „čisté“ jednání. — Pan Brynych má prý, tak píše, k nim přece míti lásku. Co z lásky křesťanské evangelikům dobrého skutky svými učinil, o tom nebude farisejsky na rozích troubiti, ale *láska k pravdě a láska k lidu velí, aby lid byl bludu varován, a aby mu jeho vady byly ukazovány*. — Jak pak prý zodpoví pan Brynych, co napsal o manželství v církvi evangelické, o převádění na víru smilstvem, o nadávání evangelíky Panně Marii? Co znamená jeho nedopovědění o evangelících r. 1866? Co jest věta, že evangelíci ani svého učení neznají? Co jsou výklady jeho o dobrých skutcích? — K tomu všemu dá se lehounce odpověděti. Manželství v církvi evangelické je rozlučitelné, a pastoři v Německu oddávají *rozvedené* s jinými; tak píše Evers, bývalý pastor, tak ví dobře sám pan Dušek, ať jen nedělá hloupého; v poděbradském děkanském archivu jsou ohláškové listy evangelické, kde se u ženicha a nevěsty nalézají tři rubriky a sice svobodný, vdovec, *rozvedený*. — O převádění na víru evangelickou smilstvem, ať se podívá pan Dušek *do farních knih* na osadách smíšených a shledá, že tam psáno jest: *Příčina odpadu . . . deflorata, zmařená*, a jen ať zase nedělá hloupého; na každé osadě plno takových případů. — O nadávání evangeliků Panně Marii, ať poprosí, aby mu

ve Skutči a v Chrudími dovolili nahlédnouti v soudní listiny. — O roku 1866., jest-liže zase dělá hloupého, ať se jde ptát aspoň do Líbenic pod Kaňkem, má tam z Kolína blízko; pan pastor Šantrůček je už ovšem mrtev, ale ten to věděl dobře, co se dalo v Líbenicích; možná že to je napsáno v památní knize farní na Kaňku. — Proč dobře jest, že evangelíci učení svého dobře neznají. Protože jejich učení upírá všecku zásluhu dobrým skutkům a oni je přece někdy dělají pro „zaplat Pán Bůh“, přestali by je činiti, kdyby učení svého znali. A konečně o dobrých skutcích učil Luther — světe div se mu — že jsou **hříchem!**

To jsou tedy ty hrozné zločiny Brynychovy! — Pan Dušek (aspoň „Jednota“), nechav Boosta být, dovolává se dvou katolických spisovatelů, kteří píší, že v Noyonu o zločinu Kalvínově nic zapsáno není. — Dobrá! To povídají dva, a kolik jich povídá, že tam věc byla za jich doby zapsána? Stapleton bydlel nedaleko Noyonu. Ale nechť! Připustíme to. Pan Dušek v čísle 2. „Jednoty“ v závorce žádal na důkaz soudní listiny. Nuže! Pan Brynych mu uvedl dějepisce, který soudní listiny viděl; listiny soudů dvou s 48 a 52 svědky v rukou měl, a sice v královské knihárně v Paříži, a praví, že nezná nic pravdivějšího a o tom dvojím soudu pan Dušek nic nevytiskl; listiny chtěl znáti, a když se mu na ně ukázalo, vynadá psích posměvačů. Když by neplatila svědectví taková, jako Brynych uvedl, pak přestaly by dějiny. Ale jen kdyby to byly listiny o papeži neb biskupu některém, tu by se to troubilo do světa. — Na konec povídá pan Dušek něco o smradlavých odpadcích darebáckého utrhačství. O smradlavých odpadcích slušný člověk nerad mluví, a pak *soudní listiny v rukou dějepisce nejsou utrhačstvím.* — Utrhačstvím jest

spíše nařknouti někoho ze lži a z falšování dějin bez důvodů, a když se o svou čest hlásí, skoro nic nevytisknouti a pak znovu vynadati.*)

Z toho vidíš, Žofie, jak se zachází s pravdou. Přesvědč rozum sebe lépe, když srdce a vůle nechce, jest všecko nadarmo. Snad to bylo též u tebe tak. Nyní, Bohu díky, jest odpor srdce i vůle překonán, a proto myslím, že s pomocí Boží pravdu též vyznáš. Budu psáti panu faráři i vám všem, co nejdříve.

XII.

Jest krásné červencové nedělní odpoledne. Z chalupy starého Havrdy ve Veleticích ubírá se slavný průvod za ohromného účastenství lidu. Novosvěcený kněz Jan kráčí obklopen duchovenstvem v rouchách bělostkvoucích ku farnímu chrámu Páně k oltáři Kristovu poprvé. Již v domě dědově oslovil jej duchovní správce vroucnými slovy, a žádné oko nezůstalo suchým, když nový kněz pravil: Ruce moje darem milostí Boží k tomu jsou posvěceny, aby žehnaly jiným. Avšak sám bych měl jíti bez požehnání k úkonu tak důležitému. Doufám v Boha, že tam s výšin nebeských žehná mi tak brzy zesnulý otec můj; a však nepatříme naň, nevidíme jej. Ale Prozřetelnost Boží v nevyzpytatelných radách svých uložila, aby otec otce mého, můj drahý otec šedinami věku sice

---

*) P. T.! pane V. R. a pane Dušku, co jsem tu napsal, to jsem učinil více proto, aby k vůli mne netrpěla církev, jejíž knězem jsem, a aby lid došel poučení. Ostatně Vám však odpouštím a při drahé oběti na vás vzpomínám, abyste poznali pravdu, proti které bojujete. — Pro sebe mám útěchu v Sk. ap. 5, 41.

ozdobený stál tu zdráv a silen. A proto prosím, aby děd můj drahý převzal úlohu otcovu, a požehnal mi požehnáním otcovským, o kterémž písmo dí: Požehnání otcovo utvřuje domy synů. (Sir. 3. 11.) — A kde mám matičku? — Hluboký nastal dojem! — Neblaňá roztržka ve víře, jaká způsobena v křesťanstvu před více než třemi stovými, roztrhla i rodinu naši. Ach, ach; mne neučila matka má modliti se — (slzami lidu přerušena řeč) a dnes, dnes ubohá považujíc učení od učení církve obecné odchylné za pravé, rmoutí se snad, a není jí tuto! Mne nebude provázeti k oltáři požehnání mateřské — a to ovšem kalí radost dne dnešního. Avšak mám tu matičku přece, mám tu matičku, která má tu zásluhu, že jsem katolíkem, ano, že jsem knězem; ona to jest, která učila mne milovati Pána Ježíše a svatou Matku jeho, ona to jest, která do srdce mého vštípila náboženství a lásku ku stavu kněžskému. A proto, nechť její staré, ale dobré opravdu mateřské ruce požehnají mně dnes, a doufám, že to požehnání stvrdí Bůh na nebesích.

Kdož popíše, co se dalo v tu chvíli v srdci nového kněze, jeho starých druhých rodičů, a co v srdcích duchovenstva i lidu přítomného? Slzy radosti a tajené štkání nejlepším toho důkazem. Kdož popíše tu vroucnost s jakou vyslovovali děd a babička slova: Požehnej tě Bůh Otec, Syn a Duch svatý. Amen. Kdož ocení ten skutek pokory, když nový kněz políbil a slzami vděku smáčel ruce žehnajících! Věru andělové Boží snášeli se s radostí nad přibytkem omilostněným.

Po krátkém oddechu a částečném přemožení dojmu ujal se slova nový, mladistvý kněz ještě jednou a to za většího snad napjetí, než dříve. Pravit:

„Neblahá roztržka ve víře odtrhla, jak jsem pravil, matičku mou od srdce mého, odtrhla i sestry mé od jednoty pravé církve Páně. Avšak podivným a nápadným působením milosti Boží aspoň jedna z mých sester vrácena jest církvi, kteréž křtem svatým náležela. Jest to zde přítomná sestra má Žofie. Ó jaká to náhrada za tu k dnešní radostné slavnosti přimísenou bolest. Sestra má dnes veřejně vyzná víru apoštolskou, obecnou; a dnes pravou večeri Páně, čili raději pravé a živé Tělo, a nebo ještě lépe Ježíše Krista přijme po prvé do srdce svého. A já jsem tak šťasten, že jí ten andělský chléb, při svaté oběti tajuplnou proměnou připravím a podám. Což jiného mohu volati, než: „Veliký jest Hospodin, a milosrdenství jeho není konce!“ A opět dím, velikou zásluhu o toto obrácení se sestry mé má náš ctihodný děd, a naše dobrá babička. Smím to zde snad prozraditi — její dlouho trvající modlitby, její vzývání Matky Boží jest vyslyšeno! Babička si vnučku k dnešnímu dnu vyprosila. Ó sestřičko má! Popros, popros i ty vroucně za požehnání k důležitému kroku dnešnímu.“

Žofie prosila jen slzami a sepjatýma rukama; jen tím, že vrhla se na kolena; nemohla promluvíti. Srdce lidu uvnitř i kolem domu u oken stojícího doprovázelo žehnání.

A po třetí ujal se slova mladistvý kněz, řka: „Mám promluvíti po třetí, a nemohu pro dojem a pro radost! — — Jednu sestru musel jsem zanechati doma v církvi odtržené. Ale hle! Jaká to náhrada za ni! Úctyhodná slečna Adléta stává se dnes sestrou naší. Její statečnosti divíme se všickni. Odřekla se velikého statku vezdejšího pro pravdu a milost Boží — a dnes jde se sestrou mou vyznat pravdu tu, a já? Já jsem tak šťasten, že i jí po-

dám Ježíše Krista. A dcerušku svou tak statečnou doprovází milostivá paní matka její, aby i ona vyznala pravdu nezkomolenou, aby i ona pohodovala dnes u oltáře našeho s námi po prvé. Ó církvi má drahá, raduj se a plesej! I pro tebe jest den dnešní dnem cti a radosti. Ó přijmiž tyto tři láskou ku Ježíši Kristu a k jeho pravdě roznícené duše, přijmiž je v mateřskou péči svou.“

Tak asi bylo promluveno. A dojem se opět zvýšil, když Adléta, vzor duchovní statečnosti, stala se i vzorem pokory; i ona vyžádala si nejprv požehnání své vlastní matky, potom však i starých sprostných druhých rodičů nového kněze.

„Ó můj Bože! Můj Bože; to je krásné, to je krásné“ — vzdychl někdo ze zástupu — byl to starý Kubišta v slzách tonoucí.

Po vykonaných modlitbách církevních hnul se průvod k farnímu chrámu Páně. Lid propukl v jásot volaje starou písní svou: Bože, chválíme Tebe! Pane moc Tvou velebíme! Po celé krajině kol kolem rozléhala se velebná přeradostná píseň. Cesta k farnímu kostelu trvala déle a proto lid ukončiv radostný chvalozpěv rozezvučel se v píseň svou mariánskou. Čím blíže byl průvod u kostela, tím více bylo lidí. Sbor provolal: Tisíckrát pozdravujeme Tebe, ó matičko Krista Ježíše!

Přišlo se do kostela. Všecken lid se tam nevešel! V lavici však první očekával průvod nový milostpán se svým synem a nějakým jiným mladým pánem. Pan farář vystoupil na kazatelnu; za hlubokého dojmu líčil duchovní boje tří dnešních vyznavaček, a pak s úchvatným přesvědčením kázal o tom, jak prvotní církev bohoslužbu konala hlavně obětí Těla i Krve Páně ve způsobách chleba a vína. Počala mše sv.; a po evangeliu říkali tři obrácenky vyznání víry; při přijímání nového kněze

přijímali pak Tělo Páně dědeček a babička, pak paní Reimbergrová s dcerou a Žofie. Popisovati, co nyní cítily duše poprvé Ježíše Krista přijímajících bylo by marnou věcí! Jen kdo to zkusil, ten to ví, co jest katolické přijímání, co to jest míti Pána a Boha svého v duši! Žofie chovala se velmi slušně, a nebyla ovšem bez hlubokého dojmu, tak i paní Reimbergrová. Ale Adlétka s celou něžností své veliké a spolu dětinné duše ponořila se v Boha svého, který vyplnil nyní, co řekl: Kdo jí mne, živ bude pro mne! Žár pobožnosti, lásky a pokory, který plál nyní v duši její Boha plné, zjevil se i zevně na její tváři, v jejím oku leskem nebeským.

„To je anděl, to je anděl“ — šeptali si lidé utírajíce zvlhlé oko.

Po těchto přijímacích přiklekli ještě někteří jiní ku stolu Páně. Nedali si to vzítí obě Radímské matka a dcera; někteří mužští, zvláště Vyhánálek. A naposled starý Kubišta; povídali mu, aby šel ráno k svatému přijímání; ale on nedal se odbýti a řekl: Takováhle věc se nestala, co jsou Veletice Veleticemi, chci z toho také něco užítí.

Po svaté oběti slavně vykonané udílel nový kněz své požehnání, pro kteréž si k oltáři došli též tři oni páni ze zámku; a což nejdivnějšího, políbili za to ruku novému knězi.

Za hlaholu velebné staročeské písně sv. Vojtěcha: „Hospodine, pomiluj nás“ rozcházel se lid.

Slavnostní oběd byl na faře, při němž byli též páni ze zámku, a ti, kteří dnes též přijímali. Starý Kubišta byl sice pozván, ale nepřišel, a proto pan „primiciant“ pro něj došel, a musel taky ke stolu. — Mnozí, zvláště obrácenky, odešli s novým knězem k odpoledním službám Božím, a vrátili se ovšem do radostně naladěné společnosti. Pak teprv

přinášely se přípitky vždy, jak obyčej jest, s předchozí řečí. Na konec vyžádal si slovo strojník Vyhnálek, jemuž dostalo se té cti, že seděl blízko pánů Linků, jelikož dobře německy mluví a starý pan Linke o všem, co se dalo, jak ty tři duše k obrácení na víru se dostaly, a co se dnes kázalo, si vypravovati dal. Vyhnálek tedy měl slovo — dříve řekl vše německy pánům ze zámku — a promluvil takto: „Ctěná společnosti! Příčinu dnešní dvojité přeradostné slavnosti známe všickni. Vnitřní boje však, které musely ctěné obrácenky naše, než dospěly k dnešnímu vítězství, podstoupiti, méně jsou známy. Ctěné obrácenky naše poznaly a dnes vyznaly víru naši a čistou pravdu Kristovu. Ale netušíte snad všickni, že velikou o to zásluhu mají sami páni kazatelové evangeličtí. (Pohnutí!) Paní Reimbergrová a slečna dcera její byly pohnuty k přemýšlení o pravdě, když poznaly, že v církvi lutherské jest již rozklad smrtelný, nejstejnost v učení, *nevěra na kazatelkách*. — Že tato nevěra dere se i na kazatelny a do katechismů evangeličtích helvetských, přiznávají sami páni kazatelové v časopise „Jednota“; jakýsi pan V. R. dal jí jméno *spustlé učení*. A toto spustlé učení v církvi helvetské poznala třetí obráčenka, naše Žofička. To i ji přinutilo ku hledání pravdy, neboť přestala, jak sama říká, důvěřovati „pánům“. *Spustlé učení* jest tedy příčinou, že ctěné obrácenky naše našli *učení jedině pravé* v církvi, o niž se brány pekelné, t. j. blud, nadarmo pokoušejí. A proto nemám žádného jiného přání, než aby páni pastoři uznali, že reformace (domnělá oprava církve) jest *dílem lidí*, kteréž právě proto se boří, že jen lidským dílem jest. Plní se na sborech evangelických, co řekl dle písma Gamaliel, zákona učitel vzácný u všeho

lidu (židovského): Jestližeť z lidí . . . . dílo toto, rozprchneť se. — Na naši pak církvi na skále Petrově založené opět a opět plní se, co dále pravil, řka: Pak-li jest z Boha, nebudete moci toho zkaziti, abyste snad i Bohu odporni nebyli. (Sk. ap. 5, 38. 39.) Prosme tedy Boha, aby odtržení od nás bratří poznali, že dílem lidí jest dílo Lutherovo a Kalvínovo, církev pak katolická dílem jest Božím. — Ó, vím, že jen znenáhla léčí se národové ze svých bludů, ale musí se vyplniti slova Páně, že bude jeden ovčinec a jeden pastýř. A protož připijím na šťastné, ať i ještě vzdálené, sjednocení všech křesťanů v jediném ovčinci Kristově; a volám — ať žije sjednocení.“

„Ať žije,“ volala společnost, „sláva dílu Božímu!“

XIII.

Jsou to zajímavé noviny ve Veleticích, a ve vřkolu.

Slečna Adléta je šťastnou nevěstou zasnoubenou mladému panu Linkovi, jenž s otcem byl při známé slavnosti, a jest doktorem práv v Prusku, statečným katolíkem. Svatba bude se konati na jaře. Pan doktor nehledá peněz; jest spokojen, že slečna Adléta má statečnou, čistou duši.

A co jest dále nového?

I slečna Radímská vzbudila obdiv v někom pro svou nám známou statečnost. Jest to onen druhý pán, který byl při slavnosti. Jest to synovec pana Linke, ze sestry syn, upřímný katolík, professor v Tyrolsku!

A je ještě něco nového? — Inu, je mnoho. Je tu nový sládek; paní Rašková s dcerou je zase v Městci. A divte se, zahradník chodí do kostela a čte katolické noviny. Pan Linke si ho dal zavolati, a rozhodně mu řekl, že anarchistu a nevěrce nemůže potřebovati; jen ohledem na jeho hodnou ženu. že ho chce nějaký čas ještě trpěti, dá-li si říci. Tím rozbita byla společnost socialistův neb anarchistův ve Veleticích. Suchochleb truhlář, nemaje zde výživy, odešel opět do Vídně. A Vodrážka krejčí přinesl si z Vídně domu souchotiny, a právě tyto dny odřekl se na smrtelném loži svém „spustlého učení,“ a zavolav si kněze smířil se svatou zpovědí s Bohem a s katolickou církví.

A co pan Reimberger? V zimě o dlouhých večerech dá prý se do čtení katolických knih, a neodřiká se toho. že i on vzdá se Luthera.

Ale co Žofička? Ta napíná zvědavost vaši, není-li pravda? Což nevíte, že má v neděli třetí ohlášku. A s kým? Vyhnálek, obdržev od pana Linke v pivovaře lepší a bezpečnou službu, zašel si brzy na to do chalupy k dědečkovi a požádal o Žofičku. Dědeček řekl na první ráz: „Inu, s Pánem Bohem! Toť bude má radost;“ a zavolal Žofičku. A Žofička? Svedla to na dědečka řkouc s ostychem: „Dovolí-li dědeček?“ — A když dědeček i babička v tom okamžení dovolili, a když Vyhnálek ještě jednou se otázal:

„Tak chceš býti mou milou manželkou?“ — řekla tichounce sice, ale se zvláštní srdečností:

„Chci.“

Lidé to sice haní, zvláště Kašpárek; vždyť prý Vyhnálek nic nemá, a ona má čtyry tisíce a dostane od dědečka chalupu; pan poručník tomu taky překážel, ale pan soudce ji vyhlásil za zleťilou a sebesprávnou.

Mladí snoubenci došli si pro požehnání též k matce nevěstině do statku, a ona jim konečně požehnala; šla též do katolického kostela na od-davky, které konal Jeníček, a vzala sebou i dceru Netušilku. Byly též při svatební hostině; jen švagr Netušil se nedostavil; musí prý do Městce na trh a přijede pozdě domů.

Prokop tu osmitisícovou nedostal; hledá si štěstí jinde. Ona se prý opravdu stane dvojcti-hodnou paní, až Kašpárkův „pán“ faru dostane.

A Jeníček? — Jeníček je kaplanem v smíšené osadě; pan pastor tamnější to 'prý neschvaluje, že konsistoř mezi evangelíky poslala takového jezovitu. Jinak smýšlí o tom papírník; ten povídá, že se tam právě hodí.

P. T. Redakci „Hlasů ze Siona“.

Hlasy ze Siona přinesly v čís. 18. r. 1887. dopis z Proseče, v němž se naříká, že museli tamnější evangelíci 8000 zl. dáti na „římskou“ školu. Že v Rakousku žádných římských škol není, nýbrž že jsou to školy *bezkonfessní* — (bez vyznání), ví každé dítě. O tom se zde s pány přiti nebudu.

V dopisu tom líčen katolický farář jako nepřítel evangelíků, za důvod se tam též uvádí, že farář ten je *důvěrný přítel* známého spisovatele „Křížů a kalichů“. — Tím to je tedy nezvratně dokázáno!!

Spisovatel ten dojíždí prý často do Proseče, *„aby mezi berany lovil, neopomina vyvýšovatí samospasitelnou, při čemž mnohý pěkný titul, jako pohanů a t. p. se nám dostane za úděl.“*

Pánové! Naříkáte, že pro stavbu školy nemůžete nyní pomysliť na stavbu věže! — *Vystavím vám pěknou vysokou věž s třemi zvony, jestliže mi dokážete, že jsem ve svých kázáních evangelíky pohany nazval.*

Lid evangelický, ale ten, *který má kázání poslouchal*, k. p. v Boru, v Krouné, v Borové, zcela jinak soudil o mých kázáních; a sice v tom smyslu: *své si hájil, do nás „nerejpal“.*

Neočekávám, že Hlasy ze Siona se přiznají, že přinesly dopis nepravý a odvolají. To není obyčejem „Jednoty“ — a Hlasů ze Siona bezpochyby též ne. Nač to? Lidu by se konečně mohly oči otevřítí.

Edvard Brynych.